

KERKENBELEIDSPLAN SINT-TRUIDEN

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL.....	2
INLEIDING	7
1. PAROCHIEKERKEN IN VLAANDEREN.....	10
2. PAROCHIEKERKEN IN SINT-TRUIDEN.....	13
3. VAN WIE ZIJN KERKGEBOUWEN.....	17
4. METHODIEK VAN DIT KERKENBELEIDSPLAN	17
5. SELECTIECRITERIA in 2025	18
6. FICHE PER KERKGEBOUW	21
6.1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Sint-Truiden	21
6.1.1. Identificatie	22
6.1.2. Beschrijving	23
6.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	38
6.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	42
6.1.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden	44
6.2. Basiliek Onze-Lieve-Tenhemelopneming, Kortenbos	45
6.2.1. Identificatie	46
6.2.2. Beschrijving	47
6.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	62
6.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	65
6.2.5. Belangrijke cijfers voor Kortenbos (Sint-Truiden (Dg.))	66
6.3. Parochiekerk Sint-Lambertus, Bevingen	67
6.3.1. Identificatie	68
6.3.2. Beschrijving	69
6.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	77
6.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	81
6.3.5. Belangrijke cijfers voor Bevingen (Sint-Truiden (Dg.))	82
6.4. Parochiekerk Sint-Laurentius, Brustem	83

6.4.1.	Identificatie	84
6.4.2.	Beschrijving	85
6.4.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving Algemeen:	93
6.4.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	101
6.4.5.	Belangrijke cijfers voor Brustem	102
6.5.	Parochiekerk Sint-Martinus, Groot-Gelmen	103
6.5.1.	Identificatie	104
6.5.2.	Beschrijving	105
6.5.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	115
6.5.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	117
6.5.5.	Belangrijke cijfers voor Groot-Gelmen, inclusief Engelmanshoven	118
6.6.	Annexekerk Sint-Gangulfus, Sint-Truiden	119
6.6.1.	Identificatie	120
6.6.2.	Beschrijving	121
6.6.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	131
6.6.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	133
6.6.5.	Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden	135
6.7.	Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Truiden	136
6.7.1.	Identificatie	137
6.7.2.	Beschrijving	138
6.7.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	149
6.7.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	153
6.7.5.	Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden	154
6.8.	Parochiekerk Sint-Niklaas en Sint-Pieter, Sint-Truiden	155
6.8.1.	Identificatie	156
6.8.2.	Beschrijving	157
6.8.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	167

6.8.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	169
6.8.5.	Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden	170
6.9.	Parochiekerk Sint-Jacobus, Schurhoven	171
6.9.1.	Identificatie	172
6.9.2.	Beschrijving	173
6.9.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	184
6.9.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	188
6.9.5.	Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden	189
6.10.	Parochiekerk Sint-Genoveva, Zepperen	190
6.10.1.	Identificatie	191
6.10.2.	Beschrijving	192
6.10.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	206
6.10.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	209
6.10.5.	Belangrijke cijfers voor Zepperen	211
6.11.	Bijkerk Sint-Jan-de-Doper Engelmanshoven	212
6.11.1.	Identificatie	213
6.11.2.	Beschrijving	214
6.11.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	225
6.11.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	230
6.11.5.	Belangrijke cijfers voor Engelmanshoven	230
6.12.	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming Gorsem	231
6.12.1.	Identificatie	232
6.12.2.	Beschrijving	233
6.12.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	241
6.12.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	247
6.12.5.	Belangrijke cijfers voor Gorsem	247
6.13.	Annexekerk Sint-Petrus en Paulus Halmaal	248

6.13.1.	Identificatie	249
6.13.2.	Beschrijving	250
6.13.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	257
6.13.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	260
6.13.5.	Belangrijke cijfers voor Halmaal	261
6.14.	Parochiekerk Sint-Martinus Kerkom	262
6.14.1.	Identificatie	263
6.14.2.	Beschrijving	264
6.14.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	273
6.14.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	277
6.14.5.	Belangrijke cijfers voor Kerkom-bij-Sint-Truiden	278
6.15.	Parochiekerk Salvator Mundi Melveren	279
6.15.1.	Identificatie	280
6.15.2.	Beschrijving	281
6.15.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	291
6.15.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	295
6.15.5.	Belangrijke cijfers voor Melveren (Sint-Truiden (Dg.))	296
6.16.	Parochiekerk Sint-Augustinus Sint-Truiden	297
6.16.1.	Identificatie	298
6.16.2.	Beschrijving	299
6.16.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	308
6.16.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	309
6.16.5.	Belangrijke cijfers voor Nieuw-Sint-Truiden (Sint-Truiden (Dg.))	310
6.17.	Parochiekerk Sint-Andreas Runkelen	311
6.17.1.	Identificatie	312
6.17.2.	Beschrijving	313
6.17.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	321

6.17.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	326
6.17.5.	Belangrijke cijfers voor Runkelen	326
6.18.	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking Wilderen	327
6.18.1.	Identificatie	328
6.18.2.	Beschrijving	329
6.18.3.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	342
6.18.4.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	347
6.18.5.	Belangrijke cijfers voor Wilderen	349
7.	NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	350
7.1.	De weg naar een nieuw kerkenbeleidsplan	350
7.1.1.	Kerkenbeleidsplan 2025	350
7.1.2.	Wijzigingen in het pastoraal landschap	351
7.1.3.	Maatschappelijke evolutie over de positie van de kerk in onze maatschappij	351
7.1.4.	Visienota van de Vlaamse Regering	352
7.1.5.	Subsidies en premies	353
7.2.	Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	355
7.2.1.	Kerken voorbehouden voor eredienst, met aandacht voor medegebruik en/of valorisatie	356
7.2.2.	Kerken behouden voor eredienst, met nevenbestemming en/of valorisatie	357
7.2.3.	Kerken bestemd voor herbestemming	360
7.3.	Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	366
7.3.1.	Algemeen	366
7.3.2.	Toekomst voor kerkhoven, gelegen in de schaduw van te herbestemmen kerken	371
BESLUIT		373

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de stad Sint-Truiden:

1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Grote Markt 67, 3800 Sint-Truiden
2. Basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Basiliekstraat 1, 3800 Kortembos, Sint-Truiden
3. Parochiekerk Sint-Lambertus, Bevingen-Centrum, 3800 Bevingen, Sint-Truiden
4. Parochiekerk Sint-Laurentius, Burggracht, 3800 Brustem, Sint-Truiden
5. Parochiekerk Sint-Martinus, Helshovenstraat 1, 3800 Groot-Gelmen, Sint-Truiden
6. Annexekerkerk Sint-Gangulfus, Sint-Gangulfusplein, 3800 Sint-Truiden
7. Parochiekerk Sint-Martinus, Stapelstraat 29, 3800 Sint-Truiden
8. Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter, Naamsesteenweg 150, 3800 Sint-Truiden
9. Parochiekerk Sint-Jacobus, Schurhoven 47, 3800 Schurhoven, Sint-Truiden
10. Parochiekerk Sint-Genoveva, Sint-Genovevavalein, 3800 Zepperen, Sint-Truiden
11. Bijkerk Sint-Jan Baptist, Luikersteenweg 475, 3800 Engelmanshoven, Sint-Truiden
12. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming, Gorsem-Dorp 58, 3803 Gorsem, Sint-Truiden
13. Annexekerkerk Sint-Petrus en Paulus, Halmaal-Dorp 27, 3800 Halmaal, Sint-Truiden
14. Parochiekerk Sint-Martinus, Kerkstraat, 3800 Kerkom-bij-Sint-Truiden, Sint-Truiden
15. Parochiekerk Salvator Mundi, Sint-Godfriedstraat 11, 3800 Meveren, Sint-Truiden
16. Parochiekerk Sint-Augustinus, Grevensmolenweg 34, Nieuw-Sint-Truiden, Sint-Truiden
17. Parochiekerk Sint-Andreas, Runkelen-Dorp, 3800 Runkelen, Sint-Truiden
18. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking, Wilderenlaan, 3800 Wilderen, Sint-Truiden

Dit kerkenbeleidsplan is een actualisering van het Kerkenbeleidsplan Sint-Truiden – *Een toekomstgerichte oriëntering van de parochie- en hulpkerken in Sint-Truiden* – van 2017. Het kerkenbeleidsplan van 2017 was gebaseerd op:

- *Parochiekerkenplan Sint-Truiden*, Centraal Kerkbestuur Sint-Truiden 2014
- *Screening niet-prioritaire kerken in functie van hun potentieel voor her- en nevenbestemming Sint-Truiden*, Onderzoeksgroep herbestemming Arck, Faculteit Architectuur en Kunst, UHasselt, 2016 (Bie PLEVOETS, Mariana CRUZ DIAZ en Koenraad VAN CLEEMPOEL)

De stad Sint-Truiden, het Centraal Kerkbestuur, het Dekenaat Sint-Truiden en de vertegenwoordiger van het Bisdom hebben in 2023 en 2024 op geregelde tijdstippen overleg gepleegd voor de opmaak van het Kerkenbeleidsplan 2025.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de stad Sint-Truiden, het centraal kerkbestuur Sint-Truiden en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- Door de bisschop van bisdom Hasselt op datum xx september 2025;
- Door de gemeenteraad van de stad Sint-Truiden op datum xx september 2025.

De pastorale eenheden en de parochiefederatie in de stad Sint-Truiden hebben allen een recent pastoraal plan uitgewerkt:

- Pastorale Eenheid Sint-Trudo Sint-Truiden;
- Federatie VELM;
- Pastorale Eenheid Kana Sint-Truiden.

Na de goedkeuring van het kerkenbeleidsplan van 2017, nam de pastorale eenheid Kana Sint-Truiden het voortouw met betrekking tot het samenvoegen van de parochies en het herbestemmen van kerken die niet langer gebruikt werden voor erediensten:

- Samenvoeging van de parochies Groot-Gelmen, Engelmanshoven en Gelinden:
 - Behoud van de Sint-Martinuskerk te Groot-Gelmen als parochiekerk;
 - Concrete vraag voor de onttrekking aan de eredienst van de Sint-Jan Baptistkerk te Engelmanshoven;
 - Onttrekking aan de eredienst van de Sint-Quintinuskerk te Gelinden, d.d. 1 juni 2022.
- Samenvoeging van de parochies Brustem, Ordingen en Aalst:
 - Behoud van de Sint-Laurentiuskerk te Brustem als parochiekerk;
 - Onttrekking aan de eredienst en verkoop van de Sint-Harlindis en Relindiskerk te Ordingen;
 - Onttrekking aan de eredienst en verkoop van de Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangenkerk te Aalst.

De kerken van Groot-Gelmen, Engelmanshoven en Gelinden zijn allen eigendom van de stad Sint-Truiden. De kerk van Groot-Gelmen blijft tot op heden in erfpacht van de kerkfabriek Groot-Gelmen. Voor de kerk van Engelmanshoven zoekt het stadsbestuur Sint-Truiden samen met de kerkfabriek Groot-Gelmen naar een toekomstige herbestemming van de kerk, en bij uitbreiding van de site, waar zich ook de pastorie en een lokale feestzaal bevinden. Voor de kerk van Gelinden nam stad Sint-Truiden initiatief voor de verdere realisatie van de restauratie. De restauratie van dit beschermd onroerend erfgoed zal afgerond worden in het najaar van 2025. Verder werd ook opdracht gegeven aan het "Projectbureau Herbestemming Kerken" om een haalbaarheidsonderzoek uit voeren voor de herbestemming van deze kerk. Stad Sint-Truiden bekijkt momenteel de mogelijkheden voor de uitvoering van dit onderzoek.

De kerken van Brustem, Ordingen en Aalst waren allen eigendom van de kerkfabriek Brustem. Na de onttrekking aan de eredienst van de kerken van Ordingen en Aalst werden de kerken verkocht aan private personen:

- Dépot d'Histoires heeft de ambitie om in de kerk van Ordingen een (erfgoed)depot in te richten;
- Communicatiebureau Idearté heeft de ambitie om in de kerk van Aalst creatieve tentoonstellingen en evenementen te organiseren.

Naar aanleiding van de samenvoeging van de parochies en het onttrekken aan de eredienst van de vier kerken, is voor al deze gebouwen het traject doorlopen van inventariseren, waarderen en borgen of afstoten van het religieus erfgoed. Deze trajecten gebeurden in nauw overleg en samenwerking tussen de kerkfabrieken, Erfgoed Haspengouw, Parcum, bisdom Hasselt en het Agentschap Onroerend Erfgoed (bij kerken beschermd als onroerend erfgoed).

De kerkfabrieken van Brustem en Groot-Gelmen staan anno 2025 voor een nieuwe uitdaging, met name op zoek gaan naar nevenbestemmingen voor de parochiekerken Sint-Laurentius te Brustem en Sint-Martinus te Groot-Gelmen voor een optimaal gebruik van deze gebouwen.

Bij de federatie VELM waren er tot nu toe geen concrete initiatieven voor een samenvoeging van de parochies en het herbestemmen van kerken. Door recente wijzigingen bij de pastorale bediening en de samenstelling van de kerkfabrieken komt dit nu in een stroomversnelling:

- Samenvoeging van de parochies van Bevingen, Halmaal, Velm en Kerkom:
 - Behoud van de Sint-Lambertuskerk te Bevingen als parochiekerk;
 - Concrete vraag voor de onttrekking aan de eredienst van de Sint-Petrus en Pauluskerk te Halmaal en de Sint-Martinuskerk te Kerkom-bij-Sint-Truiden;
 - Recente onttrekking aan de eredienst van de Sint-Martinuskerk te Velm, eind augustus 2025.

De kerken van Halmaal, Velm en Kerkom zijn allen eigendom van de stad Sint-Truiden.

Stad Sint-Truiden staat anno 2025 voor een grote uitdaging, met name de zoektocht voor betekenisvolle herbestemmingen of andere toekomstvisies voor drie kerken in deze kerkdorpen van Sint-Truiden.

De pastorale eenheid Sint-Trudo Sint-Truiden houdt sterk vast aan een maximaal behoud van de kerken als parochiekerken. Deze kerken bevinden zich grotendeels in de historische binnenstad. Daarnaast zijn er ook de Sint-Genovevakerk in het hoofddorp Zepperen en de basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming te Kortenbos. De kleinere kerken in de kerkdorpen komen dan weer in aanmerking voor onttrekken aan de eredienst en herbestemming.

Om de katholieke geloofsgemeenschappen te versterken in de historische binnenstad, heeft de pastorale eenheid Sint-Trudo Sint-Truiden een tweetal projecten opgestart met Space for Grace:

- Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter, Sint-Truiden:
 - Luisterend oor(d) – Sint-Truiden – 2021:
 - “We willen van de kerk van Sint-Pieter een ontmoetingsplek maken waar het verhaal centraal staat. Reeds honderden jaren hebben christenen elkaar hier ontmoet om samen eucharistie te vieren. Nu die wekelijkse eucharistie is weggevallen, willen we op deze plek ook andere manieren en vormen van ontmoeten mogelijk maken. We kiezen hierbij bewust voor ontmoetingen waarbij verhalen van en voor mensen een hoofdrol krijgen.”
- Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Truiden:
 - Werkgroep Oase – Sint-Truiden – 2020:
 - “Het project beoogt de belevingsruimte die de tastbare, zichtbare ruimte van de kerk is.”
 - “De ruimte wordt gefaciliteerd voor ontmoeting en “Ontmoeting”, om niet alleen de liturgische functie, maar ook de initiatieven rond diaconie en gemeenschapsopbouw te versterken.”

“Space for Grace” wil met inhoudelijke en financiële ondersteuning van vernieuwende initiatieven in plaatselijke geloofsgemeenschappen een bijdrage leveren aan de zoektocht om hen toekomstbestendig te maken en dus hun levenskracht te bevorderen.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel opgenomen met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

1. PAROCHIEKERKEN IN VLAANDEREN

Een parochiekerk, dat is om vele redenen een waardevol gebouw:

- De religieuze waarde, als gebedsplaats van een parochie en een dorpsgemeenschap;
- De historische waarde, als getuige van het lokale verleden;
- De economische grondwaarde, vaak als toplocatie centraal in een stadswijk of dorpskern;
- De stedenbouwkundige waarde als beeldbepalend pand en herkenningspunt dat de omgeving letterlijk domineert;
- Het symbolisch belang van een kerkgebouw voor de lokale identiteit;
- De sociale waarde, als eeuwenoude ontmoetingsplaats.

Een kerkenbeleidsplan legt een visie vast voor de parochiekerken en bij- en annexekerken op het grondgebied van Sint-Truiden die bestemd zijn voor de eredienst. Het document moet vanaf 1 januari 2025 verplicht worden bekrachtigd na elke nieuwe lokale verkiezing, door zowel de bisschop als de gemeenteraad. Daarmee aanvaarden beide partijen de afspraken over de gewenste bestemming van de kerken.

Vlaanderen telt ongeveer 1.800 parochiekerken. De eredienstpraktijk gaat echter al jaren achteruit. Het aantal kerkbezoekers daalt, net als het aantal eucharistievieringen, doopsels, eerste communies, vormsels, kerkelijke huwelijken en uitvaarten.

De sterke vermindering van de eredienstpraktijk stelt het dure beheer, onderhoud, herstelling en restauraties ter discussie. Het zogenaamde nevengebruik voor concerten, babbel met drankje en tentoonstellingen is immers erg beperkt gebleven.

Ondertussen gaat de bouwfysische staat van deze kerken erop achteruit. Alle Sint-Truidense parochiekerken hebben nood aan herstellingen en restauraties die op een of andere manier dringend zijn. En alle kerkfabrieken hebben onvoldoende liquide middelen om die kosten te dekken, net zoals het stadsbestuur. Daar komt nog bij dat veel van deze kerken onbenut zijn. In het beste geval vinden er nog uitzonderlijk huwelijks-, doop- of begrafenisceremonies plaats. In het slechtste geval zijn ze niet langer publiek toegankelijk. De erfgoedsector vertrekt nochtans al decennia lang vanuit het adagium: het best beschermde gebouw is een gebouw dat in gebruik is. Die redenering is ook van toepassing op kerkgebouwen: in een kerk die frequent wordt gebruikt, is er sociale controle, en vooral, het valt makkelijker te verantwoorden waarom er hoge sommen geïnvesteerd worden in onderhoud en herstel. De vrijwilligers van de kerkfabrieken roeien met de riemen die ze hebben, maar de beperkte financiële middelen volstaan niet.

Waarom is er tien jaar lang weinig gebeurd op vlak van herbestemmen van kerken in Vlaanderen? Omdat de vraag naar een betekenisvolle invulling van de te herbestemmen kerkgebouwen zich opdrong, werd in 2016 het “Projectbureau Herbestemming Kerken” opgericht. Tot de opheffing ervan begin 2022 realiseerden zes multidisciplinair samengestelde onderzoeksteams maar liefst 141 haalbaarheidsonderzoeken voor parochiekerken, verspreid over heel Vlaanderen. Bij de evaluatie van de onderzoeken bleken een aantal struikelblokken cruciaal voor het niet lukken van het einddoel. Het niet uitvoeren van de herbestemming was gelinkt aan: 1) een tekort aan budgetten, 2) invullingen die niet realistisch bleken te zijn, 3) herbestemmingen die perfect pasten in de kerk, maar recent al gerealiseerd waren in een nieuw gebouw of ander pand in de buurt van de kerk of 4) herbestemmingen voor de kerk die niet afgestemd konden worden op de plannen van de ruimtelijke ontwikkeling voor de omgeving rond de kerk. Inmiddels heeft het “Projectbureau Herbestemming Kerken” een opvolger gevonden in het “Platform Toekomst Parochiekerken”. Het betekenisvol herbestemmen van kerken is

nog steeds een actuele kwestie en dit Platform biedt de nodige ondersteuning bij de vele herbestemmingstrajecten die in de toekomst zullen volgen.

Waarom is er tien jaar lang weinig gebeurd op vlak van herbestemmen van kerken in Sint-Truiden? Een mogelijke verklaring is de aard van het kerkenbeleidsplan 2017. Dat plan bevat wel een grondige, gedetailleerde beschrijving van elke parochiekerk afzonderlijk, zoals de cultuurhistorische en architecturale waarde, de bouwfysische toestand en de ruimtelijke omgeving; maar een onvoldoende onderbouwde visie op de toekomstmogelijkheden. Per kerk werd ofwel een specifieke herbestemmingspiste naar voor geschoven, ofwel een zeer algemene intentie tot verder onderzoek, maar telkens zonder een concreet stappenplan en zonder concrete timing om die herbestemming of het herbestemmingsonderzoek in de praktijk te brengen. Daar komt nog bij dat de mogelijke (neven)bestemmingen beperkt bleven tot culturele en sociale invullingen als een gemeenschapsruimte, stilteplaats, tentoonstellingsruimte of erfgoeddepot. U-Hasselt die het herbestemmingsonderzoek destijds uitvoerde, was toe aan een proefstuk en de voorgestelde (neven)bestemmingen of herbestemmingen pasten perfect in de toenmalige tijdsgeest. Het klinkt allemaal goed op papier, maar het is weinig realistisch te verwachten dat het stadsbestuur de restauratie en het onderhoud van meer dan tien omvangrijke gebouwen kan bekostigen zonder dat daar enige inkomsten tegenover staan. Een kerkenbeleidsplan moet ook financieel haalbaar zijn. Kortom, het document uit 2017 legt een goede basis, maar 1) de mogelijke herbestemmingen gaan niet ver genoeg, en 2) een verduidelijking van de te nemen stappen ontbreekt.

Hergebruik is een uiting van het duurzaamheidsprincipe dat ingeburgerd is geraakt in onze ecologisch bewuste maatschappij. De volumineuze kerkgebouwen met hun opzettelijk bovenmenselijke schaal moeten dus bij uitstek onderzocht worden op hergebruik. Maar hun erfgoedwaarden en hun religieuze symboliek dreigen daarmee verloren te gaan. Beide getuigen van onze eeuwenlange collectieve geschiedenis en kunnen niet genegeerd worden, omdat onze wortels bepalen wie we zijn.

Sinds de sixties en Vaticanum II is een proces van laïcisering gestart dat volgens sommigen de 'bekroning' is van de naar onze streken uitgevoerde Franse Revolutie rond 1800. Die nieuwe maatschappijvorm ging uit van strikte scheiding tussen Kerk en Staat. Momenteel is de vroegere katholieke samenleving niet meer vanzelfsprekend, de belijdende gelovigen verzeilen zelfs in de marge van het seculiere leven, met een zondagspraktijk van amper 6%. Religieuze beleving wordt bovendien sterk multicultureel. Toch aarzelen ook niet-gelovigen om tot kerkenloop te beslissen. Kerken zijn eeuwenlang ankerpunten in een mensenleven geweest en vlaggenscheppen van een breed gedeeld geloof in bovennatuurlijke zingeving. Doop, vormsel, huwelijk, priesterwijding en begravenis zijn sterke levensrituelen of 'sacramenten'. Het moet uiteindelijk mogelijk zijn om de kerken te behouden voor de gemeenschap, los van het pastorale. Plekken van stilte, bezinning en rustige ontmoeting.

De kerkfabrieken zijn een eeuwenoude en tegelijk modern opgevatte vorm van zelforganisatie op lokaal vlak. De karikaturale verwijzing naar 'de tijd van Napoleon' is terecht: deze Franse organisator van de civiele maatschappij wou komaf maken met de chaos van de revolutie en uit persoonlijke ambitie vrede sluiten met de Paus. Ter compensatie van de al te gelde gemaakte kloosters en ander kerkelijk vastgoed werden de genaaste parochiekerken terug ter beschikking gesteld. De bedienaars kregen een staatswedde. Een verkozen 'kerkfabriek' zou voortaan instaan voor het tijdelijke, dit wil zeggen het wereldlijke van de lokale eredienst. Een bijzonder Belgisch compromis tussen liberalen en katholieken zorgde in de 19de eeuw ervoor dat deze beheersvorm meer dan twee eeuwen bleef bestaan. In 2004 werd er zelfs een vernieuwd Vlaams decretaal kader voor geschapen. Het 'bijpassen' van tekorten door de gemeente, bepaald sinds het Concordaat van Napoleon, blijft zo een feit. Uiteraard komt dit systeem door de ontkerkelijking onder druk. Het onevenwicht tussen de grote kosten aan deze veelal historische gebouwen (met hoge energiefactuur en duur ambachtelijk werk voor onderhoud en ontwerp/restauratie) en hun effectief gebruik zorgt voor een spanningsveld. Het draagvlak verkleint en het woord 'kerkenbelasting' voor gelovigen is al vaak gevallen.

Ook de hogere overheid draagt een deel van de financiële last: erfgoedpremies tot 40% of zelfs 60%. Minister Bourgeois poneerde in 2011 de noodzaak om per gemeente door het lokale Centraal Kerkbestuur een visie op langere termijn uit te tekenen met een onderscheid tussen prioritaire en niet-prioritaire kerken. De expertise van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (heden Parcum, Parkabdij Heverlee), bood ondersteuning, onder meer door een brede bevraging per kerkfabriek. Deze 'parochiekerkplannen' hielden het veilig bij softe nevenbestemmingen. De bisschoppen namen een erg voorzichtig en behoudend standpunt in, zeker naar ontwijding toe. Een sacrale ruimte zou best in elke te herbestemmen parochiekerk blijven.

De huidige minister, stads- en gemeentebesturen, vastgoedontwikkelaars en architectenbureaus willen echter dat meer ingrijpende, concrete stappen worden gezet. In hun ambitieuze toekomstfantasie zien ze zwembaden, skateparken, indoor speeltuinen, exclusieve lofts, cohousing, ... De experimenten in niet-Rooms katholieke landen gaan daarin immers veel verder in. Het herbestemmen van kerken vraagt naar een interdisciplinaire aanpak: (kerk)juridisch, sociaal, kunsthistorisch, economisch, planologisch, ... Een enorme taak voor de lokale Centrale Kerkbesturen en kerkfabrieken die dit enkel via medewerking van experts en inschakeling van gespecialiseerde studie bureaus aankunnen.

Eind december 2016 kregen de kerkfabrieken met restauratiedossiers in een lange premiewachtrij een wake-up call van de minister: uiterlijk 1 oktober 2017 was een Kerkenbeleidsplan volgens het oorspronkelijk opzet verplicht om deze dossiers nog in de wachtrij te kunnen behouden. Naast de verplichting van een goedgekeurd kerkenbeleidsplan gaf de Vlaamse overheid ook ondersteuning bij de herbestemming van kerken, beschermd als onroerend erfgoed. Een speciaal "Projectbureau Herbestemming Kerken" bij de Vlaamse Bouwmeester voerde betoelaagde haalbaarheidsonderzoeken uit voor een betekenisvolle invulling van kerken.

Sinds 1 juli 2025 voerde het Agentschap Onroerend Erfgoed een nieuwe regel in met betrekking tot de verhoogde erfgoedpremies voor kerken beschermd als onroerend erfgoed. Beschermd kerken die nog regelmatig gebruikt worden voor een erkende eredienst, komen nog steeds in aanmerking voor erfgoedpremie. Maar een verhoogde erfgoedpremie aanvragen kan enkel nog via een goedgekeurd kerkenbeleidsplan. Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 60% moet een rooms-katholiek eredienstgebouw, beschermd als monument, in het actuele kerkenbeleidsplan aangeduid zijn voor een ruimer gebruik dan louter de eredienst. Dit kan gaan om valorisatie, medegebruik, nevenbestemming of herbestemming. Wordt het room-katholieke eredienstgebouw uitsluitend gebruikt voor de eredienst, dan geldt het basispercentage van 40%.

Lokale besturen en kerkfabrieken kunnen voor het beheer van het patrimonium van de erediensten blijven rekenen op steun van de Vlaamse overheid, zoals voor de herbestemming van parochiekerken of infrastructuurwerken en studies voor niet-beschermd eredienstgebouwen. Maar er moet ook voldaan worden aan een aantal verplichtingen en richtlijnen. Het Platform Toekomst Parochiekerken helpt met medewerking van de Vlaamse overheid bij de zoektocht naar nieuwe bestemmingen. Het Agentschap Onroerend Erfgoed biedt financiële ondersteuning voor herbestemmingsstudies of de restauratie van de erfgoedelementen bij beschermd kerken. Het Agentschap Binnenlands Bestuur biedt investeringssubsidies voor bepaalde werken of studies (neven- of herbestemming, opmetingsplannen en trajectbegeleiding) voor niet-beschermd (gewezen) parochiekerken.

Het bestuur van de eredienst beslist over alle handelingen van beheer en beschikking van de goederen die toebehoren aan de lokale geloofsgemeenschap of die ter beschikking zijn gesteld van de eredienst. Kerkelijk roerend erfgoed vraagt extra aandacht bij valorisatie, medegebruik, nevenbestemming, maar vooral bij herbestemming.

2. PAROCHIEKERKEN IN SINT-TRUIDEN

Sint-Truiden, in het zuidwesten van Belgisch-Limburg, is bij uitstek een abdij- en kloosterstad, zoals uit de naam al blijkt. De vermaarde Benedictijnenabdij, geïllustreerd in de unieke overgeleverde middeleeuwse kroniek, had bezittingen tot in Zuid-Nederland en Duitsland, maar overleefde de Franse Revolutie (1789-1799) niet. In de plaats kwam hier het intellectuele centrum van de provincie met het Klein Seminarie tussen 1843 en 1960. Tijdens het katholieke réveil midden 19de eeuw moesten nieuwe kloosterstichtingen vooral het caritatieve en educatieve versterken. Sinds 1967 maken de parochies deel uit van het nieuwe bisdom Hasselt. Door de gemeentelijke samenvoeging in 1976 groeide Sint-Truiden uit tot in oppervlakte één van de grootste gemeente van Limburg, met een huidig inwonersaantal van 41.500. Vooral fruitteelt, zorg, voetbal en automotive industrie zijn kenmerkend.

Stadscentrum, wijken en deelgemeenten tellen momenteel 19 parochie- en hulpkerken in gebruik voor de eredienst. Meer dan de helft van deze kerken is beschermd. Meer dan één op drie zijn eigendom van de stad, gevolg van de naasting rond 1800. Daarnaast zijn er nog belangrijke kerk- en kapelgebouwen: twee kerken die al langer aan de eredienst onttrokken zijn (de begijnhofkerk die eigendom is van de provincie Limburg en de kerk van Guvelingen, die eigendom is van de stad Sint-Truiden). Er zijn ook drie parochiekerken die sinds de opmaak van het vorige kerkenbeleidsplan aan de eredienst onttrokken werden: de Sint-Quintinuskerk te Gelinden, de Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangenkerk te Aalst en de Sint-Harlandis en Relindiskerk te Ordingen. Een ander belangrijk religieus gebouw in Sint-Truiden is de kerk van het Minderbroedersklooster. Deze kloosterkerk werd actief bezocht voor de eredienst maar is sinds 2019 onttrokken aan de eredienst. Twee hulpkerken, tenslotte, werden inmiddels volledig herbestemd: het wijkkerkje Onze-Lieve-Vrouw van Fatima te Halmaal (lokaal dienstencentrum) en de Sint-Jozefkerk op de Zepperenweg (kleuterschooltje).

Naast de parochie- en hulpkerken zijn er ook tientallen kapellen op het grondgebied van Sint-Truiden. De Sint-Eucheriuskapel te Brustem en de kapel van de O.L.V. van de Blijde Vrede in Helshoven worden nog intensief gebruikt voor gebedsvieringen. Een aantal grotere kapellen zoals de Capucijnenkapel (eigendom van het Zorgbedrijf Sint-Truiden), de kapel van de paters assumptionisten in Zepperen, de kapel van Nyma (vml. ASSTER) in Ziekeren en de kapellen van de militaire inrichtingen in Bevingen en Saffraanberg hebben reeds enkel decennia andere bestemmingen. De gotisch-barokke Sint-Augustinuskapel aan de Stapelstraat en de 17de-19de-eeuwse Waterhond aan de Breendonkstraat zijn de enige vml. gebedsruimtes die – via gebruik als postkantoor en tekenacademie – gecommercialiseerd werden als kledingboetiek en architectenbureau. De bouwfysische staat van de kleinere kapellen is algemeen slecht en er is nood aan een visie rond ontsluiten en beheren van deze bijzondere erfgoedplekjes.

Voorals in het zuidelijke deel van Sint-Truiden, Droog-Haspengouw, vormen de kerktorens bakens in de geconcentreerde valleidorpen. Dat is minder het geval in Laag of Vochtig Haspengouw met veel lintbebouwing. De oudste torens hadden voor 1800 zeker hun burgerlijke rol te vervullen als versterking, klokkentoren en bewaarplaats voor publieke documenten en speciën. Ze zijn vaak een staalkaart van lokale archeologie-geologie (romeins herbruikmateriaal, Lincensteen, tauw) en handelscontacten via bouwstenen (Gobertange, silex en Maastrichtersteen). De enige functie van de met leien beklede spits als torendeel is opvallen en het kruis, meestal op een goudkleurige bol, als religieus symbool boven alles verheffen. De spits heeft geen nuttige inhoud, alleen volume. De windhaan helemaal bovenaan is een nuttige bijkomstigheid en zou verwijzen naar de komst van het

ochtendlicht als symbool van de Verlosser. De kerktoegang is ook de plaats waar de gesneuvelden uit vooral de Eerste Wereldoorlog prominent een gedenkplaat kregen (vb. Bevingen, Groot-Gelmen, Melveren, Sint-Marten). Tegenwoordig zijn in de meeste Sint-Truidense kerken nestkasten geplaatst voor uilen en uitzonderlijk voor gierzwaluwen. Slechtvalkkasten zouden de duivenhinder kunnen helpen bestrijden.

De betekenis van de kerken met torens voor het beeld van de dorpen is moeilijk te onderschatten. De gemeentevorming in Haspengouw ging wel uit van de 'heerlijkheid', anders dan in de Kempen waar de parochies aan de basis lagen. Toch zijn er ook dorpen zonder kasteel zoals Aalst, Bevingen, Engelmanshoven, Gelinden, Halmaal, Zepperen,... eeuwenlang eigendom van kerkelijke kapittels. Als bepalende gebouwen verschenen achtereenvolgens in onze landelijke woonkernen: burcht (middeleeuwen) - kerk met toren (middeleeuwen) – pastorie (nieuwe tijd) – kasteel (nieuwe tijd) – fabriek (ca. 1850) gemeenteschool (ca. 1860) – station (ca. 1880) - vrije school (ca. 1880) – parochiezaal (ca. 1900 en ca. 1925) – gemeentehuis (ca. 1950) – supermarkt (ca. 1960) – appartementsblok (ca. 2000).

Onze begraafplaatsen zijn stille plekken waar burgers elkaar ontmoeten voor het ophalen van herinneringen. Dagelijks komen nabestaanden de laatste rustplaats van hun dierbaren bezoeken in een moment van rust of bezinning.

Sint-Truiden telt 17 actieve begraafplaatsen en 5 gesloten begraafplaatsen. Op de gesloten begraafplaatsen zijn begravingen niet meer mogelijk. Sommige kerkhoven zijn nog wel toegankelijk voor publiek.

Locaties begraafplaatsen

- Schurhoven
- Aalst: Aalst-Dorp
- Bevingen: Bevingen-Centrum
- Brustem: Burggracht
- Engelmanshoven: Luikersteenweg 512
- Gelinden: Meester-Robijnsstraat
- Gorsem: Gorsem-Dorp
- Groot-Gelmen: Kloosterstraat (gesloten kerkhof) en Steendaalstraat
- Halmaal: Halmaal-Dorp en Sint-Petrusstraat
- Kerkom: Kerkom-Dorp (gesloten kerkhof) en Truilingenstraat
- Kortenbos: Basiliekstraat (gesloten kerkhof) en Nachtegaal
- Melveren: Sint-Godfriedstraat
- Ordingen: Relindisstraat (gesloten kerkhof) en Kruiskapelstraat
- Runkelen: Runkelen-Dorp
- Velm: Sint-Martinusstraat en Langstraat
- Wilderen: Wilderenlaan (gesloten kerkhof) en Galgestraat
- Zepperen: Sint-Genovevaplein (gesloten kerkhof) en Zwartweidestraat

Het aantal crematies is van 60% (2016) gestegen naar 79% (2025) en een toekomstgerichte aanpak rond het opruimen van graven, het ontkneden, collectieve naamplaten, vergroening...blijft actueel.

De leefbaarheid van de kleinere 'kerk'dorpen is wankel door de nood aan bouw mogelijkheden voor jongeren en het gebrek aan essentiële voorzieningen. Een buurtwinkel of superette heeft normaal een kern met 600 gezinnen nodig. Gemeenschapsvorming en minimale voorzieningspakketten (openbare vergaderzaal) in dorpen en wijken zijn van belang voor de leefbaarheid. Het stadsbestuur voorziet in

het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden diverse maatregelen om dit aan te pakken, onder meer met nieuwe functies in vrijkomende religieuze en historisch-monumentale gebouwen.

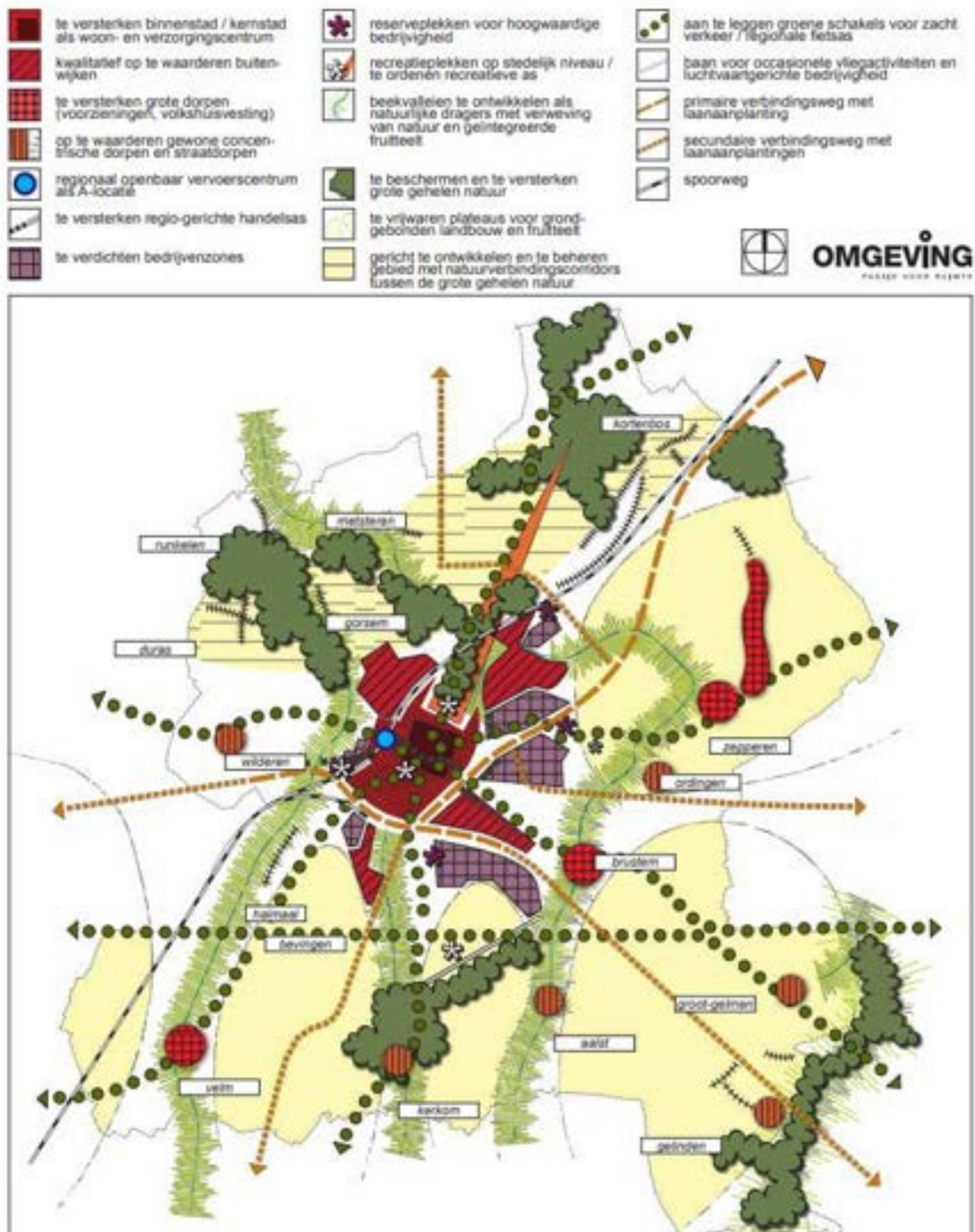
Het cultuurtoerisme en de recreatie kunnen de economische leefbaarheid van handelszaken steunen. Ze hebben baat bij de bescherming van waardevol patrimonium: mooie dorpen in een mooi landschap. De dorpen worden afzonderlijk afgebakend vanuit hun historische structuur.

In de binnenstad wordt de voormalige abdij opgewaardeerd en een culturele as ontwikkeld tussen het begijnhof, het Speelhof en de Sint-Pieter en Sint-Niklaaskerk.

Het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden bevat als bindende bepaling dat hergebruiksmogelijkheden voor historisch-monumentale gebouwen met erfgoedwaarde ondersteund worden. Als maatregel is bovendien de bescherming van beeldbepalende gebouwen voorgesteld.

Gewenste ruimtelijke structuur voor de hele gemeente

Stad Sint-Truiden – herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden – kaart 24

Omgeving – maart 2017 – 08176_PL_004-k01

3. VAN WIE ZIJN KERKGEBOUWEN

Kerken zijn altijd openbaar domein. Alle parochiekerken die dateren van vóór de Franse revolutie, dus van pakweg voor 1795, zijn aangeslagen door de Franse republiek en werden staatseigendom. In 1802 zijn die ter beschikking gesteld van de bisschoppen voor de eredienst. Ze zijn dus niet teruggegeven. De algemene tendens is dat die kerken nu eigendom zijn van de gemeenten.

Kerken die na het ontstaan van België in 1830 zijn gebouwd, zijn van de opdrachtgevende bouwheer. Meestal is dat de kerkfabriek, maar dat kan ook anders. Bij kerken en kerktorens die na 1830 verbouwd werden op initiatief van de kerkfabrieken, werden meestal de kadastrale gegevens - *eigenaarsgegevens, perceelgegevens en fiscale gegevens* – ook aangepast. De kerkfabriek werd als opdrachtgever van de werken opnieuw eigenaar van de gebouwen. Uitzonderlijk zijn oudere torens, gebouwd vóór 1795, in eigendom van de steden of gemeenten en zijn de recentere kerken bij die kerktorens in eigendom van de kerkfabrieken.

Eigendom is in het geval van kerken een relatief begrip: wie eigenaar is, maakt niet zoveel uit. De kerkgemeenschap heeft een bijzonder gebruiksrecht. Zolang ze nog voor de eredienst gebruikt worden, behoren kerken tot het openbaar domein en kunnen ze niet verkocht worden. Ook voor restauraties of verbouwingen ligt het initiatief bij de kerkfabriek. Kerkfabrieken zijn autonome instanties: ze beslissen over beheer en beschikking van de gebouwen, maar dat wil niet zeggen dat ze vrij zijn. Ze mogen niet zomaar iets doen, ze zijn behalve aan het burgerlijk ook onderhevig aan het kerkelijk recht.

Een kerk die niet langer gebruikt wordt voor misvieringen, daarover kan een kerkfabriek dan weer niet zomaar beslissen. Een kerk onttrekken aan de eredienst komt alleen de bisschop toe.

4. METHODIEK VAN DIT KERKENBELEIDSPLAN

Uitgangspunt voor het aangevuld Kerkenbeleidsplan 2017 was het overwegend pastorale getinte Parochiekerkenbeleidsplan 2014 van het Centraal Kerkbestuur Sint-Truiden, met de selectie prioritair (10 kerken, waarbij 4 zondagskerken in Brustem, Velm, Kortenbos en Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming) en niet-prioritair (12 kerken, waarbij 2 hulpkerken in Halmaal en langs de Zepperenweg).

Het Kerkenbeleidsplan 2017 vormt de basis voor de actualisering van het voorliggende Kerkenbeleidsplan 2025.

Als leidraad voor dit Kerkenbeleidsplan Sint-Truiden 2025 werd het sjabloon voor de opmaak van een kerkenbeleidsplan aangewend. Dit sjabloon werd opgesteld door PARCUM vzw en aangevuld door het Platform Toekomst Parochiekerken. Het dient als houvast bij het opstellen van een kerkenbeleidsplan in gans Vlaanderen.

5. SELECTIECRITERIA in 2025

Het Centraal Kerkbestuur van Sint-Truiden organiseerde in 2012-2014 een bij wijle moeizaam traject om te komen tot een Parochiekerkenplan. Dat plan ging vooral uit van het pastorale toekomstperspectief met de hoge nood aan priesters als gegeven leidraad. De richtlijnen van de Vlaamse bisschoppen van 8 november 2012 voor het gebruik van parochiekerken werden gevolgd.

De verdienste van het document dat op 20 juni 2014 door de Bisschop van Hasselt en op 20 oktober 2014 door het Stadsbestuur van Sint-Truiden werd goedgekeurd is de selectie van tien prioritaire parochiekerken. Als criteria voor de prioritering hanteerde het Centraal Kerkbestuur vooral het aantal kerkgebruikers met de aanwezige parochiale dynamiek en de geografische spreiding. Het architectuurhistorische aspect was minder overwegend, gezien het grote getal beschermde kerkgebouwen in Sint-Truiden.

Dit toekomstperspectief werd integraal overgenomen in het kerkenbeleidsplan dat op 21 april 2017 door de Bisschop van Hasselt en op 27 juni 2017 door de Gemeenteraad van Sint-Truiden werd goedgekeurd. Tien prioritaire kerken bleven behouden voor de eredienst. Voor de andere 12 kerken werd aangestuurd op een zoektocht naar herbestemming.

Anno 2025 blijven nog slechts twee kerken exclusief voorbehouden voor de organisatie van erediensten: de collegiale kerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming in de historische binnenstad en de basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming in de deelgemeente Kortenbos. In acht andere kerken is er nog aandacht voor erediensten of gebedsdiensten, maar wordt er ook gezocht naar nevenbestemmingen in tijd of ruimte. Tenslotte zijn er nog negen kerken die niet langer zullen gebruikt worden voor erediensten of gebedsdiensten en waar er gezocht wordt naar een herbestemming.

Parochiekerken Sint-Truiden

Behoud

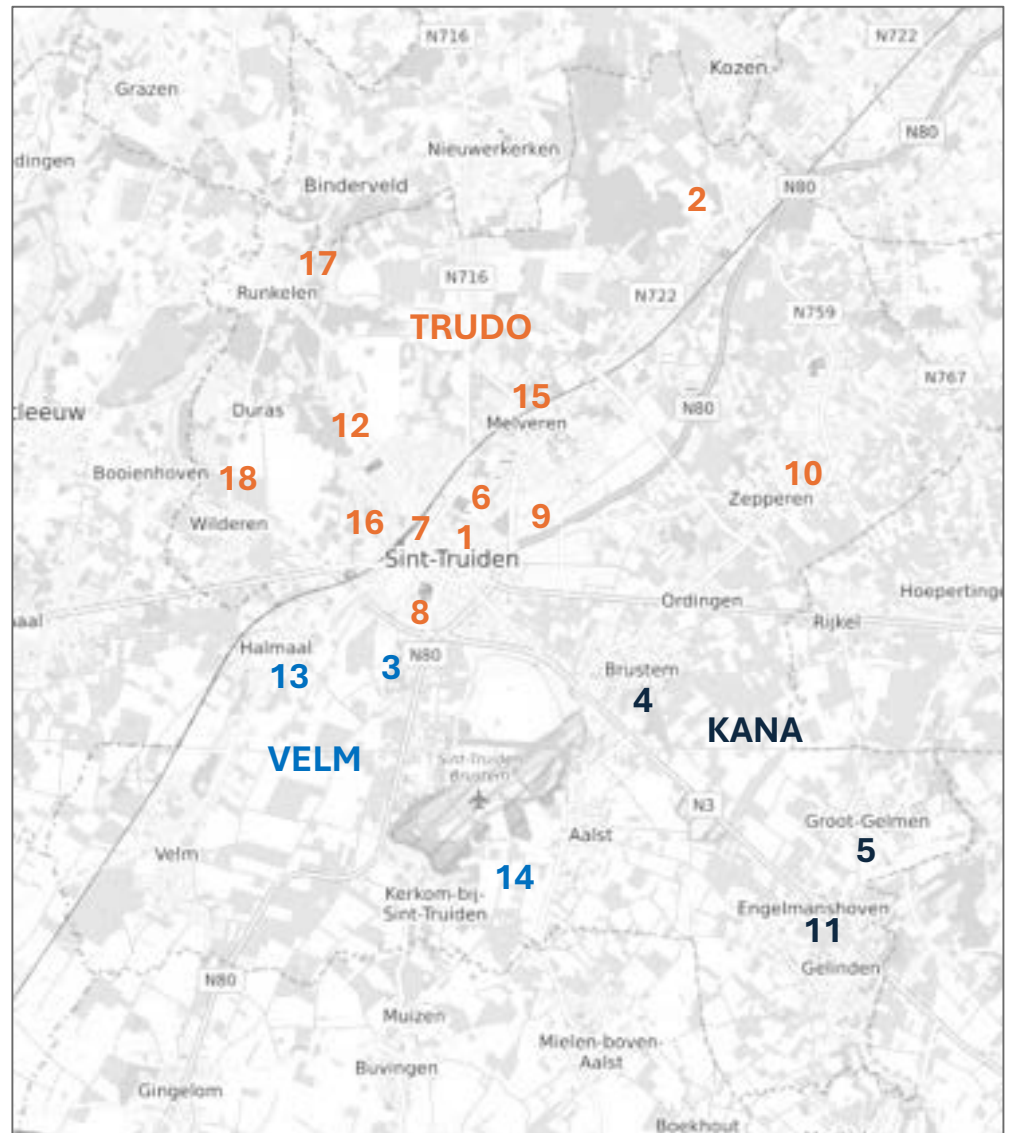
1. ST OLV-Tenhemelopneming
2. Kortenbos

Nevenbestemming

3. Bevingen
4. Brustem
5. Groot-Gelmen
6. ST Sint-Gangulfus
7. ST Sint-Maarten
8. ST Sint-Niklaas, Sint-Pieter
9. Schurhoven
10. Zepperen

Te herbestemmen

11. Engelmanshoven
12. Gorsem
13. Halmaal
14. Kerkom
15. Melveren
16. Nieuw Sint-Truiden
17. Runkelen
18. Wilderen

SINT-TRUIDEN:

De oppervlakte van Sint-Truiden bedraagt 107 km². In 2025 telt Sint-Truiden 41.743 inwoners volgens de officiële statistieken. Deze cijfers zijn gebaseerd op een verwerking van het Rijksregister door Statbel (Belgische statistiekbureau). Er is ook een telling van 42.087 inwoners, gebaseerd op een eigen verwerking van het Rijksregister, die ook personen in de wachtregisters (zoals asielzoekers) meeneemt.

2 PASTORALE EENHEDEN EN 1 FEDERATIE:

PASTORALE EENHEID SINT-TRUDO SINT-TRUIDEN

PASTORALE EENHEID KANA SINT-TRUIDEN

FEDERATIE VELM

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Sint-Truiden:

1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Grote Markt 67, 3800 Sint-Truiden
2. Basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Basiliekstraat 1, 3800 Kortenbos, Sint-Truiden
3. Parochiekerk Sint-Lambertus, Bevingen-Centrum, 3800 Bevingen, Sint-Truiden
4. Parochiekerk Sint-Laurentius, Burggracht, 3800 Brustem, Sint-Truiden
5. Parochiekerk Sint-Martinus, Helshovenstraat 1, 3800 Groot-Gelmen, Sint-Truiden
6. Annexekerk Sint-Gangulfus, Sint-Gangulfusplein, 3800 Sint-Truiden
7. Parochiekerk Sint-Martinus, Stapelstraat 29, 3800 Sint-Truiden
8. Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter, Naamsesteenweg 150, 3800 Sint-Truiden
9. Parochiekerk Sint-Jacobus, Schurhoven 47, 3800 Schurhoven, Sint-Truiden
10. Parochiekerk Sint-Genoveva, Sint-Genovevavalein, 3800 Zepperen, Sint-Truiden
11. Bijkerk Sint-Jan Baptist, Luikersteenweg 475, 3800 Engelmanshoven, Sint-Truiden
12. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming, Gorsem-Dorp 58, 3803 Gorsem, Sint-Truiden
13. Parochiekerk Sint-Petrus en Paulus, Halmaal-Dorp 27, 3800 Halmaal, Sint-Truiden
14. Parochiekerk Sint-Martinus, Kerkstraat, 3800 Kerkom-bij-Sint-Truiden, Sint-Truiden
15. Parochiekerk Salvator Mundi, Sint-Godfriedstraat 11, 3800 Melveren, Sint-Truiden
16. Parochiekerk Sint-Augustinus, Grevensmolenweg 35, 3800 Nieuw-Sint-Truiden, Sint-Truiden
17. Parochiekerk Sint-Andreas, Runkelen-Dorp, 3800 Runkelen, Sint-Truiden
18. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking, Wilderenlaan, 3800 Wilderen, Sint-Truiden

6.1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Sint-Truiden

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/2405>

6.1.1. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, (Collegiale kerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart, Kapittelkerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart, O.L.V. Collegiale)

Geografische ligging

- Grote Markt 67, 3800 Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 1ste AFDELING, sectie H, perceel 985 a
- Coördinaten: 50.815466, 5.186721

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Sint-Truiden

Eigenaar: kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Sint-Truiden

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0220 852 568

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 30-12-1933
- Toren beschermd als monument, MB 10-07-1997
- Unesco werelderfgoed bufferzone: Stadhuis Sint-Truiden met belfort, MB 04-12-1999
- Vastgestelde archeologische zone: Historische stadskern van Sint-Truiden, MB 19-02-2016

Situering van de kerk binnen het stedelijk weefsel – Bron Geoportaal

6.1.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De bescherming als monument in 1933 betreft de kapittelkerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart met uitzondering van de neogotische toren. Deze laatste werd in 1997 als monument beschermd. De hoofdkerk (zonder toren) is beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde), de artistieke waarde (in casu kunstwaarde) en de historische waarde. De neogotische toren is beschermd omwille van de historische waarde (in casu architectuurhistorische waarde).

In het tympaan van de hoofdingang zien we beelden van O.L.V. met kind, Trudo en Remaclus. De hoekbeelden in de nissen aan de steunberen zijn van de hand van Cornelis Jansen: o.m. Petrus met sleutel en Paulus met zwaard.

Parochie:

De oudste vermelding “Sarchinium” gaat terug tot 741, en is ontstaan rond het klooster gesticht door de lokale heilige Trudo. Stadsrecht rond 1065 en tweeherigheid tussen abt van de Benedictijnenabdij en prinsbisschop sinds 1227. Het was oorspronkelijk de enige parochie rond de abdij en de enige parochie van de stad. Het duurde tot 1133 voor Sint-Gangulfus ook enkele parochiale rechten kreeg. Abt Adelardus II bouwde deze kerk, die moederkerk was voor alle parochiestichtingen. In 1163 werd deze kerk ingelijfd bij de abdij. In 1399 werd de kerk verheven tot collegiale kerk, met een kapittel van twaalf kanunniken.

Bouwgeschiedenis:

De eerste kerk op deze plaats werd gebouwd door abt Adelardus II (1055-1082) in circa 1070. Deze eerste kerk werd in 1086 volledig verwoest door een brand. De juiste bouwdatum van de tweede kerk is niet bekend. Een eerste vermelding gaat terug tot 1107, maar in 1171 was het gebouw nog niet voltooid.

De huidige kerk heeft een schip en zijbeuken uit de 15de eeuw, terwijl het koor dateert uit de eerste helft van de 14de eeuw (circa 1352). In 1542 werd de Onze-Lieve-Vrouwekapel gebouwd, in opdracht van de abdij.

De oorspronkelijke toren werd gebouwd tussen 1504 en 1556. In 1668 stortte deze toren in, en werd de klokkenruiter boven de kruising aangebracht. De huidige toren werd gebouwd tussen 1847 en 1852 door architect Louis Roelandt en zijn leerling Isidore Gérard. Bij het oprichten van de laatste toren werd de kerk met één travee ingekort.

Een eerste herstelling van de kerk gebeurde in 1702. Een grondige restauratie werd uitgevoerd tussen 1848 en 1864. Uit deze periode dateren ook de twee traptorentjes naast de toren, de gotische ornamenten aan de buitenzijde en de tracering bij de ramen. De zijportalen van de toren dateren uit 1878. In 1912 werd de oorspronkelijke sacristie door de huidige, kleinere sacristie vervangen, naar ontwerp van architect E. Dehennin. Een andere belangrijke restauratie werd uitgevoerd in 1970-1972 onder leiding van architect P. Van Mechelen. De laatste grote restauratiecampagne ging van start in 2004-2005 en werd uitgevoerd onder leiding van de architecten Bessemans-Verheyden.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Triomfkruis, gepolychromeerd hout, einde 15de eeuw-eerste helft 16de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw met Kind, gepolychromeerd hout, toegeschreven aan Artus Quellinus de Jongere, tweede helft 17de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw met inktpot, gepolychromeerd hout, vierde kwart 14de eeuw
- Christus aan het kruis, eik, vierde kwart 15de eeuw
- Sint-Anna-ten-Drieën, gepolychromeerd hout, circa 1500
- Sint-Barbara, circa 1500
- Sint-Margaretha van Antiochië, circa 1500
- Christus op de Koude Steen, gepolychromeerd hout, eerste kwart 16de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw met Kind op maansikkel, afkomstig uit de kerk van Guvelingen, gepolychromeerd hout, tweede helft 16de eeuw (1550)
- Christus in het graf, gepolychromeerd hout, 16de eeuw
 - In laat barokke vitrinekast van circa 1700
- Sint-Paulus, wit geschilderd hout, 17de eeuw
- Sint-Simon, wit geschilderd hout, 17de eeuw
- Sint-Odilia, gepolychromeerd hout, circa 1700
- Sint-Hubertus, gepolychromeerd hout, eerste helft 18de eeuw
- Sint-Jozef met Kind, gepolychromeerd hout, eerste helft 18de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw met Kind, gepolychromeerd hout, 19de eeuw
- Sint-Lambertus, gepolychromeerd hout, 19de eeuw
- Sint-Trudo, gepolychromeerd hout, 19de eeuw
- Sint-Marcoen van Nanteuil, Jean Hans, 18de eeuw
- Laatgotisch triomfkruis met evangelistensymbolen en aartsvaders
- Retabel van het Heilig Kruis, A. Bressers-Blanchart, 1860

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Schilderijen:

- Sint-Trudo toont kerkmaquette aan Remaculus, Georges Baltus, 1912
- Heilige Christina de Wonderbare boven Sint-Truiden zwevend, Georges Baltus 1915
- Sint-Eucherius, Jules Helbig en E. Van Marcke 1857-1875

Schilderijen van Sint-Trudo en Heilige Christina

Muurschilderingen:

- Muurschildering op tympaan van zijportaal, voorstelling van “Kroning van Maria”
- Neogotische muur- en plafondschilderingen o.m. voorstellingen van “Verheerlijking van Maria”, “Het Laatste Avondmaal”, “Kerkvaders en profeten”
- Muurschildering boven de gewelven in de noordelijke zijbeuk, oostelijke muur, voorstelling van “Engel met muziekinstrument”, 14de eeuw
- Muurschildering op triomfboog, voorstelling van “Het Laatste Oordeel”, 1626, Johannes Van den Eynde.

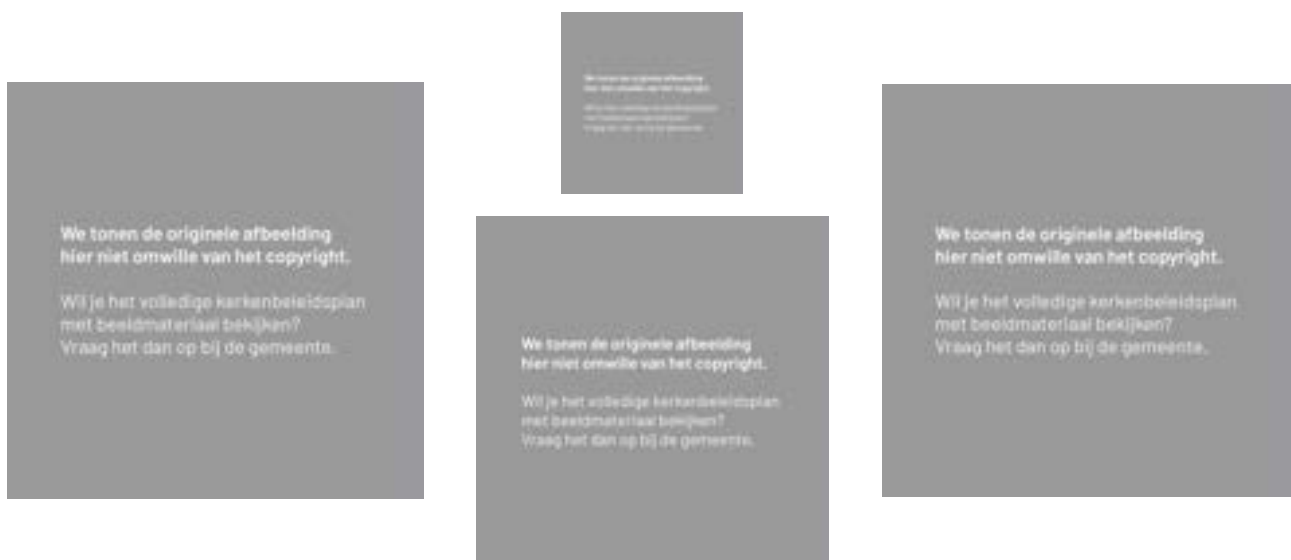

Foto muurschildering op triomfboog – “Het Laatste Oordeel” en andere muur- en gewelfschilderingen

Meubilair:

- Ledenkast Broederschap van de Rozenkrans, 1624
- Neogotische lambrisering noordpoortje, Broederschap Rozenkrans, schilder Peter Heidbuchel Sint-Truiden
- Laat barokke houten altaren met H. Barbara en H. Lucia, 1773
- Neogotisch altaar in witte steen, Vincent Statz en Peter Fuchs, circa 1870
- Tabernakelaltaar in rococo, 18de eeuw, afkomstig uit abdij Nonnemielen
- Neogotisch eiken koorgestoelte met beelden, C. Janssen, 19de eeuw
- Witstenen retabelaltaar in koor neogotisch, Blanchard Gent en Helbig, circa 1860
- Neogotische messing arendlezenaar, kopie van Tongers model
- Neogotisch koperen reliekschrijn Heilige Trudo, J. Bethune en Bourdin Gent, 1873
- Koperen doopvont, circa 1860
- Classicistische preekstoel, eik, 1773
- Classicistische biechtstoelen, eik, Lodewijk XV-stijl, einde 18de eeuw

Glasramen:

- Neogotische glasramen, 16de eeuw
 - 15 taferelen uit het leven van Maria en Jezus
 - Onze-Lieve-Vrouwkapel
- Moderne glasramen, circa 1950
 - Truienaar Roger Daniëls

Foto's van enkele glas-in-loodramen

Orgel:

De Collegiale kerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart herbergt vandaag 2 orgels:

- Orgel op doksaal
- Koororgel

Het groot orgel op het doksaal is een complex instrument met drie manualen. Dit orgel is oorspronkelijk afkomstig uit de jezuïetenkerk in Luik, waar het in twee delen werd gebouwd: een borstwering positief in 1728 en een bijhorend hoofdwerk in 1738, waarbij het eerste dienst deed als achterpositief. In 1821 werden de orgelkasten geplaatst in de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Sint-Truiden, waar het instrument verschillende volledige reconstructies onderging. Ter gelegenheid van de bouw van een nieuw, neogotisch orgelpodium in het midden van de 19e eeuw verwerkte de plaatselijke orgelbouwer Arnold Clerinx het achterpositief als borstwering in het hoofdorgel. In 1913 tenslotte bouwde de eveneens in Sint-Truiden gevestigde orgelbouwer Theodoor Ruef een laatromantisch, pneumatisch bediend uurwerk met behoud van de kas en hergebruik van slechts zes oude registers. In de jaren 1970 viel het orgel volledig stil. De architectonische omstandigheden verhinderden een terugkeer naar de oorspronkelijke staat, en zelfs de weinige overgebleven historische pijpen resulteerden niet in een homogeen concept. Met het oog op de verrijking van het lokale orgellandschap werd het restauratieconcept ontworpen voor de bouw van een nieuw instrument, dat bijzonder geschikt moest zijn voor de literatuur van de grote Duitse meesters van de barok. Het uitgangspunt was het behoud van de historische kast en de bewaard gebleven 6 oude registers, wat resulteerde in de opstelling van de windladen, evenals de high-proof loodlegeringen en de stemming op de historische toonhoogte. Deze laatste restauratie werd uitgevoerd in 1992-1996 door G. Schumacher uit Eupen. Het orgel heeft een opvallend sierlijk front en vormt een architecturaal geheel met de uitwerking van het doksaal. Op het gepolychromeerd neogotisch platform zien we beelden van o.m. Cecilia, Gregorius, Koning David en Tuba-Kaïn.

Het Clerinxorgel in het koor dateert van circa 1875 en werd in 1980 overgeplaatst vanuit de kapel van de Zusters van Liefde naar deze kerk. Op initiatief van toenmalig deken Jan Rutten werd het orgel gerestaureerd, door orgelbouwer M. Nagels uit kozen. Het orgel werd sindsdien in de kerk opgesteld als koororgel.

Erfgoedinventaris 2012 hoge kwaliteit in erfgoedregister, niet online op ErfgoedPlus (KIKIRPA = 80%), wel in bezit bij PCCE en stadsbestuur.

Schatkamer vzw. Truidense Schatten zit in de sacristie en is toegankelijk voor bezoekers. Depot in de dekenij Sint-Truiden waar religieus textiel en ander roerend erfgoed wordt bewaard. Oud archief en dynamisch archief in dekenij Sint-Truiden.

Lit.: Achille THUIS, *De kunstschaten van de collegiale O.-L.-Vrouwekerk, (Doorheen het aloude St.-Truiden, 16)*, Sint-Truiden, 1964; Jan RUTTEN, *De toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Sint-Truiden. Enkele gegevens over de bouwgeschiedenis*, in *Historische bijdragen ter nagedachtenis van G. Heynen*, Sint-Truiden, 1984, p. 271-288; Els DECONINCK, *Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouwekerk, een voorbeeld van neogotische totaalaanpak*, in *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914*, Sint-Truiden, 1998, p. 78-91; Franz AUMANN, *Vincent Statz en Peter Fuchs aan het werk voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk*, in *Sint-Truiden grenzeloos monumentaal! Import-export*, OMD, Sint-Truiden, 2006, p. 6-13; Ward BESSEMANS, 'Geheimen' van de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: *Het beste van 25 jaar Open Monumentendag Sint-Truiden*, OMD, Sint-Truiden, 2013, p. 27-29.

Bronnen:

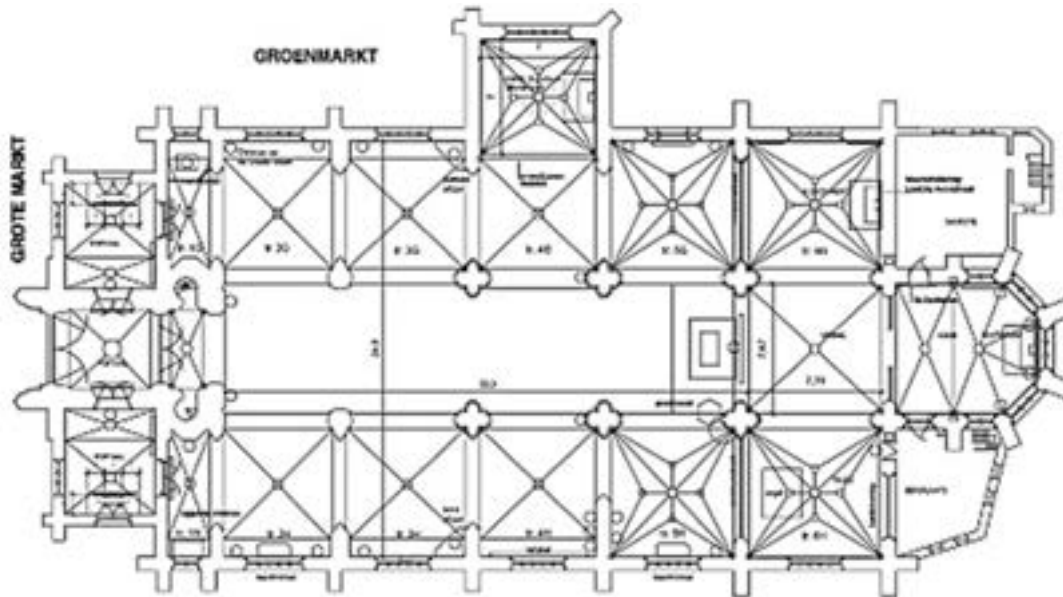
- DE DIJN C.G., *Monumentenroutes 1975*, in *Kunst en Oudheden in Limburg*, Hasselt, 1975, p. 87.
- HELBIG J., *L'église de Notre-Dame à Saint-Trond*, Liège, 1864.
- KEMPENEERS A., *L'Eglise collégiale et le chapitre de Notre-Dame à Saint-Trond*, in *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg*, V, 1868, Maastricht, p. 97-131.
- PIOT C., *Recherches concernant la date de la construction de l'église de Notre-Dame à Saint-Trond*, in *Bulletin des Commissions Royales d'Art et d'Archéologie*, II, 1863, p. 273-276.
- THUIS A., *Doorheen het aloude Sint-Truiden*, XV-XVI, Wint-Truiden, 1968.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel-Gent.
- BERGMANS A. 1998: *Middeleeuwse muurschilderingen in de 19de eeuw. Studie en inventaris van middeleeuwse muurschilderingen in Belgische kerken*, KADOC Artes 2, Leuven, 330 (met bibliografie, archivalische en iconografische bronnen).
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²: 1561,5 m²
- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte: geen info
- aantal zitplaatsen: 468

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

Het betreft een kerk in gotische en neogotische stijl dat met haar volume het oostelijke gedeelte van de Grote Markt in Sint-Truiden beheerst.

De plattegrond beschrijft een driebeukig schip van vier traveeën, met vierkante westtoren geflankeerd door portalen. Ter hoogte van de derde travee van de noordelijke zijbeuk werd een kapel aangebouwd. Op de kruising tussen het schip en het koor zijn er transepten van één travee. Ook het koor is opgebouwd uit één rechte travee en een driezijdige sluiting. Aan de noordelijke zijde van het koor is een vierkante sacristie aangebouwd.

De Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopnemingkerk is een kerk opgebouwd uit baksteen, met verwerking van zandsteen en Maastrichtersteen, kwartsiet van Wommersom, Gobertangestein en bij het lijstwerk vaak ook Euvillesteen. De vierkante westtoren is nagenoeg volledig opgetrokken in Maastrichtersteen. Het vroeg gotisch koor vertoont ook sporen van veelkleurige Eifelzandsteen.

De neogotische vierkante westtoren heeft vier geledingen en een achtkantige lantaarn onder een naaldspits in natuurleien. De westelijke gevel wordt op de benedenverdieping gedomineerd door een rondboogvormig portaal. De overgang van de eerste naar de tweede geleding wordt gevormd door een geajoueerde borstwering, waaronder een boogfries met driepasmotief is gerealiseerd. De overige geledingen zijn voorzien van geprofileerde spitsboogvensters en een roosvenster in de bovenste geleding. De lantaarn is versierd met frontaalmotieven.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De toren wordt ten noorden en ten zuiden geflankeerd door neogotische portalen, voorzien van afgeschuinde waterlijsten, opengewerkte attiek met boogfries en haaks op elkaar gestelde steunberen, telkens met beeldnis en pinakelbekroning. Deze portalen met geprofileerde spitsboogramen zijn verder ook voorzien van hogers en finaal.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het basilicaal gotisch schip en de zijbeuken zijn vervaardigd in baksteen en rusten op kalkstenen plinten die afgelijnd zijn met waterlijsten. Het zadeldak met kleine dakkapellen en een dakruiter met peerspits boven de vierde travee, alsook de lessenaarsdaken, zijn bekleed met natuurleien. De traveeën worden gemarkeerd door luchtbogen en steunberen. De hardstenen pinakels dateren van de restauratiecampagne tussen 1848 en 1864. De gevels worden gekenmerkt door spitsboogvormige vensters en rondboogvormige bovenlichten. In de vierde travee van de noordelijke zijbeuk is er een spitsboogvormig portaal zichtbaar met geprofileerd beloop.

De noordelijke transeptarm is voorzien van twee steunberen, een puntgevel met hardstenen afdekstenen en een finaal (topbekroning in vorm van kruisbloem) en schouderstukken. De zuidelijk transeptarm is vervaardigd in witte natuursteen en voorzien van twee haaks op elkaar gestelde steunberen en lisenen met gotische profilering.

De Onze-Lieve-Vrouwekapel bevindt zich ter hoogte van de derde travee van de noordelijke zijbeuk en is bekroond met een schilddak in natuurleien. Het geheel springt uit ten opzichte van de rest van het gebouw. Het betreft een bakstenen bijgebouw met een overhoekse steunbeer op de oostelijke hoek en haaks op elkaar gestelde steunberen op de westelijke hoek. De noordelijke gevel wordt gekenmerkt door spitsboogvensters met gotische profilering.

Het gotisch koor is opgetrokken uit baksteenmetselwerk en voorzien van overhoekse steunberen. Ook hier worden de gevels gekenmerkt door hoge spitsboogvormige vensters in een geprofileerde omlijsting.

De sacristie is later gebouwd en heeft een neo-traditionele stijl. Het geheel is opgetrokken uit baksteen en Maastrichtersteen en gaat schuil onder een zadeldak bekleed met natuurleien. De westelijke gevel is voorzien van een trapgevelbekroning. In een afgesnuite hoek zit een beeldnis. Kruiskozijnen en een deur met gekoppeld bovenlicht bepalen het uitzicht van de gevel.

De begane grond van de toren is overkluisd met een kruisribgewelf op hoekconsoles. In de noordoostelijke en zuidoostelijke hoek van de toren bevinden zich twee traptorentjes. Het interieur met basilicale opstand wordt gekenmerkt door kolommen en spitsboogarcaden in natuursteen. De hogere muurgedeelten en de gewelfvelden zijn bepleisterd en geschilderd. De gebundelde zuilen hebben geen kapitelen, maar een teniet lopende profilering en rusten op polygonale sokkels. De muurgedeelten boven de transepten zijn ontworpen als een triforium in de vorm van blind vierlicht met maaswerk. Hierboven bevinden zich de spitsboogvormige bovenlichten. De overwelving van de hoofdbeuk en de zijbeuken gebeurt door middel van kruisribgewelven tussen spitsboogvormige gordelbogen, opgevangen door op een vanuit de zuilen doorgetrokken pilaster. De profielen lopen in deze pilaster teniet. In de zijbeuken hebben de gewelven versierde sluitstenen. De ribben worden hier gedragen door gesculpteerde kraagstenen. In de transeptarmen zijn er stergewelven met versierde sluitstenen (engelenhoofdjes) aangebracht. Een gelijkaardige overwelving is ook zichtbaar boven de twee laatste traveeën van de zijbeuken. Ter hoogte van de kruising zijn er spitsboogvormige scheibogen met teniet lopend profiel en een kruisribgewelf met versierde gewelfsleutels. De gewelfribben steunen op consoles, afgewerkt met menselijke figuurtjes. De zijbeuken zijn veel lager dan de hoofdbeuk, waardoor de transepten in het interieur nauwelijks merkbaar zijn. Ze zijn in zekere zin ruimtelijk afgescheiden van de hoofdbeuk en de zijbeuken.

De kapel is van de kerk afgesloten door middel van een gesmeed ijzeren hek en heeft een bepleisterd en geschilderd interieur. Het stergewelf heeft ook hier een versierde sluitsteen. Het koor tenslotte is bepleisterd en geschilderd en overkluisd door middel van een kruisgewelf op colonnetten en versierde gewelfsleutel. Boven de driezijdige sluiting is dit een straalgewelf met versierde gewelfsleutel.

Details van kraagstenen, gewelfsleutels en consoles

- Aantal en soort bijruimtes:

Zijportalen langs de toren, O.L.V. kapel aan noordelijke zijbeuk, bergplaats en sacristie langs weerszijden van het koor, schatkamer en depot schatkamer.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Er is geen mogelijkheid tot uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw, gezien de ligging tussen Groenmarkt – Heilig-Hartplein en de omringende handelsstraten.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. De kerk is beschermd als monument en heeft een hoge erfgoedwaarde. Een opdeelbaarheid van het hoofdvolume is niet wenselijk, gezien de hoge erfgoedwaarde van het pand.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Warmtebron gas, warme luchtventilatie, geen info over ouderdom of keuring.
Sanitair	Er is sanitair aanwezig in een niet-gemeenschappelijke ruimte.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig, geen info over soort verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen aanwezig
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info
In- en uitgangen	Er zijn 5 in- en uitgangen: 4 publieke toegangen en 1 via de sacristie. De 4 publieke toegangen zijn de grote poort in de toren, 2 deuren bij de zijportalen en een laatste via het Hemelpoortje aan de zijde van de Groenmarkt.
Rolstoeltoegankelijkheid	De kerk is grotendeels toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is inbraakbeveiliging aanwezig verbonden met externe meldkamer. Waardevolle beelden zijn mechanisch en elektronisch beveiligd.
Brandbeveiliging	Er is brandbeveiliging aanwezig: blustoestellen, meldingssysteem verbonden met externe meldkamer, sprinklers op zolder verbonden met een stijgleiding voor brandweer.
Bliksembeveiliging	Er is bliksembeveiliging aanwezig.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering kerk: 11.250 € Beveiliging: 3.500 €
Gsm-operatoren	Geen info
Tafels en zitplaatsen	Zitplaatsen: 408 stoelen en 9 bidbanken (45 zitplaatsen)
Opslagruimte	In de kleine sacristie is er opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Fase 9: restauratie muurschilderingen hoogkoor, Mariakapel en sacramentskapel. Dit was de laatste fase van een totale restauratie die begon in 2004.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. De laatste verslagen van Monumentenwacht dateren van 2023:
 - Exterieur: 31163/2023/B
 - Interieur: 31163/2023/I
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30163/2023/B:
 - Gehele object
 - Contacteer Monumentenwacht tijdig voor een bouwkundige inspectie.
 - Dak
 - De leibedekking herstellen, waar nodig.
 - Enkele dakaansluitingen optimaliseren.
 - Het ingerotte houtwerk herstellen, indien nodig.
 - Enkele beugels van de galmborden herstellen, waar nodig.
 - Op termijn, de beplanking op het balkon vernieuwen.
 - Dakwaterafvoer
 - De rubberen uitzetbanden vernieuwen.
 - Goten: de gescheurde soldeernaden herstellen.
 - Regenwaterafvoeren: de gescheurde soldeernaden herstellen.
 - De beugel van een standpijp herstellen.
 - Goten regelmatig proper maken, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.
 - Kapconstructie en zolder
 - Wees aandachtig voor mogelijke aantastingen van houtborende insecten.
 - De ladder verwijderen.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De begroeiing in en op het muurwerk verwijderen en het muurwerk reinigen waar nodig.
 - Het voegwerk herstellen met een aangepaste compatibele voegmortel.
 - De toestand van de luchtbogen regelmatig controleren, en herstellen indien nodig.
 - De beschadigde raamdorpels, -omlijsting en dekstenen herstellen.
 - De metalen verluchttingsroosters herstellen.
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Het houten schrijnwerk herstellen, waar nodig.
 - Het schuifslot van een dakkapel vernieuwen.
 - Afwerking en inrichting
 - De scheurvorming periodiek opvolgen, en indien nodig een stabiliteitsingenieur raadplegen.
 - Technische installatie

- Het orgel regelmatig laten onderhouden en kuisen.
 - De klokkenstoel regelmatig laten onderhouden.
- Site en omgeving
 - De onkruidbegroeiing regelmatig verwijderen.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - De kerk is algemeen goed in orde. Er is nood aan algemeen beheer en onderhoud.
 - De verslagen van Monumentenwacht Limburg vormen hierbij een belangrijke leidraad.

Financiële gegevens (optioneel)

- Geplande investeringen (*schematisch overzicht van grote werken aan de kerk die moeten gebeuren en waar consensus over is tussen gemeente en centraal kerkbestuur/kerkfabrieken*)

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2027	Vervanging HVAC installatie	75.000 euro	

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

De restauratie van de hoofdkerk is afgerond.

Er wordt momenteel geïnvesteerd door de Kerkraad in de restauratie van de Sint-Gangulfuskerk en de dekenij.

- Overzicht van gewone exploitatietoelagen

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
72595.95	90307.12	76632.27	85538.34	113558.21	131327.93	110662.46

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
123,562.39	129,465.00	133,605.00	136,530.00	141,325.00	145,755.00

6.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De kerk ligt in een projectzone voor gemeenschapsvoorzieningen in het RUP Binnenstad. Het gebouw is bijzonder beeldbepalend voor de omgeving van de Grote Markt en de Groenmarkt en geldt als één van de drie symbolische en iconische torens die het 'merk' Sint-Truiden vormen.

De Grote Markt in Sint-Truiden is een zeer ruim plein met een onregelmatige vorm. Het ontstaan van een handelsplein op deze plaats is te wijten aan het samenkomen bij de abdij van enkele belangrijke wegen: de loop van deze primitieve wegen, samen met de Cicindria, bakenen een ruimte af, die oorspronkelijk nog groter was dan het huidige marktplein, en waaromheen zich de vroegste bebouwing van de stad concentreerde. In 1060 verkrijgt de nederzetting de benaming “oppidum” en daarmee het handels- en marktrecht, zodat deze centrale ruimte zich als handelsplein ontwikkelt.

Op de markt monden de belangrijke invalswegen uit: ten noorden, naast de abdij, de Diesterstraat (vroegere Cloesterstraete of Steenstraete) en de Plankstraat, ten oosten de Luikerstraat (voormalige Brustemstraete), ten zuiden de Naamsestraat (voormalige Clockheimstraete), ten zuidwesten de Hoogbrugstraat, verlenging van de Stapelstraat (de vroegere Staepelstraete en Tiensestraat). Al deze straten leidden naar één van de stadspoorten. De markt werd in twee verdeeld door de "zouw", de grenslijn tussen het gebied waarover de abt, en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, jurisdictie had. Deze grens was gelegen op de plaats van het stadhuis, de voormalige hal, en splitste het marktplein op in twee: de "grote markt" ten zuiden en de "groentemarkt" ten noorden. Rondom de markt liep een geplaveide straat, de zogenaamde "Mercktleij"; het centrale gedeelte werd onderverdeeld in verschillende "merckten": de grote markt had een veemarkt, korenmarkt, kolenmarkt, haringmarkt, bezemmarkt, kruikmarkt en fruitmarkt; de groentemarkt had een kaasmarkt en een lakenmarkt. De eerste vermelding van handelsactiviteit op de markt dateert van circa 1120. In 1366 werd er een hal opgericht.

Het huidige uitzicht van het plein wordt bepaald door de volumes van het stadhuis met haltoren in het midden van de markt, de Onze-Lieve-Vrouwekerk ten noordoosten, en de abdijtoren ten noorden.

De gevelwanden zijn vrij heterogeen van samenstelling: vele huizen hebben een oude kern, die kan opklimmen tot de 17de eeuw, de meeste zijn echter aangepast: enkele fraaie 18de-eeuwse exemplaren, doch overwegend 19de- begin 20ste-eeuwse gevels, en een paar storende nieuwe bouwen. De burger- en herenhuizen van twee of drie bouwlagen hebben overwegend handelsfuncties (café's, banken, restaurants, winkels). De meeste benedenverdiepingen zijn door de jaren heen sterk verbouwd en aangepast en zijn voorzien van recente puin. De authentieke houten puin zijn hier overal verdwenen.

De Grote Markt en de Groenmarkt vallen in het RUP onder de categorie “Straten en pleinen”. Straten en pleinen hebben een verkeers- en een verblijfsfunctie. De verkeersfunctie voor gemotoriseerd verkeer is daarbij ondergeschikt qua aandacht en ruimte. Ingerepen ter ondersteuning van de gemeenschapsvoorzieningen moeten zich harmonisch inpassen in hun omgeving en de vrije doorgang steeds respecteren. Inrichten blijven sober qua kleuren en materialen en vormgeving om de aanwezige waardevolle gebouwen tot hun recht te laten komen. De Grote Markt en de Groenmarkt worden integraal als open ruimte behouden en ingericht met een hoge verblijfskwaliteit. Zowel de inrichting van het plein zelf als de passende gevelwanden er omheen dragen hier toe bij.

De kerk is volledig omgeven door openbaar domein: Grote Markt, Luikerstraat, Heilig-Hartplein, Ridderstraat (vroegere ‘Botermarkt’), Plankstraat en ‘Groenmarkt’, met meerdere horecazaken. In de onmiddellijke nabijheid staat het Heilig-Hartbeeld (Bressers, Gent), opgericht door het stadsbestuur in 1929.

Kerkhof:

Het kerkhof is sinds de jaren 1800 gesloten voor begraving. Voor de hoofdingang bevindt zich een afgesloten grafzerk met familiewapens.

De Groenmarkt was eeuwenlang de begraafplaats van de Onze-Lieve-Vrouwekerk, gelegen in de schaduw van de abdij Sint-Trudo. Van oktober 2018 tot juni 2020 werd door Aron bv opgegraven in het stadscentrum van Sint-Truiden, naar aanleiding van de herinrichting van de Groenmarkt en de omliggende straten. Het overgrote deel van de aangetroffen sporen bestond uit graven. Er konden maar liefst 3046 verschillende personen onderscheiden worden. Daarnaast kon ook een beperkt aantal sporen worden vastgesteld dat nog ouder was dan de graven. Ten slotte dateert een kleine minderheid van sporen uit de periode nadat het kerkhof werd opgegeven.

De meeste overledenen lagen begraven in eenvoudige houten kisten, soms ook enkel in een kuil in de grond, al dan niet ingewikkeld in een lijkwade. Bij een aantal graven werden echter afwijkende graftypes vastgesteld. In één enkel geval was een vrouw van rond de 59 jaar begraven in een gemetste grafkelder, ter hoogte van het Trudoplein. Het jongste graf ter hoogte van het Trudoplein dateerde uit de 14de eeuw. Nadien leek hier niet meer begraven te zijn geweest.

Al de menselijke resten die destijds werden opgegraven worden vandaag bewaard in het GAZO-depot. Dit onroerenderfgoeddepot is een bewaarplaats met een onderzoeksruimte waar in aangepaste gecontroleerde omstandigheden archeologische ensembles, archeologische artefacten of onderdelen van beschermd onroerend erfgoed uit het Vlaams Gewest worden bewaard en beheerd.

De meer dan 3000 Truienaren die onder de Groenmarkt begraven lagen, vormen een schat aan informatie. Onderzoekers van de KU Leuven onderzochten 400 skeletten die tussen de 8ste en 18de eeuw begraven zijn onder de Groenmarkt en voerden het grootste DNA-onderzoek ooit uit van één archeologische site. Wat onthulden de 400 skeletten uit 1000 geschiedenis? Het allereerste directe bewijs van de pest in middeleeuws Vlaanderen, genetische sporen van een zeer diverse bevolking, sporen van verre migraties en verrassende inzichten in hoe onze voorouders leefden, stierven, en hoe (on)hygiënisch het eraan toeging.

gewenste ruimtelijke structuur kernstad

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25a

	een oost-west commerciële hoofdas		cicindria als groene band
	kernwinkelgebied		stadspoorten en een groene stadswand
	stedelijke pleinen met voorzieningen		groene vingers tot tegen de kernstad
	te versterken en ontwikkelen randbuurten rond binnenstad		zorgvoorzieningencusters
	buurtpleinen en groene ruimten		
	noord-zuid toeristische as		
	zes groene schakels		

OMGEVING
PASSIE VOOR RUIMTE

OMGEVING - juli 2013 - 08176_PL_023-k01

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is ruime parkeergelegenheid op de Grote Markt, tegen betaling en er zijn bushaltes van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Sint-Trudo abdij
 - Abdijsite benedictijnenabdij Sint-Trudo en Academiezaal, beschermd als stads- of dorpsgezicht, MB 30-07-1986
 - Benedictijnenabdij Sint-Trudo: kerktoren en overblijfselen abdij, beschermd als monument, MB 19-01-1935
 - Academiezaal, beschermd als monument, MB 30-07-1986
 - Benedictijnenabdij Sint-Trudo, beschermd als archeologische site, MB 22-09-2017
- Dekenij, Plankstraat 16
 - Eigendom van de kerkfabriek
 - Beschermd als monument, MB 10-07-1997
 - De dekenij werd in 1842 door deken Cartuyvels opgericht door de huizen Nicolai en Baerts samen te voegen, en in 1845 gekocht door de kerkfabriek
 - Biedt onderdak aan deken en kapelaan als residerende priesters
 - De tuin maakt sinds 2017 deel uit van de beschermde archeologische site Sint-Trudo abdij, MB
- Parochiekerk Sint-Gangulfus
 - Eigendom van de kerkfabriek
 - Beschermd als monument, MB 19-04-1955
- Minderbroedersklooster
 - Eigendom van de kerkfabriek
 - Beschermd als stads- en dorpsgezicht, MB 21-07-1987
 - Kloosterkerk, beschermd als monument, MB 21-01-1987
 - Stadswal, restant, beschermd als monument, MB 21-01-1987
 - Het klooster is sinds de 13de eeuw gevestigd in het centrum van Sint-Truiden
 - Het klooster werd in 2018 in erfpacht gegeven aan stad Sint-Truiden

6.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Aanbiddingen
- Bezinningsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen

- Dopen
- Eerste communies
- Vormsels
- Kinderzegeningen
- Schoolvieringen
- Elke eerste zaterdag van de maand: 'Op zoek naar zin?' in de sacristie (gespreksontmoeting over de diepere dingen van het leven)
- De officiële vieringen in het kader van de stad of het land worden hier gevierd: 8 mei einde WOII - begin mei herdenking razzia - Te Deum 21 juli - 11 november einde WOI - Te Deum 15 november - Trudoviering.

Er zijn 3 koren die de liturgie verzorgen: Canticum Novum, het Trudokoor en het Gregoriuskoor. Bij grote vieringen wordt een gelegenheidskoor samengesteld met koren en zangers uit de Pastorale Eenheid of het dekenaat.

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Van Pasen tot Allerheiligen, dagelijks om 18:00 u., behalve donderdag
- Elke zaterdag om 17u00
- Elke zondag om 10u30
 - Deze viering wordt rechtstreeks uitgezonden via Facebook en YouTube

Er is ook elke zondag om 09u00 een viering in de Sint-Gangulfuskerk, samen met de zusters Clarissen. Door de lopende restauratiewerken aan deze kerk, zijn de vieringen voorlopig opgeschort.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 8u00 en 17u00 (winter) en tussen 8u00 en 18u00 (zomer).
 - Dagelijks zijn er bezoekers
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Op regelmatige tijdstippen zijn er concerten, lezingen en tentoonstellingen.
 - Er zijn maandelijks orgelconcerten en de orgelklassen van de Academie Haspengouw Podium vinden plaats op de orgels van de hoofdkerk.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja
Er is ook een museum 'de schatkamer' te bezoeken zie <https://www.visitsinttruiden.be/aanbod/trudopas-schatkamer/>

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

6.1.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkings- dichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.2. Basiliek Onze-Lieve-Tenhemelopneming, Kortenberg

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2701>

6.2.1. Identificatie

Naam: Basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming (Onze-Lieve-Vrouwbasiliek, Basiliek Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaar)

Geografische ligging

- Basiliekstraat 1, 3800 Kortenbos, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 2de AFDELING, sectie M, perceel 342 a
- Coördinaten: 50.857480, 5.239234

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Kortenbos

Eigenaar: kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Kortenbos

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE2011 396 454

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Basiliek en omgeving beschermd als monument, MB 13-11-1973
- Basiliek met omgeving beschermd als cultuurhistorisch landschap, MB 13-11-1973
- Omgeving Kasteel van Kortenbos beschermd als stads- of dorpsgezicht, MB 28-03-1985

Situering van de basiliek in het dorpscentrum – Bron Geoportaal

6.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De basiliek Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu stedenbouwkundige waarde) en de artistieke waarde. De basiliek werd gebouwd tussen 1641-1648 (beuk) en 1655-1665 (transepten) naar ontwerp van minderbroeder N. Ray.

De kerk is met haar onmiddellijke omgeving ook als landschap beschermd omwille van het algemeen belang. De bescherming als landschap betreft de bedevaartskerk met de onmiddellijke omgeving, afgebakend door een laag bakstenen muurtje met natuurstenen dekstenen en een oostelijke en westelijke toegang met pijlers met bolbekroning.

Parochie:

De eerste vermelding als *Scortbosch* gaat terug tot 1267.

In de 17de eeuw moesten vele reizigers van Sint-Truiden naar Hasselt via het dicht beboste gebied dat nu het Kortenbos heet. Oorspronkelijk heette dit gebied echter "*Nachtegael*", naar het leenhof dat zich daar in die tijd bevond. Deze reisweg stond bekend als uiterst onveilig, omwille van de vele overvallen door struikrovers. In 1636 plaatste Elisabeth van Oeteren, een landeigenares in de buurt, bij een oude eik een klein, kleien Mariabeeldje. Ze smeekte Maria's hulp af tegen de vele wandaden en berovingen. Daarop hielden niet enkel de roofovervallen op, maar vonden ook vele zieken plotse genezing bij het vereren van het Mariabeeldje. Talrijke genezingen werden als wonder erkend.

In 1639 werd een bakstenen kapel bij het beeldje gebouwd, maar door de grote toeloop van bedevaarders was er al gauw nood aan een echte bedevaartkerk.

In 1642 werd vlakbij de basiliek een hotel opgericht, dat later dienst zou doen als rectoraat voor de kloosterlingen die de kerk bedienden. Tijdens de tweede helft van de 18de eeuw werd het rectoraat van de abdij van Herkenrode met park en vijvers omringd. Vanaf het einde van de 18de eeuw werd het complex bewoond door particulieren, waardoor het zijn functie als kasteel verwierf. Het complex staat nu bekend als het kasteel van Kortenbos.

De pastorie werd gebouwd in 1730 en was oorspronkelijk eigendom van de abdij van Averbode. Op 10 augustus 1869 werd het gebouw afgestaan aan de parochie Kortenbos, onafhankelijk sinds 1842. Op het einde van de 19de eeuw werd de pastorie grondig verbouwd. De zogenaamde hoeve Casselaer of Kastelaar werd als imposante vierkantshoeve in Maaslandse stijl gebouwd tijdens de eerste helft van de 18de eeuw. Oorspronkelijk was de hoeve afhankelijke van de abdij van Herkenrode.

Basiliek:

De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemelopneming te Kortenbos kreeg in 1936 de eretitel als basiliek. Deze eretitel in de Rooms-Katholieke Kerk, staat los van de architecturale vorm van het kerkgebouw. De toekenning van de eretitel heeft tot doel een specifieke kerk uit te zonderen van de andere kerkgebouwen. Het gaat om bijzondere heilighdommen die zijn uitverkoren vanwege hun historische betekenis of omdat er een bijzonder reliek ligt of vanwege het feit dat de kerk een bedevaartsoord is, zoals hier in Kortenbos.

De onderscheidingstekens van een basiliek zijn:

- Tinnabulum, Latijnse woord voor bel. Het klokje wordt vooraan opgesteld bij het hoofdaltaar

- Conopeum, een soort half dichtgeklapte parasol. De betekenis 'een bed met een muskietennet' verwijst soms naar een baldakijn. Het pauselijk symbool moest vroeger de kerkvader beschermen tegen de zon, vandaar de uitvoering in de oude pauselijke kleuren goudgeel en rood.

Bouwgeschiedenis:

De basiliek vormt het centrum van een druk bezochte bedevaartplaats sinds 1636. De kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart werd gebouwd tussen 1641 en 1725 door Nicolaas Ray. In 1925 werden nog twee zijportalen toegevoegd. De toren dateert van 1655. De spits met lantaarn en hoektorentjes werd voltooid in 1725. De voorgevel en het portaal werden gebouwd tussen 1698-1725. De twee zijportaaltes werden toegevoegd in 1925. In de periode 1991-1995 was er een grote restauratiecampagne onder leiding van architect Paul Stevens.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Genadebeeld in pijpenaarde, 15de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw van Kortenbos, terracotta (pijpaarde), eerste helft 17de eeuw
- Heilige Gerlachus, einde 17de eeuw
- Heilige Ghislanus, iepenhout, 1700
- Heilige Brigida van Kildare, hout (geloogd), 1692
- Heilige Apollonia van Antiochie, hout (geloogd), 1690
- Heilige Rochus
- Heilige Norbertus, hout, 1711-1714
- Heilige Jozef, hout, 1711-1714

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

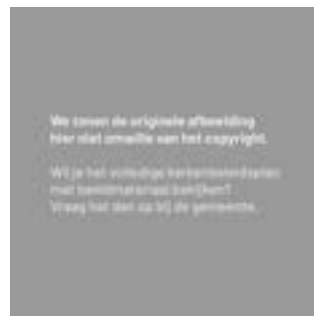
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Schilderijen:

- Altaarstuk "Heilige Norbertus bij Onze-Lieve-Vrouw", G. de Crayer, 1662
- Altaarstuk "Onze-Lieve-Vrouw met Sint-Norbertus en Sint-Augustinus, Vlaamse School, tweede helft 17de eeuw
- Altaarstuk "de Westerse Noodheiligen", Vlaamse School, tweede helft 17de eeuw
- 12 voorstellingen van premonstratenzerheiligen, Abraham van Diepenbeeck, Antwerpen, derde kwart 17de eeuw
- Portretschilderijen van Witherenheiligen, Abraham van Diepenbeeck, Antwerpen, 1675
- Onze-Lieve-Vrouw met Jezus en Sint-Jan, 1600
- 18 votiefschilderijen, olieverf op doek, 17de-, 18de eeuw

Meubilair:

- Hoofdaltaar, Pieter Scheenaekers (Antwerpen), gemarmerd hout, circa 1710
- Twee zijaltaren, gemarmerd hout, circa 1655
- Tien biechtstoelen ingewerkt in de rijke eiken lambrisering, Antoine Bauens (Bayens), (Mechelen), circa 1651
- Preekstoel, eik, gedateerd 1647
- Communiebank, eik, circa 1724
- Westelijke biechtstoelen in reeks, circa 1780
- Losse biechtstoelen, 17de eeuw
- Doopvont, blauwe hardsteen en messing, 1925
- Kunstsmeedwerk in ijzer, Pierre Raddoux, Sint-Truiden, circa 1925

Hoofdaltaar en zijaltaren

Lambrisering met biechtstoelen

Onderscheidingstekens eretitel basiliek:

- Conopeum en Tintinnabulum

Glas-in-loodramen:

- Glasramenreeks in middenbeuk met historische taferelen, Bary-Crick, Jette, 1927
 - De geschiedenis van Kortensbos
- Glasramen in kruisbeuk, Atelier Dobbelaere – Delodder, Justin Peene, Brugge, 1928

Exterieur:

- Eiken toegangsdeur met wapen abt Servaes Vaes op middenstijl
- Mozaïektegels met thema 7 weenen van Maria

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Orgel:

De basiliek bevat een orgel van Arnold Clerinx uit 1867.

Erfgoedinventaris in erfgoedregister en op ErfgoedPlus. Oud archief in Norbertijnenabdij Averbode, dynamisch archief in pastorie en bij privé-persoon.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Lit.: Jan GERITS, *De mariale basiliek van Kortenbos*, in *De Tijdspiegel*, jg. 18, 1873, nr. 1, p. 1-27; Reeks *Kortenbos vroeger en nu. Bijdragen tot de geschiedenis van Kortenbos*, Kortenbos: Geschied- en Heemkundige Kring, 4 dln., 1993-2007; Marjan BUYLE, Christine VANTHILLO en Hugo VANDENBORRE, *Hout in dienst van de ideologie. De restauratie van het meubilair van de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek te Kortenbos*, in *M&L*, jg. 15, nr. 3, mei-juni 1996, p. 29-37; Benny BUNTINX, *Hout in dienst van het geloof: het meubilair van de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek van Kortenbos*, in *Bouwen met bomen. Hout in Sint-Truidense monumenten*, OMD, 2005, p. 80-91 en 151; Jan GERITS, *Votiegaven voor de mariale bedevaartskerk van Kortenbos in de 17de en de 18de eeuw*, in *Historische bijdragen over Sint-Truiden en omgeving, opgedragen aan Kamiel Stevaux*, Sint-Truiden, 2006, p. 159-175; Peter BRUYNEEL, *Kortenbos*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 58-65 en 143. www.parochiekortenbos.be.

Bronnen:

- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel-Gent.
- GERRITS J.J., *Mariale Basiliek van Kortenbos*, Hasselt, 1972.
- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden*, Brussel, 1977, 45-49.
- LEMMENS M. 1998: Arnold Clerinx (1816-1898), een ambachtelijk orgelmaker met grote persoonlijkheid, in: *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914, tentoonstellingen Sint-Trudofeesten 1998*, Sint-Truiden, 192-207.
- Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL000216, Hasseltsessteenweg 220: Kasteel van Kortenbos (meer bepaald oostvleugel (zijnde kasteel zonder recente aanbouwsels tegen westgevel), zuidgevel (poortgebouw) en westgevel (dwarsschuur)), Een juweel van een park Kortenbos (VANVOORDEN J., s.d.).
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 782 m²
 - oppervlakte perceel: 1.627 m²
- voeg grondplan toe:

Er is geen grondplan beschikbaar.

De kerkfabriek beschikt over een grondplan

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 60 m
 - hoogte schip: 27 m
- aantal zitplaatsen: 200 – maximale capaciteit 300 stoelen, uitgezonderd zitbanken en doksalen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De basiliek van Kortenbos is een eenvoudige barokke kruiskerk met een schip van vier traveeën, een transept van twee traveeën, een koor van één rechte travee met vlakke sluiting, een oosttoren en een sacristie.

De sobere bakstenen kruiskerk vertoont enkele spaarzame details in Maastrichtersteen, onder meer bij de speklagen. Voor het lijstwerk en de plinten werd gebruik gemaakt van Maaslandse kalksteen. Alle daken zijn bekleed met natuurleien.

De hoofdbeuk, de transepten en het koor hebben een gelijke hoogte, waardoor de kruisvorm ook aan de buitenzijde goed herkenbaar is. De glas-in-loodramen zijn allen gevat in hoge, getrapte bakstenen nissen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De toren bevindt zich aan de oostkant en heeft een achthoekige torenspits in peervorm met open lantaarn en vier slanke peervormige hoektorentjes op de vier hoeken.

De vierkante oosttoren met de doorgetrokken kroonlijst op halve hoogte heeft rondboogvormige muuropeningen in verdiepte bakstenen omlijstingen. De bovenste geleding wordt verlevendigd met hoekbanden en speklagen in Maastrichtersteen, die op iedere zijde onderbroken worden door twee rondboogvormige galmgaten met negblokken onder een centrale wijzerplaat. Ook de steigergaten en de kroonlijst op modillons zijn vervaardigd in Maastrichtersteen.

Het lagere zeszijdige ingangsportaal aan de oostelijke zijde en de lage koorsluiting aan de westelijke zijde worden geflankeerd door twee bijgebouwtjes in baksteen. De kapellen langs het portaal hebben markante hoekpilasters, een gekorniste kroonlijst in Maastrichtersteen en een centraal driehoekig fronton in baksteen met geprofileerde lijsten in Maastrichtersteen. De rechthoekige deur heeft een geblokte kalkstenen omlijsting en is bekroond met een driehoekig fronton. De voorgevel is uitgewerkt in Maastrichtersteen en geritmeerd door drie lijsten, eveneens in Maastrichtersteen.

De noordelijke en zuidelijke gevels van het schip en de transepten zijn geritmeerd door slanke verdiepte rondboogvensters met sterk geprofileerde omlijstingen in baksteen die de verticaliteit van het gebouw benadrukken. In de transepten zijn de boven- en benedenvensters opgenomen in een gelijkaardige nis. Er zijn omlopende kroonlijsten in Maastrichtersteen. In de noordelijke en zuidelijke gevel van het koor zitten hooggeplaatste rondboogvensters.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur wordt gekenmerkt door houten lambriseringen, bepleisterd en geschilderd opgaand muurwerk en kruisribgewelven. De barokke lambrisering creëert een drukke wandindeling. De verschillende traveeën worden geritmeerd door gedrukte gordelbogen tussen kruisribgewelven. Alle bogen en ribben hebben een tenietlopend profiel en sluiten aan op pilasters zonder kapitelen. Het noordelijk en zuidelijk transept hebben een tussenverdieping, op beide niveaus opgevat als twee individueel overkluisde ruimten. Op de begane grond van de transepten bevinden zich kapellen en een tribune hogerop. De vlakke koorsluiting wordt afgeschermd door een monumentaal drieledig portiekaltaar.

- Aantal en soort bijruimtes:

Er is een sacristie en een kelder.

In de toren zijn er enkele opslagruimtes: rechtse doksaal voor orgel en zangkoor; linker doksaal als depotruimte voor bewaring van kazuifels en processiemateriaal; lege ruimte in toren onder de beiaard.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Er is geen eenvoudige mogelijkheid tot uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw, gezien de enge afsluiting van het voormalige kerkhof, de drukke Basiliekstraat en de bescherming van het cultuurhistorisch landschap en het stads- of dorpsgezicht.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. De kerk is beschermd als monument en heeft een hoge erfgoedwaarde. Een opdeelbaarheid van het hoofdvolume is niet wenselijk, gezien de hoge erfgoedwaarde van het pand.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Warmtebron gas, vloerverwarming in kerk, radiatoren in sacristie en op doksalen. Tweejaarlijkse keuringen, zoals wettelijk voorgeschreven.
Sanitair	Geen info.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. De laatste keuring dateert van de restauratieperiode in 1990-1996.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig, LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen aanwezig
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info
In- en uitgangen	Er zijn 2 in- en uitgangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info
Diefstalbeveiliging	Er is inbraakbeveiliging aanwezig in de vorm van een alarmsysteem.
Brandbeveiliging	Er is brandbeveiliging aanwezig: blustoestellen, automatisch meldingssysteem verbonden met externe meldkamer. Er zijn geen sprinklers op zolder.
Bliksembeveiliging	Geen info
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 8995,11 €
Gsm-operatoren	Geen info
Tafels en zitplaatsen	Zitplaatsen: 200 stoelen Tafels: 1 tafel
Opslagruimte	Er is opslagruimte, geen specifieke info waar.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Herstel van losgekomen leien
 - Herstel van losgekomen loden slabben
 - Vernieuwing loden dakbedekkingen
 - Vernieuwing gootbekledingen
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:

- Het interieur van het portaal werd geschilderd.
- Alle lampen werden vervangen door LED-verlichting.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. De laatste verslagen van Monumentenwacht dateren van augustus en oktober 2023.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30239/2023/B:
 - Gehele object
 - Er leven veel duiven en kauwen om en op het gebouw. Voorkom dat ze toegang vinden tot het gebouw of de goten ernstig bevuilen.
 - Voorkom inrottingen en verzwakkingen bij het houten buitenschrijnwerk door middel van goed onderhouden afwerkklagen.
 - Voorkom roestvorming en beschadigingen bij de stalen, giet- en smeedijzeren onderdelen aan de buitenzijde van het gebouw.
 - Verbeter de veilige toegankelijkheid van de toren en zolders in functie van inspectie, onderhoud en herstellingen die dienen plaats te vinden.
 - Voorzie steeds een budget om 10 tot 15-jaarlijks hogere delen van het gebouw te onderhouden of herstellen met een hoogwerker, kraan of stelling.
 - Dak
 - Herstel de gebreken aan de dakdichtingen om insijpelend regenwater en verdere vochtschade te voorkomen.
 - Vernieuw het oude, verweerde lood om opnieuw een degelijke, langdurige dichting te verkrijgen ter hoogte van de dakaansluitingen.
 - Verbeter de toegankelijkheid van de dakgoten en dakvlakken in functie van eenvoudige en veilige inspecties en herstellingen.
 - Dakwaterafvoer
 - Herstel de gescheurde soldeernaden in de dakgoot om vochtschade aan de onderliggende structuren te voorkomen.
 - Voorzie correcte uitzettingsmogelijkheden in de dakgoten om thermische werkingen van het metaal voldoende op te vangen.
 - Reinig periodiek de dakgoten om verstoppingen en vochtschade door overspoeling te vermijden.
 - Kapconstructie en zolder
 - Onderzoek of de aantastingen door de grote klopkever nog actief zijn zodat tijdig kan worden ingegrepen indien nodig.
 - Ontstof en kuis periodiek de zolders en minder frequent gebruikte ruimten om vuilopstapeling en verwaarlozing te voorkomen.
 - Draagstructuur en overspanning
 - Verwijder houtige begroeiing uit het metselwerk om schade bij de constructie en mogelijk valgevaar van brokstukken te vermijden.
 - Ontmos het metselwerk zodat het beter kan uitdrogen en er een verminderd risico op vorstschade ontstaat.
 - Breng de scheuren in kaart en volg ze op om de aard ervan te kennen.
 - Herbevestig de loszittende stukken van de blauwe hardstenen plint om verdere beschadiging en ontsiering te voorkomen.
 - Vernieuw de beschadigde cementering om het achterliggende metselwerk te beschermen tegen slagregen alsook om een nette afwerking te bekomen.
 - Herstel het beeld op de topgevel in ere om een langdurige instandhouding te kunnen garanderen.
 - Schrijnwerk en beglazing

- Vernieuw of herstel het sterk beschadigde houten buitenschrijnwerk om opnieuw een degelijke sluiting van de buitenschil te bekomen.
- Afwerking en inrichting
 - Laat een inspectie uitvoeren van de waardevolle interieurelementen om tijdig potentiële gebreken op te sporen.
- Technische installatie
 - Laat periodiek de bliksembeveiligingsinstallatie keuren om de goede werkzaamheid te blijven garanderen.
 - Laat periodiek het torenuurwerk onderhouden om een blijvend goede werking te garanderen.
 - Laat periodiek de luiklokken en klokkenstoel onderhouden om de goede werking te behouden.
 - Het oude uurwerkmechanisme is inherent verbonden aan de geschiedenis van het gebouw en verdient een bewaring in betere omstandigheden.
- Site en omgeving
 - Onderhoud een verzorgde omgeving van het gebouw om verdere instandhouding te stimuleren en verloedering te voorkomen.
 - Beheers de klimopbegroeiing om overwoekering en potentiële schade aan de constructie te voorkomen.
 - Herstel het metalen hekwerk.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er is nood aan herstel van het dak van de toren.
 - Er is nood aan herstel van de steunbalken waarop de toren rust.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn)

BASILIEK VAN KORTENBOS							af-architectuur
TERMUNPLANNING							04/10/2024
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	verduurzamen schemering voorzonderzoek balkkoppels doosel binnenswerking doosel houtstructuur uitvoering doosel steenstructuur afwerking doosel binnenswerking afwerking						
BODING AAN WERKEN VOOR TOEKOMST (bij ingewijzigde registrering)							
1e VIJFJAARPERIODE	€ 300.000,00 werken						
saldo vooronderzoek schemering	€ 6.076,00	€ 80.000,00 werken niet subs.					
voorzonderzoek balkkoppels	€ 5.325,00	€ 59.500,00 marge index e.d.					
saldo ent. arch. i.v. VC doosel binnenswerk	€ 26.130,72	€ 17.460,48 ent. arch. i.v. VC					
subtotale	€ 37.531,72	€ 800,00 vervolg schemering					
bte	€ 7.894,89	€ 667.060,48 subtotale					
		€ 140.082,70 bte					
		€ 807.143,18					
FINANCIËN/JAAR	resultaat voor subsidie	€ 403.571,59	€ 403.571,59	€ 484,80	€ 8.345,55	€ 309.554,87	€ 413.262,80
	subsidie vooronderzoek 1	€ -8.576,00					
	subsidie vooronderzoek 2	€ -4.740,00	€ -300.000,00 subsidies		subv. vooronders. € -8.375,00	subsidies € -170.000,00	€ -150.000,00
	resultaat na subsidie	€ 32.255,59	€ 107.143,18	resultaat na subsidie	€ -390,45	result. na subs. € 511.554,87	€ 263.262,80
RESULTAAT/JAAR	€ 32.255,59	€ 253.571,59	€ 253.571,59	€ 484,80	€ -390,45	€ 511.554,87	€ 263.262,80
doosel binnenswerking:	* consolideren open lantaarn (staanders) * indeling, lood en zink/loper, klimtalen * schildenwerken exterieur * beperkte herstellingen overige dak						
doosel houtstructuur:	* opkuis zolder * curatieve en preventieve houtbehandeling * polymerisatie aangepaste balkkoppels * houtvervangingen * herstel verbindingen, ankers, toegangen * bijkomende lasten e.d.						
doosel steenstructuur:	* herstel scheuren in muren en gewelven * verankeringen en trekstaal * overgieten gewelven met groot						
doosel binnenswerking:	* herstel gevolgichade van werken aan steenstructuren * interieur schildenwerken * herstellingen aan meubilair						

- Exploitatietoelagen

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
43,025.32	13,900.27	25,176.32	26,589.72	26,938.60	36,380.81	36,380.81

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij de opmaak van de kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
73,844.66	72,503.58	72,873.70	73,309.03	73,809.93	74,376.76

6.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De dorpskern van Kortenbos omvat het kasteel van Kortenbos met bijhorend kasteelpark en bos, de tegenover gelegen pastorie, de basiliek Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart, hoeve Casselaer en bijhorende landerijen.

De basiliek is gelegen in de omgeving van het kasteel van Kortenbos, beschermd stads- of dorpsgezicht.

bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/12066>

Het dorpsgezicht omvat het kasteelpark rond het kasteel van Kortenbos te Sint-Truiden en het bijhorend bos, de tegenover gelegen pastorie, de landerijen rond hoeve Casselaer en de onmiddellijke omgeving van de basiliek Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart. Het dorpsgezicht werd beschermd op 20 mei 1981 (en gewijzigd o.w.v. administratieve redenen op 28 maart 1985), omwille van de historische waarde.

De basiliek is gelegen in een zone voor gemeenschapsvoorzieningen (gewestplan). In het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden wordt Kortenbos-Senselberg een recreatief-toeristisch gericht middelgroot dorpengeheel. Kortenbos is de groene poort van Sint-Truiden en het domein Nieuwenhoven vormt een groen accent met vlotte en veilige wandel- en fietsverbindingen.

De drukke Hasseltsesteenweg Sint-Truiden – Hasselt, maakt een gevaarlijke bocht rond de basiliek. Nabij de kruising richting Zepperen (Nachtegaal) is er de spoorwegovergang Landen-Genk en de expresweg N80 Sint-Truiden – Hasselt. De Basiliekstraat aan de overzijde van de Hasseltsesteenweg gaat richting Nieuwerkerken-Kozen.

OMGEVING
PLAATSE VOOR RIJNTE

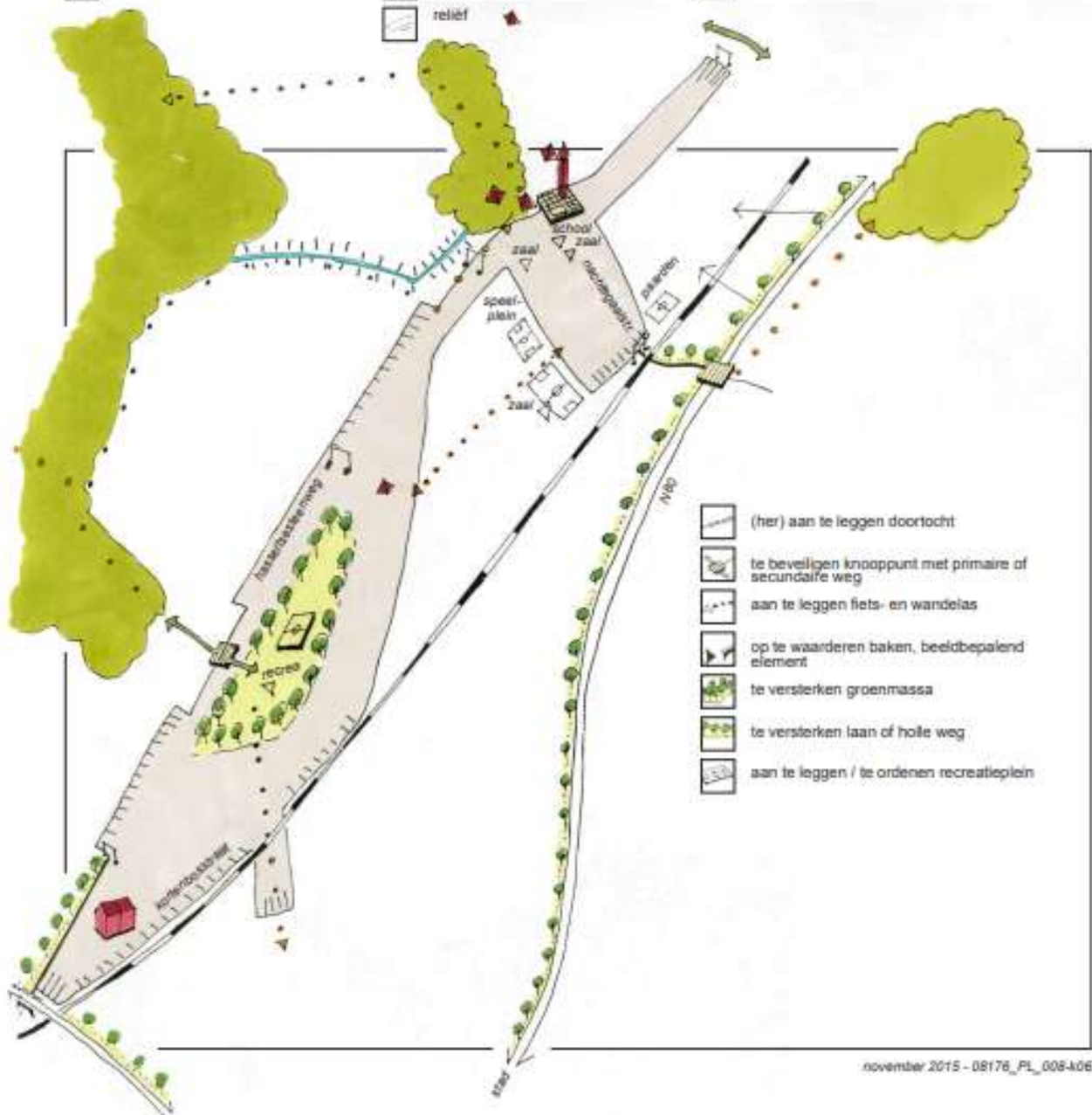
structuurschets, welk toekomstbeeld?

	woonkern met duidelijke randen
	dorpsplein
	hoofdvoorziening
	open te houden corridor
	lokaal bedrijventerrein
	primaire of secundaire weg

	lokale toegangsweg tot de kern
	verzamelstraat voor buurtverkeer
	beek met oevers
	fiets- en voetgangersas
	beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)
	boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern
	sport-, recreatie- en jeugdterrein
	relief

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

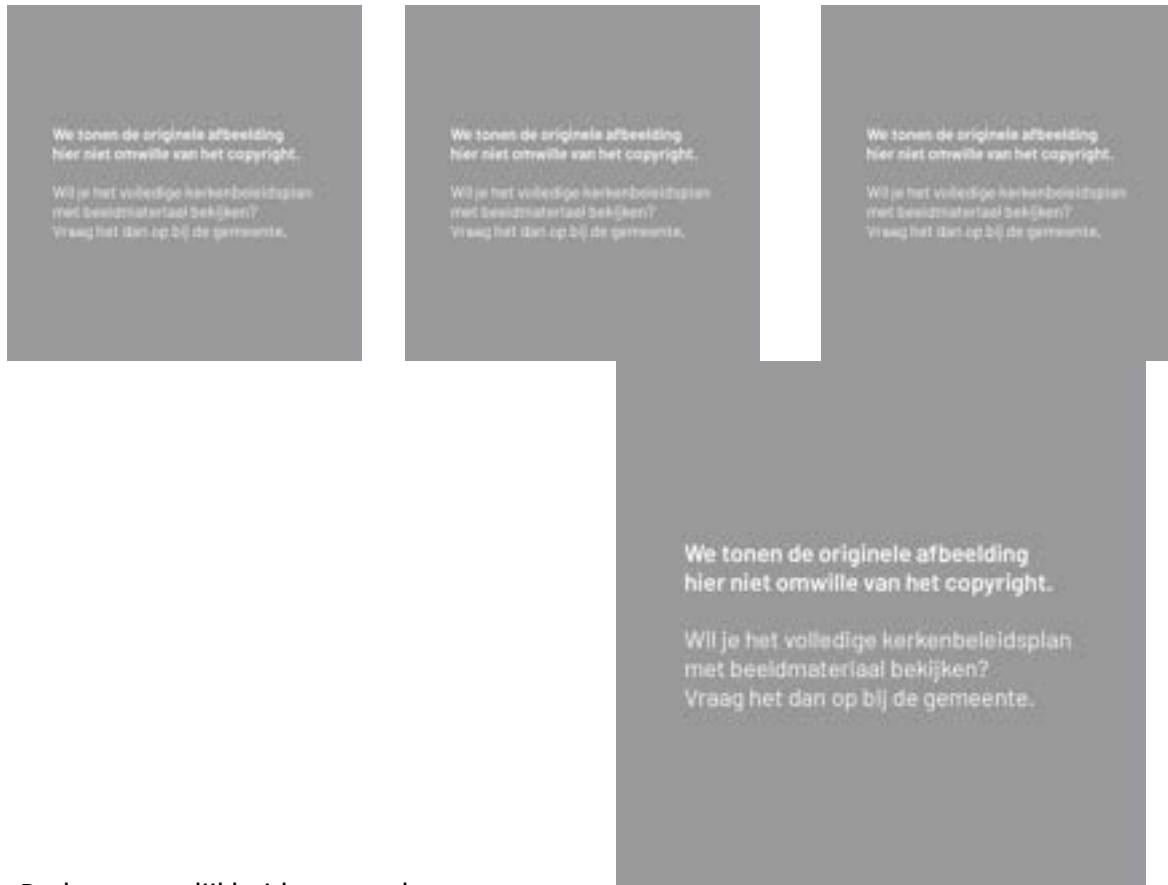
- af te werken rand
- (hier) aan te leggen dorpsplein of
accent in strastdorp
- te ontwikkelen hoofdoorziening
- te ontwikkelen woonproject
- te schrappen of in reserve te houden
binnengebied
- aan te leggen poort

november 2015 - 08176_PL_008-406

Kerkhof:

Het ommuurde kerkhof is gesloten voor begraving. Boven op de muurtjes is er een hekwerk in gietijzer met funeraire symbolen, afkomstig van Herentals in 1899. Het nieuwe kerkhof is gesitueerd tussen de pastorie en de parochiezaal.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is parkeergelegenheid langs de Basiliekstraat en op het parkeerterrein naast de parochiezaal Norbertusheem. Er zijn bushaltes van De Lijn in de Basiliekstraat en op de Hasseltssteenweg.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Kasteel van Kortenbos, Hasseltssteenweg
 - Beschermd als monument, MB 28-03-1985
- Pastorie van Kortenbos, Hasseltssteenweg
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Parochiezaal Sint-Norbertusheem
- Diverse wijk- en straatkapellen
 - Onze-Lieve-Vrouw Rozenkrans Kluisbos
 - Onze-Lieve-Vrouw Vrede, Hasseltssteenweg
 - Staakkapel Onze-Lieve-Vrouw, Nachtegaal
 - Onze-Lieve-Vrouw Jeugd, familie Smets, Heide
 - Onze-Lieve-Vrouw Linde, dikke eik, Dries
- Klooster Zusters H. Hart van Berlaar
 - Eigendom Dekenale Werken

6.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Aanbiddingen en bezinningen
- Huwelijken en begrafeningen
- Rozenkrans
- Schoolvieringen
- Elke eerste zaterdag van de maand: Fatimadag met eucharistie, geloofsvorming, aanbidding en biechtgelegenheid
- Mariavespers met de norbertijnen van Averbode op 1 mei
- Jaarlijkse processie op de 2de zondag van mei
- Jaarlijkse dierenwijding en zegening van de schepping
- Autowijdingen
- Samenkomsten Adem-Tocht, christelijke spiritualiteitsgroep voor senioren

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Eucharistievieringen
- Elke zondag om 09u30u
- Elke woensdag, donderdag, vrijdag om 08u00
- Elke dinsdag om 18u30

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers en bedevaarders.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 8u00 en 17u00 (winter) en tussen 8u00 en 19u00 (zomer).
 - Regelmatig zijn er bezoekers / bedevaarders
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Ja
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, op aanvraag

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

De basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Ten-Hemelopneming is een open kerk. Je kunt er elke dag terecht voor een moment van stilte en gebed. Meer info: <https://openchurches.eu/nl/gebouween/onze-lieve-vrouw-tenhemelopneming-sint-truiden>

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

6.2.5. Belangrijke cijfers voor Kortenbos (Sint-Truiden (Dg.))

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkings- dichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.3. Parochiekerk Sint-Lambertus, Bevingen

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19544>

6.3.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Lambertus

Geografische ligging

- Bevingen-Centrum, 3800 Bevingen, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 3de AFDELING, sectie E, perceel 571 a
- Coördinaten: 50.798182, 5.176666

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: federatie Velm, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Lambertus Bevingen

Eigenaar: kerkfabriek Sint-Lambertus Bevingen

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0211 534 234

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen

Situering van de kerk in het dorpscentrum- Bron Geoportaal

6.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Vaststelling tot 2018:

De Sint-Lambertuskerk is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed in de provincie Limburg omwille van de historische en architecturale waarde. De neogotische kruisbasiliek is gelegen op een hoogte en heeft een omgevend kerkhof.

Parochie:

Bevingen werd voor het eerst vermeld als Bevinghie in 1208. Sinds 1224 een vrijgesteld kerkelijk domein van het Sint-Lambertuskapittel te Luik, niet afhankelijk van de Luikse prins-bisschop. De kerk werd al vermeld onder abt Adelardus II en hing af van de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Sint-Truiden. Bevingen werd voor 1250 zelf parochie, met de abt van de abdij Sint-Trudo als begever en tiendheffer. In de tweede helft van de 11de eeuw werd het gehucht voorzien van een kerk. Oorspronkelijk was deze kerk gewijd aan de Onze-Lieve-Vrouw.

Begin 1800 werden Guvelingen, Staaen en Halmaal hulpkapellen van Bevingen, maar al vlug kwam Bevingen opnieuw onder de Onze-Lieve-Vrouwkerk terecht en iets later onder Velm. Het jaar van de zelfstandige parochie Sint-Lambertus Bevingen is niet gekend.

Bouwgeschiedenis:

De opvallend grote kruiskerk is het resultaat van de ijver en fondsenwerving van pastoor Jozef Peeters, die de bestaande pseudo-neoromaanse kerk uit 1869 volledig liet verbouwen en vergroten door stadsingenieur Govaerts. De aannemers waren Rijkmans te Montenaken en Jan Greven in Sint-Truiden. De kerk werd ingezegend in 1933, maar het duurde tot 1956 vooraleer ze officieel gewijd werd.

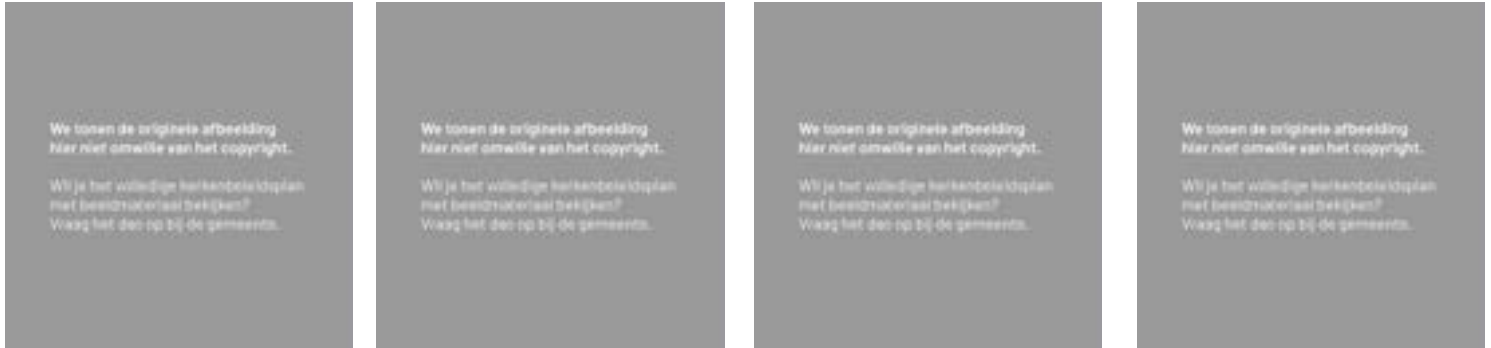
Eerstesteenlegging met pastoor Peeters en architect Govaerts, circa 1923

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

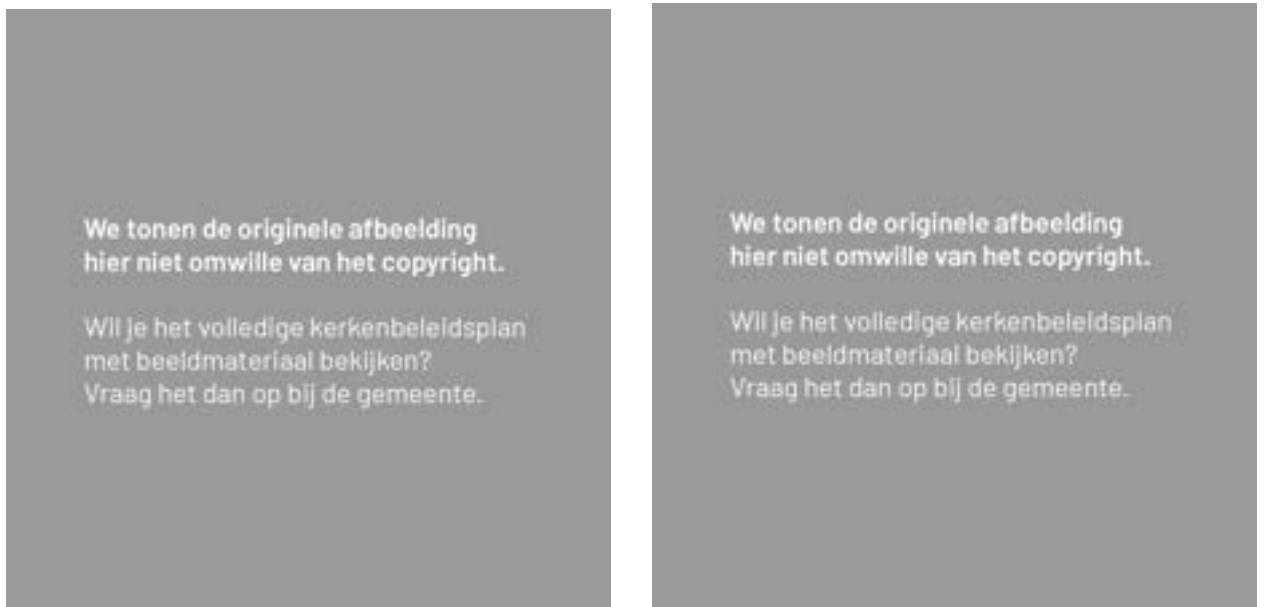
- Onze-Lieve-Vrouw van Banneux, gips, Dupon, Brugge
 - In 1945 gift USA, jachtwing 48 en 404, Father Van Garsse
- Gekruisigde Christus, hout, 18de eeuw
- Heilige Sebastiaan, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Heilige Lambertus, 18de eeuw
- Heilige Hubertus
- Heilige Jozef
- Heilige Antonius van Padua

- Kruisweg in verguld of gebronszeerd gips met neogotische onderschriften, gift Moermans, Rotterdam, circa 1933
- Boom in smeedijzer voor wierookvat, Jean Secretin, 1983

Meubilair:

- Hoofdaltaar met retabel uit beschilderde vezelplaat, Van Mechelen, thema “Laat de kinderen tot mij komen” en “H. Eucharistie”
- Doopvont in zwart marmer met roodkoperen deksel, gedenkplaatje huwelijksgift Robert Benaets-Alice Hayen, 19/2/1936

Glas-in-loodramen:

- Glasramen koor, 19de eeuwse kasteelheren Ulens
- Glasraam Calvarie, Bary en Crickx, 1928

Muurschilderingen:

- Gedaanteverandering, J. de Falloise, Luik, ca. 1925, gift Sacré

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Orgel:

De kerk bevat een orgel van orgelbouwer Arnold Clerinx, Sint-Truiden. Het bouwjaar is onbekend. Het orgel werd later in een neogotische kast geplaatst.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedinventaris niet gedigitaliseerd in Erfgoedregister. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief in dekenij.

Lit.: Frank DECAT, *Partijpolitiek in Sint-Truiden tijdens het interbellum. De strijd Cartuyvels-Blavier*, in *Limburg-Oude Land van Loon*, 79, 2000, p. 41-96; Jos VANDERHEYDEN, *Geestelijken met roots in Bevingen*, Sint-Truiden: HKGST, 2005; Luc VANHOVE, *Het Vliegerdorp Bevingen (1943-1944)*, in *Sint-Truiden grenzeloos monumentaal! Import-export*, OMD, Sint-Truiden: stadsbestuur, 2006, p. 56-61 en 63; Josiane BUTENEERS, *Bevingen en Straten*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 12-15.

Bronnen:

- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- LEMMENS M. 1998: Arnold Clerinx (1816-1898), een ambachtelijk orgelmaker met grote persoonlijkheid, in: *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914, tentoonstellingen Sint-Trudofoesten 1998*, Sint-Truiden, 192-207.
- *Sint-Truiden ingekaderd*, Tentoonstellingscatalogus, Sint-Truiden, 1998, p. 128.
- DE MAEGD C. & VAN DEN BOSSCHE H. 2003: *Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Limburg. Deel 1: Gingelom, Halen, Herk-de-Stad, Nieuwerkerken, Sint-Truiden*, Brussel, Agentschap RO-Vlaanderen. Onroerend Erfgoed.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 586 m²
 - oppervlakte perceel: 905 m²
- voeg grondplan toe:

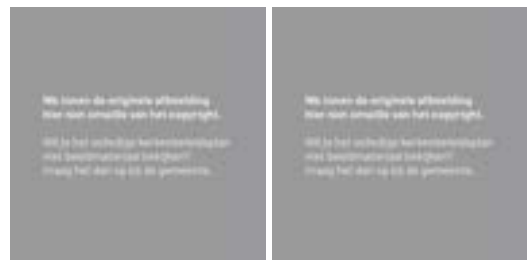
Er is geen grondplan beschikbaar.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 43 m
 - hoogte schip: 25 m
- aantal zitplaatsen: 200

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De kruiskerk beschrijft een westelijk gerichte voorgevel, geflankeerd door een vierkante toren ten zuiden, een driebeukig schip van drie traveën, een transept van één travee, een koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting, geschraagd door steunberen en voorzien van een sacristie aan de zuidelijke zijde. Het schip, de transepten en het koor hebben een gelijkaardige hoogte, waardoor de kruisvorm ook aan de buitenzijde goed afleesbaar is. De kerk is volledig opgetrokken uit Fammeniaanzandsteen en voorzien van spitsboogvensters.

Het interieur wordt gekenmerkt door een pseudo-basilicale opstand met bakstenen spitsboogarcaden op zuilen met acanthusbladkapiteel. De ribben van de kruisribgewelven steunen op colonetten met kraagstenen.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De kerk heeft 9 afzonderlijke ruimtes: sacristie, archief, zolder boven bijgebouw, 2 kelders, 2 portalen, opbergruimte voor poetsgerief, toren.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Er is geen eenvoudige mogelijkheid tot uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw, gezien de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement met het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Door het ontbreken van een grondplan kan een opdeelbaarheid moeilijk worden bestudeerd. De grote centrale binnenruimte is in zekere zin al opgedeeld in een hoofdbeuk en twee zijbeuken en is ook afgescheiden

van het koor, door de versmalling van dit bouwdeel. De aanwezigheid van kolommen creëert een vorm van afscheiding, die toelaat dat de zijbeuken een ondersteunende functie kunnen bieden voor activiteiten in de middenbeuk. Die opdeling moet uiteraard voldoende rekening houden met de erfgoedwaarden van het interieur.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Verwarming op stookolie via radiatoren in de zijbeuken, het koor en de sacristie. Een keuring werd aangevraagd voor 2024.
Sanitair	Er zijn geen toiletten aanwezig. In de sacristie is er een lavabo met koud water. In de kerk zijn er twee kranen met koud water. Er is een buitenkraan voor het kerkhof.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. Er is geen info over de laatste keuring.
Verlichting	Er is overal LED-verlichting aanwezig.

Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 4 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Vlot toegankelijk voor mindervaliden langs zijingang met hellend vlak.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	Geen info.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering + Burgerlijke aansprakelijkheid: 2.193,74 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	200 zitplaatsen (180 kerkstoelen en 20 stapelstoelen) 6 tafels
Opslagruimte	Er is opslagruimte aanwezig. Geen info over waar en hoeveel.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Herstelling kerkstoren na stormschade + nazicht dak (2019)
 - Schilderen van de inkompoort en de buitendeuren (2021)
 - Afscherming van galmgaten tegen duiven (2022)
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Vervangen van lampen door LED-verlichting + plaatsen van extra schakelaars (2020)
 - Herschilderen van interieur (2020)
 - Plaatsen van nieuwe kraan in kelder (2020)
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg (collectief lidmaatschap Monumentenwacht – stad Sint-Truiden), maar de kerkfabriek doet geen beroep meer op de expertise.
- Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - Het laatste verslag dateert van 2004.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - De duivenoverlast in de toren is verplaatst naar de buitenomgeving. Er is overlast door uitwerpselen aan de inkompoort en de andere buitendeuren.
 - Er is nood aan nazicht en eventueel herstel van de goten en regenwaterafvoeren.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens

- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:

De duivenoverlast in de toren is verplaatst naar de buitenomgeving. Er is overlast door uitwerpselen aan de inkompoort en de andere buitendeuren.

Er is nood aan nazicht en eventueel herstel van de goten en regenwaterafvoeren.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
13,311.47	19,600.25	21,902.92	24,523.09	14,760.69	0.00	0.00

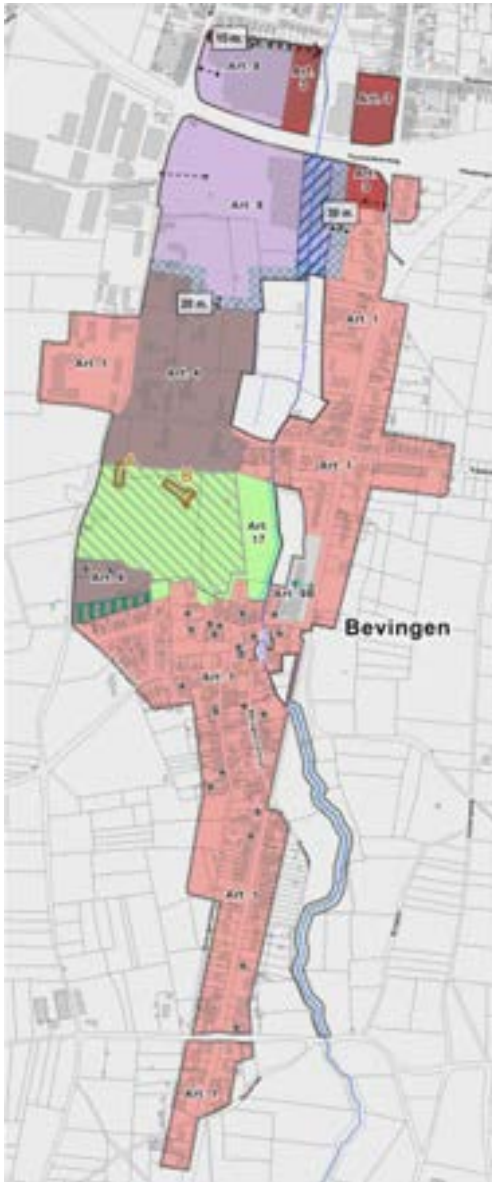
- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP maar zijn bij de opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030
0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

6.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Bevingen is een landelijk gehucht, gelegen ten zuiden van Sint-Truiden, met kern aan de westzijde van de Naamsesteenweg. De bebouwing, geconcentreerd rondom de kerk, is op enkele hoeven na, vrij oninteressant op vlak van erfgoed. Er is toenemende nieuwbouw. Een gedeelte van het noordelijk grondgebied was tot 1996 militair domein.

Na de gewestplanwijziging van 9 juli 1996 werd het voormalig militair domein van Bevingen verdeeld in een landelijk woongebied (13ha,) een parkgebied (6,7ha) en een industriegebied. De ministerraad van 10 juni 1998 besliste dat er een asielcentrum moest komen op het domein. Op 23 december 1998 kwamen de eerste bewoners aan.

Het recente Ruimtelijke Uitvoeringsplan Zuidwestelijk dorpengeheel is een plan dat de toekomstige ontwikkeling van de dorpen Velm, Kerkom, Aalst, Halmaal en Bevingen in Sint-Truiden regelt en is voorlopig vastgesteld door de gemeenteraad van 13/06/2025.

De kerk ligt vandaag in een gebied bestemd als wonen met landelijk karakter (Gewestplan).

Bevingen ligt langs de drukke Naamsesteenweg, richting Namen. Beroemde inwoners waren minister Fred Bertrand, die zijn naam gaf aan het pleintje bij de kerk, en zijn dochter die provinciegouverneur was (Hilde Houben-Bertrand).

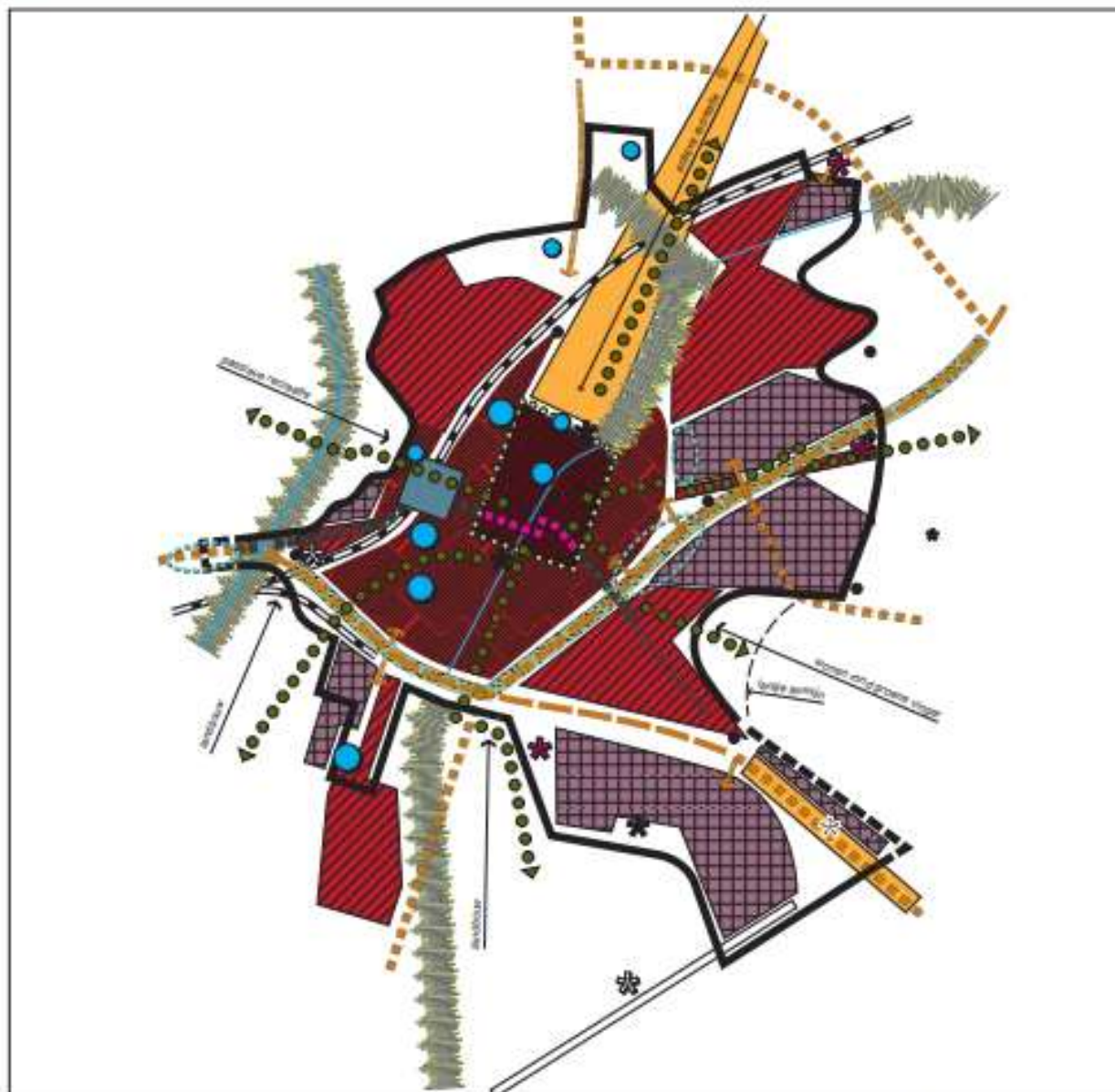
gewenste ruimtelijke structuur stedelijk gebied sint-truiden

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25b

OMGEVING
MAAKT VOOR AFGIFTE

te versterken binnenstad	reserveplekken voor hoogwaardige bedrijvigheid	regionale voorzieningen
kernstad als woon- en verzorgingscentrum	recreatieplekken op stedelijk niveau te ordenen recreatieve as	uit te bouwen bakens aan de stadsrand
kwalitatief op te waarderen buitenwijken	beekvalleien te ontwikkelen als natuurlijke dragers (grenzen aan de stad)	baan voor occasionele vliegactiviteiten en luchtvaartgerichte bedrijvigheid
regionaal openbaar vervoerscentrum als A-locatie	hoogstamboomgaardenlandschap groene stadsboulevard	recreatieplek op (boven)regionaal niveau
te versterken regio-gerichte handelsas kernwinkelgebied	primaire verbindingsweg met toegang	groene schakel
grootwinkelclusters	secundaire verbindingsweg met toegang	open ruimte tot legen de kernstad
te verdichten bedrijvzones	binnenstadsboulevard parkeerroute	(mogelijke) grens van het stedelijk gebied

OMGEVING - maart 2017 - 08176_PL_006-k03

De kerk is gelegen nabij een neoclassicistisch landhuis, beter gekend als het kasteel van Rochendael. Het landhuis is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarden.

Het beschilderd, bakstenen gebouw dateert uit de tweede helft van de 19de eeuw en heeft een vrij complexe vorm. Het gebouw heeft drie bouwlagen en schilddaken bekleed met leien en bekroond met gesmeed ijzeren vorstkammen. De muren zijn geled door middel van arduinen banden, die op sommige plaatsen rechthoekige panelen vormen. In de hoek tussen de noord- en oostvleugel is er een torenvormig uitbouwsel van vier bouwlagen. De getoogde muuropeningen hebben arduinen omlijstingen met negblokken, een uitspringende booglijst en bewerkte sluitsteen. Er is een ruim bordes met stenen balustrade en trap voor de noordgevel. Ten westen van het landhuis bevindt zich een koetshuis van meerdere traveeën onder een zadeldak, bekleed met leien. Ter hoogte van het middenrisaliet is er een dwars geplaatst zadeldak, bekleed met leien. Het bakstenen gebouw heeft rondboogvormige muuropeningen met natuurstenen omlijstingen.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19200>

Foto's genomen door Schlusmans, Frieda op 01-02-1977

Het park van het Kasteel Rochendael was een belangrijk landschappelijk element, maar is vandaag een verwaarloosd park. Het oorspronkelijke park in landschappelijke stijl met pittoresk karakter hoorde bij het kasteel uit 1881 en was ooit nagenoeg 28 ha groot.

Tijdens WO II werd het domein Rochendael van Ulens en Cartuyvels door de Duitsers uitgebouwd als militair kwartier bij de nachtjagersbasis Brustem. Tot in 1996 was dit park militair domein. Sindsdien is de site eigendom van de stad Sint-Truiden. Het kasteel is verwoest door een zware brand op 13 september 2017 en staat, net als alle andere bijgebouwen op deze site, leeg. Het park is nu beperkt tot een ruim grasveld ten noorden van het kasteel, afdalend naar twee vijvers. Er is nog een rondweg in kassei en een bomengroedel met dendrologisch belang.

Het goed ligt ten zuiden van Sint-Truiden en ten noordwesten van de dorpskern van Bevingen, met een mooie inplanting op de westelijke flank van de vallei van de Cicindria tussen de Montenakenweg en de Naamsesteenweg. Het is één van de interessante sites bij de Romeinse steenweg.

Aan de overzijde van de Naamsesteenweg ligt nog de Vallei van de Cicindria met kasteeldorp Kerkom (zie ook parochiekerk Sint-Martinus, Kerkom-bij-Sint-Truiden). De Cicindriavallei maakte de aanleg van een bufferbekken 'De Dorpsweide' noodzakelijk.

Kerkhof:

Rond de kerk is er een ommuurd en uitgebreid actief kerkhof.

Er is een familiekerlder Ulens-Ulens (+1894 en +1891), burgemeester (1876-1891) en bouwer kasteel Rochendael.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is parking vlak naast de kerk op het Bertrandplein en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Kasteel van Rochendael met kasteelpark
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Hoeve De Oude Leeuwerik, Bevingen-Centrum 2
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Gesloten hoeve, Bevingen-Centrum 93
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Voormalige pastorie
 - Architect Serrure, Sint-Truiden, 1905

6.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- 2e en 3e en eventueel 5e zaterdag van de maand om 18u00

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is open voor bezoekers op aanvraag bij de voorzitter van de kerkfabriek, dhr. Guido Frederix.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is zaterdagavond geopend tussen 17u30 en 19u00.
 - De kerk is enkel open tijdens de eucharistievieringen.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Wekelijkse repetitie zangkoor Amabile (vrijdag tussen 19u00 en 20u30)
 - Jaarlijks kerstconcert
 - Kerst- en Paasviering door Basisonderwijs De Heideberg
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, op aanvraag bij de voorzitter van de kerkfabriek, dhr. Guido Frederix.

6.3.5. Belangrijke cijfers voor Bevingen (Sint-Truiden (Dg.))

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.4. Parochiekerk Sint-Laurentius, Brustem

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07/2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/23072>

6.4.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Laurentius

Geografische ligging

- Burggracht, 3800 Brustem, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 11de AFDELING, sectie A, perceel 331 d
- Coördinaten: 50.802 190, 5.218748

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Kana, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Laurentius Brustem

Eigenaar: kerkfabriek Sint-Laurentius Brustem

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0211 141 284

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen

Situering van de kerk in het dorpsweefsel en nabij de burchtruïne – Bron Geoportaal

6.4.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Vaststelling tot 2018:

De Sint-Laurentiuskerk is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed in de provincie Limburg omwille van de historische en architecturale waarde. De kerk is gelegen binnen de voormalige slotgracht en omgeven door een kerkhof.

Parochie:

Brustem werd voor het eerst vermeld in 1114 als Brustemia (Germaans “brust”, kleine verhevenheid, en “haima”, woning), een Loons allodium, dat als voorpost tegen Sint-Truiden door de Loonse graven circa 1160 reeds van een versterking werd voorzien. In 1170 werd de voorpost uitgebouwd tot een torenburcht met een omwalling, waarbinnen ook de kerk en het kerkhof waren opgenomen. In 1175 werd deze versterking begiftigd met de Luikse vrijheden. De parochie viel onder het bisdom Luik, aartsdiaconie Haspengouw en dekenij Sint-Truiden. Het begetingsrecht was oorspronkelijk toegewezen aan de wereldlijke heren tot in 1203 het patronaat door Diederik van Altena aan de abdij van Averbode geschonken werd, met een deel der tienden voor de abdij van Sint-Truiden. De afhankelijkheid van de Norbertijnenabdij van Averbode duurde tot in 1822.

Onder het graafschap Loon ontwikkelde Brustem zich tot een klein stadje met belangrijke lakennijverheid, verdeeld over drie gilden. In 1336 wordt de heerlijkheid gesplitst, voor de helft Loons, de andere helft met de burcht komt in het bezit van de graaf van Gullik. Tijdens de 17de en de 18de eeuw wordt het geheel opnieuw verenigd. In de 17de eeuw maakt het deel uit van de baronnie Voort, het latere graafschap Rijkel.

Als versterkte voorpost van het graafschap Loon raakte Brustem betrokken bij de conflicten van Loon en Luik: in 1178, inname van de burcht door Sint-Truiden; in 1346 wordt de gemeente verwoest door de inwoners van Sint-Truiden in hun strijd tegen Engelbert van der Marck; in 1467, slag van Brustem, waarbij de Luikse alliantie (Luik, Sint-Truiden, Tongeren, Loon en Hasselt) door Karel de Stoute verslagen wordt; in 1489 wordt de versterking, bezet door de aanhangers van de familie van der Marck, ingenomen en geslecht door de hertog van Saksen, bondgenoot van Jan van Hoorn.

Bouwgeschiedenis:

Foto's van kerk in 1944

De westertoren dateert van 1649 en is gebouwd op de restanten van een romaanse onderbouw (12de eeuw). Bovenaan in de noordelijke torengevel zit een wapenstein met de blazoenen en deviezen van de twee abten in 1694: abt Vaes en abt van Sutendael. Het classicistisch schip uit 1769 kreeg in 1850 of 1854 een oostelijke verlenging met een koor, naar ontwerp van Jaminé uit Hasselt. De zijkapellen dateren uit 1938.

De kerk werd zwaar beschadigd door een brand op 7 februari 1965 en gerestaureerd in 1968 door Van Ree en Van Mechelen uit Sint-Truiden. De inwijding van de heropgebouwde kerk vond plaats op 19 mei 1968. De kapel ter ere van de 3 Gezusters en de Heilige Christina werd ingezegend in 1997.

Foto's tijdens de brand in 1965

Cultuurhistorische objecten:

Het kunstbezit uit de late middeleeuwen ging vrijwel volledig verloren tijdens de brand in 1965. Het huidige moderne, sobere interieur herbergt enkele voorname stukken.

Foto van het interieur van de kerk in 1944

Naar aanleiding van de onttrekking aan de eredienst en privatisering van de kerken in Aalst en Ordingen werden tal van religieuze objecten overgebracht naar de Sint-Laurentiuskerk en de Sint-Eucheriuskapel te Brustem. Een gedetailleerde lijst van deze objecten kan geraadpleegd worden in de erfgoedinventarissen.

Beelden:

- Mechelse madonna in lindenhout, 16de eeuws
- Kruisbeeld, 18de eeuw
- Sint-Laurentius met rooster, lindenhout
- Sint-Jozef met zaag
- Onze-Lieve-Vrouw met kind, A. D'Havé, 1970
- Sint-Christina, steen
 - afkomstig uit gevel van Redemptoristenkerk Sint-Truiden en overgebracht door pastoor Lammens en Gilbert Gielen

Schilderijen:

- Sint-Christina de Wonderbare (kopie door G.H. Schoofs, Sint-Truiden, naar origineel door Abraham van Diepenbeek)
- Verheerlijking Heilige Bertilla door de zieken, begin 18de eeuw (afkomstig uit Sint-Eucheriuskapel)
- Muurschilderingen in portaal en schip door Robert Vandereycken

Glasramen:

- Glasramen, Jos Knaepen, Borgloon, 1970:
 - God, begin van alles
 - Verheerlijking
 - Verbondenheid met H. Schrift
 - Bestaansrecht van elk individu
 - Samen in verscheidenheid
- Glasramen in weekkapel, Danny Beynsberger, Rekem

Orgel:

- Pels-d'Hondt instrument uit circa 1954, door brand verwoest
 - Overgenomen van de paters H. Geest ter vervanging van Duits instrument uit 1827

We tonen de originele afbeelding
hier niet aanwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkambewildagpen
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet aanwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkambewildagpen
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet aanwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkambewildagpen
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet aanwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkambewildagpen
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedinventaris online op ErfgoedPlus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief in kerk.

Lit.: Themanummer *Bijdragen tot de geschiedenis van Brustem*, in *Het Oude Land van Loon*, jg. 30, 1975; Jan GERITS, *De Sint-Laurentiuskerk te Brustem ten tijde van pastoor Pieter Deliën (1654-1673)*, in *Historische bijdragen ter nagedachtenis van G. Heynen*, Sint-Truiden: GOKST, 1984, p. 175-182; Jacques BROUWERS, *Bouw van een nieuwe kerk in Brustem*, in *Limburg*, jg. 67, 1988, p. 11-13; *Brustem grensburcht. Ordingen kommanderijdorp*, (Wandelingen in Sint-Truiden, 2), OMD, Sint-Truiden: stadsbestuur, 1991; Willem DRIESEN, *De burcht in Brustem. Van grafelijke voorpost tot beschermde site*, in *Sint-Truidens erfgoed, (her)bestemd voor nu en straks*, OMD-brochure, Sint-Truiden: stadsbestuur, 2015, p. 97-112.

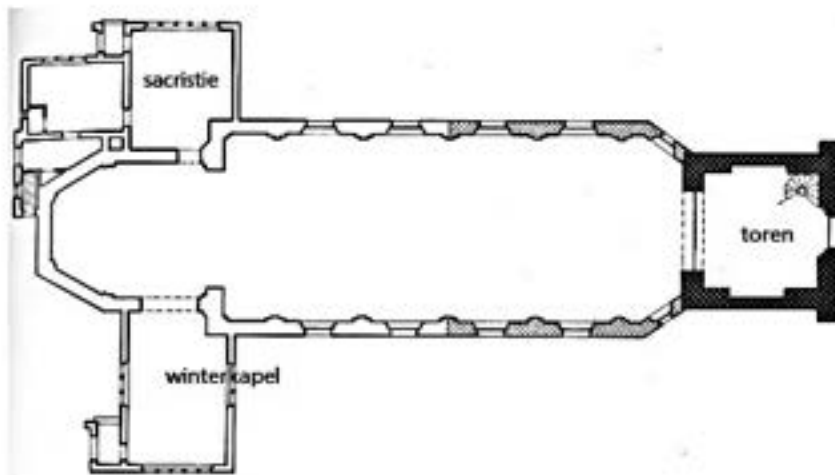
Bronnen:

- DE DIJN C.G., *Monumentenroutes 1975*, in *Kunst en Oudheden in Limburg*, Hasselt, 1975, p. 31. *Bijdragen tot de geschiedenis van Brustem*, in *Het Oude Land van Loon*, 30, 1975.
- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen*, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden, Brussel, 1977, p. 22.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- CLAASEN A., *De torenburcht van Brustem*, in *Bijdragen tot de geschiedenis van Brustem*, *Het Oude Land van Loon*, 30, 1975, p. 57-59.
- CLAASEN A., *Van Mottetoren tot Kasteel*, in *Publikatie 14 van het Provinciaal Gallo Romeins Museum van Tongeren*, 1970, p. 51.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 749 m²
 - oppervlakte perceel: 5.977 m²
- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 39 m
 - hoogte schip: 20 m
- aantal zitplaatsen: 200

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

De Sint-Laurtentiuskerk te Brustem is een zaalkerk met een voorstaande westertoren. De éénbeukige kerk heeft vier traveeën in baksteen met hardstenen raamomlijstingen en hardstenen hoekkettingen en hardstenen plinten. De kroonlijsten werden uitgevoerd in Maastrichtersteen. Alle daken zijn bekleed met kunstleien.

De toren is laat-romaans en heeft een 17de eeuwse bovenbouw in baksteen, met spaarzaam gebruik van natuursteen: enkel voor de geprofileerde deurlijst met ovale sluitsteen, voor de hoekkettingen en voor de plint. De grote oculus in de westgevel van de toren en de rondboogvormige galmgaten hebben een sobere vormgeving. De toren heeft een ingesnoerde achthoekige naaldspits en is bekleed met kunstleien.

Het interieur werd totaal vernieuwd bij de heropbouw in 1968. Het opgaand muurwerk is bepleisterd en wit geschilderd en de plafonds zijn vlakke houten zolderingen. Op de muren van het portaal en het schip zijn er moderne muurschilderingen aangebracht door R. van der Eycken.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:
Er zijn in totaal zo'n 7-tal bij ruimtes

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Door de aanwezigheid van het actieve kerkhof, zijn er momenteel geen uitbreidingsmogelijkheden aan het exterieur.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. De grote centrale binnenruimte kan enkel afgesloten worden t.o.v. de toren en het koor. Een opdeling van het schip zelf is niet wenselijk.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Verwarming op stookolie in de kerk. Gaskachel in zijkapel is afgesloten.
Sanitair	Naast de sacristie is er één toilet.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. Geen info over keuringen.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 4 ingangen.

Rolstoeltoegankelijkheid	De kerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging. Er zijn concrete plannen om dit te realiseren.
Brandbeveiliging	De kerk is voorzien van de nodige brandblussers (cfr. advies brandweer) die jaarlijks worden gecontroleerd. Er is geen brandcentrale en geen sprinklerinstallatie.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging voor de toren.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Patrimoniumpolis kerk in 2022: 4.759,91 € Onderhoudscontract bliksembeveiliging Heleblitz: 1.239,73 €
Gsm-operatoren	GSM-mast Proximus.
Tafels en zitplaatsen	Zitplaatsen: 200 zitplaatsen op kerkbanken
Opslagruimte	Er zijn 2 kleine opslaglokalen in de kerk.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Plaatsing van 4 nieuwe wijzerplaten in 2023
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Overbrenging en restauratie van Verschuerenorgel van de Minderbroederskerk Sint-Truiden in 2020
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg.. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2025 – inspectienummer: 30244/2025/B.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30244/2025/B:
 - Gehele object
 - Laat een asbestinventaris of asbestattest opmaken en neem gepaste maatregelen.
 - Dak
 - Kijk de dakbedekking regelmatig na en herstel weggeschoven leien.
 - Herstel of vernieuw loden en zinken dakaansluitingen.
 - Dakwaterafvoer
 - Maak goten en daken regelmatig proper, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.
 - Herstel de metalen goten.
 - Vernieuw de goten en afvoeren.
 - Kapconstructie en zolder
 - Laat de uilenbak onderhouden, herstellen en verplaatsen.
 - Reinig de zolders en herstel de isolatie.
 - Maak de zolders goed bereikbaar voor onderhoud en inspectie.

- Draagstructuur en overspanning
 - Volg de evolutie op van de scheuren in het muurwerk.
 - Plaats een regenkap bovenop de schoorsteen.
 - Vervang doorgeroeste muurroostertjes.
 - Herstel voegen met een aangepaste compatibele voegmortel.
- Schrijnwerk en beglazing
 - Herstel de beglazing van het zolderraam van de weekkapel.
 - Herschilder het buitenschrijnwerk regelmatig.
- Afwerking en inrichting
 - Verwijder het loshangende stuk plafond in de kelder.
 - Onderhoud en schilder de ijzeren buitenelementen.
- Technische installaties
 - Herstel de uitgezakte rookgasafvoer van de ketel in de kelder.
 - Controleer de veiligheid van de elektrische installaties.
 - Onderhoud de luiklokken en klokkenstoel regelmatig.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er zijn geen dringende herstellingswerken nodig.
 - Er is nood aan algemene onderhoudswerken en de opvolging van het advies in het verslag van Monumentenwacht bouwkunde, zoals hierboven opgesomd.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
9717,98	11174.04	14000.24	44445.03	11329.60	4117.72	0.00

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

6.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Brustem is een gemeente op de rand van Droog Haspengouw, gelegen in de vallei van de Melsterbeek. Brustem groeide in de vallei van de Melsterbeek, de grootste en oudste van de drie parallel lopende beken in Sint-Truiden die afwateren naar de Gete. De woonkern zit nu gevat tussen de steenweg Luik-Brussel (1717) en de steenweg Tongeren-Sint-Truiden (1817).

De huidige gemeente vertoont een cirkelvormig patroon, en is ter hoogte van de kerk opgesplitst in het “opperhof” bij de burcht, en het “neerhof” bij de kerk. Ten noorden van de dorpskom loopt de oude heirbaan Keulen-Bavai, waaraan een Romeinse tumulus ligt, en de Tongersesteenweg, de verbinding tussen Sint-Truiden en Maastricht. Ten zuiden van de gemeente ligt de Luikersteenweg, aangelegd in 1717.

De bebouwing bestaat voornamelijk uit hoeven, gelegen aan de verschillende straten, met toenemende nieuwbouw. De grote verkeerswegen worden gekenmerkt door recente lintbebouwing aan de grote verkeerswegen (Tongersesteenweg, Luikersteenweg, Vliegveldlaan), en de gehuchten Brugske en Nerum.

De Sint-Laurentiuskerk is gelegen tegenover de burchtruïne van Brustem. De burchtruïne is beschermd als monument omwille van de artistieke en historische waarden. De omgeving is beschermd als cultuurhistorisch landschap omwille van de esthetische waarde. Het geheel gevormd door de oude slottoren en zijn omgeving, namelijk de plaats waar eens het slot stond, samen met de wallen errond vormt een belangrijk samenhangend geheel.

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3393>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3396>

De torenburcht werd opgericht door Lodewijk I, graaf van Loon, als versterkte voorpost tegen de stad Sint-Truiden. In 1178 werd de burcht ingenomen door Sint-Truiden en gedeeltelijk vernield. Na herstelling van de burcht werd deze in 1346 opnieuw door de inwoners van Sint-Truiden afgebrand in hun strijd tegen de prins-bisschop Engelbert van der Marck. Bij de slag van Brustem in 1467 verschansten de Luikenaren zich in de burcht. In 1489 werd de burcht tijdens de vete van de familie van der Marck en Jan van Hoorn ingenomen en definitief geslecht. Daarna werd de toren een tijdlang als duiventil gebruikt en verder afgebroken door de soldaten van Lodewijk XIV. De volgende eeuwen werd de ruïne gebruikt als groeve voor bouwmaterialen.

De oorspronkelijke achtkantige toren stond op een kunstmatige terp, door een slotgracht omgeven. Gebouwd van steen van Lincent, met silex parement voor de benedenverdieping, na 1500 door baksteen vervangen. De toren telde vijf verdiepingen; de gaten van de vloerbalken bleven bewaard samen met een drietal luchtgleuven.

In de verdwenen helft bevond zich de ingang en de verholen trap die de bouwlagen verbond. De talrijke gaten in de binnenkant werden gekapt toen de burcht dienst deed als duiventoren.

Een groot gedeelte van de burchtgrachten is nog aanwezig, evenals de funderingen van de vierkante toren op de voorburcht.

De huidige kerk ligt binnen de wallen en vervangt de vroegere burchtkapel, samen met de voorburcht in 1171 aangelegd. Het landschap gevormd door de torenruïne, de kerk met kerkhof, de wallen en de omliggende boomgaarden heeft veel potenties om te evolueren naar een toeristisch bezoekerssite.

Luchtfoto van Brustem met de ruïnesite, de kerk met kerkhof en de pastorie, stad Sint-Truiden

De kerk ligt in een zone voor gemeenschapsvoorzieningen (Gewestplan). Samen met Velm en Zepperen is Brustem één van de drie grote dorpen in Sint-Truiden. Verdichting wordt nagestreefd en meerlagige appartementenbouw is nog steeds toegestaan. In het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden heeft Brustem een recreatief-toeristisch profiel door zijn historische kern, de oude Romeinse weg en de horeca-strip langs de Luikersteenweg.

Naar aanleiding van de recente restauratie van de burchtruïne door stad Sint-Truiden, werd er een beheersplan Onroerend Erfgoed (Brustem (Sint-Truiden) – Oude slottoren en omgeving, goedkeuring AOE 16-02-2017) opgemaakt waarbij er ook een belangrijke visie is opgenomen voor het “neerhof”, de zone waar de Sint-Laurentiuskerk is gelegen:

- Behoud van de wal op het neerhof
- Verwijderen van de meest recente muur tussen kerk en motteheuvel
- Verwijderen van de bomenrij van Japanse kerselaars en het begeleidend haagje om de eenheid binnen het neerhof en de link tussen opperhof en neerhof ook visueel duidelijk te maken
- Realiseren van bloemrijk grasland op de wal en het huidig speelveld
- Verwijderen van struiken aan de noordzijde van de wal Vergroenen van het kerkhof door versmallen paden, aanleg van een vervangende halfverharding
- Inrichting kerkhof integreren in groter geheel van neerhof en landschap
- Mogelijkheid om strooiweide in te richten op het huidige speelveld
- Herstel van de muur ten noorden van de kerk en regulier onderhoud van alle bouwkundige relictten

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25k

OMGEVING
 PAKKETS VOOR SCHOLLEN

	woonkern met duidelijke randen
	dorpsplein
	hoofdvoorziening
	open te houden corridor
	lokaal bedrijventerrein
	primaire of secundaire weg
	lokale toegangsweg tot de kern
	verzamelstraat voor buurtverkeer
	beek met oevers
	fiets- en voetgangersas

interv
impro

▼

 Springer☐

november 2015 - 08176 PL 008-k09

Het vliegveld dat vooral door de Duitsers werd uitgebouwd in 1941-1944 deed tot in 1996 dienst als opleidingscentrum van de Belgische Luchtmacht en is nu deels in gebruik als industriepark, maar huisvest sinds 21 december 2018 ook DronePort Sint-Truiden. DronePort is een actieve regionale luchthaven (30 ha) en de thuisbasis van bedrijven die innovatie stimuleren op het gebied van duurzame en autonome mobiliteit. Het doel is om binnen het komende decennium een operationeel luchtknooppunt te worden voor volledig koolstofvrij en autonoom vervoer van goederen en passagiers.

Op de heuvel Saffraanberg langs de Luikersteenweg kwam in een vroeger Ursulinneninternaat sinds 1919 een school voor kadetten, later technische onderofficieren luchtmacht, nu nog opgewaardeerd als intermachtenschool voor onderofficieren.

Kerkhof

Het kerkhof is deels ommuurd en heeft nog een actieve begraafing. De grote waardevolle grafsteen van Werner Huyn van Amstenrade met familiekwartieren, uit 1595, staat opgesteld tegen de zuidelijke zijde van de toren. Ook tegen de muur van het kerkschip staan enkele waardevolle grafkruisen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Foto's van grafsteen van Werner Huyn van Amstenrade

Verder zijn er in de recente muur ter hoogte van de afsluiting van de omgeving van de burchtruïne zijn 17de-eeuwse en 18de-eeuwse grafkruisen ingemetseld.

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is parkeergelegenheid voor wagens op het Singelplein en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Donjon van Brustem met omgeving
 - Beschermd monument, MB 28-03-1956
 - Beschermd cultuurhistorisch landschap, MB 28-03-1956
- Voormalige pastorie van de Sint-Laurentiusparochie
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Burchtheem
- Sint-Eucheriuskapel
 - Beschermd monument, MB 19-08-1985
- Kapel van de Spikboom
 - Beschermd monument, MB 04-03-2004
- Sint-Antoniuskapel
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Recent gebouw met wapenstein Moens-Van Dommelen en inscriptie (1689)
- Kapel Christina Mirabilis, Sint-Kristinastraat
 - Ter hoogte van geboortehuis van Sint-Christina
- Hoeve De Nieuwe Pipel
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - L'Angelo Rosso, Italiaans restaurant
- Kasteeldomein Brustem
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Kasteelpark van Brustem
 - Landschappelijk element
- Tumulus op het Tomveld
 - Beschermd monument, MB 13-03-1979
- Romeinse weg van Widooie tot Sint-Truiden
 - Vastgesteld landschappelijk erfgoed

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Foto's van de Sint-Euchariuskapel, Kapel Christina Mirabillis, Kapel van de Spikboom, Burchtheem en voormalige pastorie

6.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen (wekelijks op zondag)
- Gebedsdiensten
- Herdenkingsvieringen (bv. op 11 november)
- Huwelijken en begrafenissen
- Doopsels (maandelijks op zondagnamiddag)
- Eerste communies en vormsels (jaarlijks)
- Schoolmissen (tweemaal per jaar)
- Chiro-mis (jaarlijks)
- Misvieringen met Samana (tweemaal per jaar)

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Wekelijkse eucharistieviering op zondag om 11u00
- Elke dinsdag is er een eucharistieviering om 18u00 uur in de kapel van Helshoven.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - Neen
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - Tijdens de vieringen
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - De kerk wordt gebruikt voor catechese, oefeningen en ouderavonden eerste communie en vormsel.
 - Er worden zangoefeningen gehouden.
 - Vergaderingen van de kerkraad en het team van de pastorale eenheid, e.a., vinden plaats in de kerk
 - Soms zijn er orgelconcerten of concerten van de harmonie
 - Jaarlijks op 11 november vindt er ter nagedachtenis van de slachtoffers van de beide wereldoorlogen een officiële plechtigheid van de Stad Sint-Truiden plaats in samenwerking met de Koninklijke School voor Onderofficieren Campus Saffraanberg, de Parochie Sint-Laurentius Brustem, de Basisschool De Boomhut Aalst en Brustem, Chiro Sint-Christina Brustem en de Fanfare Sint-Christina Brustem. Na de eucharistieviering in de kerk is er een optocht naar het herdenkingsmonument, hulde en receptie in zaal Burchtheem.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op aanvraag.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-kana-sint-truiden/artikel/vieringen>

6.4.5. Belangrijke cijfers voor Brustem

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	2.758	43,6	51%	49%	35	907,98 ha
Brustem	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	304 per km ²	232	10	23	7,4 km	15

6.5. Parochiekerk Sint-Martinus, Groot-Gelmen

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19562>

6.5.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Martinus

Geografische ligging

- Helshovenstraat 1, 3800 Groot-Gelmen, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 12de AFDELING, sectie B, perceel 276 b
- Coördinaten: 50.782496, 5.265525

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Kana, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Martinus Groot-Gelmen

Eigenaar: kerkfabriek Sint-Martinus Groot-Gelmen

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0211 401 996

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Orgel beschermd als monument, sinds 15-12-2003

Situering van de kerk in het dorpsweefsel – Bron - Geoportaal

6.5.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Vaststelling:

De Sint-Martinuskerk is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed in de provincie Limburg omwille van de historische en architecturale waarde.

Parochie:

Groot-Gelmen werd in 966 vermeld als *Galmina*. Het was afhankelijk van het Luikse Sint-Maternuskapittel (patronaat en tienden) en het Lambertuskapittel (twee derden tienden). Vroege kertening volgens de patroonheilige Martinus van Tours. In 966 door keizer Otto I afgenomen van de opstandige graaf Rodolf en aan graaf Immo gegeven. Eigen domein van graaf van Loon. Hing juridisch af van Gelinden en was geen heerlijkheid. Groot Loons leengoed Kermphof.

Bouwgeschiedenis:

De Sint-Martinuskerk te Groot-Gelmen is strategisch hoog gelegen langs de oude weg Luik-Sint-Truiden, waar het vroegere kerkgebouw in 1878 werd gesloopt om plaats te maken voor een neoromaanse kruisbasiliek. Architect Isidore Gérard uit Hasselt ontwierp dit gebouw uit 1878-81, met neogotische details. Aannemer Goffin uit Gingelom bouwde de kerk. Aan de noordzijde is er een aparte ingang met een koorkapel, die gebouwd werd voor de kasteelheren Ulens.

De kerk heeft een monumentale trap van 42 treden die leidt naar de toegangsdeur en dateert van 1900.

In de jaren 2000-2005 werden restauratiewerken uitgevoerd.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Devotiebeeld Heilige Bertilia, circa 1880, Cornelis Janssen (Sint-Truiden)
- Verschillende beelden uit de 17de en 19de eeuw
 - Heilige Christoffel, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Martinus, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Bertilia van Chelles, gepolychromeerd hout, 1850-1950
 - Heilige Theresia van Liseux, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Antonius van Padua, gepolychromeerd hout, 1850-1950
 - Heilige Hart van Christus, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Jozef, gepolychromeerd hout, 1850-1950
 - Heilige familie, gepolychromeerd hout, 1850-1950
 - Heilig Hart van Maria, pleister, 1850-1950
 - Heilig Hart van Jozef, pleister, 1850-1950
 - Verrezen Christus, gepolychromeerd hout, 1601-1701
 - Sint-Anna-tenDrieën, gepolychromeerd pleister, 1950-2000
 - Heilige Sebastiaan, gepolychromeerd hout, 1601-1701
 - Heilige Isidorus van Madrid, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Elisabeth van Hongarije, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Heilige Vincentius à Paulo, gepolychromeerd pleister, 1850-1950
 - Onze-Lieve-Vrouw met kind, pleister, hout, textiel, 1901-1980
 - Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, gepolychromeerd pleister, 1880-1980
 - Staande engelen, hout, 1850-1900
 - Heilige Thomas van Aquino, hout, 1850-1900
 - Kruisbeeld, pleister, 1900-2000

Schilderijen:

- Muurschilderingen door Heidbüchel, 1908-1910
 - Vrijgelegd in koorgedeelte tijdens de restauratie in 2004
 - Afbeeldingen van de Heilige Drievuldigheid en evangelistensymbolen

Meubilair:

- Neogotisch hoogaltaar, 1870-1930
- Neogotisch houten zijaltaar; 1880-1950
- Neoromaanse biechtstoelen met donateursnamen, 1894 en 1897
 - Ingewerkt in muurnissen
- Natuurstenen doopvont

Glasramen:

- Drie koorglasramen met scènes uit het leven van de heilige Martinus, de heilige Paulus en paus Leo I.
- De glasramen zijn rechthoekig van vorm en bovenaan afgerond.
- De glasramen zijn opgedeeld in 10 delen en rijkelijk gedecoreerd.
- De glasramen worden gedateerd eind 19de eeuw.

Martinus schenkt zijn mantel aan de bedelaar

Grafstenen:

- Grafstenen van families de Herckenrode, d'Udekem e.a. in de doopkapel

Orgel:

Het orgel in de Sint-Martinuskerk van Groot-Gelmen is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en sociaal-culturele waarde. Het instrument werd gebouwd tussen 1840 en 1887 door A. Clerinx. De blaasbalg werd in de 1961 in de torenkamer geplaatst door Beckers uit Sint-Truiden. Rond 2017 werd het orgel hersteld en opnieuw bespeelbaar gemaakt door Jos Moors. Sinds deze werken staat het orgel niet langer op het doksaal, maar werd het verplaatst naar het gelijkvloers van de kerk.

Het oeuvre van de Sint-Truidense orgelmaker A. Clerinx is een markante en blijvende waarde in het Limburgse orgellandschap. Veel is er reeds van verloren gegaan en de overblijvende instrumenten dienen gevrijwaard te worden voor de toekomst. Ondanks de lichte wijziging is dit orgel ten volle representatief voor de Limburgse orgelbouw van midden 19de eeuw.

Erfgoedinventaris 2016 opgemaakt door Erfgoed Haspengouw, online op ErfgoedPlus. Oud rijksarchief in Hasselt, dynamisch archief in pastorie en bij privé persoon.

Bronnen:

- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier DL002296, 20 orgels in Limburg (ROOSE P., 2003).
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

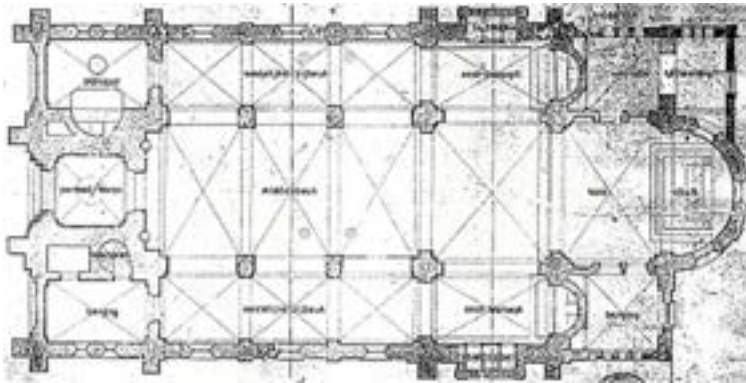
Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 474 m²
 - oppervlakte perceel: 2.153 m²

- voeg grondplan toe:

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 42 m
 - hoogte schip: 14,5 m
- aantal zitplaatsen: 250

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De kruiskerk is opgebouwd uit een ingebouwde westertoren, een hoofdbeuk met zijbeuken en transepten. Er zijn twee bijgebouwtjes: een sacristie (uitgebreid in jaren 1950) en een edelliedenkapel. De kerk is een bakstenen gebouw met details in Maastrichtersteen en maaskalksteen. De zadeldaken over de middenbeuk, het koor en de transepten zijn bekleed met leien. Ook de lessenaarsdaken van de transepten en de bijgebouwen zijn bekleed met leien.

De ingebouwde zuidwesttoren heeft een ingesnoerde zeskantige torenspits. Het schip en de zijbeuken tellen vier traveeën. De transepten hebben één travee. Het koor heeft eveneens één rechte travee en een halfronde koorsluiting. Er zijn sacristieën gebouwd langs weerszijden van het koor.

Het neoromaans interieur is bepleisterd en wit geschilderd. De basale opstand heeft twee registers. Rondboogarcaden rusten op zware pijlers met geornamenteerde kapitelen. Daarboven bevinden zich de rondvormige bovenlichten. De kruisribgewelven bevinden zich tussen gordelbogen die geschraagd worden door pijlers tussen de middenbeuk en de zijbeuken. Onder de gordelbogen en tegen de pijlers zijn er overal decoratieve pilasters aangebracht.

In de absis van de kerk is een muurschildering uitgewerkt. Centraal is een cirkelvormig medaillon afgebeeld met gouden rand en blauwe achtergrond. Hierop is een sierlijk uitgewerkt zitmeubel met groen zitvlak geschilderd. Op dit meubel zit links Christus. Hij is gekroond en voorzien van een aureool. Met zijn linkerhand houdt hij het kruis vast en in zijn rechterhand rust een opengeslagen boek. Rechts zit God de Vader die eveneens een kroon en een aureool draagt. In zijn linkerhand houdt hij een gouden scepter en in zijn rechterhand de blauwe rijksappel die bekroond is met een gouden kruisje. Tussen Christus en God is een gouden, cirkelvormig medaillon uitgewerkt waarin een witte duif is afgebeeld. Deze duif heeft de vleugels gespreid en is omgeven door stralen. Rondom deze centrale voorstelling zijn zes verschillende figuren afgebeeld. De twee gevleugelde engelen onderaan zijn gekleed in een wit gewaad en een goudkleurige mantel. Links en rechts van het medaillon zijn de vier evangelisten afgebeeld in de vorm van hun symbolisch dier. Links is een engel en een leeuw afgebeeld, de voorstelling van respectievelijk Matheus en Marcus. Rechts is bovenaan een adelaar en onderaan een os afgebeeld, respectievelijk Johannes en Lucas. Elke voorstelling is gevleugeld en houdt een boek vast. Onderaan elke voorstelling is een banderol geschilderd met daarin de naam van de afgebeelde evangelist.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:

Op het gelijkvloers zijn er vier afzonderlijke ruimten.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk, zijn er momenteel geen uitbreidingsmogelijkheden aan het exterieur.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. De grote centrale binnenruimte kan afgesloten worden t.o.v. de twee zijbeuken. Een opdeling van het schip zelf is niet wenselijk. Bij een opdeelbaarheid van dit kerkinterieur is het belangrijk om rekening te houden met het klankbord van het waardevolle beschermde orgel, dat momenteel opgesteld staat in één van de transepten.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk wordt verwarmd met gas, d.m.v. vloerverwarming. Er is een tweejaarlijkse verplichte keuring.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. De laatste keuring dateert van 2023.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Het kerkgebouw en de Sint-Ritakapel zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging met een alarmsysteem.
Brandbeveiliging	De kerk is voorzien van de nodige brandblussers (cfr. advies brandweer) die jaarlijks worden gecontroleerd. Er is geen brandcentrale en geen sprinklerinstallatie.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig.

Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 7.200 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 250 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste integrale verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2012 – inspectienummer: L-3814/30140/2012/B.
De laatste kleine verslagen van Monumentenwacht bouwkunde dateren van 2023 inspectienummer: 30140/2023/B en 30140/2023/B1. Dit waren slechts deelinspecties van het torenkruis en van de ommuring rond de kerk en het kerkhof.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er is nood aan herstellingswerken aan de dakbedekking en topbekroning van de toren (kruis).

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. Een dringende integrale controle van de Sint-Martinuskerk in Groot-Gelmen is aangewezen, om een algemeen en recent beeld te krijgen over de bouwfysische toestand van het gebouw.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Er is nood aan herstellingswerken aan de dakbedekking en topbekroning van de toren (kruis).

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
0.00	18,814.91	32,549.25	43,672.97	11,172.55	20967.7	27023.86

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	19,375.00	19,404.00	18,931.00	19,114.00	19,301.00

6.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De Sint-Martinuskerk te Groot-Gelmen is opgenomen in het RUP dorpengeheel Engelmanshoven-Gelinden-Groot-Gelmen als waardevol gebouw in een dorpskern met landelijk karakter. De kerk is beeldbepalend voor de omgeving door de hoge ligging op een heuvel aan een aantrekkelijk dorpsplein.

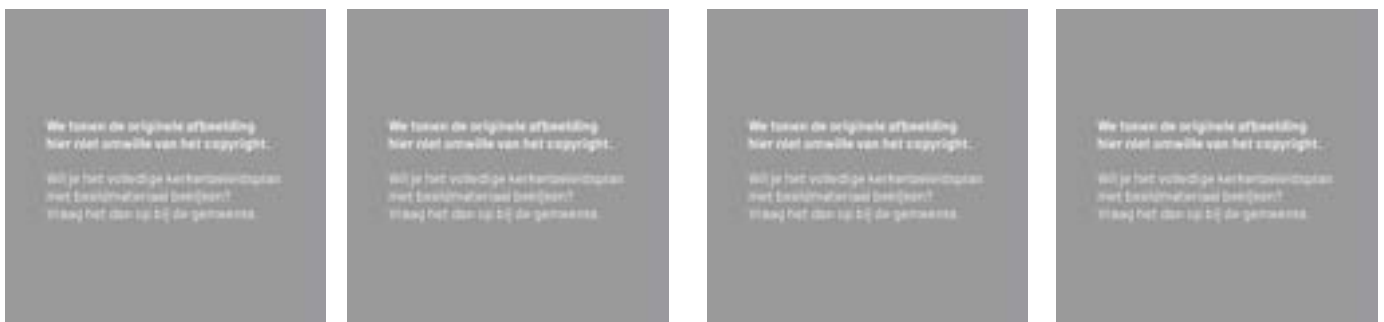
Gelinden-Groot-Gelmen -Engelmanshoven wordt één groot dorpengeheel in het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden.

De omgeving wordt gekenmerkt door agrarische activiteitencentra in het zuidelijk landbouwgebied van Sint-Truiden met een landschappelijk kwalitatieve hoogstamboomgaarden, holle wegen en mergeldagzomen.

De kerk is samen met andere gemeenschapsvoorzieningen verkeersveilig gelegen op de heuvel aan de Kloosterstraat. De totale oppervlakte van dit gebied bedraagt zo'n 9000 m².

Kerkhof:

Het kerkhof rond de Sint-Martinuskerk is ommuurd en sinds 1970 gesloten voor begraving. Van op het oude kerkhof is er een mooi panoramisch zicht op de omgeving. Op het kerkhof bevinden zich 17de en 18de eeuwse grafkruisen en een moordkruis of zoenkruis van Morbiers uit 1643. In de kerk bevinden zich historische graf- en herdenkingsstenen van de familie de Herckenrode (kasteel De Motte) en het grafmonument van pastoor Eyben (Groot-Gelmen, 1845-1858). De actieve begraafplaats voor de parochie bevindt zich ter hoogte van de Steendalstraat.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Op de gemeenschapssite in de Kloosterstraat is er parkeergelegenheid voor zo'n 35 auto's. De kerk is moeilijk bereikbaar via openbaar vervoer.

gewenste ruimtelijke structuur gelinden - groot-gelmen - engelmanshoven

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25f

OMGEVING
PAARD VOOR PUNTEN

structuurschets, welk toekomstbeeld?

- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers
- fiets- en voetgangersas
- beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)
- boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern
- sport-, recreatie- en jeugdterrein
- reliëf

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

- af te werken rand
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straatdorp
- te ontwikkelen hoofdvoorziening

- te ontwikkelen woonproject
- te schrappen of in reserve te houden binnengebied
- aan te leggen poort
- (her) aan te leggen doortocht
- te beveiligen knooppunt met primaire of secundaire weg
- aan te leggen fiets- en wandelas
- op te waarderen baken, beeldbepalend element
- te versterken groenmassa
- te versterken laan of holle weg
- aan te leggen / te ordenen recreatieplein

december 2015 - 08176_PL_008-k10

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie
 - Architect Jaminé, Hasselt
 - In erfpacht van stad Sint-Truiden sinds 2012, 99 jaar
 - Met aanbouw die gebruikt wordt als vergaderzaal
- Parochiezaal
 - Jeugdbewegingslokalen en verblijf seizoenarbeiders
- Kapel van Helshoven
 - Beschermd monument, MB 23-04-1974
 - Onze-Lieve-Vrouw van de Blijde Vredekapel, voormalige kluis kapel van Helshoven
 - Circa 1254 richtte Gerard, broer van Arnold IV, graaf van Loon, een priorij-hospitaal op voor doortrekkende pelgrims. Op de plaats van de kapel werd een oratorium gebouwd, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw.
 - Gelegen op grondgebied van Tongeren-Borgloon

Kapel van Helshoven, exterieur en interieur

6.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen (wekelijks)
- Vieringen hoogdagen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen
- Eerste communies
- Vormsels

Pastoraal wordt ook de kapel van Helshoven gebruikt voor een wekelijkse mis op dinsdagavond, voor bezinning en aanbidding en als bedevaartplaats voor Maria, en jaarlijkse eucharistie in open lucht op feestdag van Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart (15 augustus).

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Wekelijkse eucharistieviering op zaterdag om 18u30.
- Elke dinsdag is er een eucharistieviering om 18u00 in de kapel van Helshoven.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - Neen.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - Enkel tijdens de vieringen.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - De kerk wordt gebruikt voor catechese, oefeningen en ouderavonden eerste communie en vormsel.
 - Er worden zangoefeningen gehouden.
 - Er vinden geen specifieke evenementen of tentoonstellingen plaats.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Neen.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-kana-sint-truiden/artikel/vieringen>

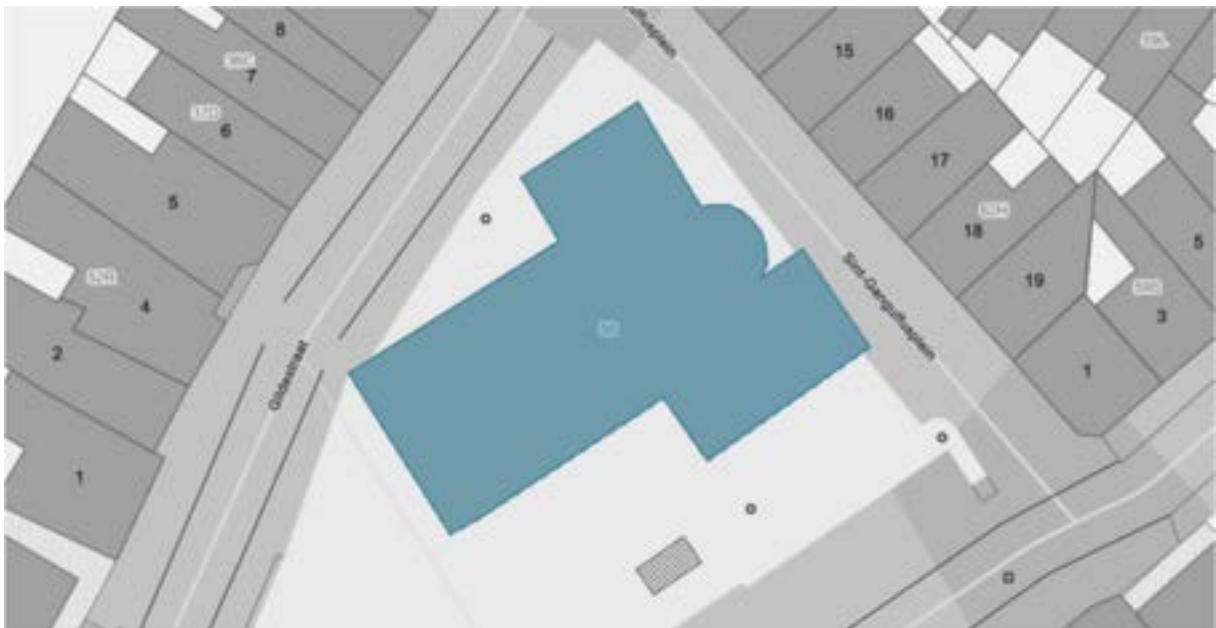
6.5.5. Belangrijke cijfers voor Groot-Gelmen, inclusief Engelmanshoven

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	643	42	49,6%	50,4%	12	487,67 ha
Groot-Gelmen + Engelmanshoven	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	132 per km ²	0	0	0	3,8 km	6

6.6. Annexekerk Sint-Gangulfus, Sint-Truiden

Foto's genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/22930>

6.6.1. Identificatie

Naam: Annexekerk Sint-Gangulfus

Geografische ligging

- Sint-Gangulfusplein, 3800 Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 1ste AFDELING, sectie H, perceel 56
- Coördinaten: 50.818520, 5.183406

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Sint-Truiden

Eigenaar: kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Sint-Truiden

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0220 852 568

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 19-04-1955
- Unesco werelderfgoed bufferzone: Stadhuis Sint-Truiden met belfort, MB 04-12-1999
- Vastgestelde archeologische zone: Historische stadskern van Sint-Truiden, MB 19-02-2016

Situering van de kerk in het stedelijk weefsel en nabij de abdij – Bron Geoportaal

6.6.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De Sint-Gangulfuskerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en artistieke waarde.

Parochie:

In 1133 kreeg de Sint-Gangulfus parochiale rechten en omstreeks deze tijd werd de kerk ook vergroot.

Bouwgeschiedenis:

De Sint-Gangulfuskerk is gebouwd in opdracht van abt Adelardus II (1055-1082), abt van Sint-Truiden. Het was oorspronkelijk een bijkerk van de Onze-Lieve-Vrouwekerk op de Grote Markt die eveneens in opdracht van abt Adelardus II werd gebouwd. De huidige driebeukige romaanse basiliek vervangt vermoedelijk een oudere kerk. Tijdens restauratiewerken in de periode 1956-1961 werd in de middenbeuk immers een oudere pijler onder één van de huidige pijlers blootgelegd.

De kerk kreeg in 1133 parochiale rechten en omstreeks deze tijd werden het koor, de absis en de transepten bijgevoegd. De transeptarmen werden verbouwd in de 16de eeuw, de noordelijke zijbeuk in de loop van de 17de en 18de eeuw en de zuidelijke zijbeuk in de 18de eeuw. Einde 19de, begin 20ste eeuw werd de kerk volledig gecementeerd aan de buitenzijde en binnenin voorzien van een versierde bepleistering met neo-romaanse inslag.

Rond 1927 werd het interieur van de kerk voorzien van muur- en plafondschilderingen door Peter Heidbüchel (1868-1947). In die tijd werden eveneens herstellingen aan het dak uitgevoerd.

In 1955 werd de kerk beschermd als monument. Kort daarna werd een voorstel voor restauratie ingediend. De restauratiewerken in de periode 1956-1961 werden uitgevoerd door architect Piet Van Mechelen en bijgestaan door professor Raymond Lemaire. De werken werden tevens nauw opgevolgd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML). Het uitgangspunt van de restauratie was een conserverende houding, volgens het gedachtengoed van John Ruskin en William Morris, in tegenstelling tot een stilistische restauratie in de geest van Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc. Zo eiste de KCML bijvoorbeeld dat de buitenbepleistering verwijderd werd om inzicht te krijgen in de bouwgeschiedenis. Een lappendeken van natuursteen en baksteen kwam tevoorschijn. In het sterk beschadigd parement in tufsteen van Lincent waren verweerde delen geleidelijk opgevuld met baksteenmetselwerk. Dit heterogeen geheel werd nogmaals aangetast door het aanbrengen en nadien opnieuw wegnemen van de vermelde bepleistering.

Ook de interieurbepkeistering met neogotische beschildering uit 1927 werd verwijderd, alsook de gekleurde figuratieve glasramen, het houten doksaal en de altaren in Lodewijk XV stijl.

Hoewel dit op het eerste zicht ingaat tegen de conserveringsgedachte die men hanteerde bij deze restauratie, is dit te wijten aan de beperkte appreciatie van de neogotiek in die periode en aan de terugkeer naar meer sobere kerkinterieurs in de geest van Vaticanum II. Het resultaat is een stilistisch terugbrengen naar de oorspronkelijke romaanse vormgeving van de kerk.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Kerk in 1977

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Triomfkruis, gepolychromeerd hout, gotisch, ca 1500
- Reliekhouders
- Sint-Gangulfus, gepolychromeerd hout, 17de eeuw, barok
- Sint-Quirinusbeeld, eik, eerste kwart 18de eeuw, laat barok,
 - In houten nis
 - Voorgesteld als een Romeins officier met een zwaard en een hoorn
- Kruisbeeld, eik, 15de eeuw
- Sint-Anna-ten-Drieën, eik, eerste kwart 16de eeuw
 - Met druiventros als symbool van wijn die via haar dochter Maria in het “bloed van Christus” verandert
- Sint-Agatha, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Sint-Coleta van corbie, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Sint-Helena, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Sint-Trudo, gepolychromeerd hout, eik, 17de eeuw
 - Met schaalmodel van Sint-Gangulfuskerk
- Processiemaadonna, hout, 19de eeuw
- Hulp der Christenen – één van de titels voor Onze-Lieve-Vrouw uit de Litanie van Loreto
- Sint-Gangulfus, eik, 1965
 - J.A. Goejee, Zichem
 - Modern houtsnijwerk
 - Sint-Gangulfus voorgesteld als ridder met een zwaard

Schilderijen:

- Engelbewaarder, 1693

Meubilair:

- Zijaltaar, gedateerd 1760, barokke stijl
- Biechtstoel, eik, 17de eeuw, laat renaissance

Orgel:

Het orgel in deze kerk is een modern orgel uit 1964, gebouwd door orgelbouwer Bernard Pels-D'Hondt uit Herstelt, na de restauratie van de kerk in de periode 1956-1961. Het huidige orgel vervangt een ouder Clerinx-orgel uit 1848. Het huidige orgel werd in de kerk geplaatst na de bescherming van de kerk en is in die zin niet onroerend door bestemming.

Piet Vanmechelen, de restauratie architect, ontwierp de kast voor het orgel. Het instrument bestaat uit een orgel met elf registers, twee klavieren en een pedaal met elektro-pneumatische tractuur. Orgels uit deze periode worden vaak als minderwaardig beschouwd, maar organist Edward Vanmarsenille prijst het instrument, dankzij de goed gekozen verdeling van de registers over de klavieren. Verschillende soorten muziek kunnen op het orgel op een mooie manier gebracht worden, dus is dit een ideaal oefeninstrument en voor bepaalde muziek ook een uitstekend concertinstrument.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedinventaris erg degelijk in erfgoedregister, niet online op Erfgoedplus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden. Geen archief in situ.

Lit.: Achille THUIS, *Sint-Gangeloof 900 jaar*, Sint-Truiden, z.j.; Piet VERHEYDEN, *Driemaal kerkrestauratie... een vergelijking. Van de 19de eeuw tot heden*, in *Sint-Truidens erfgoed. Vroeger, nu en in de toekomst, Open Monumentendag Vlaanderen*, Sint-Truiden: stadsbestuur, 2014, p. 77 en 80-83.

Bronnen:

- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- STRAVEN F., *Notice historique sur l'église Saint-Gangulphe à Saint-Trond*, in *Les Mélophiles de Hasselt*, XXXVI, 1900, p. 65-102.
- Dossier betreffende de Sint-Gangulfuskerk te Sint-Truiden (architect P. Van Mechelen, R.M. Lemaire, 1959) en fotografische documentatie van de restauratiewerken.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden 2014-2019.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

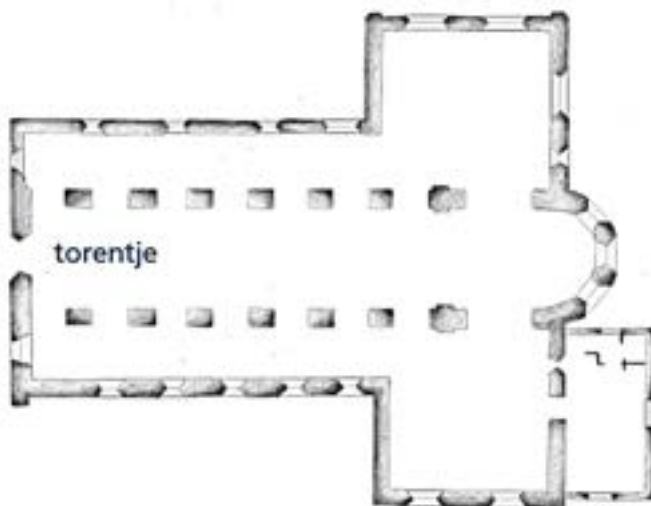
Wil je het volledige kerkenbeleidspun
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 470 m²
 - oppervlakte perceel: 2.140 m²
- voeg grondplan toe:

De kerkfabriek beschikt over een recent grondplan van de kerk.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 25 m
 - hoogte schip: 11 m
- aantal zitplaatsen: 233

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De Sint-Gangulfuskerk is opgebouwd volgens de klassieke basilica principes, met zuivere verhoudingen en een sobere architectuur volgens de romaanse bouwstijl.

In de huidige toestand van de kerk zijn de verschillende bouwfases, verbouwingen en restauraties nog zichtbaar. Het schip dateert uit de 11de eeuw en steunt op 12 zware pijlers, verbonden met rondbogen. Het koor en halfronde absis dateren uit de 12de eeuw en sluiten bijna naadloos aan op het schip. De transeptarmen dateren uit de 13de en 14de eeuw en vertonen gotische stijlkenmerken zoals spitsboogramen. De zijbeuken uit de 17de en 18de eeuw zijn opgetrokken in baksteenmetselwerk op oudere fundamenteën.

De toren werd in de 12de eeuw aangebouwd op de eerste travee van het bestaande schip, aansluitend op de voorgevel.

De Sint-Gangulfuskerk is opgetrokken uit drie typische bouwstenen van het Getebekken: tufsteen van Lincent (parement voor de buitenmuren en als basismateriaal voor de constructie van het schip), Gobertangestein (voor raamomlijstingen en parement ter vervanging van tufsteen in latere bouwfases) en Tiens kwartsiet (parement in de westgevel waar deze aansluit op de noordelijke zijbeuk). Het portaal in de voorgevel is in Maaskalksteen en als vervangsteen werd in de onderste delen van de muren groen-bruine Famenniaanzandsteen gebruikt.

- Aantal en soort bij ruimtes:

Er is slechts één bij ruimte, met name de sacristie.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Er is een mogelijkheid tot uitbreiding omdat de kerk gelegen is aan een plein. Een eventuele uitbreiding moet wel voldoende rekening houden met de hoge erfgoedwaarde van het kerkgebouw en de mogelijkheid van bijbouwen op deze openbare ruimte.

De grote centrale binnenruimte is in zekere zin al opgedeeld in een hoofdbeuk en twee zijbeuken en is ook afgescheiden van het koor, door de versmalling van dit bouwdeel. De aanwezigheid van zware kolommen creëert een vorm van afscheiding, die toelaat dat de zijbeuken een ondersteunende functie kunnen bieden voor activiteiten in de middenbeuk. Die opdeling moet uiteraard ook hier voldoende rekening houden met de hoge erfgoedwaarde van het interieur.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Verwarming op gas, warme luchtventilatie.
Sanitair	Er is sanitair in een niet-gemeenschappelijke ruimte.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 3 ingangen: 2 publieke ingangen en 1 ingang via de sacristie.

Rolstoeltoegankelijkheid	Het kerkgebouw is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen algemene inbraakbeveiliging ter hoogte van de in- en uitgangen. Enkele waardevolle beelden zijn mechanisch beveiligd.
Brandbeveiliging	De kerk is voorzien van de nodige brandblussers (cfr. advies brandweer) die jaarlijks worden gecontroleerd. Er is geen brandcentrale en geen sprinklerinstallatie.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering kerk: 2.200 € Beveiliging kerk: 250 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 181 stoelen/zitplaatsen. Er zijn ook 12 bidbanken met 52 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is opslagruimte in de kelder.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Kleine onderhoudswerken, zoals herstel van dak en goten, aanbrengen van schouwvoering voor de condensatieketel, aanpassen van keldergaten tegen wateroverlast.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2022 – Inspectienummer: 31162/2022/B; dat van Monumentenwacht interieur dateert van 2023 – Inspectienummer: 31162/2023/I.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30162/2022/B:
 - Gehele object
 - Contacteer Monumentenwacht tijdig voor een interieurinspectie.
 - Laat een asbestinventaris opmaken en neem gepaste maatregelen.
 - Dak
 - Kijk de dakbedekking regelmatig na en herstel weggeschoven leien.
 - Vernieuw de dakbedekking en alle bijbehorende aansluitingen, dakdoorbrekingen, goten en afvoeren.
 - Dakwaterafvoer
 - Herstel de goten in afwachting van de vernieuwing ervan.
 - Maak goten regelmatig proper, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.

- Kapconstructie en zolder
 - Opvolgen/weren van de steenmarter.
 - Draagstructuur en overspanning
 - Volg de evolutie op van de scheuren in het muurwerk.
 - Herstel voegen met een aangepaste compatibele voegmortel.
 - Onderhoud en herstel waar nodig het metselwerk in Lincent tufsteen.
 - Dek de bovenzijde van de schoorsteen af.
 - Herstel de uitgespoelde voegen in de afzaten.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Onderhoud de afwerkklagen van het houten buitenschrijnwerk.
 - Onderhoud de glas-in-lood ramen.
 - Overweeg om ter hoogte van de glas-in-loodramen een beschermende voorzetbeglazing te voorzien.
 - Afwerking en inrichting
 - IJzeren buitenelementen onderhouden en schilderen.
 - Herstel de schade aan de binnenbepleistering.
 - Technische installatie
 - Laat periodiek de bliksembeveiligingsinstallatie keuren.
 - Site en omgeving
 - Herstel de losse trede van de buitentrap.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - De restauratiewerken aan het dak zijn gestart eind 2024 en zijn anno juli 2025 nog aan de gang.
 - De adviezen zoals vermeld in het verslag van Monumentenwacht Limburg worden best zo goed mogelijk opgevolgd.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Geplande investeringen (*schematisch overzicht van grote werken aan de kerk die moeten gebeuren en waar consensus over is tussen gemeente en centraal kerkbestuur/kerkfabrieken*)

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2025	De restauratie is gestart in december 2024 en omvat onder meer herstelling dak, toren, afwatering en opstijgend vocht. De KF heeft de nodige budgetten voorzien in hun budgetwijziging 2024. In het jaar 2023 werd voor deze werken een lening voorzien t.b.v. 435.000 euro. In oktober 2023 werd een bedrag van 302.000 euro uitbetaald. Het resterend saldo van 133.000 euro zal vanaf het jaar 2024 in de vorm van investeringssubsidie, op basis van de voorlegging van facturen, worden uitbetaald.	Uitgaven voor de restauratiewerken Sint-Gangulfuskerk (BG2025 - goedgekeurd GR 30-09-2024): - MAR 4110, grote herstellingen fase 1A: 270.000 euro; - MAR 4110, grote herstellingen fase 1B: 250.000 euro; totaal 520.000 euro excl. BTW - 629.200 euro BTW in - MAR 4122, erelonen: 24.500 euro	2024-2026

		Inkomsten voor de restauratiewerken Sint-Gangulfuskerk: - MAR 3112, gewestelijke toelage fase 1A: 175.000 euro: - MAR 3112, gewestelijke toelage fase 1B: 169.000 euro (sommige posten worden niet betaald); totaal 344.000 euro; - MAR 3110, investeringssubsidie/toelage stad: 309.700 euro	
--	--	--	--

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

Zie 5.1 Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming

6.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De kerk is gelegen op het Sint-Gangulfusplein, langs de Diesterstraat. Het Gangulfusplein is een klein plein, afgezoomd met vrij recente bebouwing van twee tot drie bouwlagen en eenvoudige, lagere 19de eeuwse woningen. De markerende Sint-Gangulfuskerk is ietwat schuin ingeplant, met de westgevel gericht naar de Diesterstraat en is van oudsher nauw betrokken bij deze straat. De Sint-Gangulfuskerk was de eerste parochiekerk buiten de omwalling van de abdij en is op die manier de oudste kerk van de stad Sint-Truiden.

De kerk is in het RUP Binnenstad -Sint- Truiden opgenomen als projectzone voor gemeenschapsvoorziening. Het Gangulfusplein is in ditzelfde plan opgenomen in de categorie "Straten en pleinen". Straten en pleinen hebben een verkeers- en een verblijfsfunctie. De verkeersfunctie voor gemotoriseerd verkeer is daarbij ondergeschikt qua aandacht en ruimte. Ingrepen ter ondersteuning van de gemeenschapsvoorzieningen moeten zich harmonisch inpassen in hun omgeving en de vrije doorgang steeds respecteren. Inrichten blijven sober qua kleuren en materialen en vormgeving om de aanwezige waardevolle gebouwen tot hun recht te laten komen. Het Gangulfusplein wordt integraal als open ruimte behouden en ingericht met een hoge verblijfskwaliteit. Zowel de inrichting van het plein zelf als de passende gevelwanden er omheen dragen hier toe bij.

gewenste ruimtelijke structuur kernstad

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25a

een oost-west commerciële hoofdas	cicindria als groene band
kernwinkelgebied	stadspoorten en een groene stadswand
stedelijke pleinen met voorzieningen	groene vingers tot tegen de kernstad
te versterken en ontwikkelen randbuurten rond binnenstad	zorgvoorzieningclusters
buurtpleinen en groene ruimten	
noord-zuid toeristische as	
zes groene schakels	

OMGEVING
PASSIE VOOR RUIMTE

OMGEVING - juli 2013 - 08176_PL_023-k01

Kerkhof:

Er is vandaag geen kerkhof gelegen rondom de kerk. Vermoedelijk was hier in het verleden wel een begraafplaats aanwezig. In het interieur van de kerk zijn nog grafzerken bewaard.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Rondom de kerk is er parkeergelegenheid voor zo'n 20-tal wagens.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Klooster van de zusters van het Heilig Graf (Clarissenklooster), Diesterstraat
 - Beschermd monument, MB 10-07-1997
- Sint-Trudo abdij
 - Abdijsite benedictijnenabdij Sint-Trudo en Academiezaal, beschermd als stads- of dorpsgezicht, MB 30-07-1986
 - Benedictijnenabdij Sint-Trudo: kerktoren en overblijfselen abdij, beschermd als monument, MB 19-01-1935
 - Academiezaal, beschermd als monument, MB 30-07-1986
 - Benedictijnenabdij Sint-Trudo, beschermd als archeologische site, MB 22-09-2017

6.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Huwelijken
- Begrafenissen
- Kaarslichtvieringen op woensdagen tijdens de advent

- Vespers met de zusters Clarissen op woensdagen tijdens de veertigdagentijd of een ander spiritueel programma voor de hele Pastorale Eenheid
- Woensdag voor de Goede Week: Wake van aanbidding en verzoening (biechtviering voor de Pastorale Eenheid)
- Schoolvieringen
- Viering bij de opening van het Carnavalsseizoen, jaarlijkse viering van het Trudoziekenhuis, dierenzegening bij het feest van Sint-Franciscus begin oktober
- Op donderdagavond repetitie van het Trudokoor
- In de kapel van de zusters Clarissen is er elke derde zaterdag van de maand om 20u00 een gebedsavond in de stijl van Taizé.

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Elke zondag om 9u00 samen met de zusters Clarissen
- Elke weekdag, behalve donderdag, tussen Pasen en Allerheiligen om 18u00
Er komen dagelijks ongeveer 15 tot 20 mensen naar deze avondviering. Met name ook in de advent en veertigdagentijd zijn er extra initiatieven (meestal op woensdagavond). Deze hebben een uitstraling buiten de parochiegrenzen.

Tijdens de opmaak van het kerkenbeleidsplan 2025 was de kerk in restauratie.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 10u00 en 17u0.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Op regelmatige tijdstippen zijn er concerten, lezingen, evenementen, repetities,
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

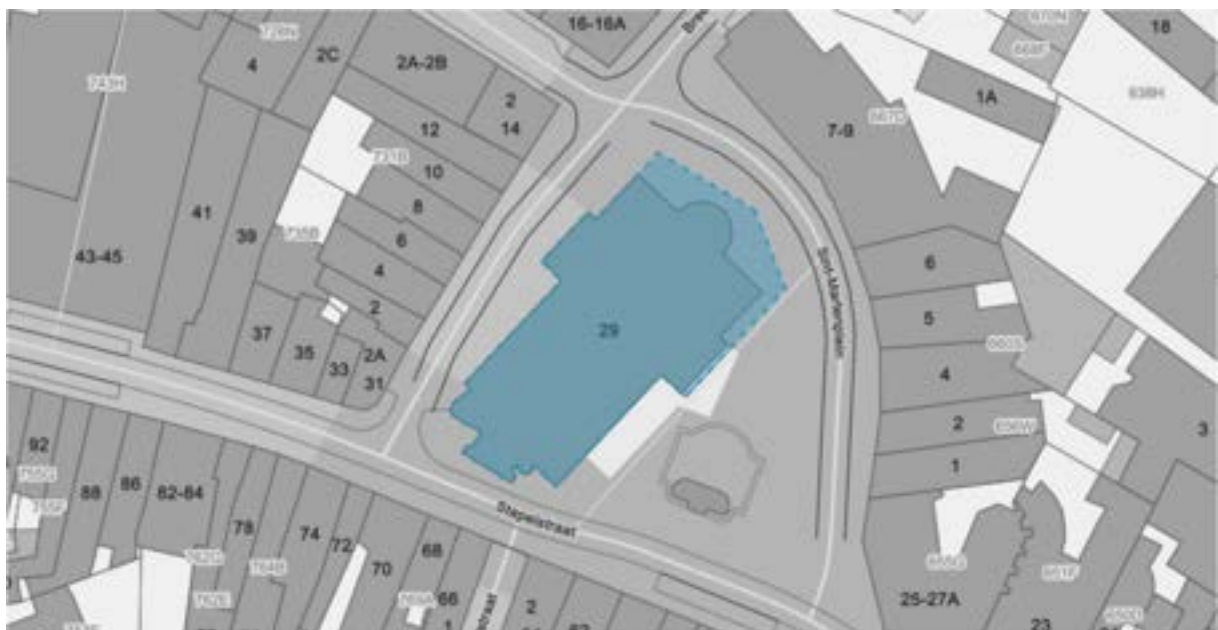
6.6.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.7. Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Truiden

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18/07/2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3112>

6.7.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Martinus (Sint-Maartenkerk)

Geografische ligging

- Stapelstraat 29, 3800 Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 1ste AFDELING, sectie H, perceel 658 b
- Coördinaten: 50.815572, 5.182084

Plaats in kerkelijke structuur

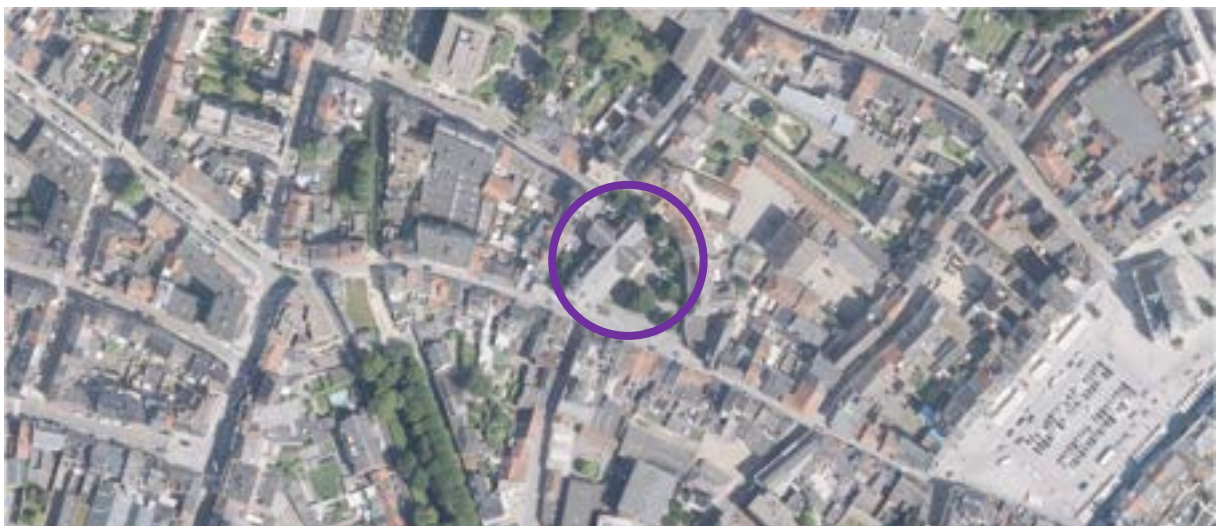
- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Martinus Sint-Truiden

Eigenaar: kerkfabriek Sint-Martinus Sint-Truiden

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0256 000 618

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 10-07-1997
- Torens beschermd als monument MB 21-09-1936
- Unesco werelderfgoed bufferzone: Stadhuis Sint-Truiden met belfort: buffer, MB 04-12-1999
- Vastgestelde archeologische zone: Historische stadskern van Sint-Truiden, MB 19-02-2016
- Oorlogsmonument beschermd als monument, MB 29-04-2024

Situering van de kerk in het stedelijk weefsel – Bron Geoportaal

6.7.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De 19de eeuwse neoromaanse Sint-Martinuskerk in de Stapelstraat, aanleunend bij de beschermde vroeg-renaissancetoren, is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu architectuurhistorische waarde). De kruisbasiliek in neoromaanse stijl werd gebouwd in 1895 naar ontwerp van architect Serrure.

De 16de-eeuwse vroeg-renaissancetoren werd reeds in 1936 als monument beschermd. De toren is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde), de artistieke waarde en de historische waarde (in casu geschiedkundige waarde).

Parochie:

De eerste kerk op de plaats van de huidige Sint-Martenkerk dateert van circa 1083 en was gewijd aan het Heilig Graf. Het ging vermoedelijk om een kapel of een éénbeukige kerk zonder toren. Deze Heilig Grafkerk was afhankelijk van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en wordt voor het eerst vermeld in 1215. In 1221 werd deze kerk samen met het gehele stadskwartier door een brand verwoest. De parochie gaat terug tot de 13de eeuw. Er werden al vieringen gehouden ter ere van Sint-Martinus in de 14de eeuw. Hulpkapel 1808 en hulpparochie O.L.V. 1885.

Bouwgeschiedenis:

In de 13de eeuw werd de kerk opnieuw opgebouwd in de laat romaanse stijl, waarbij het kerkhof werd toegevoegd. Ook deze nieuwe kerk had oorspronkelijk geen toren. Deze werd pas rond 1550 toegevoegd. In 1706 vervalt de oorspronkelijke naam en wordt de kerk Sint-Maartenkerk genoemd. Het huidige schip in neo romaanse stijl werd tussen 1880 en 1883 door architect E. Serrure (1856-1925) gebouwd. Serrure herstelde in die periode eveneens de toren. In 1900 werd de kerk door architect Hoste gerestaureerd. De toren werd in 2012 gerestaureerd door architect Piet Verheyden. Er zijn nog twee restauratiefasen gepland: één voor de daken en muren en één voor het interieur. Beide dossiers staan vandaag nog steeds op de wachtlijst van het agentschap Onroerend Erfgoed. Pas na de toekenning van de erfgoedpremies, kunnen de werken worden uitgevoerd.

Het huidige cassettenplafond van de Sint-Maartenkerk zou een recuperatie zijn uit de oude kerk. De borden van het plafond werden rijkelijk versierd met blazoenen en een banderol waarop de namen van de schenkers vermeld stonden. Zo werden de namen van de schenkers meegedeeld aan de gelovige gemeenschap. Door de meerdere restauraties in de 19de eeuw ging de originele schikking van de gesponsorde panelen verloren.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Verrezen Christus, gepolychromeerd hout, tweede kwart 15de eeuw
- Calvarie met Onze-Lieve-Vrouw en Johannes, gepolychromeerd hout, eerste helft 16de eeuw, gerestaureerd in 1888
- Christus op de Koude Steen, gepolychromeerd hout, eerste helft 16de eeuw
- Ruiterbeeld met Sint-Maarten, gepolychromeerd hout, eerste helft 16de eeuw
- Sint-Maarten, gepolychromeerd hout, eerste helft 16de eeuw
- Piëta, gepolychromeerd hout, eerste helft 16de eeuw
- Sint-Rochus, gepolychromeerd hout, eerste helft 17de eeuw
- Sint-Eucherius, gepolychromeerd hout, eerste helft 17de eeuw
- Sint-Trudo, gepolychromeerd hout, tweede helft 17de eeuw
- Sint-Maarten als bisschop, witgeschilderd hout, eerste helft 18de eeuw
- Sint-Trudo, witgeschilderd hout, eerste helft 18de eeuw
- Christus in het graf, gepolychromeerd hout, 18de eeuw
- Sedes Sapientiae, mogelijks een kopie naar een origineel uit de 13de eeuw
- Twee neogotische biechtstoelen, classicistisch, arduinen wijwatervat, 18de eeuw
- Dode Christus, staat nu in de heilige grafkapel
- Sint-Anna-ten-Drieën, staat nu in de pastorie, 16de eeuw

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Smeedwerk:

- Smeedwerk van Pierre Radoux

Meubilair:

- Twee biechtstoelen, neogotisch
- Retabel, neogotisch
- Altaar met verguld koperen tabernakel met bijhorende baldakijn, 1899
 - Albasten achterwand
 - De heiligen gepresenteerd in zes nissen zijn Lutgardis, Juliana, Norbertus, Tarcitius, Pascalis Baylon en Thomas van Aquino
- Wijwatervat, blauwe hardsteen, classicistisch, 18de eeuw

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Orgel:

Het waardevol orgel in de Sint-Martinuskerk is van de hand van een gekende lokale orgelbouwer, Theodoor Ruef. Dit orgel dateert uit 1896 en is één van de belangrijkste orgels in Sint-Truiden. Dankzij het grote aanbod van waardevolle orgels wordt Sint-Truiden vaak gezien als dé orgelstad. Het enige Ruef orgel met romantische klankkleur is terug te vinden in de Sint-Maartenkerk. Er vonden meermaals restauratiewerken plaats aan dit kerkorgel: in 1805, 1865 en 1925.

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, nog kunsthistorisch na te kijken, niet online op Erfgoedplus. Oud archief in dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief in pastorie.

Lit.: Achille THUIS, *Van de H.-Graf- tot de ST.-Martenkerk en haar parochie, (Doorheen het aloude Sint-Truiden, 19)*, Sint-Truiden, 1970; Gerard HEYNEN, *De bouw van de toren der Sint-Maartenkerk te Sint-Truiden*, in *Historische bijdragen opgedragen aan Pater Archangelus Houbaert o.f.m.*, Sint-Truiden, 1980, p. 113-131; *Parochie Sint-Marten Sint-Truiden 100 jaar*, Sint-Truiden, 1985; Albrecht GOORTS, *Sint-Maarten te Sint-Truiden. Getuige van een groot Vlaams verleden*, Sint-Truiden, 1992; Els DECONINCK, *Edmond Serrure, architect van de vernieuwde Sint-Maartenkerk*, in *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914*, Sint-Truiden, 1998, p. 74-77; Albrecht GOORTS, *Het mysterieuze retabel van Sint-Maarten*, in *Sint-Truiden grenzeloos monumentaal! Import-export*, OMD, Sint-Truiden, 2006, p. 22-27

Bronnen:

- DE DIJN C.G., *Monumentenroutes 1975*, in *Kunst en Oudheden in Limburg*, Hasselt, 1975, p. 87.
- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden*.
- SCHAEPEKENS A., *L'église de Saint-Martin à Saint-Trond*, in *Messenger des Sciences historiques de Belgique*, 36, 1858, p. 129-131.
- THUIS A., *Doorheen het aloude Sint-Truiden*, VII, Sint-Truiden, sine dato.
- Bron: SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

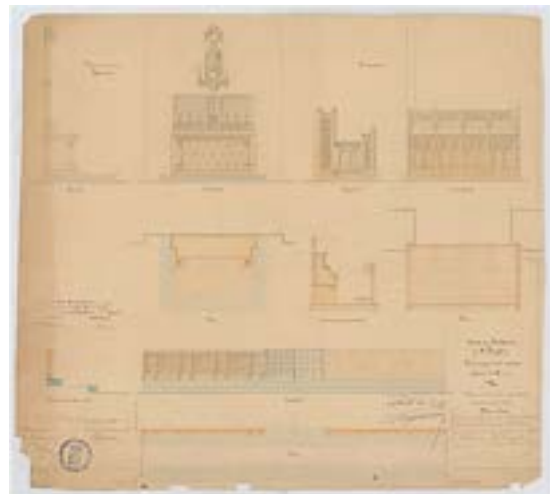
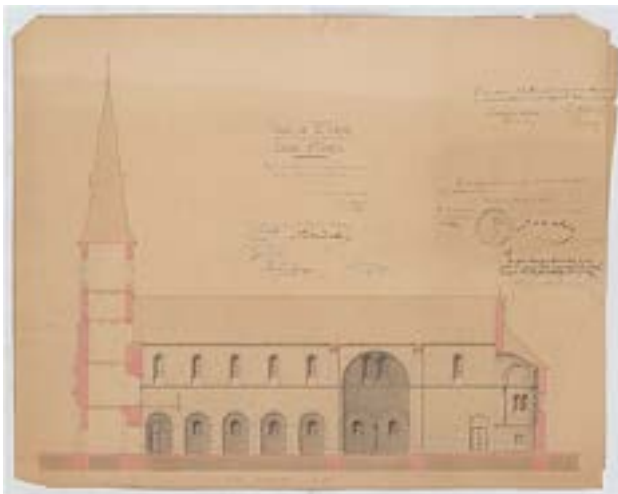
b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 960 m²
 - oppervlakte perceel: 2.260 m²
- voeg grondplan toe:

De kerkfabriek beschikt over een recent grondplan van de kerk.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 50 m
 - hoogte schip: 27 m
- aantal zitplaatsen: 100 reguliere zitplaatsen / uit te breiden tot 320 zitplaatsen / bij klassieke opstelling van stoelen is er een totale capaciteit van 429 stoelen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De Sint-Martinuskerk is opgebouwd als een neoromaanse kruisbasiliek. De plattegrond beschrijft een vierkante westtoren, een driebeukig schip van vijf traveeën met een transept van één travee, en een koor van één travee met een halfronde absis. Het koor heeft een dwerggalerij en wordt geflankeerd door sacristieën.

Het is een sober zandstenen gebouw en alle daken zijn bekleed met natuurleien. Het zadeldak van de middenbeuk bevat dakkapellen. De zijbeuken zijn afgedicht met lessenaarsdaken en zijn voorzien van rondboogvensters en een rondboogportaal in de noordelijke en zuidelijke gevel. De as van het schip staat schuin op die van de toren.

Dankzij de specifieke bouwstijl van de toren – vroeg renaissance – onderscheidt de Sint-Martinuskerk zich van alle andere parochiekerken in Sint-Truiden. De toren is opgetrokken uit Maastrichtersteen en heeft een kalkstenen sokkel. Dit bouwdeel telt zeven ongelijke bouwlagen of registers. De renaissance-invloed spreekt duidelijk uit de sterke horizontale gevelgeleding en een aantal stijlkenmerken en ornamenten, zoals de symmetrie, de Toscaanse zuiltjes en de geometrische motieven. De opvatting voor de bouw van de kerktoeren en verschillende andere elementen zijn nog opvallend laatgotisch (portaal, steunberen). De versneden hoeksteunberen zijn versierd met casementen en lopen uit op een semi-overhoekse pinakelschacht, voorzien met hogers fioelen. Het portaal strekt zich uit over de eerste en tweede geleding. De verdiepte, gedrukte rondboogpoort heeft een spitsboogvormige omlijsting met profilering, afgezet met hogers. Aan weerszijden is een blind rondboogvenster met afzaat en geprofileerd beloop zichtbaar. In het derde register, zitten twee blinde rondboogvensters, waarvan de posten opgevat zijn als Toscaanse driekwartzuiltjes. Het vijfde register bestaat eigenlijk uit een fries van ingediepte, vierkante panelen, telkens afgezet met gelijkaardige zuiltjes. Het zesde register vertoont op elke zijde een vierkant casement tussen twee blinde oculi. In het bovenste register tenslotte zitten aan elke zijde geprofileerde rondboogvormige galmgaten met flankerende tweeledige colonnetten die een uitspringende booglijst dragen. Onder de kroonlijst zit een rondboogfries. De driedelige ingesnoerde naaldspits is bekleed met natuurleien.

De begane grond van de toren is overkluisd met een stergewelf met geprofileerde ribben en gewelfsleutels. Een gotisch spitsboogportaal met sterk geprofileerde dagkanten en archivoltten op hoog basement verleent doorgang naar het schip.

Het interieur van de sint-Martinuskerk is vrij sober, met uitzondering van het cassetten plafond. Door de kleine ramen is het interieur van de kerk vrij donker. Rondboogarcaden op pijlers scheiden het schip van de zijbeuken. De vlakke houten zoldering met 17de-eeuwse casementen, afkomstig uit de oude kerk, is beschilderd met wapenschilden van Sint-Truidense families. De kruising, eveneens van een vlakke zoldering voorzien, heeft hoge, rondboogvormige scheibogen aan de vier zijden.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:

Er zijn 5 bij ruimtes: toren, twee sacristieën en twee kelderruimtes.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Door het specifieke karakter en de specifieke invulling van het Sint-Martenplein zijn uitbreidingsmogelijkheden niet evident. Enkele graven die oorspronkelijk in de kerk gesitueerd waren, zijn naar een perk verplaatst ten zuiden van de kerk. Het oorlogsmonument op ditzelfde plein, met daarachter een oude lindeboom, is beschermd als monument en kan niet verplaatst worden.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement met het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. De kerk is beschermd als monument en heeft een hoge erfgoedwaarde. De twee zijbeuken van de kruiskerk worden momenteel gescheiden door middel van pilasters en gordelbogen, waardoor er een vorm van opdeelbaarheid mogelijk is, ten opzichte van de middenbeuk en de transepten. De grote centrale binnenruimte, gevormd door de middenbeuk, de transepten en het koor kan verder opgedeeld worden mits ook hier voldoende rekening wordt gehouden met de erfgoedwaarden en het reversibele karakter van een ingreep. Concreet kunnen ruimtes tijdelijk worden opgedeeld door het plaatsen van meubilair, installeren van gordijnen voor afscheiding van ruimtes, en dergelijke. De grote centrale binnenruimte

is bovendien een zeer hoog volume, waardoor er ook kan gedacht worden aan het aanbrengen van tussenvloeren of bordessen. Ook hier moeten ingrepen doordacht gebeuren en rekening houden met de erfgoedwaarden van het interieur.

De ruimtes langs weerszijden van het koor kunnen als aparte bij ruimtes dienen ter ondersteuning van een nevenbestemming voor de kerk.

De grote centrale binnenruimte kan opgedeeld worden in 3 aparte beuken: een centrale hoofdbeuk en 2 zijbeuken.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Er is verwarming op aardgas via luchtcirculatie, enkel tijdens de diensten in de kerk. In de sacristie staat een gaskachel.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig, inclusief in de kelder.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 5 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Het kerkgebouw is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging door middel van camerabewaking.
Brandbeveiliging	De kerk is voorzien van de nodige brandblussers (cfr. advies brandweer) die jaarlijks worden gecontroleerd. In de toren bevindt zich een droge stijgleiding voor de brandweer.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 8.000 €.
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn totaal 320 stoelen/zitplaatsen, waarvan 220 opgestapeld in de zijbeuken. Er zijn 3 kleine tafels in de kerk en 3 plooitafels in de tweede sacristie.
Opslagruimte	Er is opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Er zijn verslagen van Monumentenwacht bouwkunde die dateren van 2014 en 2024: Inspectie bouwkunde – inspectienummers : L-3814/30122/2014/B en 30122/2024/B. Er zijn ook verslagen beschikbaar van Monumentenwacht interieur – inspectienummers : L-3814/30122/2001/I en een recenter verslag van een interieurinspectie – inspectienummer : 30122/2019/I.
- Ter info geven we hierna de opmerkingen mee, zoals opgenomen in het verslag L-3814/30122/2014/B. Op vraag van de abonnee werd de toren niet mee opgenomen in de inspectie.
 - De kerk heeft al te lijden gehad onder verschillende vochtproblemen. Intussen is de toren gerestaureerd en staat een restauratie van het schip op de planning. De goten en afvoeren van het schip werden al vernieuwd waardoor een groot deel van de vochtproblemen werd opgelost.
 - Een totale restauratie is aan de orde. In afwachting hiervan moet een verdere aftakeling worden afgeremd. Verschillende ingrepen kunnen intussen gebeuren:
 - Lekken dichten om verdere degradatie van de onderliggende materialen zo goed mogelijk te beperken.
 - Gevaarlijk loszittende stenen of andere materialen voorzichtig wegnemen.
 - Afval en oude spullen verwijderen.
 - Zolders opkuisen en reinigen.
 - Goten tijdig uitkuisen.
 - Ongewenste dieren weren.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30122/2024/B. Op vraag van de abonnee werd toen enkel het dak van de sacristie geïnspecteerd. Terloops werden wel enkele gebreken aan de andere daken opgemerkt.
 - Dak sacristie
 - Vernieuw de daken van de sacristie
 - Vernieuw de loden bekleding van de zalinggoten.
 - Controleer de houten kap en vervang verzwakte en ingerotte delen.
 - Daken algemeen
 - Kijk de dakbedekking regelmatig na en herstel weggeschoven leien.
 - Dakwaterafvoer
 - Maak goten en afvoeren en platte daken regelmatig proper, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd blijft.
 - Herstel de gescheurde naad van het tapgat.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er is nood aan herstel van de daken en de buitenmuren. Voor deze werken is er een restauratiedossier ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze restauratiefase 2 staat nog op de wachtlijst voor de toekenning van de erfgoedpremie.
 - Een volledig nazicht van alle daken van de kerk door Monumentenwacht Limburg is aangewezen, om te voorkomen dat recente gebreken leiden tot grote gevolgschade.

- Het opvolgen van het advies, in afwachting van de restauratie, is noodzakelijk om verdere aftakeling te voorkomen.
- In 2004 werd bij werken aan de Sluisberg grondwater weggepompt met verzakkingen in de binnenstad als gevolg. Ook in de Sint-Martenkerk werden barsten vastgesteld, vermoedelijk ten gevolge van deze werkzaamheden. Deze barsten worden best verder opgevolgd en indien nodig bijkomend hersteld tijdens één van de volgende restauraties.
- De algemene aandachtspunten van Monumentenwacht Limburg (2014) m.b.t. een toekomstige restauratie worden best goed opgevolgd bij de uitvoering van de werken:
 - Zorg voor een goede bereikbaarheid en veilige toegankelijkheid van de zolder, daken en goten. Plaats hiervoor degelijke loopbruggen en goed geplaatste ladderhaken die voldoen aan de Europese Norm 517. Monumentenwacht Limburg kan u hierbij helpen door een ladderhakenplan op te stellen of ter plaatse te adviseren, dit tegen het gebruikelijke uurtarief.
 - De gooteinden in de aansluiting met opgaand muurwerk afdekken.
 - Het verloop van de goten van de transepten aanpassen.
 - Waar afvoeren lozen in een goot of op een plat dak dient een bocht te worden voorzien onderaan deze afvoer.
 - De afvoeren van de toren verlengen tot de onderliggende goten van de middenbeuk.
 - Gebruik historisch correcte materialen zoals koper, lood en zink voor de gootbekledingen, afvoeren en dakaansluitingen.
 - Zorg voor een geventileerde spouw tussen glas-in-loodramen en voorzetbeglazing.
 - Vermijd het gebruik van siliconen wanneer dit kan worden vervangen door een geschikte mortel.
 - Doe beroep op vakmensen die de nodige referenties kunnen voorleggen

Financiële gegevens (optioneel)

- Geplande investeringen (*schematisch overzicht van grote werken aan de kerk die moeten gebeuren en waar consensus over is tussen gemeente en centraal kerkbestuur/kerkfabrieken*)

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2026	Brandalarm	5.000 €	2026
2026	Kapelanijs - dak	7.500 €	2026
2026	Pastorie - ramen en deuren	20.000	2026

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Restauratiefasen 2 en 3 staan op de wachtlijst voor de toekenning van erfgoedpremies, maar kunnen voorlopig nog niet uitgevoerd worden.

Er is nood aan sanitaire voorziening gezien het multifunctioneel gebruik van deze kerk.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
39,596.11	21,147.52	21,810.91	31,691.36	48,803.72	41,898.65	16,536.98

- Onderstaande informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
30,709.18	37,805.00	35,505.00	35,855.00	36,100.00	36,445.00

6.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De Sint-Martinuskerk is gelegen op het Sint-Martenplein, westelijk van de Stapelstraat. Het plein is genoemd naar de prominent aanwezige kerk, toegewijd aan Sint-Martinus. De volksmond spreekt van 'Sintte-Matte'.

De straat waarlangs het Sint-Martenplein gelegen is, kende door de jaren heen verschillende namen: Staepelstraat – Tiensestraat en Hoogbrugstraat – en daarna opnieuw Stapelstraat. De voormalige Staepelstraat, soms genaamd “Staepelheirweg”, wat duidt op de oude kern, was één van de oudste en belangrijkste invalswegen, die van de markt naar de Staepelpoort leidde, waar de wegen uit Zoutleeuw en Montenaken samenkwamen. De naam zou teruggaan op de familie Van Staepelen, die op de plaats van het huidige station een versterkt herenged bewoonde. Waar de Cicindria de straat kruiste – op het huidig kruispunt van de Ursulinenstraat en de Beekstraat – bevond zich de Hoegebrug, die ooit haar naam heeft gegeven aan het eerste gedeelte van de straat, de Hoogbrugstraat. De Stapelstraat was tot voor de westelijke omleiding van de steenweg Luik-Brussel, de uitvalsweg richting Tienen wat de tijdelijke benaming als Tiensestraat verklaart.

Net naast de kerk ligt het oorlogsmonument voor de gesneuvelde soldaten van de eerste en tweede wereldoorlog met daarachter een lindeboom. De toegang tot de kerk ligt aan de Stapelstraat. Zowel het Sint-Martenplein als de Stapelstraat zijn commercieel ontwikkeld. De Stapelstraat vormt samen met de Luikerstraat een belangrijke winkelas in de historische binnenstad. Op de hoek van het plein met de Stapelstraat ligt het voormalige postkantoor met de voormalige hospitaalkapel Sint-Augustinus, nu gecommmercialiseerd o.m. als horecazaak en handelszaak. De stapelstraat die van de Grote Markt afhelst naar de vroegere stadswallen, herbergt tal van burgerhuizen uit de tweede helft van de 19de eeuw, meestal met drie bouwlagen, maar met verschillende nokhoogten. Omwille van de commerciële ontwikkeling van de straat werden nagenoeg alle benedenverdiepingen omgevormd tot moderne winkelpuien.

Oorspronkelijk sloten de gebouwen van het stedelijk hospitaal (1240), Berg van Barmhartigheid en weeshuis, later tot 1910 Ecole Moyenne, en enkele private huizen nauw aan bij het waarschijnlijk druk gebruikte 'kerckhoff' rond de 13de eeuwse Heilig Grafkerk, de latere Sint-Martinuskerk. De aanleg van het spoorwegstation in 1839 gaf een impuls aan het handelsleven in de straat. Bij de afbraak van de gasthuisgebouwen (kapel uitgezonderd) in 1911, voor de nieuwbouw van het postkantoor in neo-maasrenaissancestijl door stadsingenieur Guillaume Govaerts, kwam een pleintje vrij. Voor de uitbreiding van dit 'hofje' werden ook naar verluidt enkele huizen op de Nieuwe Steenweg (nu Breendonkstraat) afgebroken.

In 1927 kwam op het pleintje het monument voor gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog. In 1930 volgde pas het PTT-gebouw. In 1954 is het monument uitgebreid met twee vleugels voor de Tweede Wereldoorlog en ingeleid door een hardstenen podium. Achter het "monument" groeide een grote linde, een overblijvend exemplaar van eerdere aanplantingen. Iets verder achter het monument ligt een onzichtbare schuilkelder uit WO II.

De herinrichting van het plein en de Stapelstraat volgde in 1999, waardoor het parkkarakter en een laag hekwerk verdween. Het plein kreeg daardoor een meer publiek karakter en was geschikt voor kleinere evenementen.

De kerk is in het RUP Binnenstad -Sint- Truiden opgenomen als projectzone voor gemeenschapsvoorziening. Het Sint-Martenplein is in ditzelfde plan opgenomen in de categorie "Straten en pleinen". Straten en pleinen hebben een verkeers- en een verblijfsfunctie. De verkeersfunctie voor gemotoriseerd verkeer is daarbij ondergeschikt qua aandacht en ruimte. Ingrepen ter ondersteuning van de gemeenschapsvoorzieningen moeten zich harmonisch inpassen in hun omgeving en de vrije doorgang steeds respecteren. Inrichten blijven sober qua kleuren en materialen en vormgeving om de aanwezige waardevolle gebouwen tot hun recht te laten komen. Het Sint-Martenplein wordt integraal als open ruimte behouden en ingericht met een hoge verblijfskwaliteit. Zowel de inrichting van het plein zelf als de passende gevelwanden er omheen dragen hier toe bij.

Kerkhof:

Het is zeker dat er in het verleden begraven werd binnenin de kerk van sint-Marten en errond. Op dit moment zijn er geen zichtbare restanten meer aanwezig van een kerkhof rondom de kerk. Wel zijn er graven die oorspronkelijk in de kerk gesitueerd waren, naar een perkje naast de zuidelijke gevel verplaatst.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is betalend parkeren mogelijk rond de kerk. Er is een bushalte van De Lijn in de buurt van de kerk. Ook het NMBS station van Sint-Truiden, bevindt zich op wandelafstand van deze kerk (450m).

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie Sint-Maartensparochie, Breendonkstraat 32
 - Beschermd monument, MB, 10-07-1997
 - Dateert voornamelijk uit de tweede helft van de 17de eeuw, maar onderging in de twee eeuwen daarop enkele aanpassingen

- Hospitaalkapel Sint-Augustinus, Stapelstraat 25
 - Beschermd monument, MB 10-07-1997
- Oorlogsmonument, ontworpen door Victor De Haen, Sint-Martenplein
 - Beschermd monument, MB 29-04-2024
 - Het oorlogsgedenkteken, ontworpen door Victor De Haen, is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke en historische waarde. Het op 26 juni 1927 ingehuldigde oorlogsmonument ter herdenking van Wereldoorlog I, en in 1953 bij uitbreiding van Wereldoorlog II, getuigt van een bijzonder pijnlijke periode in de geschiedenis.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

gewenste ruimtelijke structuur kernstad

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25a

	een oost-west commerciële hoofdas		cicindria als groene band
	kernwinkelgebied		stadspoorten en een groene stadswand
	stedelijke pleinen met voorzieningen		groene vingers tot tegen de kernstad
	te versterken en ontwikkelen randbuurten rond binnenstad		zorgvoorzieningencusters
	buurtpleinen en groene ruimten		
	noord-zuid toeristische as		
	zes groene schakels		

OMGEVING
PASSIE VOOR RUIMTE

OMGEVING - juli 2013 - 08176_PL_023-k01

6.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Oasevieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken en begrafenissen
- Begrafenissen
- Schoolvieringen
- Eerste communie (1 van de 6 eerste communievieringen in onze Pastorale Eenheid)
- De catechumenen (volwassen doopkandidaten) worden begeleid vanuit de Oasewerking en ontvangen op Pasen in deze kerk de initiatiesacramenten (doopsel, vormsel en eucharistie)
- Gebedsdiensten op Aswoensdag en Goede Vrijdag
- Kerstontbijt - paaseierenraap in de tuin van de pastorie - jaarlijkse boekentassenzegening met BBQ
- Vieringen chiro-jongens en chiro-meisjes Sint-Marten (Kerstmis, Pasen, vertrek op kamp...)
- Jaarlijks Sint-Martenstoet en -viering in samenwerking met de (jeugd)verenigingen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- In deze kerk er wekelijkse 'Oasevieringen' op zondag om 10u.30.
 - Voor deze vieringen zijn de actieve deelname van de gelovigen, de kindercatechese en de ontmoeting na elke viering met koffie en gebak kenmerkend. Gemiddeld ongeveer 50 aanwezigen waarvan 15 tot 20 kinderen. Dit soort viering is uniek in Limburg en daarbuiten. Er is een eigen website www.oaseviering.be en een facebookgroep 'oase'. Vanwege het onthaltende en actieve karakter van deze vieringen en de meertalige zang, zijn ze ook geliefd bij sommige mensen uit Fedasil Sint-Truiden en anderstaligen uit de regio. De lezingen van de zondagsvieringen zijn wekelijks beschikbaar in het Frans, Engels, Duits, Spaans en Pools. De Oase-werking in deze kerk is door het Space for Grace innovatieplatform (www.spaceforgrace.be) van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB) in 2020 geselecteerd om projectondersteuning te ontvangen.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 9u00 en 19u00.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Op regelmatige tijdstippen zijn er concerten, tentoonstellingen, kerstmarkten, recepties.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja
- Deze kerk heeft in het verleden al ingezet op een vorm van valorisatie:

- Het altaar is verplaatst naar het middelpunt van de hoofdbeuk en de zitplaatsen zijn rondom het altaar geschikt. Op deze manier is er meer betrokkenheid van de aanwezigen bij de vieringen.
- Toeristische bezoeken individueel en in groep met stadsgids
- Studieplek voor studenten i.s.m. de jeugddienst van de stad Sint-Truiden
- Concerten (het bestaande Ruef-orgel is nog in authentieke staat maar vergt een grondig onderhoud).
- Meerdere andere activiteiten zolang ze het eigen karakter van een kerk niet schaden en de liturgie steeds zoals gepland kan doorgaan

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

De Sint-Martenkerk is een open kerk. Je kunt er elke dag terecht voor een moment van stilte en gebed. Meer info: <https://openchurches.eu/nl-be/gebouwen/sint-marten-sint-truiden>

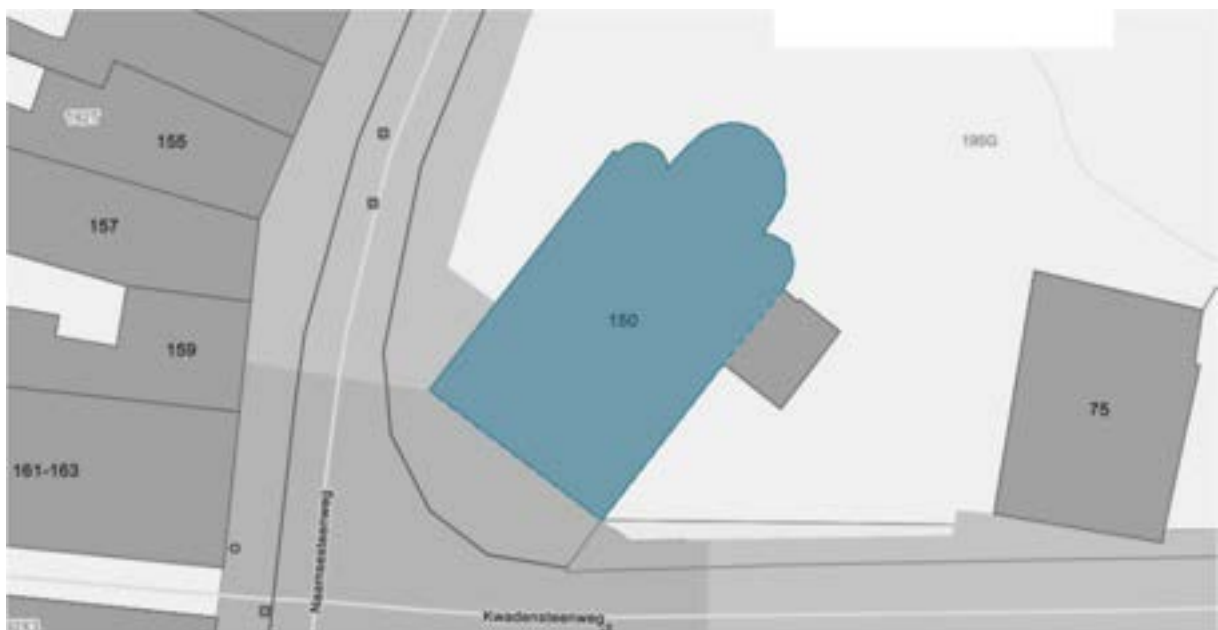
6.7.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.8. Parochiekerk Sint-Niklaas en Sint-Pieter, Sint-Truiden

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3293>

6.8.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter

Geografische ligging

- Naamsesteenweg 150, 3800 Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 3de AFDELING, sectie E, perceel 194 d
- Coördinaten: 50.808740, 5.181862

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Niklaas, Sint-Pieter Sint-Truiden

Eigenaar: kerkfabriek Sint-Niklaas en Sint-Pieter

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0211 401 602

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 21-09-1936

Situering van de kerk in het stedelijk weefsel – Bron Geoportaal

6.8.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De bescherming als monument betreft de parochiekerk Sint-Niklaas en Sint-Pieter, een mooi voorbeeld van Rijn-Maasromaanse architectuur. De Sint-Pieterskerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde), de artistieke en historische waarde (in casu geschiedkundige waarde).

Parochie:

Nieuwenhuyzen-Zerkingen is een zeer oud gehucht en vormt samen met Schurhoven de oudste woonheid buiten de stadswallen. Het omwalde gehucht Nieuwenhuyzen lag het dichtst bij de stadswallen. In 1382 vestigden zich hier de uit Leuven verbannen wevers. Zij voorzien de reeds bestaande wallen van een muur en een poort. De grootste uitbreiding kent het gehucht in de 15de eeuw, door het verkeer uit de richting Namen. In het midden van de 15de eeuw wordt hier de Sint-Pieter-en-Pauluskerk gebouwd, die rond het midden der 16de eeuw reeds in puin is gevallen en verdwijnt. De naam Nieuwenhuyzen verdwijnt in dezelfde periode.

Het gehucht Zerkingen concentreerde zich rond de Sint-Niklaaskapel. In de naam leeft de oude naam van de stad – *Sarchinium* – voort. In de 12de eeuw wordt de Sint-Niklaaskapel omgebouwd tot een kerk. In 1572 neemt de Sint-Niklaaskerk de parochiale diensten van de vervallen Sint-Pieter-en-Pauluskerk van Nieuwenhuyzen over. Langzamerhand wordt de naam van de kerk vervangen door de naam Sint-Pieterskerk. Door de samensmelting van de gehuchten Nieuwenhuyzen en Zerkingen ontstaat de Sint-Pietersparochie. Beide gehuchten, gelegen aan de Naamsesteenweg, zijn thans volledig in de stadsuitbreiding opgenomen.

Bouwgeschiedenis:

De oorspronkelijke Sint-Niklaas en Sint-Pieterkerk werd gebouwd in de periode 1180-1190. Na de Franse bezetting verloor de kerk haar religieuze functie en deed ze tijdelijk dienst als opslagruimte en paardenstallen. Het gebouw werd verwaarloosd, waardoor het in verval raakte.

Zicht op de kerk vóór de restauratie

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

In 1874 werd er begonnen met de restauratie onder leiding van architect A. Van Assche. De Sint-Pieterskerk, die op dat moment in een zeer slechte staat was, vormde een staalkaart van diverse bouwstijlen en bouwfasen sinds de 12de eeuw en werd door Van Assche naar een neoromaanse eenheidsstijl getransformeerd. Zijn concept voor de restauratie was sterk geïnspireerd door de theorieën van Viollet-le-Duc en Pugin (Verheyden P., 2014). De restauratie bestond in een vrijwel volledige heropbouw waarbij de oorspronkelijke materialen stelselmatig werden vervangen door

nieuwe materialen. De buitenmuren van de zijbeuken werden volledig heropgebouwd. De ornamenten in ijzerzandsteen, zoals bijvoorbeeld de kapitelen, dateren uit deze restauratieperiode. De dwerggalerij aan het koor en het portaal zijn toevoegingen van de restauratie architect die niet beantwoorden aan een vroegere toestand. De gewelven van de zijbeuken in Maastrichtersteen waren nog aanwezig en werden op dezelfde manier gereconstrueerd. Boven de middenbeuk bevatte slechts één travee nog het oorspronkelijke romaanse gewelf. De overige waren al in baksteen. Bij de restauratie werden alle gewelven gereconstrueerd naar het oorspronkelijke romaanse model. De sacristie dateert eveneens uit de periode van de restauratie en is een ontwerp van architect A. Van Assche.

De Sint-Niklaas en Sint-Pieterkerk is het meest gave voorbeeld van de Rijn-Maas romaanse stijl in Vlaanderen.

In 1973 waren er restauratiewerken aan de dakbedekking van de toren. De architect verantwoordelijk voor deze werken was Piet Verheyden uit Sint-Truiden. Ook in 1989 werden nog restauratiewerken uitgevoerd. Het dossier werd geleid door het ontwerpteam Groep PSK uit Sint-Truiden en bijgestaan door het adviesbureau Arts and Monuments Consultants uit Sint-Niklaas. Er werden dringende instandhoudingswerken uitgevoerd. Het ging hoofdzakelijk over het dichten van daken en gevels om verdere vochtinfiltratie en degradatie van de constructie te voorkomen. Deze restauraties worden beschouwd als conserverende restauraties, waarbij de toevoegingen door van Assche werden gerespecteerd. Begin jaren 1990 werden bijkomende restauratiewerken uitgevoerd aan de verschillende gevels en het interieur. Tijdens de meest recente restauratie werd de fundering van het torengedeelte hersteld en werden de glasramen gerestaureerd.

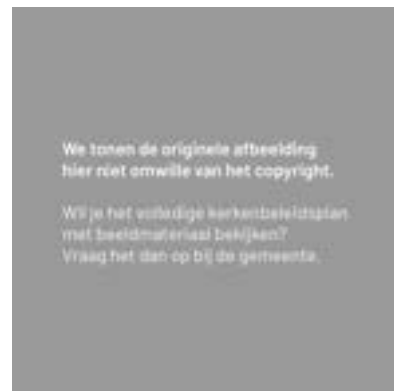
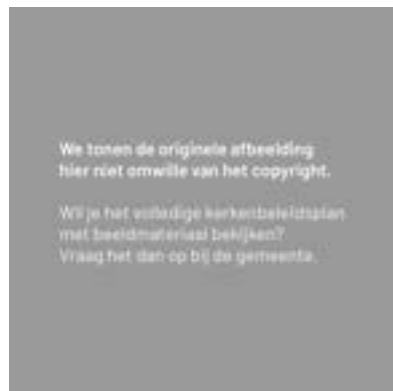
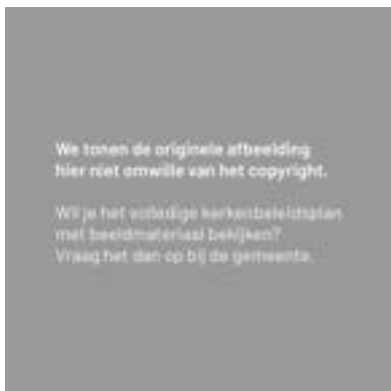

Foto's genomen door Frieda Schlusmans in 1977 – Bron Geoportaal

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Sint-Anna-ten-Drieën, gepolychromeerd hout, circa 1550
 - Heilige Maria en baby Jezus rusten op de rechterarm van Sint-Anna
 - In de linkerhand houdt Sint-Anna een druiventros
- Sint-Trudo, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
 - Met kerkmodel in de hand
- Heilige Petrus, gepolychromeerd hout
- Nicolaas van Myra, gepolychromeerd hout
 - Patroonheilige met kuip met kinderen, aangekleed als bisschop met staf en mijter
- Rita van Cascia
- Theresia van Lisieux
- Heilige Jozef
- Heilige Antonius van Padua
- Sint-Franciscus Xaverius
 - Gekleed als een prekende jezuïet in witte toog met rode stola
- Buste van Heilig Paterke van Hasselt
- Christus aan het Kruis, witgeschilderd hout, 19de eeuw?
- Relikwie van het Heilig Kruis, geplaatst in een zilveren kruisbeeld, ca. 1700
 - Opgeborgen in een smeedijzeren reliekschrijn, 1927, kunstsmid Pieter Radoux
- Meerdere kruisbeelden in hout en koper, Mariabeelden en Heilig Hartbeeld

Schilderijen:

- Marteldood van Sint-Erasmus van Formia, olieverfschildering op houten paneel, 17de eeuw
- Heilige Petronella, voorgesteld met martelaarspalm, 19de eeuw

Meubilair:

- Doopvont, 12de - 13de eeuw
 - Romaans bovengedeelte in arduin, versierd met palmblederen
 - Mascarons symboliseren de vier paradijsstromen
 - Het voetstuk is recenter en dateert uit de 19de eeuw
- Retabelaltaar, verguld brons, neo romaans, ca. 1900
- Tabernakel bekroond met een calvarie, versierd met eucharistische symbolen
- Sobere zijaltaren, toegewijd aan H. Hart van Jezus en aan Maria
- Romaanse grafsteen, kalksteen en marmer

Grafstenen:

De oudste grafstenen van Sint-Truiden liggen in en rond de Sint-Niklaas en Sint-Pieterkerk

- Grafsteen van abt Wiric van Stapel, locatie koor
- Grafsteen van Walter Nacx, locatie buitenmuur pastorietaan

Orgel:

Het oude orgel werd afgebroken. Het betrof een orfgel van Ruef, omgebouwd door Kuhn Eupen in 1958. Momenteel is er enkel een elektrisch Johannesorgel aanwezig.

Erfgoedinventaris kunsthistorisch bij te werken, niet online op Erfgoedplus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief onbekend.

Lit.: Ferdinand DUCHATEAU, *Sint-Pieter, 100 jaar opnieuw parochie*, Zoutleeuw, 1987; Els DECONINCK, *August Van Assche, architect-restaurateur van de Romaanse Sint-Pieterskerk*, in *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914*, Sint-Truiden, 1998, p. 70-74; Piet VERHEYDEN, *Driemaal kerkrestauratie... een vergelijking. Van de 19de eeuw tot heden*, in *Sint-Truidens erfgoed. Vroeger, nu en in de toekomst, Open Monumentendag Vlaanderen*, Sint-Truiden: stadsbestuur, 2014, p. 77-80.

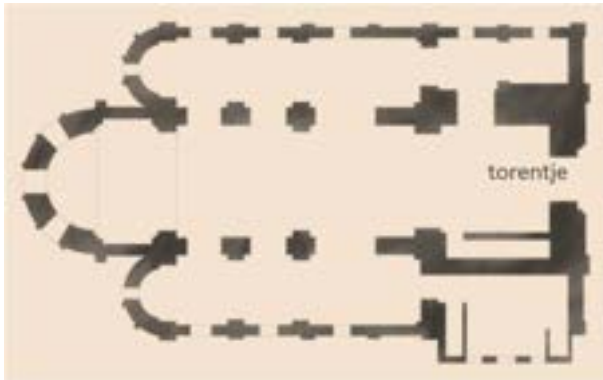
Bronnen:

- DARIS J., *Notes sur Saint-Trond*, in *Notices sur les églises du diocèse de Liège*, V, 1874, p. 64.
- HELBIG J., *L'Eglise romane de St. Pierre à Saint-Trond*, in *Bulletin de la Gilde de S. Thomas et de S. Luc*, 1879, deel 2.
- SCHAEPKENS A., *L'église de Saint-Pierre à Saint-Trond*, in *Messenger des sciences historiques de Belgique*, 39, 1861, p. 269-288.
- THUIS A., *Doorheen het aloude Sint- Truiden*, VIII, St.-Truiden, 1963, p. 12-18.
- TIMMERS J.J.M., *De Kunst van het Maasland*, Assen p. 86, 123, 126, 214.
- Archiven en plannen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 428 m²
 - oppervlakte perceel: 2.555 m²
- voeg grondplan toe:

Bron Geoportaal – foto's genomen op 10-07-1874

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 30 m
 - hoogte schip: 14 m
- aantal zitplaatsen: 120 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

De Sint-Niklaas en Sint-Pieterkerk is een driebeukige zaalkerk. De plattegrond beschrijft een vierkant westblok van twee traveeën, een driebeukig schip van vier traveeën, waarvan de zijbeuken aan de oostelijke zijde van absidiolen zijn voorzien en koor van een rechte travee en een halfronde absis. De vrijstaande sacristie bevindt zich ten zuidoosten van de kerk.

De kerk is opgebouwd uit tufsteen van Lincet en afgewerkt met details in ijzerzandsteen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De pseudo-basilicale opstand, met vierkant, onafgewerkt westblok, is thans bekroond door een houten, met leien bedekte dakruiter. Dit westelijk gedeelte is afgewerkt met ijzerzandstenen hoekbanden en rondboogfriezen en voorzien van een plint met een ijzerzandstenen afzaat. De westgevel heeft een neoromaans, ijzerzandstenen rondboogportaal dat het vroegere, classicistische portaal vervangt. Hierboven zit een rondboogvenster met een afgeschuinde omlijsting van afwisselend een laag zandsteen en ijzerzandsteen. Dit laatst genoemde motief wordt herhaald bij het venster erboven. Dit is een bifora met een gecementeerd deelzuilte met ijzerzandstenen kapiteel. De westgevels van de zijbeuken zijn voorzien van rondbooglisenen.

Alle zadeldaken en lessenaarsdaken van het schip, de zijbeuken, het koor en de sacristie zijn bekleed met natuurleien. De kroonlijsten steunen op consoles die versierd zijn met afbeelding van hoofdjes. Alle gevels zijn geritmeerd door middel van lisenen en spaarvelden, waarbinnen rondboogvensters zijn geplaatst. Ook de halfronde absis en de absidiolen vertonen dezelfde typologische kenmerken. Bij deze laatst genoemde bouwdelen worden de lisenen geflankeerd door colonnetten met kapitelen met gestileerd bladwerk in ijzerzandsteen. Onderaan steunen de colonnetten op met lijstwerk versierde sokkeltjes boven op een hoge geprofileerde plint. De dwerggalerij in neoromaanse stijl bovenaan de koorabsis heeft rondboogarcades op dunne zuiltjes met teerlingkapitelen in ijzerzandsteen.

De sacristie is een rechthoekig bouwdeel van twee traveeën onder een zadeldak. De westelijke gevel van de sacristie heeft een versierd, doch sterk verweerd topstuk. In de westelijke en de oostelijke topgevel zien we een gekoppeld rondboogvenster met deelzuiltje. In de zijgevel zitten twee rondboogvensters met afgeschuinde neg en onderdorpel.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De overwelving van het interieur gebeurt door middel van kruisgewelven tussen brede, rondboogvormige gordelbogen, steunend op pilasters met ijzerzandstenen imposten. De pilasters en gordelbogen zijn opgetrokken uit afwisselend een laag tufsteen en een laag ijzerzandsteen. De rondboogvormige scheibogen rusten op samengestelde pijlers met vierkante sokkels en ijzerzandstenen imposten. Twee pijlers en bogen van de twee oostelijke traveeën zijn voorzien van dezelfde ijzerzandstenen afwerking als bij de pilasters. In de zijbeuken zien we een gelijkaardige overwelving. Boven de absidiolen zijn er halve koepelgewelven aangebracht. De rechte koortravee is overwelfd door een kruisgewelf tussen rondboogvormige gordelbogen en dito muraalbogen. De halfronde absis is afgedekt met een halve koepel. De opgaande muren van het koor zijn geritmeerd door rondbooglisenen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:
Enkel de sacristie vormt een afzonderlijke bij ruimte.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn mogelijk aan de oostelijke zijde van het gebouw door de aanwezigheid van een openbaar plein. De voormalige pastorie bevindt zich vlak naast de kerk, aan de noordoostelijke zijde, en kan ook dienen als ondersteuning voor een herbestemming van de kerk.

De zuidwestelijke ingebouwde vieringtoren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingslement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Een verdere opdeelbaarheid is niet wenselijk. De kerk is beschermd als monument en heeft een hoge erfgoedwaarde. De drie beuken van de zaalkerk worden momenteel gescheiden door middel van pilasters en gordelbogen, waardoor er een vorm van opdeelbaarheid mogelijk is, die rekening houdt met de erfgoedwaarden. De sacristie kan als aparte bij ruimte dienen ter ondersteuning van een nevenbestemming voor de kerk.

De kerkfabriek is nog eigenaar van de pastorie, langs de kerk en de parochiezaal. De pastorie is in erfpacht gegeven aan vzw De Egeltjes.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Verwarming met stookolie, warme luchtventilatie. De huidige installatie dateert van +/- 1990. De laatste keuring gebeurde in 2019.
Sanitair	Er is een nieuwe sanitaire installatie aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. Datum van keuring is niet gekend.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn nieuwe keukenvoorzieningen aanwezig.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Het kerkgebouw is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging door middel van een alarmsysteem.
Brandbeveiliging	De kerk voorzien van een brandbeveiliging met een automatisch meldsysteem. De installatie wordt regelmatig gekeurd door de brandweer.
Bliksembeveiliging	De kerk heeft een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.

Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 5.000 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 120 zitplaatsen en 6 tafels.
Opslagruimte	Er is een kleine opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Er is een nieuwe bliksembeveiliging geplaatst.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Er is nieuw sanitair en een nieuwe keuken geïnstalleerd.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Er zijn verslagen van Monumentenwacht die dateren van 2012 en 2014: Inspectie bouwkunde – inspectienummer : L-3814/30225/2012/B en Interieurinspectie – inspectienummer : L-3814/30225/2014/I. Er is ook een recenter verslag van een Inspectie bouwkunde – inspectienummer : 30225/2020/B.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30225/2020/B:
 - Gehele object
 - Vraag toelating en steun voor de uit te voeren werken aan het agentschap Onroerend Erfgoed.
 - Vernieuw de bliksembeveiligingsinstallatie.
 - Dak
 - Vervang de torenluiken.
 - De dakvlakken periodiek en na een hevige storm controleren en eventuele gebreken herstellen.
 - Een vernieuwing van de dakbedekking en -aansluitingen zal op termijn nodig zijn.
 - Verbeter de toegankelijkheid van de dakvlakken.
 - Verbeter de staat van het torenkruis.
 - Vervang de schoorsteen wanneer het dak wordt vernieuwd.
 - Dakwaterafvoer
 - Vervang de beschadigde regenwaterafvoer van de middenbeuk.
 - De gietijzeren onderstellen tijdig ontroesten en voorzien van de nodige afwerklagen.
 - De dakgoten en platte daken tijdig kuisen.
 - De zinken goten en regenwaterafvoeren vernieuwen.
 - Kapconstructie en zolder
 - Tijdig de zolders en minder frequent gebruikte ruimten opruimen en ontstoffen.
 - Weer duiven en andere vogels die belastend zijn voor het gebouw.

- Controleer de dakstructuren bij het wegnemen van de dakbedekking bij toekomstige vernieuwingen. Eventuele herstellingen en/of verstevigingen uitvoeren.
- Verbeter de toegankelijkheid van de zolders en de toren.
- Draagstructuur en overspanning
 - De scheuren in het muurwerk opvolgen.
 - De diefijzers tijdig ontroesten en voorzien van de nodige afwerklagen.
 - Verbeter de staat van het natuursteenmetselwerk aan de buitenzijde van het gebouw.
 - Verbeter de staat van de stalen ankers bij de kolommen van de dwerggalerij.
 - Verbeter de staat van het muurwerk en de gewelven in het interieur.
- Schrijnwerk en beglazing
 - Herstel de houten raamkozijnen en onderhoud de verflagen.
 - De afwerklagen van de deuren bijwerken en/of vernieuwen.
- Afwerking en inrichting
 - Het is raadzaam een inspectie te laten uitvoeren van de interieurelementen van de kerk en de kapel door Monumentenwacht interieur.
- Technische installatie
 - Voorzie een automatische blusinstallatie bij de verwarmingsinstallatie.
 - Het stalen luiwerk van de klokken ontroesten en voorzien van een roestwerende verflaag.
- Site en omgeving
 - De omgeving van de kerk (laten) onderhouden.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er is nood aan vernieuwing van de verwarmingsinstallatie.
 - De adviezen in het rapport van Monumentenwacht Limburg worden best goed opgevolgd.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

De verwarmingsinstallatie moet vernieuwd worden.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
12,114.42	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

6.8.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De wijk Sint-Pieter is een rustige woonbuurt met een beperkte activiteitenkern op de Naamsesteenweg. In deze wijk bevinden zich eveneens het stedelijk sportcomplex met zwembad en het jeugdcentrum Tochtgenoot. De Naamsesteenweg wordt in de toekomst uitgebouwd als één van de vier groene schakels tussen de binnenstad naar de kerkdorpen en omliggend landschap. Sint-Pieter zal als een randwijk aantrekkelijke mogelijkheden voor fietsers en voetgangers bieden, in een opeenvolging van steeds grotere, groene openbare ruimtes rondom de binnenstad. Daarnaast wordt de Sint-Pieterswijk sterk verdicht met nieuwe woningprojecten waardoor het karakter van de wijk eveneens zal veranderen. De Sint-Pieterswijk telt al een grote bevolking en deze zal in de komende jaren nog groeien wanneer de nieuwe woningprojecten.

Kerkhof:

Het kerkhof rondom de kerk is door de eeuwen heen verdwenen. Op de Ferrariskaart (1771-1778) zien we nog de afbeelding van de kerk, omgeven door een kerkhof.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is parkeergelegenheid bij de kerk voor enkele wagens. Er is een bushalte van De Lijn aan het Lago Bloesembad.

gewenste ruimtelijke structuur kernstad

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25a

	een oost-west commerciële hoofdas		cicindria als groene band
	kernwinkelgebied		stadspoorten en een groene stadswand
	stedelijke pleinen met voorzieningen		groene vingers tot tegen de kernstad
	te versterken en ontwikkelen randbuurten rond binnenstad		zorgvoorzieningencusters
	buurtpleinen en groene ruimten		
	noord-zuid toeristische as		
	zes groene schakels		

OMGEVING
PASSIE VOOR RUIMTE

OMGEVING - juli 2013 - 08176_PL_023-k01

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie van de Sint-Pieterparochie, Kwadensteenweg 75
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Een alleenstaand dubbelhuis van vijf traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak
 - Dateert uit de tweede helft van de 19de eeuw
- Parochiezaal 'Zaal Nieuwenhuysse', Naamsesteenweg
- School 'De Regenboog', Naamsesteenweg

Foto's van pastorie en parochiezaal

6.8.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Gebedsdiensten op 4de zondag van de advent (Vredeslicht), Aswoensdag, Palmzondag, Goede Vrijdag, O.L.V. Hemelvaart
- Bezinningen
- Huwelijken
- Begrafenissen
- Schoolvieringen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er zijn geen eucharistievieringen meer in deze kerk.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - Ja, maar enkel op afspraak.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - Enkel tijdens de vieringen of andere activiteiten.
- Vinden er soms evenementen plaats:

- De kerk wordt gebruikt door de school Hasp'O Zuid, door vzw De Egeltjes en door het buurtcomité.
- Het project "Space for Grace" heeft de kerk modulair heringericht en wil een verhaal brengen samen met de pastorale eenheid:
 - Onder verhaal verstaat men we enerzijds het vertellen, beluisteren, lezen en bekijken van verhalen zoals het levensverhaal van concrete mensen van vroeger en nu, de verhalen van de bijbel, andere religieuze verhalen, profane verhalen en beeldverhalen (via Godly Play, verteltheater, een film, een tentoonstelling, ...).
 - Anderzijds willen ze ook een plek creëren waar mensen op verhaal komen zoals bij een speelbabbel met ouders en kinderen, een rouwgroep voor jongeren, een 1 op 1 gesprek met een vertrouwenspersoon of geestelijk begeleider, de creatie van kunstige uitingen van levenservaringen, ...
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op afspraak.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

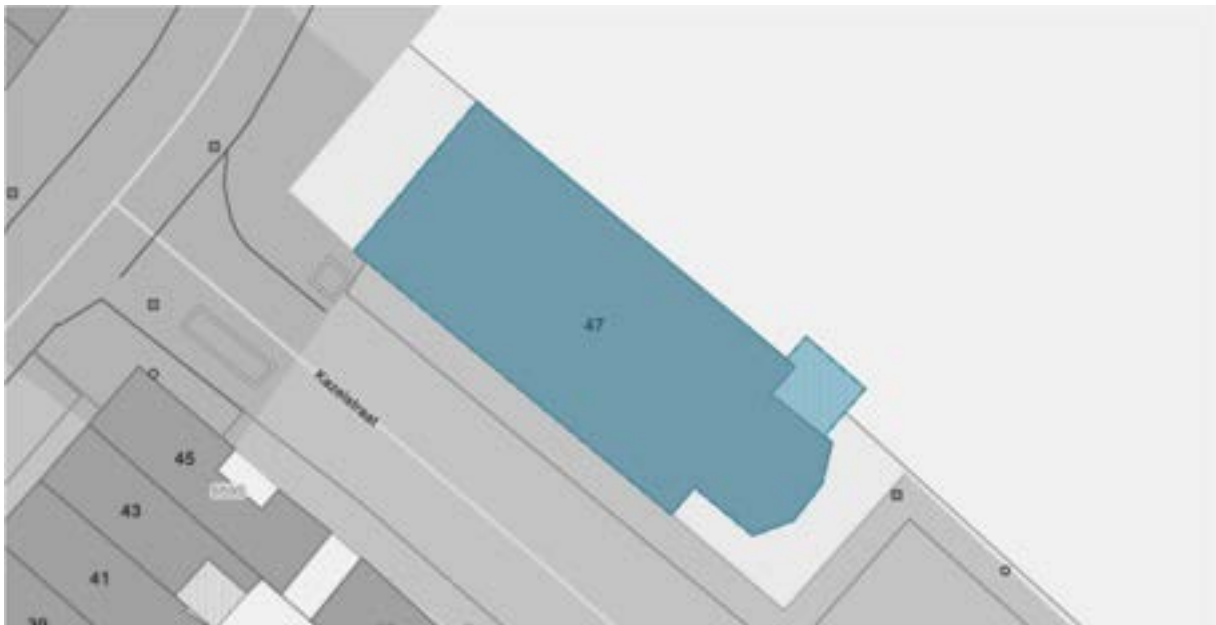
6.8.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.9. Parochiekerk Sint-Jacobus, Schurhoven

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2765>

6.9.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Jacob (Sint-Jacobskerk)

Geografische ligging

- Schurhoven 47, 3800 Schurhoven, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 2de AFDELING, sectie D, perceel 662 b
- Coördinaten: 50.819174, 5.193324

Plaats in kerkelijke structuur

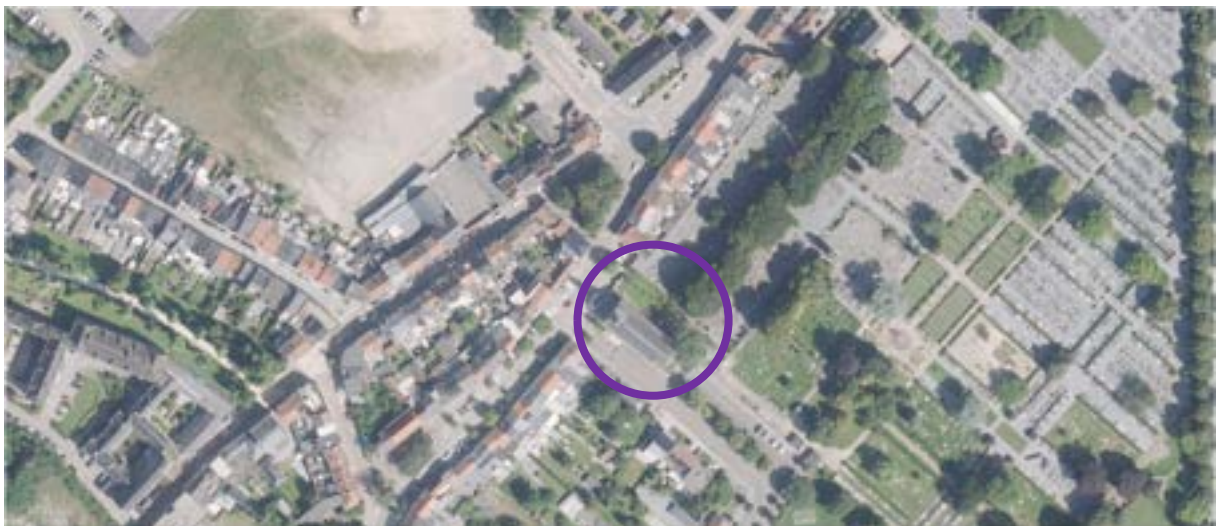
- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Jacobus Schurhoven

Eigenaar: Sint-Jacobus Schurhoven

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE2011 396 553

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 22-06-1983
- Kerkhof beschermd als stads- en dorpsgezicht, MB 20-11-2001
- Reeks graven beschermd als monument, MB 20-11-2001

Situering van de kerk in het stadsweefsel en omringd door kerkhof – Bron Geoportaal

6.9.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De Sint-Jacobuskerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en artistieke waarde. Deze classicistische zaalkerk is gelegen naast het stedelijk kerkhof.

Parochie:

Schurhoven wordt in het begin van de 12de eeuw als buitenwijk vermeld. In 1215 is ze al een zelfstandige parochie, met waarschijnlijk een kapel met gasthuis voor de Sint -Jacobbedevaarders. Schurhoven kreeg de kerken van Sint-Jan-de-Doper en Guvelingen toegevoegd als hulpkapellen na 1800. Omstreeks 1258 werd het Sint-Agnesbegijnhof gesticht in een gehucht van Schurhoven.

Bouwgeschiedenis:

De oorspronkelijke Sint-Jacobuskerk of kapel bevond zich in het midden van het huidige kerkhof. Van deze kerk is weinig bekend. Ze wordt vanaf de 12de eeuw als parochiekerk vermeld.

De huidige Sint-Jacobuskerk is een bakstenen éénbeukige classicistische zaalkerk die gebouwd werd tussen 1771-1777 en 1796-1810. De ingebouwde toren heeft vier pilasters in Maastrichtersteen. In 1900 was er een restauratie door architect Emile Dehennin en aannemer Tabruyn (signering in rand wijzerplaat toren). In 1973 werd het gebouw geteisterd door een brand.

Cultuurhistorische objecten aan de buitenzijde van de kerk:

- Sint-Jacobus in een nis boven de toegangsdeur in de toren
- Calvarie onder een luifel tegen de buitenmuur van het koor

Cultuurhistorische objecten in het interieur van de kerk:

Beelden:

- Heilige Leonardus, ca. 1500
- Heilige Jacobus, eik, 16de eeuw
- Piëta, gepolychromeerd hout, midden 16de eeuw
- Processiemaadonna, 18de eeuw
- Heilige Lambertus, witgeschilderd hout, 18de eeuw
- Heilige Rochus, witgeschilderd hout, 18de eeuw
- Mannelijke heilige bisschop, witgeschilderd hout, einde 17de eeuw

- Sint-Elooi, witgeschilderd hout, eerste kwart 18de eeuw
- Sint-Egidius, eik, 17de eeuw
- Heilige Catharina

Edelsmeedwerk, ook afkomstig uit kerkje Guvelingen of abdij Nonnemielen:

- Ciborie met Pelikaan 1748 de Weseren de Schabrouck en M. Sniewaerts pastoor Guvelingen
- Kelk Pierre Paul Jonneau Luik 1729 de Schell van Brustem
- Zonnemonstrans 1754 pastoor C. Marcelis
- Classicistische doopvont, messing, 17de eeuw

Schilderijen:

- Paneel met Golgotha, ca. 1600
- Aanbidding der herders, schilderij op doek, tweede helft 17de eeuw
 - Vervanging van schilderij "Hemelvaart van Jezus", Della Roca, 1650-1699
 - Tijdens de brand in het koor op 3 januari 1973 werd dit schilderij vernield

Golgotha en Aanbidding der herders

Schilderij en detail van schilderij "Hemelvaart van Jezus" - Bron KIK – vernield tijdens brand

- Twee zijvleugels van een triptiek, schildering op hout, vierde kwart 16de eeuw
 - Rechterluik: keizer Constantijn met Kruis en bisschop met opdrachtgever
 - Linkerluik: Sint-Helena met Kruis en O.L.V. met kind

Meubilair:

- Zijaltaren, eik, Lodewijk XV-stijl, tweede helft 18de eeuw
 - Ter ere van O.L.V. met kind, met gekleed beeld
 - Ter ere van Sint-Jacob de Meerdere
- Hoofdaltaar, rococo, 3de kwart 18de eeuw
- Twee biechtstoelen, tweede helft 18de eeuw
 - Preekstoel boven één der biechtstoelen, 4de kwart 18de eeuw
 - Symboliek van de evangelisten Lucas en Marcus en Heilige Petrus en Mattheus en Johannes
- Broederschapslijst O.L.V. van Scherpenheuvel, 1821
- Fraai, Luiks rococoportaal, eik, circa 1725
 - Afkomstig van opgeheven abdij Nonnen-Mielen
- Orgelkast en doksaal, classicistisch, 1630-1670
 - Afkomstig van opgeheven abdij Nonnen-Mielen

Glasramen:

- De glas-in-loodramen dateren van 1926-1927
 - Christus schenkt een brood aan Sint-Jacob
 - Albrecht en Isabella aan voet van O.L.V. van Scherpenheuvel

Orgel:

Sint-Truiden beschikt over de twee oudste, in hun geheel bewaarde orgels van heel Vlaanderen, feitelijk van het voormalige prinsbisdom Luik en van de Zuidelijke Nederlanden.

Christian Ancion was een 17de eeuwse orgelmaker, gevestigd in Hoei (Huy). Er zijn van hem orgelbouwactiviteiten bekend van ca. 1632 tot ca. 1662. Zijn zoon (of broer?) Remy Ancion zette na 1662 het atelier verder. Er zijn nog slechts twee orgels van de familie Ancion bekend, allebei staan ze in Sint-Truiden, hetgeen een merkwaardige, unieke situatie is in de orgelwereld.

Foto's van het orgel in de kerk van Schurhoven, Luk Bastiaens

Het inmiddels wereldbekende Ancion-orgel in de prachtige begijnhofkerk dateert van 1654. Nauwelijks enkele honderden meters verder bevindt zich het andere Ancion orgel in de Sint-Jacobuskerk van Schurhoven. Volgens specialisten zou dit laatste orgel nog zowat 20 jaar vroeger gebouwd zijn, omstreeks 1635.

Beide orgels zijn heuse juweeltjes en vormen ongetwijfeld blikvangers in de kerken. Naast het liturgisch gebruik van het orgel in de kerk van Schurhoven, wordt het orgel ook regelmatig gebruikt voor concerten en orgelpresentaties.

TIJDLIJN ORGEL SCHURHOVEN SINT-TRUIDEN:

- 1807: aankoop tweedehands orgel uit abdij van Nonnen-Mielen
- Overplaatsing instrument door orgelbouwer Wilhelm Brants uit Geilenkirchen
- 1830: meerdere herstellingen aan blaasbalgen door Louis Merle uit Sint-Truiden
- 1834: gehele vernieuwing van blaasbalgen door orgelbouwer Andries Cremer uit Susteren (NL)
- 1835: aanbrengen van dispositiewijziging door dezelfde orgelbouwer
- 1845: herstel en gedeeltelijke modernisering van orgel door Truiense orgelbouwer Arnold Clerinx
- 1845: werken aan orgelkast door plaatselijke schrijnwerker Herman Beckers
- 1870: tweede aanpassing van orgel door A. Clerinx: uitbreiding met pedaal en manuaaldispositie
- 1896-1897: herstellingswerken door orgelbouwer Theodoor Ruef
- 1927-1930: transformatie en vergroting van orgel door Truiense orgelbouwer Alfons Beckers
- 2020-2023: recente en volledige restauratie van orgel door THV Profiel/Verschueren onder toezicht van Spectrum Collectief bvba

In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) zijn ontwerpplannen bewaard voor:

- Verbouwing van het exterieur, opgemaakt door Edmond Serrure (senior) op 31 maart 1888
- Muurschilderingen, opgemaakt door Emile Dehennin op 12 december 1899

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, niet online op ErfgoedPlus. Oud archief in Rijksarchief H en dekenij ST, dynamisch archief in pastorie.

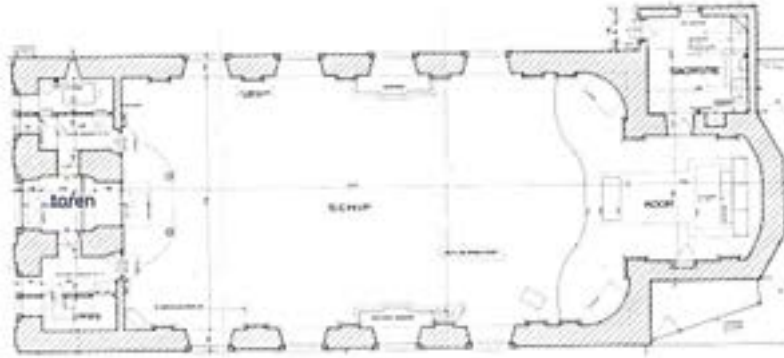
Bronnen:

- GEUKENS., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg Kanton Sint-Truiden*, Brussel, 1977, p. 62.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- Beeldbank Onroerend Erfgoed, collectie Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML), *Parochiekerk Sint-Jacob*.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden 2014-2019.

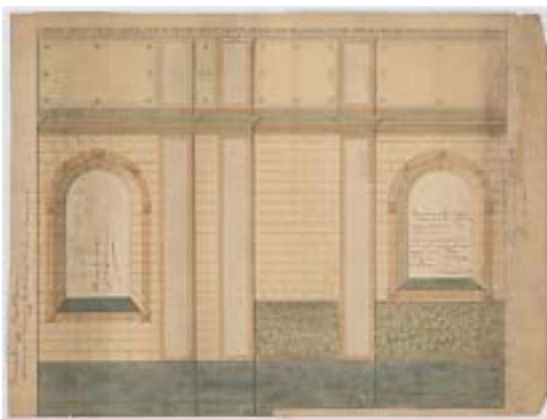
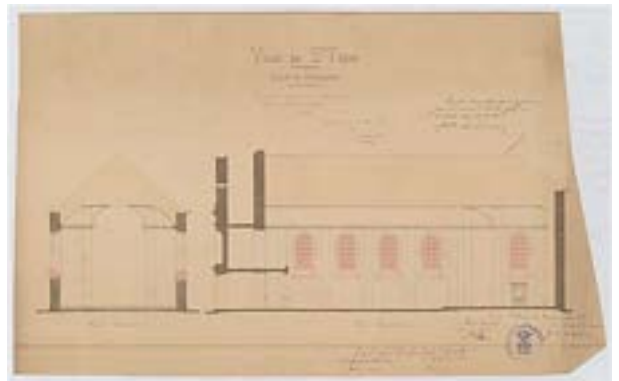
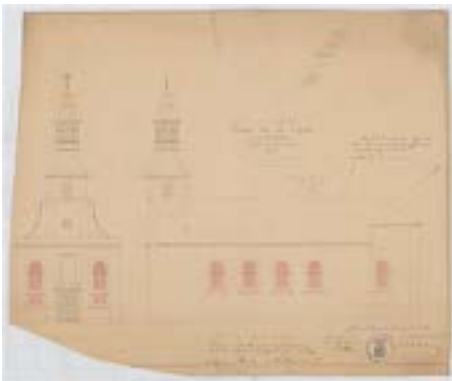
b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw 484 m²
 - oppervlakte perceel: /
- voeg grondplan toe:

De kerkfabriek beschikt over een recent grondplan van de kerk.

Oude plannen

Foto's genomen in 1888-1889

Bron Geoportaal

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 36 m
 - hoogte schip: 19 m
- aantal zitplaatsen: 250 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

De plattegrond beschrijft een éénbeukige kerk met noordwestelijke voorgevel en een ingebouwde toren, een schip van zes traveeën en een koor van een rechte travee met driezijdige sluiting en een sacristie in de oostelijke hoek.

Het is een bakstenen zaalkerk met lijstwerk en plinten uitgevoerd in maaskalksteen en Maastrichtersteen. Het kader rond de wijzerplaat van het uurwerk in de noordwestelijke voorgevel is uitgevoerd in Maastrichtersteen.

De voorgevel is geritmeerd door middel van vier lisenen van ruw gehouwen zandsteen die een entablement dragen, waarboven zich een ingezwenkte geveltop bevindt. De geveltop is eveneens voorzien van twee zandstenen lisenen. De toren sluit aan op deze geveltop. De onderste geleding van deze voorgevel is voorzien van twee gecementeerde rondboogvensters, een arduinen rondboogportaal met geprofileerde omlijsting, afgelijnd door een zware druiplijst. Boven het portaal bevindt zich een nis met een Onze-Lieve-Vrouwebeeld. Langs weerszijden van deze middentravee zijn er rondboogvensters in een licht uitspringende bakstenen omlijsting en kalkstenen afzaten. Onder deze grote vensters bevinden zich nog twee kleinere rechthoekige tweeledige vensters in een kalkstenen omlijsting. In de bovenste geleding zien we een uurwerk in een rechthoekige omlijsting met enkele moeilijk leesbare namen en het opschrift : HERBOUWING 1908.

De vierkante toren is aan elke zijde voorzien van een rondboogvormig galmgat met zandstenen afzaten. Ook de kroonlijsten zijn in zandsteen. De toren heeft een ingesnoerde spits met afgesloten achthoekige lantaarn onder een helmvormige spits.

Het schip is voorzien van een lage, kalkstenen plint en rondboogvensters in een licht uitspringende bakstenen omlijsting met kalkstenen afzaten. De kroonlijsten zijn net als bij de toren vervaardigd in zandsteen.

Het koor heeft één rondboogvenster in de rechthoekige travee. Bij de rechthoekige sacristie zijn er twee boven elkaar geplaatste, getraliede vensters. Het onderste venster heeft een vlakke kalkstenen omlijsting. Het bovenste venster is voorzien van een kalkstenen latei en een lekdrempel. Alle daken zijn bekleed met natuurleien.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur is volledig bepleisterd en geschilderd. De traveeën zijn gemarkeerd door licht uitspringende pilasters, waarvan de kapitelen zijn opgenomen in de gekorniste kroonlijst. De hoofdbeuk en het koor hebben een vlakke houten zoldering.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De kerk heeft enkele afzonderlijke ruimtes. De sacristie vormt een aparte ruimte en op de benedenverdieping zijn er langs de toren ook aparte ruimtes. Verder zijn er ook bij ruimtes op de verdiepingen in de toren.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn moeilijk door de aanwezigheid van het kerkhof dat beschermd is als stads- of dorpsgezicht. Aan de zuidelijke en zuidoostelijke zijde van de kerk bevinden zich parkeerplaatsen, waar nog uitbreidingsmogelijkheden zijn.

De noordwestelijke ingebouwde toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Een verdere opdeelbaarheid is niet wenselijk. De kerk is beschermd als monument en heeft een hoge erfgoedwaarde. De sacristie kan dienen ter ondersteuning van een nevenbestemming voor de kerk.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Er is verwarming met aardgas. Een condensatieketel stuurt de vloerverwarming aan (Mahr systeem). Er is een constante binnentemperatuur van minimum 13°C voor een goed beheer van het unieke orgel. De sacristie wordt verwarmd met een gasradiator. De verwarmingsinstallatie is recent volledig vernieuwd en gekeurd.
Sanitair	Er is een sanitaire unit aanwezig, die ook gebruikt kan worden door mindervaliden.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig, ook in de toren.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig. In de kerk zijn dit kwikdamlampen, in de rest van het gebouw is er LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen aanwezig.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	De kerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Ook het voetpad voor de kerkdeur is rolstoeltoegankelijk gemaakt.
Diefstalbeveiliging	Er is een inbraakbeveiliging, die operationeel is aangesloten op een meldkamer.
Brandbeveiliging	De kerk is voorzien van een brandbeveiliging die aangesloten is op een meldkamer.

	Er zijn 4 blustoestellen aanwezig, maar er is geen sprinklerinstallatie.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering Ethias: 3.491,83 € Brand- en alarminstallatie Alertis: 1.641,85 € Onderhoudscontract bliksembeveiliging (Heleblitz): 272,25 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 250 zitplaatsen en 6 party tafels.
Opslagruimte	Er is beperkte opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Onderhoudswerken aan de torenspits en herstellingen aan de leien en de goten.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Reinigen en boenen van het houtwerk.
 - Volledige vernieuwing van de verwarmingsinstallatie (350.000 €).
 - Renovatie van het unieke orgel (400.000 €) (oudste orgel van de Lage Landen)
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2023: Inspectie bouwkunde – inspectienummer 30037/2023/B. Er is een verslag van een interieurinspectie van 2002 – inspectienummer: L-3800/30037/2002 en volgens de info van de kerkfabriek is er nog een recenter rapport van interieur van 2023.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30037/2023/B:
 - Dak
 - De dakbedekking, goten en afvoeren onderhouden.
 - Herstel de leien en de loden aansluitingen.
 - De toegankelijkheid van de daken verbeteren, bij restauratie van de daken.
 - Dakwaterafvoer
 - Herstel de gescheurde uitzetstukken en soldeernaden.
 - Herstel de gescheurde soldeernaden van de tagaten.
 - Herstel of vervang de regenwaterafvoerbuis.
 - Plaats gietijzeren eindstukken ter hoogte van het maaiveld.
 - Kapconstructie en zolder
 - Het vuil in de toren, in de galmgaten en op de gewelven opkuisen.
 - De aantastingen door houtborende insecten regelmatig controleren.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De begroeiing in en op het muurwerk verwijderen.
 - Herstel het voegwerk van het bakstenen muurwerk, inclusief enkele beschadigingen van de bakstenen.

- Voeg de scheuren en voegen van de blauwe hardstenen druiplijst en dekstenen op.
 - De scheurvorming in muren regelmatig opvolgen.
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
- Schrijnwerk en beglazing
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Het houten schrijnwerk herstellen, waar nodig.
 - Het metalen schrijnwerk onderhouden.
- Afwerking en inrichting
 - De vloertegels plaatselijk herstellen en de binnendeuren afregelen.
 - De wandafwerking plaatselijk herstellen.
 - De plafondafwerking herstellen.
- Technische installatie
 - De klokkenstoel regelmatig laten onderhouden.
- Site en omgeving
 - De omliggende bomen regelmatig controleren en snoeien indien nodig.
 - De buitenbeelden onderhouden en het geheel herstellen waar nodig.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er zijn dringend werken nodig aan de daken, de regenwaterafvoer en de toren.
 - De stabiliteit van de toren werd onderzocht en opgevolgd door studiebureau ESA en Triconsult nv. De resultaten van het onderzoek en de monitoring werden in 2024 besproken met het agentschap Onroerend Erfgoed en de betrokken studiebureaus. Een opvolging van het schadebeeld blijft een aandachtspunt.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Geplande investeringen (*schematisch overzicht van grote werken aan de kerk die moeten gebeuren en waar consensus over is tussen gemeente en centraal kerkbestuur/kerkfabrieken*)

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2026	Vervanging geluidsinstallatie eredienst (18.000 euro) + Dak kerk fase 1 (132.515 euro)	150,515.00 €	Nog niet gekend
2027	?	153,854.00 €	?

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Zie ook bouwfysische gebreken.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
23,906.83	0.00	0.00	0.00	10,095.76	27,559.82	8539.74

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	7,596.00	0.00	0.00	0.00	0.00

6.9.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Schurhoven is een oude wooneenheid, gelegen net buiten de stadswallen van Sint-Truiden. De woonconcentratie situeert zich langs de huidige weg Schurhoven.

De kerk is gelegen in een zone voor gemeenschapsvoorzieningen (RUP). De ligging bij het grote kerkhof en aan de ring-uitvalswegen Speelhoflaan, Hasseltsesteenweg en N80 is erg gunstig voor een toekomstige ontsluiting.

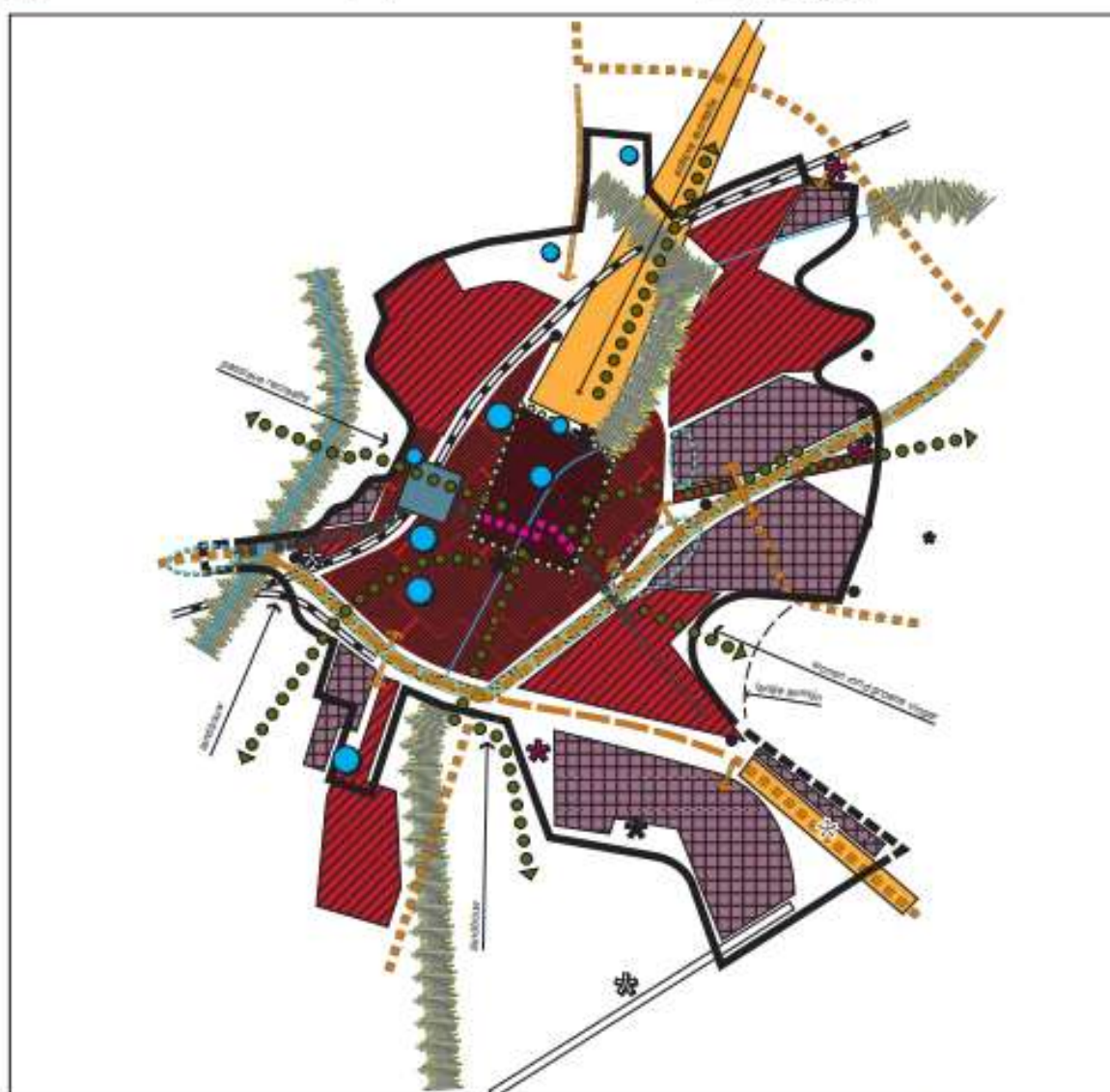
gewenste ruimtelijke structuur stedelijk gebied sint-truiden

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25b

OMGEVING
PASSER VOOR NIEMAND

te versterken binnenstad	reserveplekken voor hoogwaardige bedrijvigheid	regionale voorzieningen
kernstad als woon- en verzorgingscentrum	recreatieplekken op stedelijk niveau te ordenen recreatieve as	uit te bouwen bakens aan de stadsrand
kwaliteits op te waarderen buitenwijken	beekvalleien te ontwikkelen als natuurlijke dragers (grenzen aan de stad)	baan voor occasionele vliegactiviteiten en luchtvaartgerichte bedrijvigheid
regionaal openbaar vervoerscentrum als A-locatie	hoogstamboomgaardenlandschap groene stadsboulevard	recreatieplek op (boven)regionaal niveau
te versterken regio-gerichte handelsas kernwinkelgebied	primaire verbindingsweg met toegang	groene schakel
grootwinkelclusters	secundaire verbindingsweg met toegang	open ruimte tot tegen de kernstad
te verdichten bedrijvzones	binnenstadsboulevard parkeeroute	(mogelijke) grens van het stedelijk gebied

OMGEVING - maart 2017 - 08176_PL_008-k03

Kerkhof:

Rond het koor bevindt zich de oude begraaving. Het kerkhof werd sinds de jaren 1800 sterk uitgebreid tot stedelijke begraafplaats, met vergrotingen in 1853, 1884, 1923, enz. en is nog operationeel. Het kerkhof is beschermd als stads- of dorpsgezicht en een reeks van de historisch waardevolle graven zijn beschermd als monument.

De stedelijke begraafplaats is beschermd als stadsgezicht, omwille van het algemeen belang gevormd door de sociaal-culturele en historische waarde. De landschappelijke begraafplaats vormt een zeldzaam homogeen deel en is omkaderd door kwaliteitsvolle dreven en beplanting. De graftekens uit de jaren 1850-1930 zijn een weerspiegeling van de samenleving met haar verschillende standen en klassen en van de gedachten en gevoelens omtrent dood en eeuwigheid. Vooraanstaande figuren uit de burgerij en de clerus, die een rol hebben gespeeld in de geschiedenis van Sint-Truiden op politiek, administratief, economisch en kerkelijk gebied, vonden hier een laatste rustplek.

Voor een beeld van de grafzerken die zich in en rond de kerk bevinden kan je volgende website raadplegen: <https://www.geneanet.org/cimetieres/collection/226751-sint-jacobskerk>.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is voldoende parkeermogelijkheid naast de kerk en in de directe omgeving. Er is een bushalte van De Lijn voor de kerk.

- Op de Tichelrij, voor de stedelijke begraafplaats
- Langs Schurhoven
- Op het parkeerterrein Begijnhof-Veemarkt
- Op het parkeerterrein langs de Hasseltsesteenweg

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie van de Sint-Jacobusparochie, Schurhoven 4
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Kapelanie, Schurhoven 2

Kapelanie en pastorie

- Voormalige parochiezaal 'Kazelhof'
 - Uitvaartcentrum Eraerts
- Sint-Jozefskerk Bautershoven (Zepperenweg)
- Sint-Agnesbegijnhof Sint-Truiden
 - Beschermd monument, MB 30-12-1933
 - Beschermd monument, MB 30-12-1933
 - Beschermd cultuurhistorisch landschap, MB, 12-04-1974
 - Beschermd stads- en dorpsgezicht, MB 12-05-2005
 - Unesco werelderfgoed kernzone, MB 02-12-1998
- Kasteeldomein 't Speelhof
 - Beschermd monument, MB 13-10-1986
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 13-10-1986
 - Unesco werelderfgoed kernzone, MB 02-12-1998

Kasteeldomein 't Speelhof

6.9.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Elke zondag eucharistie Poolse misvieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen
- Gebedsvieringen tijdens Kerstmis, Goede Vrijdag (kruisweg), Onzel-Lieve-Vrouw Hemelvaart, Onze-Lieve-Heer Hemelvaart, Allerzielen (mis voor de overledenen van Groot-Sint-Truiden)
- Schoolvieringen
- Occasionele zegening van Compostella-bedevaarders (de kerk ligt op bedevaartsroute naar Compostella)
- Broederschap van Onze Lieve Vrouw van Scherpenheuvel
- Jaarlijkse Sint-Jorisviering en Sint-Hubertusviering

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er is wekelijkse een eucharistieviering van de Poolse gemeenschap van Zuid-Limburg.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers.
 - De kerk is aangesloten bij Open Kerken.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 9u00 en 16u00.
 - De openingsuren staan vermeld buiten aan de kerk.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Op regelmatige tijdstippen zijn er voordrachten van de Compostella genootschap.

- Op regelmatige tijdstippen zijn er concerten (kerstconcert, orgelconcerten)
- Wekelijks vinden er repetities plaats van muziekverenigingen
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op aanvraag.
 - De rondleidingen gebeuren in samenwerking met Toerisme Sint-Truiden.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

De Sint-Jacobuskerk is een open kerk. Je kunt er elke dag terecht voor een moment van stilte en gebed. Meer info: <https://openchurches.eu/nl/gebouween/sint-jacobus-sint-truiden>

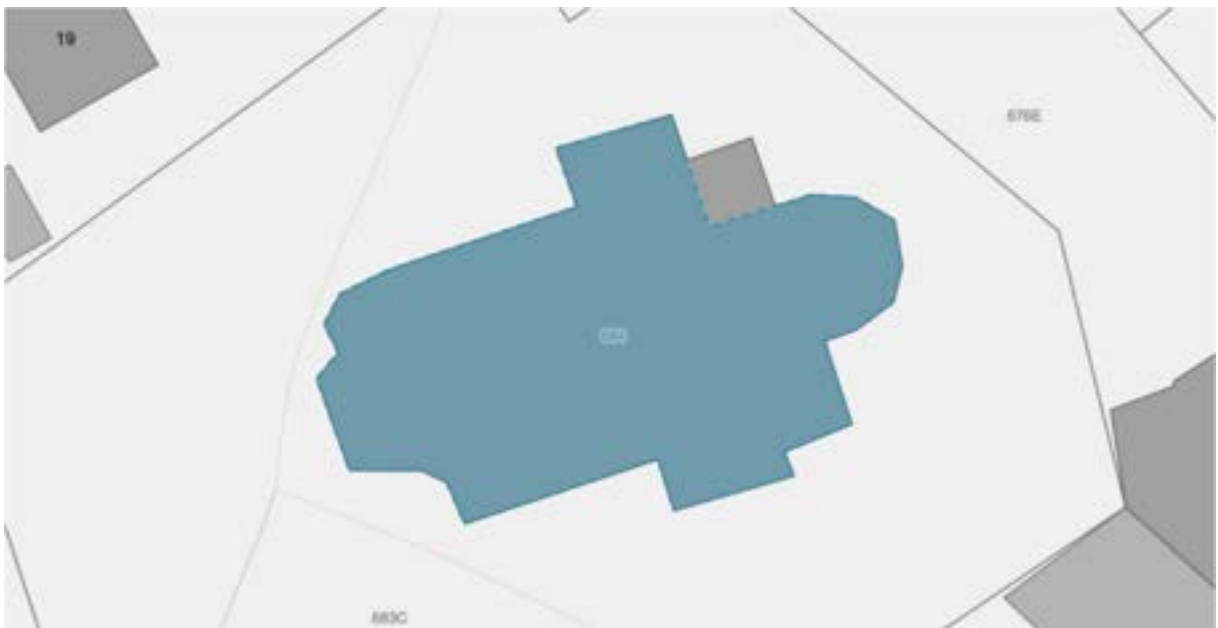
6.9.5. Belangrijke cijfers voor binnenstad Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.10. Parochiekerk Sint-Genoveva, Zepperen

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3239>

6.10.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Genoveva

Geografische ligging

- Sint-Genovevaplein, 3800 Zepperen, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 9de AFDELING, sectie C, perceel 684
- Coördinaten: 50.822113, 5.247162

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Genoveva Zepperen

Eigenaar: stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 19-01-1935
- Omgeving beschermd als stads- en dorpsgezicht, MB 28-07-1983

Situering van de kerk in het dorpscentrum – Bron Geoportaal

6.10.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De bescherming als monument betreft de parochiekerk Sint-Genoveva, een laatgotische kruisbasiliek met romaanse westtoren. De kerk bevat een reeks monumentale middeleeuwse muurschilderingen. De kerk der Heilige Genoveva is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde), de artistieke waarde (in casu de kunstwaarde) en de historische waarde.

De bescherming als dorpsgezicht betreft de kern van historische gebouwen in het centrum van de gemeente Zepperen, met de parochiekerk Sint-Genoveva, het kerkhof en de kerkhofmuur met inrijpoort, de pastorie en het rentmeestershuis en hun onmiddellijke omgeving. De omgeving is beschermd als dorpsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde.

Parochie:

Zepperen werd als “Septimburiis” vermeld in de Vita van de heilige Trudo, ca. 650. Zepperen was één van de elf banken of dorpen van het Sint-Servaaskapittel te Maastricht, dat er alle rechten en tienden bezat. Trudo bezocht in Zepperen de reisbisschop Remaclus, ook stichter van de abdijen te Stavelot en Malmedy, toen die er de kerk van Genoveva van Parijs bezocht. Remaclus adviseerde hem zijn bezittingen aan de kerk van Metz te schenken.

Bouwgeschiedenis:

Van de laat romaanse 12de eeuwse kerk rest enkel de westertoren in silex met rondboogvensters op de bovenste verdiepingen. Tegen deze toren aan werd in 1403-1509 de veel hogere kruiskerk gebouwd. De neo romaanse en neogotische restauraties werden uitgevoerd in 1860-1866, in 1892 en in 1900-1910. De restauraties gebeurden onder leiding van de architecten Gerard, Serrure en Dehennin), met toevoegingen van het traptorentje, het tympaan, de doopkapel en de sacristie. De luchtbogen werden heropgebouwd en het zuidelijk portaal werd afgebroken. De oude sacristie in de noordoostelijke hoek dateert uit de 16de eeuw.

In de periode 1997-2019 werden diverse grote restauratiefasen uitgevoerd.

De laatgotische muurschilderingen zijn op twee plaatsen gedateerd met het jaartal 1509. De muurschilderingen tonen afbeeldingen van het Laatste Oordeel, het leven van Genoveva van Parijs in 11 taferelen, Sint-Christoffel en kleine heiligenafbeeldingen. De schilderingen op de gewelven tonen florale motieven en afbeeldingen van de kerkvaders en symbolen van de evangelisten (een mens/enge, een leeuw, een os/stier en een arend). In de neogotische doopkapel is er een afbeelding van de doop van Jezus door Leegenhoek, Brugge (1938).

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Laatgotische piëta, gepolychromeerd hout, ca. 1510
- Sint-Niklaasbeeld, 17de eeuw
- Sint-Genovevabeeld, hout, recente polychromie, 1750
- Buste van Genoveva, eikenhout, gedeeltelijk verguld, 1912-1978
- Buste van Sint-Hubertus, eikenhout, recente polychromie, 1750
- Madonna met kindje Jezus, hout (met textiel)
- Onze-Lieve-Vrouw met Kind Jezus, eikenhout, afgeloogde polychromie, 1510-1530
- Onze-Lieve-Vrouw met slang onder de voeten op wereldbol, gepolychromeerd hout, 1850-1920
- Heilige Jozef met kind, gepolychromeerd en verguld hout, 1900
- Triomfkruis
- Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, gepolychromeerd pleister

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenschilderplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenschilderplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenschilderplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenschilderplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Schilderijen:

- Catharinadrieluik, ca. 1611
- Rosa van Lima, 1766, Habricx
- Thomas van Aquino, tweede helft 16de eeuw
- Laatste avondmaal, ca. 1640, François Walschartz
- Sint-Hubertus, eind 17de eeuw
- Bisschop, eerste helft 18de eeuw
- Aanbidding der herders, eind 17de eeuw
- Kruisweg 1885-86, Constant Claes

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Laatste avondmaal

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Meubilair:

- Preekstoelkuip, neogotisch, 1935
 - Wordt gebruikt als altaar
- Twee biechtstoelen, tweede helft 17de eeuw
- Retabel, neogotisch met gesculpteerd middendeel en originele laatgotische luiken

- H. Gregorius, Passietaferelen, H. Servaas, H; Genoveva
- Altaren, marmer, neoromaans/byzantijns, einde 19de eeuw, Frankrijk
- Doopvont, achthoekig bekken op vierkante voet, 1906

Glasramen:

- Glas-in-loodraam van de hand van Bardenhewer, 1902, afbeelding Genoveva
- Glas-in-loodraam van de hand van Bary, 1922, afbeelding Trudo-Eucharistie

Glasraam met afbeelding Heilige Trudo

Orgel:

Het Clerinxorgel van 1841 werd in 1902 in een neogotische kast geplaatst, door orgelbouwer Th. Ruef en onder leiding van architect Dehennin. Het beeldsnijwerk is van de hand van Gielen. Op 7 oktober 1960 werd dit meubel vernield door een brand in de sacristie.

In de kerk staat nu een nieuw elektro pneumatisch orgel uit 1962 van E. Verschueren uit Tongeren.

Erfgoedinventaris 1993 met actualisering door Remacluskring Zepperen, online op Erfgoedplus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt, dynamisch archief in pastorie en bij privé personen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Lit.: Zepperen. *Kapitteldorp, Sint-Genovevakerk en laatgotische muurschilderingen*, Zepperen: Remacluskring, 1993; *Leven in Oud Zepperen*, Zepperen: Remacluskring 1999; Albert MANET, *Symboliek in de muurschilderingen van de Sint-Genovevakerk te Zepperen*, in *Sint-Truiden, een zoektocht naar symbolen*, OMD, Sint-Truiden, 2002, p. 48-53; ID., *Twee Franse altaren in de Sint-Genovevakerk van Zepperen*, in *Sint-Truiden grenzeloos monumentaal! Import-export*, OMD, Sint-Truiden, 2006, p. 28-39; Anita KEMPENEERS, *Zepperen*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 137-141 en 144; Willem DRIESEN, *Sint-Genovevakerk en omgeving te Zepperen*, in *Het beste van 25 jaar Open Monumentendag te Sint-Truiden*, OMD, Sint-Truiden, 2013, p. 60-65. www.zepperen.be.

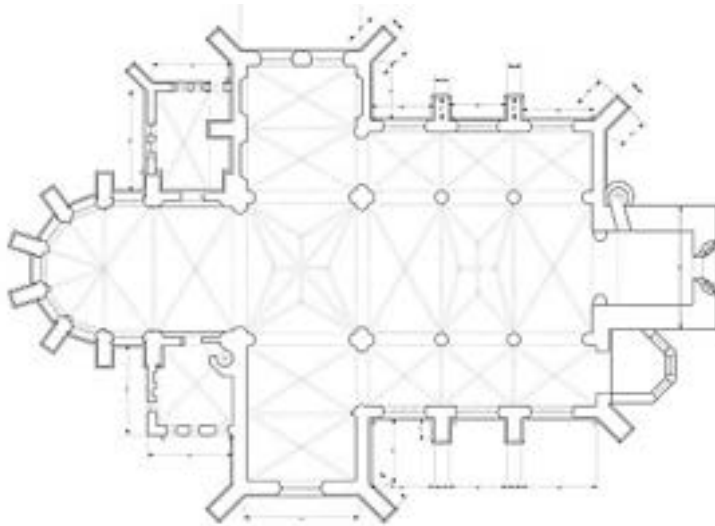
Bronnen:

- DE DIJN C.G., *Monumentenroutes 1975*, in *Kunst en Oudheden in Limburg*, Hasselt, 1975, p.46.
- DRIESEN W.G.-WINTMOLDERS C., *De St.-Genovevakerk te Zepperen*, gestencileerde uitgave, Zepperen, sine dato.
- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden*, Brussel, 1977, p. 75-78.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 734 m²
 - oppervlakte perceel: 3.298 m²
- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 43 m
 - hoogte schip: 25 m
- aantal zitplaatsen: 294 stoelen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

De Sint-Genovevakerk is een laatgotische kruiskerk met een romaanse westtoren. De romaanse westtoren is opgebouwd uit silex en heeft een ingesnoerde naaldspits die bekleed is met natuurleien. Het recente neoromaans traptorentje is uitgevoerd in hetzelfde materiaal als de veel oudere toren en bevindt zich ten zuiden van de toren. De kruiskerk is opgebouwd uit baksteen. Plinten en lijstwerk, alsook hoekbanden en vensteromlijstingen zijn hier uitgevoerd in Gobertangesteent en Maastrichtersteen. Ter hoogte van de zijbeuken zijn er steunberen met luchtbogen die mee het hoge schip ondersteunen. Alle zadeldaken en lessenaarsdaken zijn bekleed met natuurleien.

De plattegrond beschrijft een vierkante westtoren, een driebeukig schip met zijbeuken van drie traveeën, een transept van één travee en een koor van twee rechte traveeën, met vijfzijdige sluiting. Er zijn een drietal bijgebouwen: de oude sacristie in de noordoostelijke hoek van de kerk, de nieuwe sacristie in de zuidoostelijke hoek van de kerk en een doopkapel in de noordwestelijke hoek van de kerk.

De vierkante, romaanse westtoren heeft drie geledingen. Het neoromaans rondboogportaal in de westgevel dateert uit de periode van de 19de eeuwse restauratie. De oorspronkelijke ingang in de eerste travee van de zuidelijke zijbeuk werd bij de bouw van dit huidige portaal gedicht. De onderste geleding is verder nog voorzien van twee rondboogvormige spaarvelden op elke zijde. Aan de westelijke zijde zitten twee smalle rondboogvenstertjes in deze spaarvelden, geflankeerd door zuiltjes met een teerlingkapiteel. De twee bovenste geledingen worden afgelijnd door middel van waterlijsten op elke zijde en zijn voorzien van respectievelijk twee rondboogvensterjes en twee gelijksoortige galmgaten met deelzuiltjes met een teerlingkapiteel. Het neoromaans traptorentje heeft drie geledingen en een kegelvormige spits bekleed met natuurleien. Het leunt aan tegen de zuidelijke gevel van de toren. Het materiaal (silex) zou afkomstig zijn van de toren, en werd gerecupereerd bij de bouw van het nieuwe portaal. Op de bovneste geleding zit een dwerggalerij.

Het schip heeft een basicale opstand met boven de kruising met de transepten en het koor een kleine vieringtoren. De steunberen bij de zijbeuken hebben twee tot drie geledingen en zijn boven de eerste versnijding verzwaard met een pinakel, uitlopend op een kop met casement en kruisbloem. De brede geprofileerde spitsboogvensters hebben afzaten die door een waterlijst verbonden zijn de bovenlichten van deze vensters bestaan uit oculi. De transepten zijn voorzien van twee overhoekse steunberen met vier versnijdingen en twee hoge spitsboogvensters. Ook het koor heeft hoge geprofileerde spitsboogvensters met rijke tracering tussen viervoudig versneden steunberen.

De vierzijdige neogotische doopkapel tegen de westgevel van de noordelijke zijbeuk is afgewerkt zoals het schip. De noordelijke sacristie is voorzien van getraliede rechthoekige venstertjes met afgeschuinde neg en engblokken. Het spitsboogdeurtje is mogelijks nadien toegevoegd. De zuidelijke sacristie met hoogzaal is in neogotische stijl gebouwd en afgewerkt zoals het schip.

De benedenverdieping van de toren wordt overwelfd door middel van een kruisribgewelf. Het schip en koor in Demergotiek hebben dragende elementen van natuursteen, maar de overige delen zijn bepleisterd en geschilderd. Er zijn spitsboogvormige scheibogen met teniet lopend profiel, op zuilen met octogonale sokkels. De overwelfing van de middenbeuk gebeurt door een stergewelf tussen twee kruisribgewelven. Er zijn spitsboogvormige gordelbogen en bewerkte gewelsleutels. De ribben van de gewelven steunen op schalken met bladkapiteel en de kraagstenen eindigen op zwikken. De zijbeuken zijn voorzien van kruisribgewelven, door spitsboogvormige gordelbogen gescheiden en gedragen door gesculpteerde kraagstenen. De muurvlakken worden verlevendigd met driedelig, gotisch maaswerk. De overwelfing van de transepten gebeurt door kruisriboverwelfing op kraagstenen. Boven de kruising zit een stergewelf dat rust op kruisingszuilen met smalle, vereenvoudigde bladkapitelen. De rechte koortravee is voorzien van een kruisribgewelf met gewelfsteen. Het straalgewelf boven de vijfzijdige koorsluiting heeft een versierde sluitsteen. De gewelfribben worden door schalken opgevangen. Op de blinde gevelvelden is er gotisch maaswerk aangebracht.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur van de kerk bevat een reeks monumentale middeleeuwse muurschilderingen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De twee sacristieën zijn aparte bij ruimtes. Ook de doopkapel vormt in zekere zin een soort bij ruimte

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof dat beschermd is als stads- of dorpsgezicht

De westertoren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip met de zijbeuken kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Door de aanwezigheid van zijbeuken en transeptarmen, is een verdere opdeelbaarheid mogelijk, mits er voldoende rekening wordt gehouden met de hoge erfgoedwaarde van de kerk, beschermd als monument. De sacristieën kunnen dienen ter ondersteuning van de nevenbestemming van de kerk.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk wordt verwarmd met aardgas, via convectoren. Het betreft een ombouw van de installatie op stookolie en verspreiding van de warmte via hete luchtkanalen. Er is een constante basistemperatuur noodzakelijk voor een goed behoud en beheer van het kunstpatrimonium. Voornamelijk de laatgotische muurschilderingen in de zuidelijke dwarsbeuk zijn zeer gevoelig voor temperatuur- en vochtschommelingen. Er is regelmatig onderhoud van de installatie, alsook jaarlijkse keuringen en controle van gasdetectie door firma's Mahr, ACR en Alertis.
Sanitair	Er is een noodtoilet en kleine lavabo in de oude sacristie.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig, ook in de toren en op de zolders. De opmaak van een actueel ééndraadschema en installatieplan was in aanvraag in 2023 bij de firma Vanmarsenille uit Sint-Truiden die recent werken uitvoerden aan de elektriciteit in de kerk.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig, ook in de toren en op de zolders.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen. In de pastorie is er een keuken. De pastorie bevindt zich op loopafstand van de kerk.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.

In- en uitgangen	De kerk heeft 3 ingangen. Er is de hoofdingang via de toren en er zijn twee ingangen via de beide sacristieën. Eén van de laatste ingangen geeft ook toegang tot de stookruimte en deze is langs de binnenzijde gebarricadeerd.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging (Alertis), o.m. via infrarood- en bewegingssensoren en een hangslotketting aan elk kunstvoorwerp in de vrije ruimte. Aan de zuidelijke dwarsbeuk is er een beveiligingshek.
Brandbeveiliging	De kerk beschikt over een brandbeveiliging (Alertis). Er zijn blustoestellen aanwezig. In de toren bevindt er zich een sprinklersysteem. Op de zolders van de kerk zijn er vernevelingsnippels, gekoppeld aan een droge stijgleiding. De installatie werd gedigitaliseerd in 2021.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging (Heleblitz).
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering: 9.200 € Beveiliging brand, bliksem, inbraak: 1.500 € Verwarming: 2.300 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 350 zitplaatsen en 2 kleine tafels.
Opslagruimte	Er is opslagruimte in de twee sacristieën, op het doksaal en in de verschillende torenverdiepingen. De torenverdiepingen zijn enkel toegankelijk via een spiltrap.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Afwerken masterplan Bessemans door realisatie van restauratiefase 4: herinvoegen van verweerd en uitgevallen voegwerk en steenvervanging waar nodig van de onderdakse gevels, zoals de pinakels/kruisbloemen in Savonniere, versterking van de steunbeervoeten en plinten door o.m. groutinspuiting, voorzetbeglazing bij de glasramen met museale opstelling van de figuratieve koorglasramen. Bijkomend werkvloeren op de zolders van de zijbeuken en nieuwe sacristie.
 - Architecten Ward Bessemans en Piet Verheyden (werfleiding); hoofdaannemer Verstraete Vanhecke uit Wilrijk.
 - De werken werden voltooid in 2019.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Er werd ingezet op brandbeveiliging met sprinklers en beneveling (Somati) via een droge stijgleiding. Er kwam ook een uitbreiding van de branddetectie (Alertis) en een veiliger elektriciteitsinstallatie, uitgevoerd door Vanmarsenille op de zolders van de zijbeuken.
 - In 2021 werd de beveiliging en het uurwerk van de klokken gedigitaliseerd.

- In 2022 werden er schilderwerken uitgevoerd en LED-spots (Ecro) geplaatst.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het meest recente verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2020: Inspectie bouwkunde – inspectienummer 30009/2020/B. Een verslag van Monumentenwacht interieur dateert van 2016: Interieurinspectie – inspectienummer: 4/300092016/I. Volgens de kerkfabriek is er recent nog een interieurinspectie uitgevoerd in 2021.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er zijn onderhoudswerken nodig aan de toren, gelinkt aan plaatselijke vochtschade.
 - Het herschilderen van het schrijnwerk van de bakgoot van de toren en het plaatsen van een bijkomende regenwaterafvoer bij de toren werd in 2023 gegund.
 - Het actualiseren van een elektriciteitsplan was in aanvraag in 2023.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30009/2020/B:
 - Dak
 - Herstel, bij gelegenheid, de weggevallen leien.
 - De dakbedekking, goten en afvoeren onderhouden.
 - Dakwaterafvoer
 - Herstel enkele gescheurde soldeernaden van de kil- en bakgoten.
 - Vernieuw het gescheurde rubberen uitzetstuk in de bakgoot van de toren.
 - Herstel de gebreken aan de regenwaterafvoeren.
 - Verleng de noordelijke regenwaterafvoer van de toren tot in de onderliggende goot.
 - Kapconstructie en zolder
 - Zorg voor verluchttingsopeningen in het dak van de noordelijke zijbeuk.
 - Draagstructuur en overspanning
 - Zorg voor een open voeg tussen de mergelstenen kroonlijst en de houten dakgoot.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Afwerking en inrichting
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
 - Delen van het gebouw zijn niet zo eenvoudig te bereiken in functie van onderhoudswerken. Ten gevolge hiervan wordt het onderhoud vaak uitgesteld of 'vergeten'. Doe dit niet. Voorzie tijdig de nodige budgetten om tien- tot vijftien jaarlijks een kraan, grote hoogwerker of stelling te huren die toelaat om deze werken uit te voeren, wanneer nodig. Alvorens de ingrepen te laten doorgaan, kan er beroep gedaan worden op Monumentenwacht Limburg om de noord hiervoor te laten inschatten:
 - Grondige controle van de bevestiging en afwerking van de topbekroningen.
 - De topbekroningen en andere metalen onderdelen reinigen en verven.
 - Het torenuurwerk reinigen en eventuele gebreken herstellen.
 - Controle van de vogelwerende netten, draden en pinnen. Eventuele gebreken herstellen.
 - Controle van de dakbedekking, -aansluitingen en de dakluiken. De nodige herstellingen uitvoeren.
 - Controle van de goten. Reinigen en eventuele herstellingen uitvoeren.
 - De houten kroonlijsten en dakoversteek verven.

- Dit kan ook een goed moment zijn om de boordplanken van de dakgoten en het houtwerk van de dakkapellen opnieuw te verven. Deze zijn eveneens moeilijk bereikbaar.
- Eventuele begroeiing in en op het muurwerk verwijderen.
- De hogere muurankers ontroesten en verven.
- Controleer de bevestigingen van de bliksemafleiding.
- De vensters van de toren reinigen.

Om het gebouw na de restauratie in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Geplande investeringen (*schematisch overzicht van grote werken aan de kerk die moeten gebeuren en waar consensus over is tussen gemeente en centraal kerkbestuur/kerkfabrieken*)

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2026	Opmaak beheersplan door een gespecialiseerd studie bureau i.f.v. ontwikkeling van strategische aanpak voor het beheer van het patrimonium binnen het beschermd stads- of dorpsgezicht.	35.000 €	2026
2027	Herstel van buitenschrijnwerk van de pastorie.	10.000 €	2027
2028	Vernieuwing centrale verwarming en sanitair in de pastorie.	40.000 €	2028

De geplande investeringen vallen binnen het investeringsoverschot van de voorbije jaren, wat de kerkfabriek in staat stelt om deze noodzakelijke uitgaven te dekken zonder de financiële stabiliteit in gevaar te brengen.

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Het advies van Monumentenwacht Limburg benadrukt de noodzaak om het onderhoud intenser uit te voeren, vooral in verband met de aantasting van houtborende insecten in het meubilair en de vloeren. Dit is van groot belang om de kwaliteit en de veiligheid van het erfgoed te waarborgen.

Daarnaast is er voor de andere gebouwen van de eredienst budget voorzien voor instandhoudingswerken aan de pastorie. Vermits het dossier voor de casco renovatie nog niet goedgekeurd is, wil men ervoor zorgen dat de pastorie in goede staat blijft totdat de renovatie kan plaatsvinden.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
24,236.00	35,315.58	42,497.83	47,573.58	43,615.64	74,533.71	60472.52

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
73,810.73	88,621.95	89,144.80	89,111.67	89,584.85	90,138.39

6.10.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Zepperen is net als Brustem en Velm één van de drie grote dorpen in Sint-Truiden. Het dorpscentrum is een centrum van agrarische fruitteelt, met aan de noordzijde van het 'Zeppers lint' een lokale bedrijvenzone. Verdichting leidde eerder al tot lintbebouwing. Meerlagige appartementenbouw is hier nog toegelaten. Het groot woonuitbreidingsgebied op Dekken (sociale woonwijk), is nog steeds in ontwikkeling en beschikt over een groot reservegebied ten zuiden van de Klein-Dekkenstraat. De geografische centrale kern bij Eynestraat-Roosbeekstraat wordt versterkt in het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden.

De kerk ligt in een beschermd dorpsgezicht en in een woongebied met landelijk karakter (Gewestplan). De kerk is beeldbepalend voor de omgeving door de iets hogere ligging op een glooiend terrein vanaf de Melsterbeekvallei noordelijk van de kerk.

De kerk is samen met andere gemeenschapsvoorzieningen gelegen rond het Sint-Genovevaplein. Deze site ligt excentrisch in het vroegere gemeentelijke grondgebied omwille van de Melsterbeek, die een grens vormt met de historische stad Sint-Truiden.

Het straatdorp aan de driesprong der wegen Kozen-Brustem en Sint-Truiden-Zeppern, wordt gekenmerkt door de centraal gelegen Sint-Genovevakerk en de pastorie en rntmeesterhuis langs de wegen. Verder zijn er nog semi-gesloten en gesloten hoeven in vakwerkbouw van het Vochtig-Haspengouwse type, daterend van de 16de tot de 20ste eeuw. Ten noorden van het dorp, bij de Melsterbeek, ligt het vroegere bogaardenklooster, dat vandaag in gebruik is als schoolinstelling. Opvallend in het landschap zijn de talrijke fruitplantages.

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25f

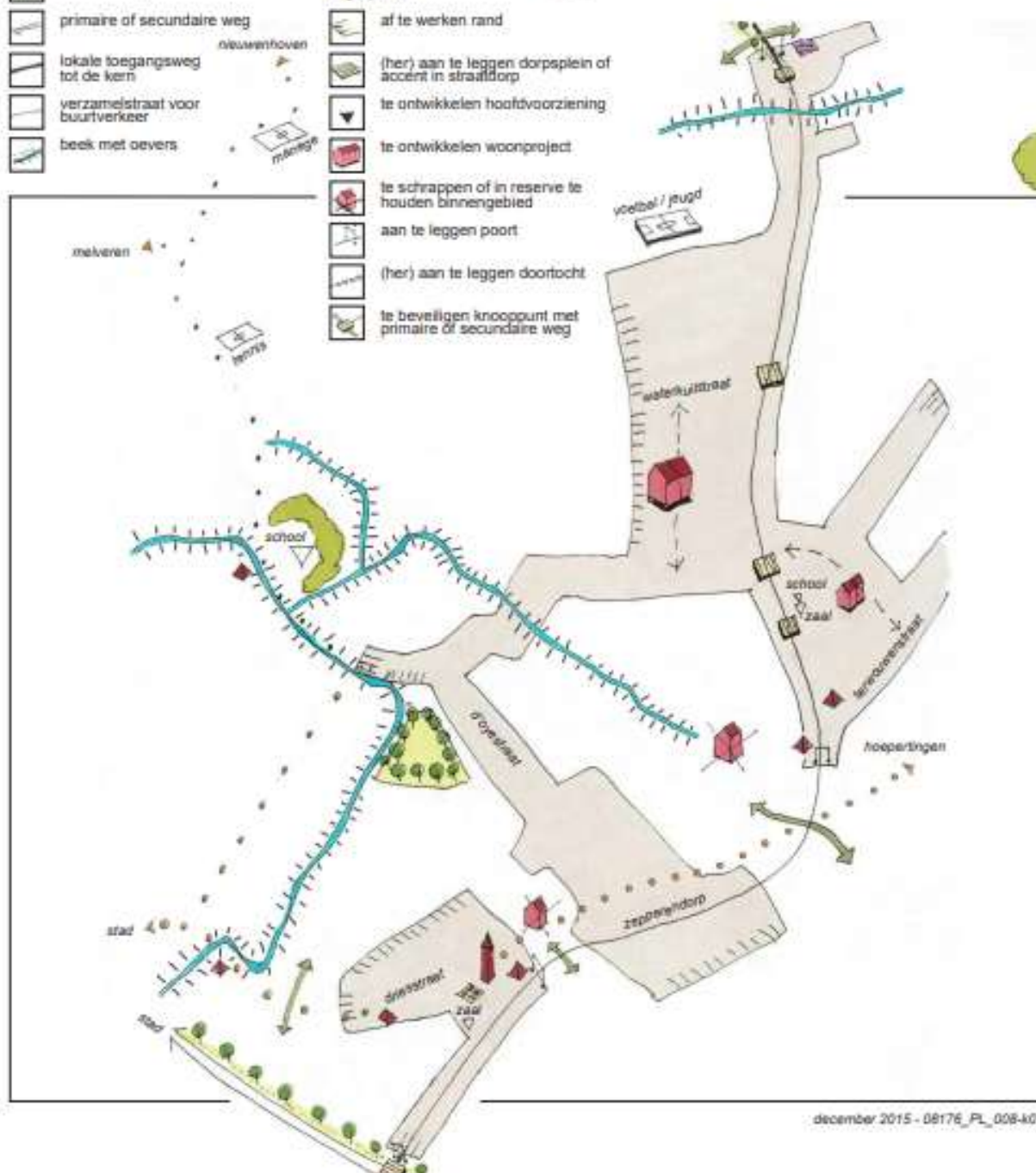

OMGEVING

- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

december 2015 - 08176 PL 008-k07

Kerkhof:

De kerk is gelegen te midden van het operationele kerkhof dat toegankelijk is via een bakstenen poort. Het kerkhof is ommuurd en is beschermd als stads- of dorpsgezicht. De historisch waardevolle kerkhofpoort dateert van 1765 (jaarteken in de sluitsteen). Het kerkhof is sinds 1970 gesloten voor begraving. Er bevinden zich waardevolle grafzerken tegen de kerkmuren en in de voortuin van de pastorie.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er is parkeergelegenheid voor een 35-tal wagens op het kerkplein en de langse parking Zepperen-Dorp. Nabij de kerk is er een bushalte van De Lijn.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie Sint-Genovevaparochie
 - Beschermd monument, MB 28-07-1983
 - Een classicistisch herenhuis uit 1779
 - Beheerd door de kerkfabriek voor bestuursvergaderingen en secretariaat
- Kapelanie
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 28-07-1983
 - Gelegen op het kerkhof
 - Verhuurd door de kerkfabriek als woning
- Sint-Genovevakapel
 - Kapel met bedevaartspuit, al vermeld in 1403
 - Gekend bedevaartsoord in (fruit)toeristische site
- Andere kapellen in de omgeving:
 - O.L.V. van Banneux, 1951, Strijp
 - O.L.V. van Lourdes, vml. wijksschool Dekken, als vervanger van afgebroken Lourdesgrot, 1986
 - Pijlerkapel Sint-Jozef, 1900
 - Pijlerkapel Sint-Antonius, 1905

- O.L.V. kapel, Wellensestraat, 1955
- O.L.V. kapel, Bosveld, 1900
- Kapel paters Assumptionisten in Sint-Aloysiusinstituut, Kasteelstraat
- Hoeve, Sint-Genovevavalein 5
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 28-07-1983
- Rentmeestershuis van het Sint-Servaaskapittel van Maastricht, Zepperen-Dorp 10
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 28-07-1983
- Rentmeesterswoning, Zepperen-Dorp
 - Beschermd monument, MB 28-07-1983
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 28-07-1983
 - Het poortgebouw met duiventil, het herenhuis, de verbinding daartussen en de stalvleugel, zijn beschermd

Foto's van het rentmeestershuis van het Sint-Servaaskapittel van Maastricht en de Sint-Genovevakapel

6.10.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten (o.m. op Allerheiligen, Kermismaandagen, Pinkstermaandag, 11 november, feestdagen)
- Huwelijken (circa 4 per jaar)
- Begrafenissen (circa 7 per jaar)
- Vormselvoorbereidingen Trudofederatie en vormselvieringen
- Schoolvieringen (2 per jaar)

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Wekelijkse eucharistie op zaterdag op 18u00

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - Van Pasen en Allerheiligen is de kerk dagelijks open tussen 10u00 en 17u00.
 - De kerk kan bezocht worden op afspraak. Er is regelmatig vraag voor bezoek van groepen, buitenlandse toeristen, beroepsfotografen, enz.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is open tijdens de vieringen.
 - Tijdens het toeristische seizoen, van Pasen tot Allerheiligen, is de kerk open van 10u00 tot 17u00.
 - Er is een bezoekersgids te koop en verdere info wordt aangeboden op www.zepperen.be en op de Facebookpagina Remacluskring Zepperen
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Jaarlijks zijn er enkele concerten: het Kerstconcert van de basisschool 't Blavierke, een concert van het plaatselijk Genovevakoor.
 - Er zijn soms kleine tentoonstellingen in pastoraal verband.
 - Tijdens de zomer zijn er literaire lezingen.
 - De Genoveva-processie op Drievuldigheidszondag (zondag na Pinksteren). Hierbij brengen de Zepperenaren hulde aan hun patrones, de heilige Genoveva van Parijs, en zegenen de weiden en akkers. De verering van de Heilige Genoveva kadert in de volksdevotie tot de zgn. Drie Gezusters, samen met Brustem en Rijkel. In de archivalia zitten getuigenissen over de processie uit het Ancien Regime. De Genovevaverering werd waarschijnlijk door een begaardenpriester van Zepperen naar Steenhuffel overgebracht, waardoor ook in Steenhuffel jaarlijks een Genovevaprocessie uitgaat. In 2006 werd de processie in Zepperen vernieuwd met hulp van de Erfgoedcel Sint-Truiden en lag de nadruk op taferelen uit het leven van de heilige, in plaats van op Bijbelse scènes. Sinds 2018 wordt de organisatie gedragen door een vernieuwde jonge ploeg zie ook <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/genovevaprocessie-zepperen>
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op afspraak. De rondleidingen worden verzorgd door de Koninklijke Gidsenbond Sint-Truiden, tegen betaling, of door de lokale Remacluskring, gratis.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

6.10.5. Belangrijke cijfers voor Zepperen

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	3.642	43,7	49%	51%	32	1.225,15 ha
Zepperen	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	297 per km ²	207	11	35	12,2 km	19

6.11. Bijkerk Sint-Jan-de-Doper Engelmanshoven

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19505>

6.11.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Jan Baptist (Sint-Jan-de-Doper kerk)

Geografische ligging

- Luikersteenweg 475, 3800 Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 13de AFDELING, sectie B, perceel 271 p
- Coördinaten: 50.772148, 5.255935

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Kana, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Martinus Groot-Gelmen
 - (cfr. samenvoeging parochies Groot-Gelmen-Engelmanshoven-Gelinden)

Eigenaar: stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Landschappelijke element: pastorietuin van de Sint-Jan-de-Doperparochie

Situering van de kerk naast de Luikersteenweg – Bron Geoportaal

6.11.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Vaststelling:

De Sint-Jan-de-Doperkerk is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarde.

De huidige kerk vormt een architecturaal ensemble met de pastorie. De kerk en de pastorie zijn erkend als waardevol pand in het RUP. De pastorietaanbouw van de Sint-Jan-de-Doperparochie is opgenomen als landschappelijk element in de inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed.

De Sint-Jan-de-Doperkerk heeft een uitzonderlijke erfgoedwaarde:

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Architecturaal ensemble met de pastorie – gezamenlijk ontwerp
- Architecturale eenheid van het exterieur én het interieur – neogotische kerk met typische kleurrijke neogotische interieurafwerving – unieke interieurafwervingen op de muren en tongewelven.

Parochie:

De oudste vermelding “Engilmandeshoven” gaat terug tot ca. 925-950 (Germaans "Angilamun-des-Hofum", hoeve van Angilamund). Engelmanshoven was een deel van het grafelijk domein Loon. Engelmanshoven en Vrijheers vormden een gemeente, afhankelijk van de schepenvan Gelinden, met beroep bij het Hof van Vliermaal. Door een ruil kwam de abdij van Sint-Truiden in bezit van de oude kerk en was deze voor 2/3 tiendheffer.

Bouwgeschiedenis:

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De huidige parochiekerk vervangt een ouder kerkgebouw. De eerste Romaanse kerk lag in de Sint-Jansstraat, nabij de oude dorpskern. Er is geen info over de ontstaansgeschiedenis van deze kerk. De datum 1587 refereert naar de oorspronkelijk bouw of een verbouwing door de abt van Sint-Truiden. In 1890-1899 waren er plannen voor de vergroting van de kerk. Het aantal inwoners van de parochie was in de loop van de tweede helft van de 19de eeuw immers sterk toegenomen, waardoor het oude kerkje te klein geworden was. Het oude kerkje lag in een te vochtig gebied waardoor een verbouwing niet mogelijk bleek. Eerst werd er nog gedacht aan het behoud van de toren maar vanaf 1910 werd de gehele Romaanse kerk afgebroken.

Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van oude en huidige kerk – Bron Geoportaal

Ondertussen waren er in 1900 plannen voor de bouw van een nieuwe kerk op een meer centrale plaats. De huidige parochiekerk in neogotische stijl dateert uit 1905-1908 en was een ontwerp van de architecten H. Martens en V. Lenertz. De kerkfabriek deed ook afstand van de oude pastorie. In ruil voor de bouw van een nieuwe pastorie, verkocht de stad de oude pastorie, en bleef tot op vandaag eigenaar van de nieuwe pastorie.

Een oud inplantingsplan van 1903. voor de kerk en pastorie, toont een diagonale situering van de kerk om het koor zoveel mogelijk naar het oosten te richten. Door de sterke helling van het terrein werd de kerk alsnog evenwijdig aan de steenweg Sint-Truiden-Luik gebouwd.

Van de oude kerk bleven enkel de grafstenen van Vossius en Schaetsen behouden.

Foto's genomen door Frieda Schlusmans in 1975 – Bron Geoportaal

Cultuurhistorische objecten:

In de loop van maart 2020 werden waardevolle houten beelden gestolen uit de kerk. Ter voorbereiding van de onttrekking aan de eredienst en herbestemming van deze parochiekerk werd er in 2022 een traject doorlopen van inventariseren, waarden, borgen en afstoten van het religieuze erfgoed. Behoudens het orgel, de altaren en een groot triomfkruis ter hoogte van het koor zijn nu alle religieuze objecten overgebracht naar andere locaties in beheer van de kerkfabriek Groot-Gelmen.

Onderstaande foto's tonen het belang aan van een goede inventarisatie en beveiliging van het waardevolle religieus erfgoed. Wanneer waardevolle objecten onvreemd worden uit kerken of erfgoedpanden, kan men steeds terugvallen op de inventarisatie om klacht in te dienen, om op zoek te gaan naar de verdwenen objecten of om toch ten minste een herinnering te hebben aan het verdwenen erfgoed.

Recente foto's genomen door stad Sint-Truiden in 2020 en oude foto's van fototheek KIK-IRPA

Ter info geven we hierna een overzicht van de waardevolle cultuurhistorische objecten die ooit aanwezig waren in deze kerk.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Kruisbeeld, eik, 16de eeuw
- Sint-Petrus, gepolychromeerd eik, 17de eeuw
- Sint-Rochus, gepolychromeerd eik, 17de eeuw
- Sint-Jan-de-Doper, gepolychromeerd eik, 18de eeuw
- Mariabeeld, eik, gekleed, 18de eeuw
- Polychrome stenen beelden in de zijbeuken:
 - H. Hart van Jezus
 - Sint-Antonius met Jezuskind
 - H. Theresa
 - Onze-Lieve-Vrouw
 - Sint-Jozef
 - H. Lucia met zwaard
 - Onze-Lieve-Vrouw van Banneux

Schilderijen:

- Fresco(Lou Asperslag 1945) ter hoogte van het boogveld bij de overgang van het schip naar het koor
 - Zittende Christus, omringd door kerkstichter Sint-Lambertus, kerkpatroon Johannes de Doper, bejubeld door twee engelen

Meubilair:

- Twee zijaltaren, laat barok, 17de eeuw
- Twee expositietronen, hout met marmerimitatieschilderingen, tweede helft 17de eeuw
- Biechtstoel en preekstoel, eik, Luikse Lodewijk XV-stijl, midden 18de eeuw
- Reeks van zes kerkbanken in eik, eerste helft 18de eeuw

Orgel:

Het orgel in de kerk is samengesteld uit verschillende andere orgels en is van de hand van orgelbouwer Beckers uit 1931. Het pijpwerk was waardevol, maar werd niet goed onderhouden. Naar aanleiding van het traject van inventariseren, waarderen, borgen of afstoten werd er bijkomend advies ingewonnen bij een expert van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het orgel moet niet bewaard blijven en kan weggenomen worden uit de kerk. De twee decoratieve engelen van de orgelkast zijn wel waardevol en moeten wel bewaard blijven.

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, kunsthistorisch bijgewerkt in 2022 naar aanleiding van de zoektocht naar ontwijding en herbestemming van de kerk. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief bij privé persoon.

Zicht op het interieur van de kerk in 1975, foto's genomen door Frieda Schlusmans – Bron Geoportaal

Lit.: Marcel THIJSEN, in *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914*, Sint-Truiden, 1998, p. 146-147; Rombout NIJSSEN en Theo COUN, *Engelmanshoven 1898-1907: een dorp bouwt een nieuwe kerk*, Kerkfabriek, 2007.

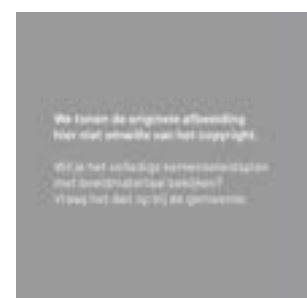
Bronnen:

- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen*, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden, Brussel, 1977, p. 30-32.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel-Gent.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 566 m²
 - oppervlakte perceel: 3.955 m²
- voeg grondplan toe:

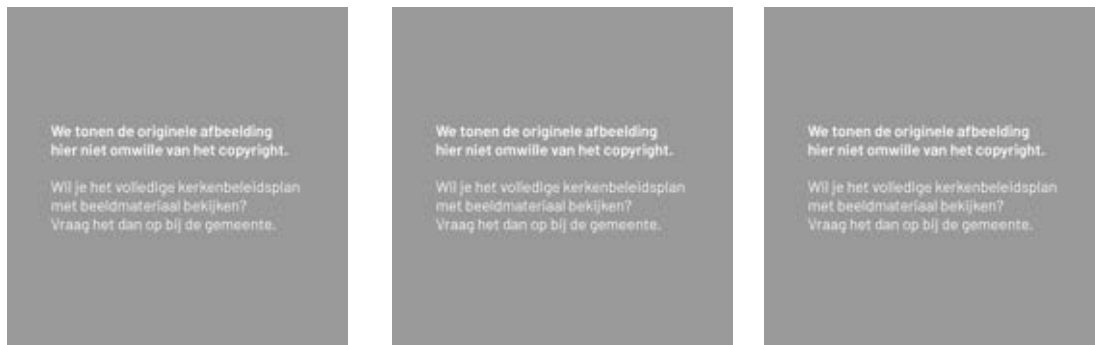
- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 37 m
 - hoogte schip: 18 m
- aantal zitplaatsen: 200 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

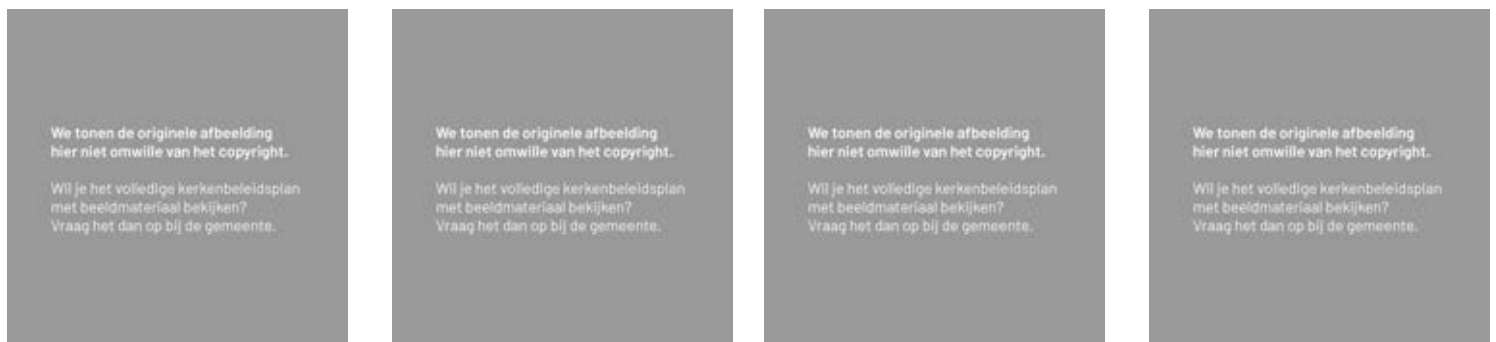
- Type gebouw: Kruiskerk

De kerk is gebouwd in neogotische stijl. De neogotiek inspireert zich op de gotische architectuur met o.m. spitsbogen, verticale ritmering, puntgevels, erkers, enz. (ca. 1820 tot WOII). De kerk beschrijft een grondplan in de vorm van een kruis en heeft een ingebouwde noordwesttoren, een driebeukig schip en zijbeuken van vier traveeën, een transept van één travee en een koor met een driezijdige koorsluiting. De toren is asymmetrisch ingebouwd in de noordoostelijke zijbeuk. De sacristie is aangebouwd in de zuidwestelijke hoek van de kerk.

Het gebouw is opgetrokken in baksteenmetselwerk met verwerking van blauwe hardsteen. De toren heeft een tentdak, het schip, het koor en de transepten hebben zadeldaken en de zijbeuken lessenaarsdaken. Alle daken zijn bekleed met kunstleien.

Deze kerk heeft een bepleisterd, neogotisch interieur met neogotische decoratieve patronen met vruchten en florale motieven. De houten spitstongewelven ter hoogte van de middenbeuk en de transepten zijn gepolychromeerd in neogotische stijl. Tussen de middenbeuk en de zijbeuken zijn er spitsboogvormige scheibogen op zuilen met knoppenkapiteel. De zolderingen boven de zijbeuken zijn houten plafonds die de schuine dakhelling volgen. Ter hoogte van het koor is er een houten straalgewelf. Ter hoogte van het boogveld bij de overgang van het schip naar het koor is er een fresco geschilderd door Lou Asperslag in 1945. De voorstelling betref een zittende Christus, omringd door kerkstichter Sint-Lambertus, kerkpatroon Johannes de Doper, bejubeld door twee engelen.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De sacristie is de enige aparte bijruimte. Ook naast het koor zijn er langs weerszijden kleine aparte ruimten, zijkoren waar vroeger altaren stonden.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof aan de zuidwestelijke zijde van de kerk en de steenweg aan de noordoostelijke zijde van de kerk, alsook de grote niveaunderschillen t.o.v. het kerkhof en de steenweg. Het kerkhof is bovendien nog een actief kerkhof.

De ingebouwde toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Door de aanwezigheid van zijbeuken en transeptarmen en zijkoren is een verdere opdeelbaarheid mogelijk. Deze ruimtes kunnen dienen ter ondersteuning van de herbestemming van het schip en/of het koor. De sacristie, gelegen aan de zuidwestelijke zijde van het schip, vormt een afgescheiden volume ten opzichte van de kerk.

Voorzieningen

De kerk van Engelmanshoven wordt niet langer gebruikt voor erediensten en is omwille van de slechte bouwfysische toestand niet langer toegankelijk voor publiek. Om die redenen werd er bij de kerkfabriek Sint-Martinus Groot-Gelmen geen navraag meer gedaan naar de bestaande voorzieningen.

Wanneer de kerk in de nabije toekomst zal gerestaureerd worden, zullen alle nodige voorzieningen worden gerealiseerd die noodzakelijk zijn voor een toekomstige herbestemming van het kerkgebouw. Hierbij wordt er ook voldoende aandacht besteed aan duurzaamheid en biodiversiteit.

Bouwfysische toestand

De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2018 – inspectieverslag: 30241/2018/B.

- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30241/2018/B:
 - Restauratie
 - De dakbedekkingen en dakaansluitingen vernieuwen.
 - De dakstructuren controleren na het wegnemen van de dakbedekking. Eventuele herstellingen en/of verstevigingen uitvoeren.
 - De toegankelijkheid van de dakvlakken verbeteren.
 - Bij de dakkapellen de staat van het houten buitenschrijnwerk en de verflagen verbeteren.
 - Het loodwerk vernieuwen op de vloer, galmborden en stijlen van de dakruiter.
 - De smeedijzeren kruisen ontroesten en verven.
 - Het dakraam van de sacristie vervangen.
 - De zinken gootbekledingen, hanggoten en regenwaterafvoeren vernieuwen.
 - Het verfwerk van de houten boordplanken tijdig bijwerken en/of vernieuwen.
 - Indien mogelijk de zolders toegankelijk maken voor onderhoud en inspecties.
 - De topstukken van de dekstenen op de topgevels herstellen en opnieuw degelijk bevestigen.
 - De losliggende afzaten van enkele steunberen opnieuw vastleggen.
 - Het baksteenmetselwerk op de hoeken van de sacristie herstellen.
 - De keldertrap herstellen.
 - In de daarvoor voorziene nissen opnieuw een torenuurwerk plaatsen. Op z'n minst de nissen aan de buitenzijde dichtten met een vogelwerend net.
 - Gehele object
 - Alle lekken in daken en goten dichtten in afwachting van een grondige restauratie.
 - Voorzie steeds een budget voor een tien- tot vijftienjaarlijkse onderhoudsbeurt van de dakruiter en de hogere delen van de toren.
 - Dak
 - De dakvlakken periodiek en na een hevige storm controleren en eventuele gebreken herstellen.
 - Dakwaterafvoer
 - De dakgoten tijdig kuisen.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De muurankers tijdig ontroesten en voorzien van de nodige afwerklagen.
 - De diefijzers tijdig ontroesten en voorzien van de nodige afwerklagen.
 - De smeedijzeren verankering van de schoorsteen ontroesten en verven.
 - De stalen profielen ontroesten en verven van de troggewelven in de kelder.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - De houten ramen herstellen en de verflagen vernieuwen.
 - De afwerklagen van de deuren bijwerken en/of vernieuwen.
 - Afwerking en inrichting
 - De door houtborende insecten aangetaste delen behandelen en nadien regelmatig controleren op mogelijke activiteit.
 - De beschadigde binnenpleister herstellen.

- Technische installatie
 - Het stalen luiwerk van de klokken ontroesten en voorzien van een roestwerende verflaag.
- Site en omgeving
 - De aanpalende bomen tijdig snoeien en onderhouden.
 - De bestrating onderhouden.

De schade en gebreken, opgenomen in de oude verslagen, werden nooit goed opgevolgd. Het laatste verslag van Monumentenwacht Limburg dateert al van 7 jaar geleden en toen was er het algemeen advies om over te schakelen tot restauratie van de kerk. De kerkfabriek had onvoldoende financiële middelen om de restauratiewerken uit te voeren. Door het uitblijven van dringende herstellingen en algemeen goed onderhoud en beheer, is er vandaag meer nood aan een grondige restauratie.

Naar aanleiding van de vergevorderde schade aan de dakbedekking en de regenwaterafvoeren, werden er nadarhekkens geplaatst rond de kerk en vertonen de houten gewelven en het opgaand muurwerk in het interieur vochtschade en zoutuitbloeiingen. De kerk is inmiddels gesloten voor publiek.

Na het samenvoegen van de parochies Groot-Gelmen, Gelinden en Engelmanshoven binnen de pastorale eenheid Kana, werd de Sint-Jan-De-Doperkerk van Engelmanshoven niet langer gebruikt worden voor erediensten. De stad Sint-Truiden is eigenaar van deze kerk en zal na het onttrekken aan de eredienst van het kerkgebouw opnieuw verantwoordelijk zijn voor het onderhoud en beheer ervan.

De stad Sint-Truiden heeft onvoldoende financiële middelen om dit gebouw als eigen patrimonium te restaureren en te herbestemmen. Omwille van die reden is er samen met de kerkfabriek gezocht naar een verkoop van het kerkgebouw, samen met de bijhorende pastorie en de parochiezaal. Tot op vandaag is er echter nog geen geschikte koper gevonden, en ook geen toekomstvisie ontwikkeld voor een toekomstig gebruik of toekomstige functie.

Financiële gegevens (optioneel)

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	
32406.42	9306.66	0	0	0	0	

- Er zijn geen informatieve ramingen m.b.t. FMJP. De stad Sint-Truiden en de kerkfabriek zoeken gezamenlijk naar een verkoop van de kerk en de pastorie die eigendom zijn van de stad Sint-Truiden en de parochiezaal die eigendom is van de kerkfabriek.

6.11.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Engelmanshoven is een gemeente op het Haspengouws leemplateau, met een zacht golvend reliëf, dalend naar de Herk. Het is een landbouwgemeente met een vroegere dorpskern ten noordoosten van de steenweg Sint-Truiden-Luik, doorsneden door verscheidene holle wegen. Het oude kerndorp is gelegen op het kruispunt van de Sint-Jansstraat met de Bosstraat en de Engelmanshovenstraat. Het voormalige romaanse kerkje lag ten zuiden van dit kruispunt. De huidige kerk is nu gelegen ten zuidwesten van de steenweg en niet langer in de dorpskern, zoals bij de meeste landelijk gelegen parochiekerken. De recente dorpsuitbreiding in de 20ste eeuw gebeurde dan ook ten zuidwesten van dezelfde steenweg. Het stratenpatroon is hier gekenmerkt door lintbebouwing. Ook de bebouwing langs de N3 is gekenmerkt door lintbebouwing.

Zowel ten noorden als ten zuiden van de kerk is er aan beide zijden van de weg een zeer mooi uitzicht naar het reliëfrijke landschap met weilanden, akkers en boomgaarden en fruitbomen. Verschillende fietsroutes lopen door dit landschap en langs de kerk. Omdat deze open ruimte verbinding vanuit visueel-landschappelijk oogpunt één van de meest waardevolle is in de gemeente, is het open houden van het uitzicht naar de open ruimte vanaf de steenweg, prioritair. Bebouwing van de vrije percelen in landelijk woongebied dient op een transparante manier te gebeuren, zodat het karakter van de vrijstaande kerk gehandhaafd blijft en de kernen van Engelmanshoven en Gelinden niet evolueren naar één groot aaneengesloten lint langs de N3. Het gebied van de kerk, de pastorie en de parochiezaal werd opgenomen in een Ruimtelijk Uitvoeringsplan, en is bestempeld als landelijk woongebied, deels voor de belangrijke ordening van de woonbebouwing op deze plek.

De huidige kerk staat vrij in een open ruimte en is vanop afstand duidelijk herkenbaar, maar neemt geen prominente plaats in, in het ruimtelijk weefsel. De kerk is niet geënt op een kerkplein, maar gelegen langs de drukke steenweg Sint-Truiden-Luik. De kerk en de pastorie vormen door hun ligging geen aansluiting op het omliggende weefsel. Er zijn zeer grote niveauverschillen in het reliëf wat de relatie met de directe omgeving bemoeilijkt. De kerk en de pastorie zijn lager gelegen ten opzichte van het aanpalende kerkhof en de pastorietaan. Het is moeilijk, praktisch onmogelijk, om hier een nieuwe laag toe te voegen aan de geschiedenis van het ontstaan en verplaatsing van de kerk binnen het dorp.

De kerk en de pastorie vormen op vlak van perceelsgrootte een belangrijk gebouwenensemble. De twee gebouwen zijn ontworpen door dezelfde architecten en worden gekenmerkt door dezelfde bouwstijlkenmerken en dezelfde bouwmaterialen. De beboomde tuin bij de pastorie en de parochiekerk is een landschappelijk element met erfgoedwaarde. In de voortuin bevinden zich vier voorname bomen: twee bontbladige vederesdoorns (*Acer negundo* 'Variegatum'), een gewone robinia (*Robinia pseudoaccacia*) en een pruim 'Blauwe van Ordingen'.

De kerk en de bijhorende gebouwen kunnen niet gelden als hefboom om het dorp anders en beter te organiseren. De ligging van de gebouwen leent zich minder tot publieke voorzieningen voor het dorpengeheel. Mogelijks biedt de herwaardering van de plek als knooppunt in het gemeenschapsleven hier wel een aanknopingspunt.

Een zekere continuïteit op architecturaal vlak is wel mogelijk. Een ontwerp voor de kerk en pastorie dat voortbouwt op het bestaande hoeft niet te betekenen dat nieuwe architecturale ingrepen op voorhand uitgesloten worden, wel integendeel. De ingreep moet wel passen op het schaalniveau van de gebouwen en de (directe) omgeving. Een gebouw dat aansluiting vindt bij (nieuwe) gebruikers en dat uitnodigt tot gebruik. Een gebouw dat aansluit op de ruimtelijke context en dat toch een zekere bijzonderheid in zich blijft dragen.

gewenste ruimtelijke structuur gelinden - groot-gelmen - engelmanshoven

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25i

OMGEVING
PAASDE VOOR PUNTEN

structuurschets, welk toekomstbeeld?

- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdoorvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers
- fiets- en voetgangersas
- beeldbepalend element (kerkdoren, kasteel, hoeve, ...)
- boscomplex, kasteelpark, groen-massa in of aan de kern
- sport-, recreatie- en jeugdterrein
- reliëf

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

- af te werken rand
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straatdorp
- te ontwikkelen hoofdoorvoorziening

- te ontwikkelen woonproject
- te schrappen of in reserve te houden binnengebied
- aan te leggen poort
- (her) aan te leggen doortocht
- te beveiligen knooppunt met primaire of secundaire weg

- aan te leggen fiets- en wandelas
- op te waarden baken, beeldbepalend element
- te versterken groenmassa
- te versterken laan of hollie weg
- aan te leggen / te ordenen recreatieplein

december 2015 - 08176_P1_005-k10

Kerkhof:

Het kerkhof ten zuiden van de Sint-Jan Baptistkerk is een actief kerkhof. Voor de omvorming van deze herdenkingsplaats naar de inrichting van een afscheidstuin werd, in opdracht van stad Sint-Truiden, een masterplan opgemaakt door Antea Group. Dit masterplan omvat de herinrichting en vergroening van de begraafplaats, alsook de technische beschrijvingen voor de uitvoering ervan. Doel is om het grijze, grotendeels met grind afgewerkte kerkhof, om te vormen tot een groene, ecologische en duurzame afscheidstuin. Het masterplan werd in 2024 afgerond, maar de uitvoering van het plan laat op zich wachten.

Foto's met zicht op kerk met oud kerkhof en huidig kerkhof

De grafstenen van de pastoors Vossius en Schaetsen op de oude begraafplaats van de voormalige kerk, werden bewaard en overgebracht bij de sloop van de oude kerk en de bouw van de huidige kerk.

- Henricus Schaetsen (1598-1676)
 - pastoor van Engelmanshoven van 1624 tot 1639
 - De steen met zijn wapenschild herinnert aan het feit dat tijdens zijn pastoraat, in 1632 of 1634, het koor van de vml. Romaanse kerk verbouwd werd. De steen wordt nu in de huidige kerk bewaard.
 - *D[ominus] et M[agister] Henricus Schaetsen, pastor hujus loci, me fieri fecit Ao 1632 [of 1634]*
- Joannes Baptist Vossius (1607-1683)
 - pastoor van Gelinden van 1632 tot 1639
 - pastoor van Engelmanshoven van 1639 tot 1683

De steen met zijn wapenschild is zijn grafsteen en herinnert aan zijn priesterschap. Hij lag oorspronkelijk in de vloer van de vml. Romaanse kerk. Aan het einde van de 19de eeuw stond hij in een zijmuur van het koor. Hij is nu in de kerkhofmuur ingemetseld.

Afbeeldingen van de grafstenen

Parkeermogelijkheid:

Er is parkeermogelijkheid in de zone voor de pastorie voor enkele wagens. Naast de drukke steenweg Sint-Truiden-Luik zijn er parkeerstroken die tijdens evenementen in de parochiezaal gebruikt worden om te parkeren.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie, Luikersteenweg
 - Erkend als waardevol pand in RUP
 - Pastorietuin landschappelijk element
- Parochiezaal, Luikersteenweg
 - Grenst aan de pastorie, maar is later gebouwd
 - De zaal beschikt over een keuken

Zicht op de pastorie en parochiezaal

6.11.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk van Engelmanshoven wordt niet langer gebruikt voor erediensten en is omwille van de slechte bouwfysische toestand niet langer toegankelijk voor publiek.

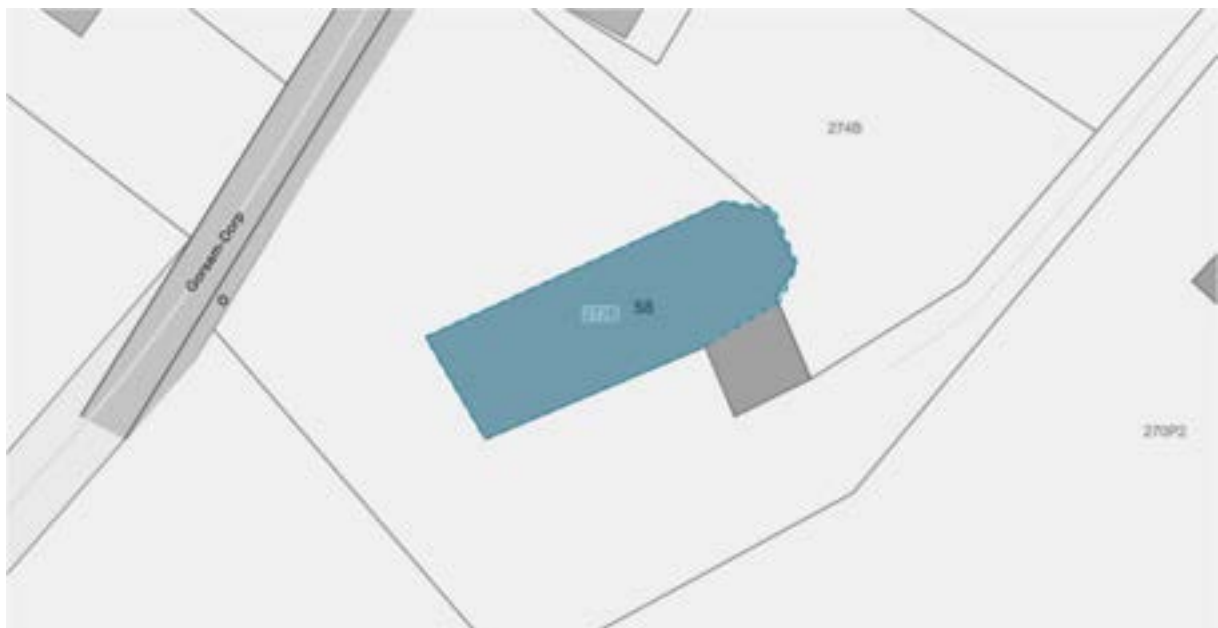
6.11.5. Belangrijke cijfers voor Engelmanshoven

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	643	42	49,6%	50,4%	12	487,67 ha
Groot-Gelmen + Engelmanshoven	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	132 per km ²	0	0	0	3,8 km	6

6.12. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming Gorsem

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2809>

6.12.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming

Geografische ligging

- Gorsem-Dorp 58, 3803 Gorsem, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 7de AFDELING, sectie A, perceel 272 b
- Coördinaten: 50.832850, 5.164360

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming Gorsem

Eigenaar: stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 09-03-1996
- Omgeving beschermd als stads- of dorpsgezicht, MB 09-03-1996

Situering van de kerk in het dorpscentrum – Bron Geoportaal

6.12.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

Bescherming:

De bescherming als monument betreft de eind 18de-eeuwse parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming met uitzondering van de sacristie. De kerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu architectuurhistorische waarde). Het zaalkerkje uit het einde van de 18de eeuw heeft een zeer belangrijk kunstbezit waaronder een Maaslandse Sedes Sapientiae (13de eeuw) en een romaanse doopvont.

De kerk is samen met de 19de-eeuwse sacristie en het omgevende kerkhof ook als dorpsgezicht beschermd.

Deze bescherming is gelinkt aan het algemeen belang gevormd door de historische waarde omdat ze integrerend deel uitmaakt van de kerksite.

Parochie:

De oudste vermelding gaat terug tot 1064 als Grusmithis (Germaans “grosmithum”, gaspeldoon). Het goed werd verworven door de abdij Cornilimunster van bisschop van Toul. Het was een Loonse heerlijkheid en vanaf 1450 tot aan de Franse bezetting in bezit van het graafschap van Duras. In 1377 kwam het in eigendom van de familie van Schoonhoven. De kerk werd in 1487 ingelijfd bij het O.L.V. kapittel van Sint-Truiden, tiendheffer, met kanunnik als bedienaar. Enclave Schelfheide bij Nieuwerkerken.

Bouwgeschiedenis:

De Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming is een sober laat-classicistisch zaalkerkje uit het einde van de 18de eeuw. De ingebouwde westtoren dateert uit de 19de eeuw, evenals de sacristie die aangebouwd is in het zuid-oosten.

Foto's genomen door Frieda Schlusmans in 1975 – Bron Geoportaal

In 1964 werd het kerkinterieur grondig aangepast, naar aanleiding van het Tweede Vaticaans Concilie, en ontdaan van alle ‘overbodige’ meubilair en ‘overdadige versieringen’. De communiebank,

de preekstoel, het hoofdaltaar en de zijaltaren werden verwijderd. Slechts een aantal kleine onderdelen zijn tot op vandaag bewaard gebleven. De muurschilderingen in de koorsluiting werden overschilderd.

Foto's van het oude interieur versus het huidige interieur

Cultuurhistorische objecten:

Beelden en meubilair:

- Sedes Sapientiae, Maasland, 12de eeuw
 - Moderne polychromie, kind en deel van zetel uit latere periode (vermoedelijk 19de eeuw)
- Pieta, gepolychromeerd pleister, vervangt stenen pieta uit de 16de eeuw
- Sint-Augustinus, gepolychromeerd hout, circa 1500
- Sint-Lambertus, gepolychromeerd hout, circa 1500
- Jezus aan kruis, hout, vermoedelijk 17de eeuw
- Sint-Rochus, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouwebeeld met Kind, gepolychromeerd hout, einde 17de eeuw
- Sint-Sebastiaan, gepolychromeerd hout, 17de eeuw

- Heilig Hart van Christus, gepolychromeerd pleister
- Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, gepolychromeerd pleister
- Jozef met Kind Jezus, pleister
- Romaanse doopvont (13de eeuw)
- Wijwatervat, gedateerd 1619
- Biechtstoel, hout, 19de eeuw
- Patroonheilige, modern reliëf tegen de westgevel boven de toegang
- Grafsteen met datering 1356, hardsteen
- Grafkruis (exterieur) van Goevaert Peecstaert (+1667), geplaatst door Lusbeth Scheven, met Jezusmonogram en voorstelling van Jezus aan het kruis, hardsteen
- Grafkruis (exterieur) van pastoor Suintinus Quwerx (+1837), hardsteen

In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) zijn ontwerpplannen bewaard voor een hoogaltaar, opgemaakt door Emile Dehennin en gedateerd 22 december 1899.

Orgel:

Het betreft een waardevol orgel van orgelbouwer Philippe II le Picard uit 1752. Het orgel, de kast en de balustrade zijn als één geheel ontworpen en vervaardigd uit eikenhout. Het orgel is afkomstig uit de kerk van Velm en werd in 1838 gerepareerd door orgelbouwer Clerinx.

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, online op Erfgoedplus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt en dekenij Sint-Truiden, dynamisch archief was in pastorie.

Lit.: Jos GYSELINCK, *Sint-Truiden: Gorsem Parochiekerk Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming en omgeving*, Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL000394, 1996, Daniëlle KEVERS, *Gorsem, in Vergeet je wortels niet*. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 38-43.

Bronnen:

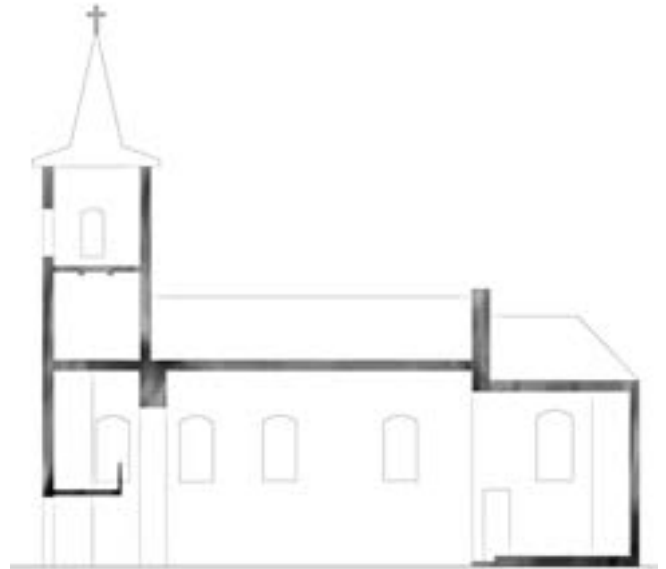
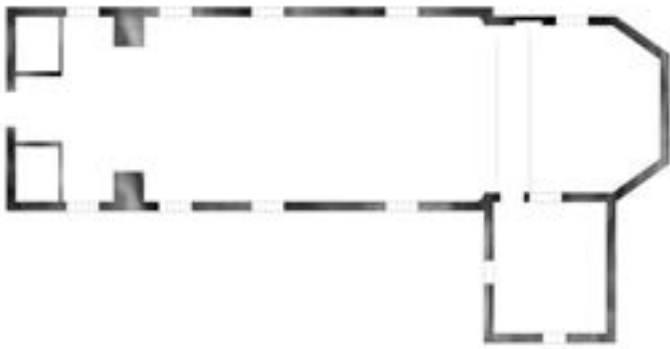
- BORCHGRAVE D'ALTENA J., *Notes pour servir à l'étude des oeuvres d'art du Limbourg*, II, in *Bulletin de la Société d'art et d'histoire du diocèse de Liège*, XLVIII, p. 6-7.
- DE DIJN C.G. - SMETS L., *Keuze uit het kerkelijk kunstbezit van de parochies van Groot-Sint-Truiden*, Catalogus Kunst en Oudheden in Limburg, 19, Sint-Truiden, 1977, p. 24.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- LEMMENS M. 1998: Arnold Clerinx (1816-1898), een ambachtelijk orgelmaker met grote persoonlijkheid, in: *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914, tentoonstellingen Sint-Trudofeesten 1998*, Sint-Truiden, 192-207.
- Beeldbank Onroerend Erfgoed, collectie Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML), *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming* [online], <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/428167> (geraadpleegd op 4 december 2024).
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 237 m²
 - oppervlakte perceel: 1.523 m²

- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 20 m
 - hoogte schip: 11 m
- aantal zitplaatsen: 150 stoelen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

Het sober laat classicistische zaalkerkje in Gorsem is opgetrokken in baksteenmetselwerk en de daken zijn bekleed met natuurleien. Er is een kalkstenen plint en de ook de omlijsting van de toegangsdeur in de westelijke gevel is vervaardigd in kalksteen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De toren van de kerk is ingebouwd en heeft een ingesnoerde naaldspits.

Het schip heeft vier traveeën en het koor heeft één rechte travee en een driezijdige koorsluiting. Deze bouwdelen zijn bekroond met zadeldaken. De rechthoekige sacristie is gebouwd tegen de zuidelijke zijde van het koor. Dit bouwdeel is bekroond met een tentdak.

De opgaande muren en de halfronde tongewelven zijn bepleisterd en wit geschilderd.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De sacristie is de enige bijruimte. Er zijn ook twee kleine ruimtes langs weerszijden van het inkomportaal.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk. Het kerkhof is beschermd als dorps- of stadsgezicht en herbergt meerdere waardevolle graven.

De ingebouwde toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal met het waardevolle orgel zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken. Er zijn wel stabiliteitsproblemen ter hoogte van het doksaal, gelinkt aan de plaatsing van het huidige kerkorgel.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Hier is geen verdere opdeelbaarheid wenselijk. De sacristie, gelegen aan de zuidelijke zijde van het schip, vormt een afgescheiden volume ten opzichte van de kerk.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk werd verwarmd met stookolie, via warme luchtventilatie. De installatie wordt regelmatig gekeurd.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. De laatste keuring dateert van 2008.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	De kerk beschikt over een brandbeveiliging.
Bliksembeveiliging	Geen info. Er is vermoedelijk bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Verzekering: 1.800 € Brandblussers: 85 € Alarminstallatie: 290 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 150 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is opslagruimte in de sacristie.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Renovatie van de dakbedekking in 2022.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2018: Inspectie bouwkunde

– inspectienummer: 30024/2018/B. Het laatste verslag van Monumentenwacht interieur dateert van 2021: Interieurinspectie – inspectienummer: L-3803/30024/2021/I.

- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er zijn vochtproblemen in de kerk en in het toilet.
 - Er zijn herstellingswerken nodig aan de elektriciteit.
- De inspecties van Monumentenwacht Limburg dateren van vóór de laatste herstellingswerken aan de dakbedekking van de kerk. Een aantal van de gebreken werden inmiddels hersteld. Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30024/2018/B:
 - Dak
 - De lekken in de leibedekking dichten.
 - De uitgezakte muuraansluitingen herplaatsen.
 - De topbekroning controleren en herstellen indien nodig.
 - Een degelijke sluiting en toegang voorzien aan het torenluik.
 - De schoorsteen herstellen.
 - Dakwaterafvoer
 - Goten regelmatig proper maken, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.
 - Kapconstructie en zolder
 - De aantasting door huisboktor bestrijden.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De klimopbegroeiing tege het muurwerk verwijderen.
 - De natuurstenen dorpels herstellen.
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Het weggevalen galmbord terugplaatsen.
 - Het houten schrijnwerk onderhouden
 - Het glas-in-lood herstellen.
 - Afwerking en inrichting
 - De aangetaste kerkstoelen behandelen.
 - Het interieur herstellen.
 - De hardstenen plinten afnemen voor de behandeling en terugplaatsen.
 - Indien gewenst, de natuurstenen vloer herstellen.
 - Indien gewenst, het orgel restaureren.
 - Site en omgeving
 - De omliggende bomen regelmatig snoeien.
 - Gehele object
 - Het wespennest laten verdelgen en verwijderen.
 - De zolderruimtes proper maken.
 - De ladder op de klokkenstoel degelijk verankeren.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Er zijn vochtproblemen in de kerk en in het toilet.

Er zijn herstellingswerken nodig aan de elektriciteit.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
24,758.53	14,525.02	14,165.34	2,933.30	11,201.59	11,584.92	17226.36

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
23,125.70	17,780.00	18,005.00	17,915.00	17,825.00	17,790.00

6.12.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Gorseem is een gemeente in Vochtig Haspengouw, met dalend reliëf van het zuidoosten naar het noordwesten, door de depressie van de Molenbeek. Gorseem is een klein straatdorp aan de weg Sint-Truiden-Runkelen, met aan de westkant de kerk. Ten noordwesten zijn er grachten, vermoedelijk van een schans. Aan de oostkant van de weg is er recente lintbebouwing. Buiten het dorp, op de grens met Sint-Truiden, staat een merkwaardige bakstenen hoeve, de zogenaamde “Schaliewinning”.

De Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opnemingkerk is gelegen in woongebied met landelijk karakter (Gewestplan). In het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden beschrijft het toekomstbeeld Runkelen-Gorseem, als een middelgroot dorpengeheel, met een aantal gezamenlijke voorzieningen, verdeeld over de beide straatdorpen. Via twee lokale invalswegen wordt het dorpengeheel Gorseem-Runkelen verbonden met de historische binnenstad. De kerk van Gorseem is gelegen op één van de toegangswegen die Gorseem via Nieuw-Sint-Truiden met de binnenstad verbindt. De Molenbeekvallei wordt beschermd en verder ontwikkeld als groene corridor tussen beide dorpen. Om het karakter van beide dorpen te benadrukken wil men zes ‘poorten’ aanbrengen aan de rand van beide kernen om automobilisten te laten aanvoelen dat ze het woongebied binnenrijden. Daarnaast wil men de identiteit van de bestaande pleinen versterken; voor Gorseem is dat het plein aan Gorseem-Dorp ter hoogte van de kerk.

gewenste ruimtelijke structuur runkelen - gorsem

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25f

OMGEVING
PLAATSE VOOR HOUT

structuurschets, welk toekomstbeeld?

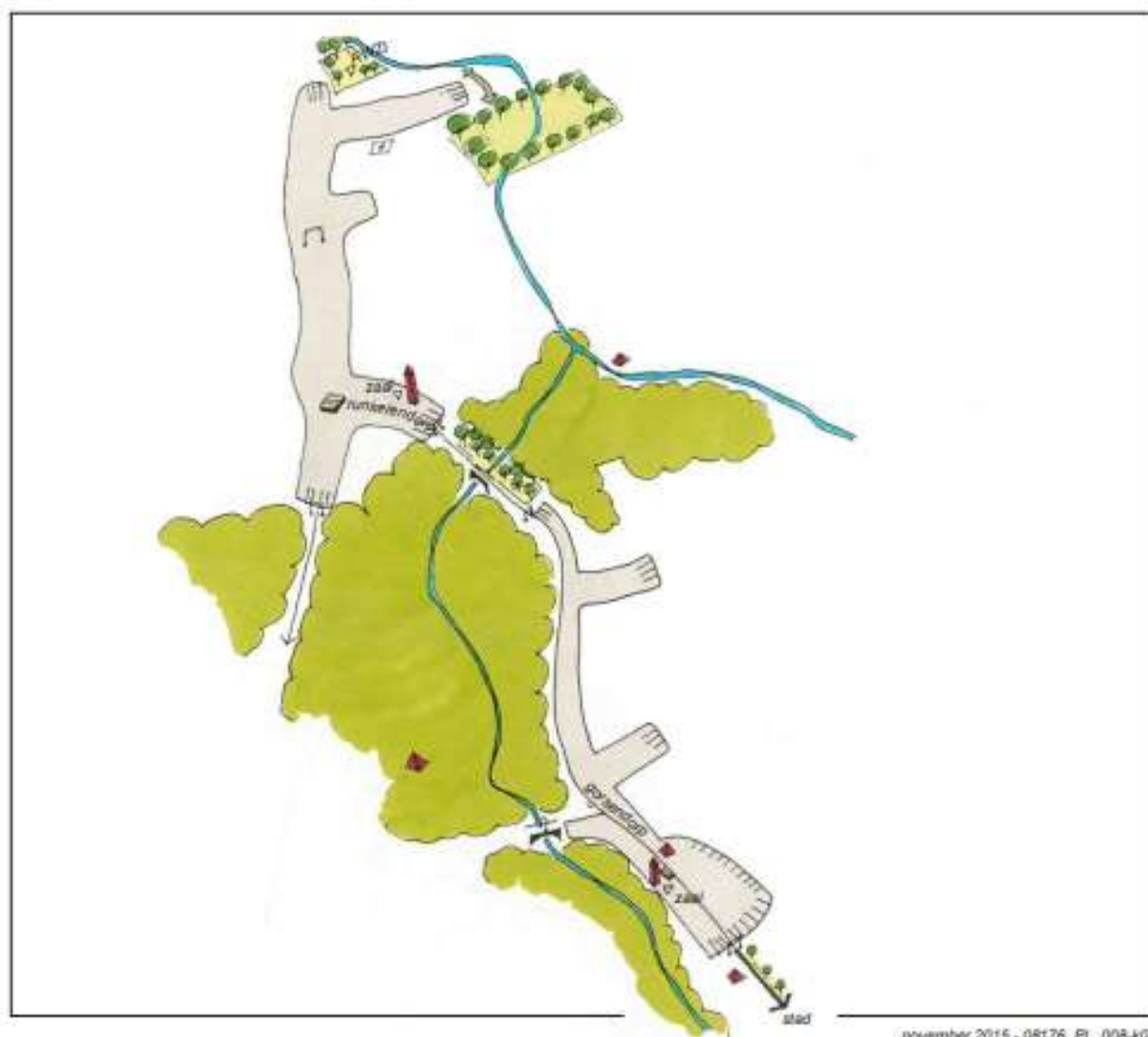
- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers

- fiets- en voetgangersas
- beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)
- boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern
- sport-, recreatie- en jeugdterrein
- reliëf

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

- af te werken rawind
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straaldorp
- te ontwikkelen hoofdvoorziening
- te ontwikkelen woonproject

- te schrappen of in reserve te houden binnengebied
- aan te leggen poort
- (her) aan te leggen doortocht
- te beveiligen knooppunt met primaire of secundaire weg
- aan te leggen fiets- en wandelas
- op te waarden baken, beeldbepalend element
- te versterken groenmassa
- te versterken laan of holle weg
- aan te leggen / te ordenen recreatieplein

november 2015 - 08176_PL_008-k04

De kerk is visueel afgescheiden van de straat omdat de voormalige pastorie en een buurwoning tussen de kerk en de straat gebouwd werden. Een echt 'kerkplein' kan men dit plein daarom niet noemen. Het is nodig een andere identiteit te geven aan dit plein of de verstorende bebouwing te slopen in functie van de ontwikkeling van een kerkplein. De kerk en het kerkhof zijn toegankelijk via een smalle weg langs de pastorie.

Van op de hoofdweg van Sint-Truiden naar Gorsem loopt ook een smalle verharde kerkwegel naar de kerk en het kerkhof. Deze voetweg loopt op de grens van twee voortuinen tussen hagen en komt uit aan de zijkant van de kerk op het kerkhof. Dit paadje vormt een alternatieve toegang tot de kerk, parallel met de hoofdtoegangsweg. Op historische kaarten is te zien dat de parochiekerk al ingeplant was op enige afstand van de dorpsstraat en dat ze dus niet direct bereikbaar was van op de straat. De kerkwegel werd vermoedelijk aangelegd om een tweede, rechtstreekse toegang tot het kerkhof te hebben.

Ten westen van de kerk opent zich het landschap rondom het kasteel van Duras dat beschermd is omwille van zijn landschappelijke waarde. Gorsem is eveneens een toonaangevend dorp voor de fruitsector in Sint-Truiden. Het agrarische karakter van het dorp wil men in de toekomst verder versterken met een uitbreiding van het agrarisch gebied ten oosten van de dorpskern.

De parochiekerk Onze- Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming is gelegen in een beschermd stads- of dorpsgezicht. De bescherming als dorpsgezicht betreft de 18de-eeuwse parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming met 19de-eeuwse sacristie en het omgevende kerkhof. De onmiddellijke omgeving is beschermd omwille van de historische waarde omdat ze integrerend deel uitmaakt van de kerksite.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2810>

Naar aanleiding van de recente restauratiewerken aan de kerk werd een beheersplan Onroerend Erfgoed opgemaakt en goedgekeurd door het agentschap Onroerend Erfgoed.

De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming maakt integraal deel uit van het landschappelijk geheel het kasteeldomein van het kasteel van Duras. Er is geen directe visuele link met het kasteeldomein of het kasteel omwille van het landelijk karakter van het landschappelijk geheel.

Zicht op de kerk van op de rand van het kasteeldomein van Duras

Het kasteeldomein van Duras vormt echter een belangrijk gegeven in de ruimtelijke omgeving van de kerk. Het is een uitgestrekt landgoed van circa 134 hectare in het zachtglooiende vochtig-Haspengouw ten noordwesten van Sint-Truiden. Door zijn ontstaan, evolutie en bestanddelen is het uitzonderlijk en bepalend voor de inrichting en organisatie van het landschap. Ook op historisch vlak was er een belangrijke link tussen het graafschap Duras en de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel. Langs de kerk leidt een onverharde weg naar een stenen brugje over de Molenbeek tot in het landschappelijk geheel van het kasteel van Duras. Op historische kaarten is te zien dat deze weg al bestond in de periode 1745-1748. (Villaretkaart).

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135125>

Dit classicistisch kasteel in Palladiaanse stijl is gelegen op de plaats van de burcht van de Heren van Duras. De eerste vermelding gaat terug tot 1102. Het kasteeldomein is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarde. Het kasteel van Duras is beschermd als monument omwille van de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde) en de artistieke en historische waarde (in casu geschiedkundige waarde).

Kerkhof:

Het ommuurde kerkhof ten westen van de Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemelopnemingkerk is nog steeds actief. Het kerkhof is visueel afgescheiden van de straat en is enkel bereikbaar via een smalle toegangsweg langs de kerk, die de straat verbindt met de toegang van de kerk.

Er zijn meerder historisch waardevolle grafmonumenten:

- Grafsteen met datering 1356, hardsteen
- Grafkruis (exterieur) van Sacharias Bosmans (+1632) en echtgenote Margareta Schuppen (+1623) met voorstelling van Jezus aan het kruis, hardsteen
- Grafkruis van Goevaert Peecstaert (+1667), geplaatst door Lusbeth Scheven, met Jezusmonogram en voorstelling van Jezus aan het kruis, hardsteen
- Grafkruis van pastoor Quintinus Quwerx (+ 1837), hardsteen

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Parkeren kan langs de straat. Er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Parochiezaal 'Gorsem's Gasthof', Gorsem-Dorp
 - De zaal wordt actief gebruikt
 - De zaal beschikt over sanitair, een keuken en heeft een capaciteit van 100 personen
- Semi gesloten hoeve, Gorsem-Dorp 49-51
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed, omwille van de historische en architecturale waarde
 - In kern opklimmend tot midden 18de eeuw, doch in de 19de en 20ste eeuw sterk aangepast en verbouwd
 - Oorspronkelijk interessante ligging tegenover de kerk
 - Ruimtelijke en visuele link verstoord door de bebouwing op Gorsem-Dorp 54 en 56
- Hoeve Schaliëwinning
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed, omwille van de historische en architecturale waarde
 - In kern opklimmend tot midden 17de eeuw, doch latere toevoegingen en aanpassingen
- Onze-Lieve-Vrouwekapel
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed, omwille van de historische en volkskundige waarde
 - Een bakstenen barokkapelletje, onder zadeldak in leien. In- en uitgezwenkte top met spiraalmotieven en afdekking in Franse steen
- Kasteel van Duras
 - Beschermd monument, MB 09-10-1948

6.12.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- In deze kerk wordt geen eucharistieviering meer gegeven.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is nooit open voor bezoekers.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is enkel open tijdens de wekelijkse gebedsdienst op vrijdagavond.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Er vinden nooit evenementen plaats.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Neen.

Zie ook <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen>

6.12.5. Belangrijke cijfers voor Gorsem

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	394	43,6	50,3%	49,7%	10	230,12 ha
Gorsem	bevolkings-dichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	171 per km ²	0	0	0	0,3 km	2

6.13. Annexekerk Sint-Petrus en Paulus Halmaal

Foto genomen door stad Sint-Truideni op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/22994>

6.13.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Petrus en Paulus (Sint-Pieter en Pauluskerk)

Geografische ligging

- Halmaal-Dorp 27, 3800 Halmaal, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 4de Afdeling, sectie A, perceel 231 c
- Coördinaten: 50.803699, 5.154049

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: federatie Velm, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Lambertus Bevingen

Eigenaar: Stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen

Situering van de kerk in dorpscentrum – Bron Geoportaal

6.13.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Vaststelling:

De Sint-Pieter-en-Pauluskerk is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarden.

Parochie:

Circa 680 werd het gebied vermeld als "Halmale". De goederen van het klooster Sint-Vaast bij Atrecht, werden in 1603 geruimd tegen Provins door abdij van Sint-Truiden, die sindsdien hoofdtiendheffer en behever was. De kerk lag in puin en werd weer opgebouwd. Halmaal was ooit onder voogdij van de graven van Loon. Nu is deze kerk een hulpkerk van Bevingen en valt ze onder dezelfde kerkfabriek.

Bouwgeschiedenis:

De Sint-Pieter en Sint-Pauluskerk te Halmaal was oorspronkelijk een laatgotische zaalkerkje, gedateerd 1603, zoals nog zichtbaar op een inscriptie op de zuidelijke gevel. Omstreeks 1893 werd het kerkje aan de westelijke zijde met één travee vergroot en voorzien van transepten. Bij deze uitbreiding werd het gebouw ook aangepast in neoromaanse stijl. De architect van deze ingreep was Edmond Serrure (1856-1925), stadsarchitect van Sint-Truiden vanaf 1882.

De ingekraste datering 1842 met initialen P. VdM in een gevelsteen in de geveltop van de sacristie, verwijst naar een vroegere aanpassing.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Patroonheiligen Sint-Petrus en Sint-Paulus
 - Gestolen in 2002 (persbericht 11/04/2002)
- Jezus aan het kruis

Patroonheiligen Sint-Petrus en Sint-Paulus

Jezus aan het kruis

Meubilair:

- Altaartafel, gepolychromeerd hout, 18de eeuw (Geukens, 1977)
 - Is niet langer aanwezig in de kerk
 - Huidige altaartafel is recenter en heeft geen erfgoedwaarde

Foto van de oude altaartafel

Orgel:

- Het orgel in de kerk is samengesteld uit verschillende andere instrumenten. Het orgel werd gebouwd door E. Verschuere uit Tongeren in 1920.

Erfgoedinventaris opgemaakt door Erfgoed Haspengouw in 2016 , maar staat niet online op ErfgoedPlus. De erfgoedinventaris vraagt naar kunsthistorische bijwerking en digitalisering. Oud archief in Rijksarchief Hasselt, dynamisch archief zat in 2017 nog in pastorie Bevingen.

Lit.:

- Geert VANDERWAEREN, *Dorpsmonografie Halmaal*, eindwerk, Hasselt, 1979
- Chris STEVENS, *Halmaal*, in *Vergeet je wortels niet*. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 50-53 en 143..

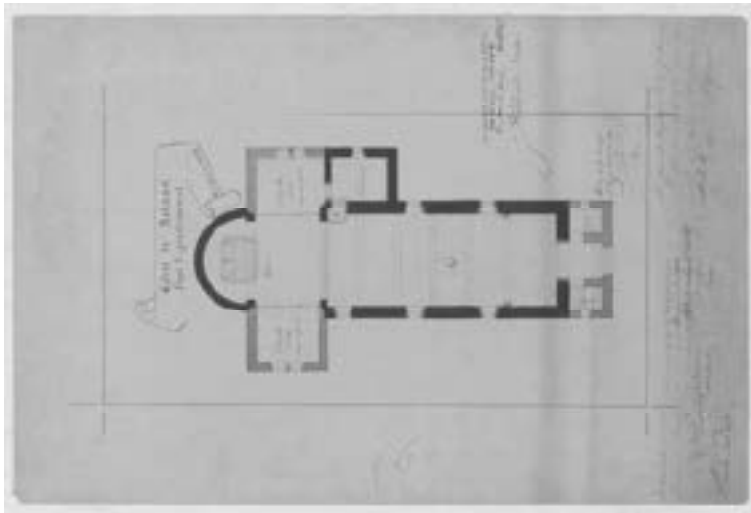
Bronnen:

- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen*, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden, Brussel, 1977, p. 73.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 227 m²
 - oppervlakte perceel: 1.206 m²
- voeg grondplan toe:

Foto's genomen op 27-06-1891 – Bron Geoportaal

Foto's genomen op 27-06-1891 – Bron Geoportaal

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 16 m
 - hoogte schip: 9 m
- aantal zitplaatsen: 100 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Kruiskerk

In zijn huidige vorm is het een éénbeukige kerk van vier traveeën met ingebouwde westtoren, een transept van één travee, een sacristie aanleunend tegen de westelijke gevel van het zuidelijk transept en een halfrond koor tegen de oostgevel.

Het is een bakstenen gebouw met verwerking van Franse steen onder zadeldaken bekleed met natuurleien. De kerk heeft een gecementeerde plint. De westgevel is voorzien van een neoromaans rondboogportaal, een dito bifora erboven, en een rondboognis. Aan alle zijden van de toren zijn er rondboogvormige galmgate. De eenvoudige torenspits bestaat uit een tentdak bekleed met natuurleien.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De zijgevels van het schip hebben een dubbele overhoekse muizentandfries onder de dakrand en vertonen sporen van een vroegere bouwphase (ontlastingsbogen, bouwnaden). Het schip wordt getypeerd door rondboogvensters met natuurstenen omlijstingen met sluitsteen en negblokken. Bij de transeptarmen zijn er naar voorbeeld van de westgevel bifora aangebracht. De sacristie is bekroond met een zadeldak in natuurleien en heeft een getralied steekboogvenster in een kalkstenen omlijsting met sluitsteen en negblokken, uit de tweede helft van de 18de eeuw.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De opgaande muren van het interieur zijn in zichtbaar baksteenmetselwerk. De zolderingen van het schip en het koor zijn afgewerkt met houten tongewelven. In de transeptarmen is een vlakke houten zoldering aanwezig.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De sacristie is de enige bijruimte. Er zijn ook twee kleine ruimtes langs weerszijden van het inkomportaal.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk.

De ingebouwde toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Hier is geen verdere opdeelbaarheid wenselijk. De transeptarmen en het koor kunnen fungeren als aparte ruimtes met ondersteunende functies, voor een herbestemming van het schip. De sacristie en de andere ruimte, beide gelegen aanpalend aan het zuidelijk transept, vormen afgescheiden volumes ten opzichte van de kerk.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk werd verwarmd met stookolie, via warme luchtcirculatie. De installatie wordt regelmatig gekeurd.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig. Er is één koudwaterkraan in de kerk en één kraan buiten de kerk (voor het kerkhof).

Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig, behalve in de toren.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig, behalve in de toren.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	Geen info.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Brandverzekering + BA: 864,87 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 100 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is beperkte opslagruimte in de ruimte onder de trap in het verwarmingslokaal.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Er werd een nieuwe zijdeur geplaatst
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg, via het collectief lidmaatschap. De kerkfabriek doet echter al meer dan 20 jaar geen beroep meer op de diensten van Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert inmiddels van 2004 - Inspectienummer: L-3814/30127/2004/B.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Geen.

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren. Een dringende controle van de Sint-Lambertuskerk in Bevingen is aangewezen, om een algemeen en recent beeld te krijgen over de bouwfysische toestand van het gebouw.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

De kerkfabriek heeft geen gewenste ingrepen meegedeeld.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

Zie ook budgetten parochiekerk Bevingen 5.3.

6.13.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Halmaal is een straatdorp, evenwijdig aan de Molenbeek. Het is een vrij landelijke omgeving, gelegen tussen het historisch centrum van Sint-Truiden en Velm. Halmaal is een klein dorp met zeer weinig faciliteiten: er zijn amper winkels en horeca-gelegenheden. In dit dorp zijn er voornamelijk agrarische activiteiten. De parochiezaal is de enige gemeenschapsruimte in het dorp. De kerk is gelegen op een hoogte en markeert het centrum van het dorp. Rondom dit gebouw is er een woonzone, die getypeerd wordt door lintbebouwing.

gewenste ruimtelijke structuur halmaal

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25d

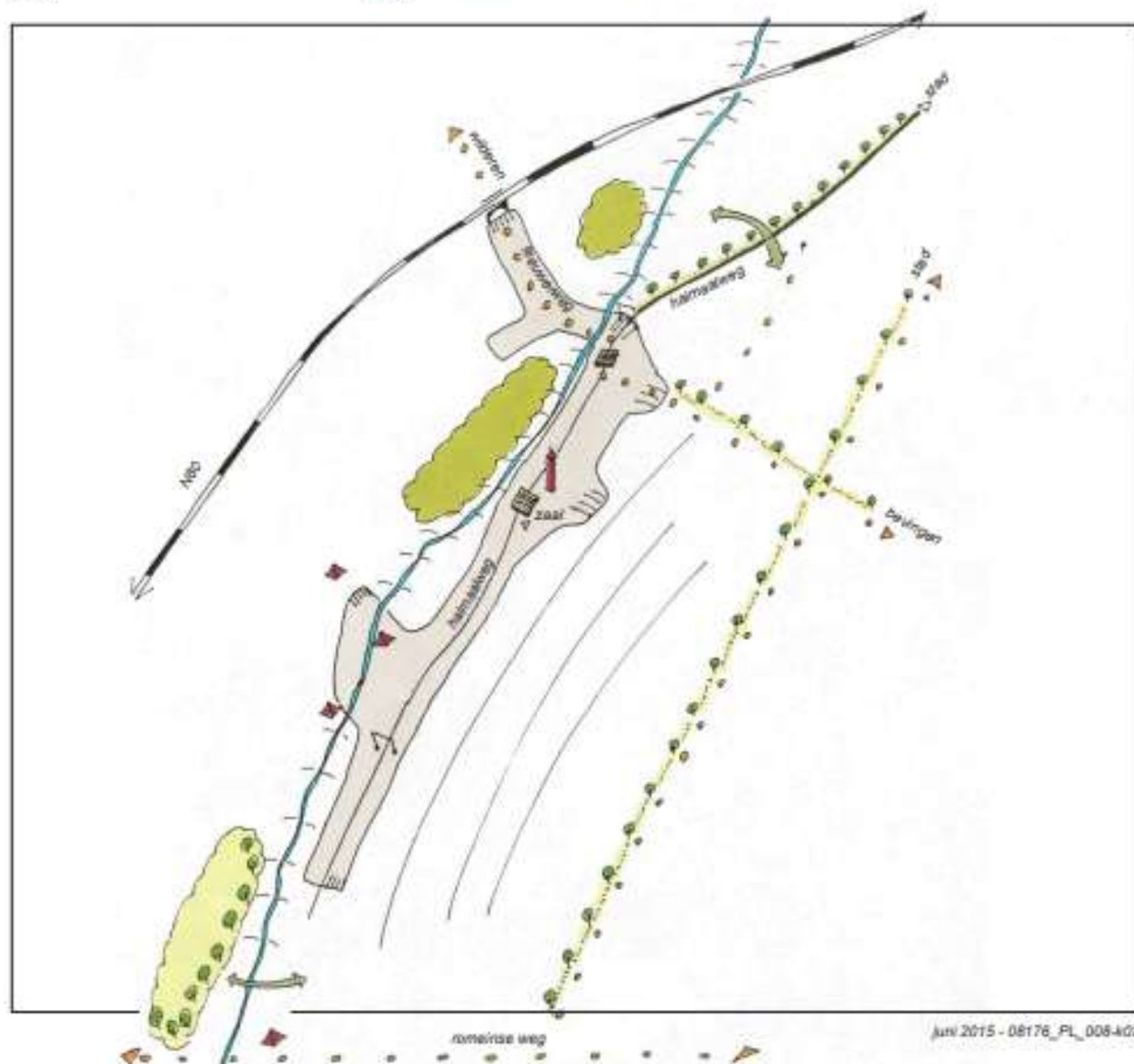

OMGEVING
PAASJE VROEG HOUT

structuurschets, welk toekomstbeeld?

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

Kerkhof:

De kerk is omgeven door een ommuurd kerkhof. Zowel de kerk als het kerkhof liggen hoger dan het straatniveau. Het kerkhof is nog actief in gebruik en er zijn geen beschermde grafstenen. In de kerkhofmuur is een historisch grafkruis van 1678 ingemetseld.

Foto genomen door Mertens, Joeri op 26-06-2014 – Bron Geoportaal

Zicht op de kerk, omringd door het kerkhof – Bron Geoportaal

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er zijn een 20-tal parkeerplaatsen nabij de kerk en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Parochiezaal Allenthuis, Halmaal-Dorp
 - Gelegen vlakbij de kerk en regelmatig gebruikt door lokale verenigingen en wordt verhuurd voor feesten
 - Er is een keuken en een podium in de zaal
- Hoeve in U-vorm, Halmaal-Dorp 16
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed

6.13.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Maandelijkse eucharistie, telkens op de vierde zaterdag, om 17u00.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk kan opengesteld worden voor bezoekers, maar enkel op afspraak via koster Rohnny Houwaer.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is enkel open tijdens de maandelijkse eucharistievieringen: elke vierde zaterdag van de maand, tussen 16u30 en 18u00.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Sporadisch zijn er tentoonstellingen of concerten.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op afspraak, via koster Rohnny Houwaer.

6.13.5. Belangrijke cijfers voor Halmaal

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	418	41,4	52,4%	47,6%	8	167,86 ha
Halmaal	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	249 per km ²	0	0	0	0,1 km	0

6.14. Parochiekerk Sint-Martinus Kerkom

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19563>

6.14.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Martinus

Geografische ligging

- Kerkstraat, 3800 Kerkom-bij-Sint-Truiden, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 16de afdeling, sectie A, perceel 187 b
- Coördinaten: 50.773591, 5.181072

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: federatie Velm, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Martinus Kerkom

Eigenaar: stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Is vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kasteel van Kerkom met omgeving beschermd als stads- en dorpsgezicht, sinds 04-10-1979

Situering kerk in dorpscentrum – Bron Geoportaal

6.14.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De Sint-Martinuskerk vormt integraal deel uit van de bescherming als dorpsgezicht van het kasteel van Kerkom met zijn onmiddellijke omgeving. De bescherming is gelinkt aan het algemeen belang gevormd door de historische waarde.

Vaststelling:

De Sint-Martinuskerk te Kerkom-bij-Sint-Truiden is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarde.

Parochie:

De oudste vermelding gaat terug tot 1065 onder de naam “Kircheim”, “Kyreheim” (Germaans “kirika, kerk en “haima”, woning). Het dorp was eertijds een domein van de graaf van Loon. Vanaf het vierde kwart van de 14de eeuw tot 1675 was het gebied in het bezit van de familie Van Alsteren, alias van Hamel. Daarna opeenvolgend in het bezit van de familie de Seroots (1706) en van 1707 tot 1776 van de familie van Schoor en in 1776 geërfd door de Bormans d’Hasselbroeck. Op het grondgebied lag Verte, zetel van het gelijknamig hooggerecht, fungerend tot de 16de eeuw.

De parochie behoorde het bisdom Luik, aartsdiaconie Haspengouw, dekenij Sint-Truiden en werd tijdens de 12de eeuw afgescheiden van Velm. Het patronaatsrecht lag beurtelings bij de abt van Sint-Truiden en het Luikse Sint-Lambertuskapittel, tienden verdeeld tussen de pastorie en het seminarie van Sint-Truiden. Ook de Kruiskapel van Muizen was afhankelijk van Kerkom.

Bouwgeschiedenis:

Het koor is oostwaarts georiënteerd en dateert uit het eerste kwart van de 18de eeuw. De neoclassicistische westtoren dateert van 1860.

De huidige neoclassicistische zaalkerk dateert van de vergroting van de kerk in 1885. In die periode werd de kerk omgevormd tot een zaalkerk in dezelfde stijl als het bestaande koor en werd de kerktoren ingebouwd.

De kerk werd in januari 1975 geteisterd door een zware brand. Alleen de buitenmuren van de toren, het schip en het koor met de volledige sacristie bleven gespaard.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Foto's van het interieur van de kerk vóór de brand in 1975

Cultuurhistorische objecten:

De meeste waardevolle religieuze objecten zijn verwoest tijdens de brand in januari 1975. Oude foto's en info over deze objecten zijn nog terug te vinden op de website van het KIK (Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium) en andere archieven.

Foto's na de brand in 1975, genomen door Frieda Schlusmans – Bron Geoportaal

Een hardstenen doopvont en enkele historistische grafstenen die in de vloer van de kerk lagen, bleven bewaard. De grafstenen zijn na de renovatie van de kerk in de binnenmuren van het koor ingewerkt.

Beelden:

- Armenloos Christusbeeld, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
- Piëta van H. Jozef met Kind, 19de eeuw
- Heilig Hart van Jezus en Heilig Hart van Maria, gepolychromeerd, 19de eeuw

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Beelden exterieur:

- Wapenschild van baron de Chestret, Maastrichtersteen
 - Aangebracht boven de rondboogdeur in de westgevel
- Overluifeld kruisbeeld, eik, 17de eeuw
 - Tegen de westgevel van de kerk
- Grafsteen, kalksteen, 16de eeuw
 - Voorstelling ridderfiguur, ingemetst in fraaie laat-gotische muur van het schip
- Grafsteen, kalksteen, 17de eeuw
 - Ingemetst in de noordelijke muur van het koor

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Wapenschild van baron de Chestret

Overluifeld kruisbeeld

Meubilair:

- Resten van een portiekaltaar, tweede helft 18de eeuw
- Retabelaltaar, afkomstig uit het redemptoristenklooster te Stenaertberg

Glasramen:

- Koorglasramen van ca. 1925
 - Met dubbelwapenschilden
 - Devies 'virtus en prudentia'

Orgel:

- Een orgel van Arnold Clerinx, 1885.
- In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) zijn ontwerpplannen bewaard voor een orgelkast, opgemaakt door Denis (vermoedelijk Eduard), en gedateerd 14 januari 1884 en 2 januari 1885, voor een orgel van orgelmaker Van Dinter ("Van Dinter") uit Maaseik.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Er is geen erfgoedinventaris. Oud archief in Rijksarchief Hasselt, dynamisch archief in pastorie en bij privé persoon.

Lit.: Etienne VAN CASTER en Roland OP DE BEECK, *De grafkunst in Belgisch-Limburg*, Assen, 1981, p. 144-145; Johan STRUYE, *Daar gaat weer een dorp*, in *Ik weet nog hoe het was. Dorpen in Vlaanderen*, Antwerpen-Amsterdam, 1978, p. 108-114, *Kerkom, drie kastelen in een beekvallei*, (Wandelingen in Sint-Truiden, 1), OMD, Sint-Truiden: stadsbestuur, 1990; Hubert HOCHÉ, *Kerkom. Mijn Dorp!*, Kerkom, z.j.; Willem DRIESEN, *Een sponsorbord in mergel*, (Zomaar op straat, 10), in *De Stadsgazet*, juni 2002, p 27.

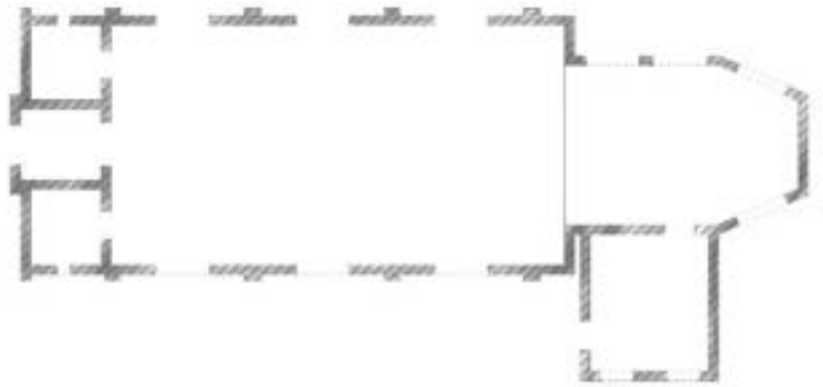
Bronnen:

- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen*, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden, Brussel, 1977, p. 13.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel - Gent.
- Beeldbank Onroerend Erfgoed, collectie Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML), *Parochiekerk Sint-Martinus* [online], <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/428156>.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 324 m²
 - oppervlakte perceel: 1.351 m²
- voeg grondplan toe:

De kerkfabriek beschikt niet over een grondplan van de kerk.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 32 m
 - hoogte schip: 18 m
- aantal zitplaatsen: 120 stoelen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

De zaalkerk heeft een ingebouwde westtoren. Het schip telt vier traveeën en het koor heeft twee traveeën en een driezijdige koorsluiting. De sacristie bevindt zich ten zuiden van het koor.

Het is een bakstenen gebouw met verwerking van blauwe hardsteen voor de decoratieve elementen. De bakstenen voorgevel rust op een natuurstenen plint. De inkomdeur heeft een rondboogvormige arduinen omlijsting met negblokken. Boven de deur bevindt zich een zandstenen wapenschild. Meer naar boven toe zien we een hardstenen oculus met negblokken, een blinde rondboognis en galmgaten met rondboogvormige natuurstenen omlijstingen met negblokken. In de overgang naar de torenspits zijn er natuurstenen dekstenen geplaatst. Ook bij de aandaken van de zijbeuken zijn er natuurstenen dekstenen.

Het schip wordt gekenmerkt door hoek- en middenlisenen waartussen zich steekboofvensters bevinden met negblokken en een gebogen hanenkam. In de meest westelijke travee zien we smalle rechthoekige vensters met negblokken en een trapezoïdale sluitsteen. Een zelfde gevelordonnantie is zichtbaar bij het koor. Alle daken zijn bekleed met natuurleien.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het sobere interieur is wit geschilderd. De traveeën worden geritmeerd door pilasters. In de overgang van het schip naar het koor is er een gedrukte triomfboog op pilasters met sokkel.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De sacristie is de enige bijruimte.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk, dat bovendien beschermd is als stads- of dorpsgezicht.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie.

Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Hier is geen verdere opdeelbaarheid wenselijk. Het koor kan fungeren als aparte ruimte met ondersteunende functies, voor een herbestemming van het schip.

De sacristie is gelegen naast het koor en vormt een afgescheiden volume ten opzichte van de kerk.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk werd verwarmd met stookolie door middel van luchtverwarming.
Sanitair	Er is beperkt sanitair aanwezig. Er is één toilet.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	De kerk beschikt over een brandbeveiliging. Er is een brandblustoestel aanwezig.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: +/- 1.500 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 120 zitplaatsen. Er zijn geen tafels beschikbaar.

Opslagruimte

Er is beperkte opslagruimte, rechts van het inkomportaal.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Herstellingen aan de toren: kroonlijst, uurwerk en schilderen van de inkomdeur.
 - Herstel van de toegangstrappen, uitgevoerd in opdracht van stad Sint-Truiden.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg, via het collectief lidmaatschap. De kerkfabriek doet geen beroep op de diensten van Monumentenwacht Limburg.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er is dringend nood aan herstel of vernieuwing van de hanggoot van de kerk.

Om het gebouw in goede staat te houden en een algemeen beeld te krijgen over de bouwfysische toestand is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk deze controles uitvoeren.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Er is dringend nood aan herstel of vernieuwing van de hanggoot van de kerk.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
0.00	2,891.10	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	103.00	128.00	143.00	148.00	158.00

6.14.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Kerkom-bij-Sint-Truiden is een gemeente op het Haspengouws Leemplateau, ingesneden door de Cicindria. Het is een landbouwgemeente met een gaaf kerkdorp, ten westen van de weg tussen Sint-Truiden en Borlo, rondom de centraal gelegen kerk, ten zuiden van het kasteel en doorsneden door de vallei van Cicindria.

De Sint-Martinuskerk te Kerkom is gelegen op de helling van een heuvel, binnen een ommuurd kerkhof met oude grafkruisen. De kerk vormt een integraal deel van het beschermd stads- of dorpsgezicht van het kasteel van Kerkom. Het Kasteel van Kerkom met zijn onmiddellijke omgeving is beschermd als dorpsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2713>

Het domein was de vroegere zetel van de heerlijkheid Kerkom, geheten naar het geslacht van Alsteren, heren van Kerkom van het einde van de 14de eeuw tot 1675. In 1760 was de site voorzien van een kasteel waar men woonde 'entre cour et jardin'. Het huidige kasteel in eclectische stijl is gebouwd naar plannen van Edmond de Serrure en gedateerd in 1889. Het kasteelpark in landschappelijke stijl met riant karakter werd aangelegd naar een ontwerp van landschapsarchitect en botanist Alfred Wesmael, uit 1883.

Ook de vallei van de Cicindria met kasteeldorp Kerkom heeft erfgoedwaarde en is een vastgesteld gebied in de landschapsatlas. Deze vallei is vastgesteld in de landschapsatlas omwille van de esthetische waarde, de ruimtelijk-structurende waarde, de natuurwetenschappelijke waarde en de historische waarde.

Kerkom is een idyllisch dorpje. De dorpskern bestaat uit enkele straten ten westen van de beek en een nieuw jaren '80 verkavelingswijk ten oosten van de beek. Er zijn weinig faciliteiten in het dorp: er is geen school meer en er zijn geen winkels. Er is wel een parochiezaal. Kerkom heeft een aantal belangrijke historische gebouwen, namelijk twee kastelen met parken en

vijvers en een aantal historische hoeves. Er lopen verschillende fietsroutes doorheen Kerkom. Verschillende streekproducten zoals het Bink bier en Pipo fruitsappen zijn afkomstig uit Kerkom.

gewenste ruimtelijke structuur kerkom

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25n

OMGEVING
PAASDE VOOR NIMF

structuurschets, welk toekomstbeeld?

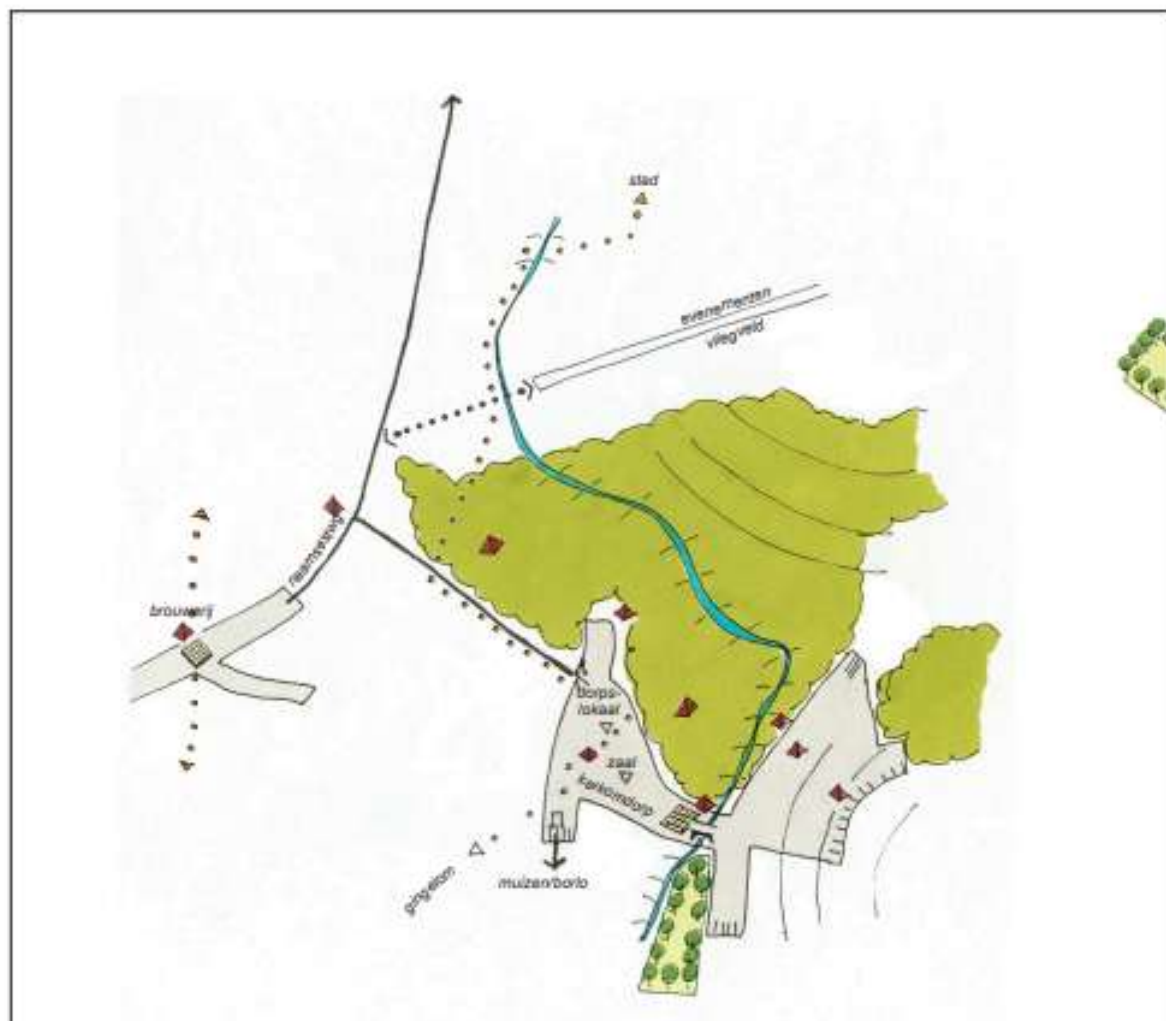
- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers
- fiets- en voetgangersas

- beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)
- boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern
- sport-, recreatie- en jeugdterrein
- reliëf

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

- af te werken rand
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straatdorp
- te ontwikkelen hoofdvoorziening
- te ontwikkelen woonproject
- te schrappen of in reserve te houden binnengebied

- aan te leggen poort
- (her) aan te leggen doortocht
- te beveiligen knooppunt met primaire of secundaire weg
- aan te leggen fiets- en wandelas
- op te waarderen baken, beeldbepalend element
- te versterken groenmassa
- te versterken laan of holle weg
- aan te leggen / te ordenen recreatieplein
- tijdelijke toegang bij grootschalige evenementen

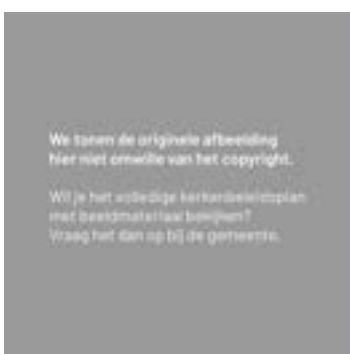

kaart 2017 - 08176_PL_008-k12

Het erfgoed aanbod is op dit moment echter wat versnipperd. Het Wit en Rood Kasteel zijn niet toeristisch ontsloten. Het fruitbedrijf dat in het Wit Kasteel gevestigd is, organiseert wel evenementen voor toeristen zoals de ‘fruitlounge’ tijdens het toeristisch seizoen te midden van de boomgaarden en een bedrijfsbezoek aan de perserij. Een tekening van het Wit Kasteel is trouwens het logo van Pipo. De brouwerij is eveneens open voor toeristen maar deze is gelegen aan de andere kant van de Naamsesteenweg en is daardoor wat afgesneden van de dorpskern van Kerkom. De kerk is gelegen vlakbij het Rood Kasteel. Door de ligging van de kerk – in een bocht van de Kerkstraat met een vrij groot hoogteverschil tussen de kerk met het kerkhof en de straat – is de kerk site moeilijk toegankelijk. Het Rood Kasteel is in privé bezit en wordt momenteel niet toeristisch ontsloten.

Kerkhof:

Het historisch kerkhof is gelegen rondom de kerk maar is niet meer actief in gebruik. Er is een nieuwe begraafplaats voor de parochianen in Kerkom-bij-Sint-Truiden in de Truilingenstraat. Het kerkhof maakt samen met de kerk deel uit van het beschermd stads- en dorpsgezicht van het kasteel van Kerkom.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Op het dorpsplein is er parkeergelegenheid voor een 30-tal wagens. Nabij de kerk is er een bushalte van De Lijn.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie van de Sint-Martinusparochie, Pastoriestraat
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Pastorie in neorenaissancestijl, gelegen in een ruime tuin en omgeven door een hek. De voorgevel heeft vijf traveeën en twee bouwlagen onder een wolvendak en dateert uit het tweede kwart van de 20ste eeuw.
- Parochiezaal, Pastoriestraat
 - De parochiezaal is gelegen naast de voormalige pastorie. Er is een podium en een keuken in de zaal. De infrastructuur is recent gerenoveerd en de zaal wordt regelmatig gebruikt.
- Kapel van de bruine Onze-Lieve-Vrouw, Bruine-Lieve-Vrouwstraat
 - Beschermd monument, MB 19-08-1980
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 19-08-1980
 - Deze achthoekige kapel dateert uit de eerste helft van de 18de eeuw en is omgeven door een kring lindebomen. De kapel is gelegen op de historische verbindingsweg tussen Sint-Truiden en de burchtstad Montenaken. In de kapel staat een klein, 16de eeuws beeldje van een geklede en gekroonde Madonna, vervaardigd uit eikenhout en gepolychromeerd. Momenteel is de weg enkel een landbouw- en fietsweg. De devotie aan de kapel is wel nog zeer levendig.
- Kasteel van Kerkom, Kerkstraat
 - Huidige kasteel uit 1889, vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Restanten van kasteel uit 1760, beschermd monument, MB 04-10-1979
 - De geschiedenis van het kasteel van Kerkom, ook wel 'Alstergoed' of 'rood Kasteel' genoemd, gaat terug tot de 14de eeuw. Het huidige kasteel in eclectische stijl dateert uit 1889. Ook de restanten van een ouder, classicistisch kasteel uit 1760 zijn bewaard op de site. Het huidige kasteel is vastgesteld bouwkundig erfgoed. De restanten van het oudere kasteel zijn beschermd als monument en het volledige kasteelsite is beschermd als stads- of dorpsgezicht.
- Wit Kasteel
 - Beschermd monument, MB 12-02-1980
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 12-02+-1980
 - Het Wit Kasteel (met eveneens dienstgebouw, koetshuis, poortgebouw, boerenhuis, stalconstructie, dwarsschuren en stallen) is beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke en historische waarde.
- Vallei van de Cicindria met kasteeldorp Kerkom
 - Vastgesteld gebied in de landschapsatlas
 - Omwille van esthetische waarde, ruimtelijk-structurerende waarde, natuurwetenschappelijke waarde en de historische waarde
- Dorpsmolen
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed

- Was aanhorigheid van het Kasteel van Kerkom
- Watermolen op de Molenbeek, met in de zijpuntgevel een molenrad gedateerd 1667. U-vormige hoeve rondom rechthoekige gekasseide binnenplaats.
- Historische waarde, industrieel-archeologische waarde, architecturale waarde

6.14.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafnissen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er is één eucharistieviering per maand, met name op de eerste zaterdag van de maand, om 17u00.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is niet open voor bezoekers. De kerk kan opengesteld worden na afspraak met de kerkfabriek.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is enkel open tijdens de eucharistievieringen.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Er vinden geen evenementen plaats.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, maar enkel op aanvraag.

6.14.5. Belangrijke cijfers voor Kerkom-bij-Sint-Truiden

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	599	44,8	51,6%	48,4%	9	462,1 ha
Kerkom-bij-Sint-Truiden	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	130 per km ²	0	0	0	3,4 km	5

6.15. Parochiekerk Salvator Mundi Molveren

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3280>

6.15.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Salvator Mundi

Geografische ligging

- Sint-Godfriedstraat 11, 3800 Melveren, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 2de AFDELING, sectie D, perceel 161 a
- Coördinaten: 50.831064, 5.198770

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Salvator Mundi Melveren

Eigenaar: kerkfabriek Salvator Mundi Melveren

- Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE BE0211 452 773

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 01-10-1998
- Pastorie met omgeving beschermd als stads- en dorpsgezicht, MB 08-12-1978

Situering van kerk in omgeving – Bron Geoportaal

6.15.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De bescherming als monument betreft de 18de-eeuwse parochiekerk Salvator Mundi, de kerkhofmuur en het neogotisch grafmonument van baron Travers de Jever. Het kerkhof is opgenomen in het beschermd dorpsgezicht.

De bescherming als monument omvat de Salvator Mundi-kerk, 1 grafmonument en de kerkhofmuur. De kerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu architectuurhistorische waarde). De classicistische kerk werd gebouwd in 1761 onder het abbataat van Jozef van Herck, op initiatief van pastoor Gisbert Snievaert, naar ontwerp van architect en meester stucadoor J.G. Dereux. De zijbeuken dateren van 1905-1906 naar ontwerp van architect H. Martens van Stevoort. Een gaaf Lodewijk XV-stucwerk en de verzameling beelden, schilderijen en meubilair vormen de rijke stoffering van het interieur.

De kerkhofmuur is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde. De kerkhofmuur is een integrerend deel van de kerksite. Het grafmonument is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde (in casu funerair-archeologische en architectuurhistorische waarde). Het is een zeer fraai neogotisch grafmonument van baron de Travers de Jever, generaal in het leger van Napoleon en schoonzoon van Wethmall de Travers van het kasteel van Nieuwenhoven.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3310>

De bescherming als dorpsgezicht omvat de voormalige pastorie uit de eerste helft van de 18de eeuw en haar onmiddellijke omgeving langs de Sint-Godfriedstraat en Melveren-Centrum. De pastorie is ook als monument beschermd.

De voormalige pastorie met haar omgeving is beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde.

Parochie:

De eerste vermelding gaat terug tot 1107. Melveren was toen gekend als “Merweles”. De eerste kerk werd opgericht tussen het jaar 890 en 940 en was toegewijd aan de Heilige Drievuldigheid. De kerk functioneerde sinds 1249 onder de Trudo-abdij van Sint-Truiden. Deze verbinding was ook fysiek zichtbaar: tot en met de eerste Wereldoorlog bestond er een verbindingsweg tussen de kerk van Melveren en de Trudo-abdij. Vermoedelijk was deze kerk vroeg romaans. In 1513 werd de kerk toegewijd aan de “Salvator Mundi”.

Bouwgeschiedenis:

De huidige kerk werd in 1761 gebouwd. Het gebouw werd ontworpen door architect-metselaar en meester-stukadoor J.G. Dereux. De kerk werd precies op dezelfde plaats van de vorige kerk gebouwd. Vermoedelijk was deze kerk oorspronkelijk een éénbeukige kerk. De zijbeuken werden in 1905-1906 toegevoegd, naar ontwerp van architect H. Martens van Stevoort. Onder het koor bevonden zich oorspronkelijk grafkelders, maar deze werden al in 1840 verwijderd. Het enige decoratieve element van de gevel bevindt zich boven het rondboogportaal en is een wapenschild in Maastrichtersteen van, abt Jozef Van Herck, gedateerd 1761.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Interieurbeelden van 1974

Cultuurhistorische objecten:

De kerk heeft belangrijk religieus erfgoed. Een aantal van deze objecten en relictten zijn afkomstig uit het voormalig Redemptoristenklooster op de Stenaertberf en van de afgebroken kerk van de abdij van Nonnenmielen. Andere objecten zijn schenkingen van adellijke families uit de parochie Salvator Mundi, uit de 18de eeuw.

Beelden:

- Salvator Mundi, staande Christus zegent en draagt de wereldbol
- Noodhelper Sebastianus van Rome, gepolychromeerd hout, 16de eeuw
 - Voorgesteld als soldaat met pijlwonden, vastgeketend aan een boomstam
- Christus op de koude steen, ca 1500
- Triomfkruis, 16de eeuw
- Gotisch Calvariekruis, 15de eeuw
- Sedes Sapientiae, ca 1300
- Maas-Rijnlandse beeldengroep
- Christusbeeld, eind 16de eeuw
 - Renaissance, toegeschreven aan de school van Duquesnoy 8
- Ecco Homo, 18de eeuw
- Pestheilige Sint-Rochus van Montpellier, gepolychromeerd hout, 17de eeuw
 - Voorgesteld als pelgrim met engel en hond
- Sint-Sebastiaan
- Ambrosius van Milaan, 17de eeuw, kerkvader met bijenkorf en boek
- Romeins soldaat Donatus van Münstereifel, 1840
- Bisschop Eligius van Noyon met hamer en boek
- Bisschop en kerkstichter Lambertus van Luik, 1520
- Bisschop Alfonsus Maria van Liquori, stichter van de Redemptoristen, 1850,
 - Neogotisch
- Sint-Jozef met Kind, gepolychromeerd, 18de eeuw
- Theresia van Avila, plaasteren beeld, 1900
- Antonius van Padua, plaasteren beeld
- Calvariegroep, 17de eeuw
 - Barok
- Engel, begin 17de eeuw
 - Barok
- Fragment van biechtstoel uit de school van Lucas Fayd'herbe

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Schilderijen:

- Aanbidding van Herders, 16de eeuw
 - Linkerpaneel van triptiek, renaissance
- Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, 17de eeuw
 - Barok
- Ecco Homo met Maria en Johannes, 17de eeuw
 - Barok
- Sint-Lutgardis in het klooster, 18de eeuw
 - Afkomstig uit de abdijkerk van Nonnenmielen
- Twee schilderijen met telkens zes apostelen, ca 1850, Ghisler
- Veertien kruiswegstaties in olieverf op doek, 1857
- Doopsel in de Jordaan, ca 1920

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Meubilair:

- Tabernakelaltaar, hoofdkoor, 18de eeuw, neo rococo
- Noordelijk zijaltaar, tweede helft 18de eeuw, rococo
- Rondboognis met beeld van Godfried van Melveren, 1867
- Twee biechtstoelen, eik met decoratieve frontons, 18de en 19de eeuw, neo rococo
- Doksaal, eik, tweede helft 18de eeuw, rococo
- Preekstoel, eik, tweede helft 18de eeuw, rococo
- Communiebank, eik, tweede helft 18de eeuw, rococo

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Orgel:

In 1761, toen de nieuwe kerk gebouwd werd, bezat de kerk een orgel met 5,5 registers. In 1837 werd een nieuw orgel met 8,5 registers geïnstalleerd door J. Geurts. In 1905 werd de kerk vergroot met twee zijbeuken en toen kreeg het orgel een renovatiebeurt. Op dat moment werd het orgel verplaatst naar de zijbeuk, een plek die het instrument geen meerwaarde gaf.

In 1989 werd het orgel opnieuw gerestaureerd en terug op zijn oorspronkelijke plek geplaatst. Het orgel in de Salvator Mundikerk is een waardevol instrument.

Erfgoedinventaris vraagt kunsthistorisch nazicht, niet online op Erfgoedplus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt, dynamisch archief bij privé persoon.

Lit.: Jules BONGAERTS, *Melveren, kerk en parochie*, Sint-Truiden, 1992; Paula MORIA, *Melveren*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense Dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 66-73 en 143.

Bronnen:

- GEUKENS D., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden*, Brussel, 1977, p. 60-62.
- THIJS A., *Doorheen het aloude Sint-Truiden*, XII, Sint-Truiden, 1966, p. 53-68.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M., & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z)*, Brussel – Gent.
- Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier DL002073, Salvator Mundi met kerkhofmuur en één grafmonument (GYSELINCK J., 1998).
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

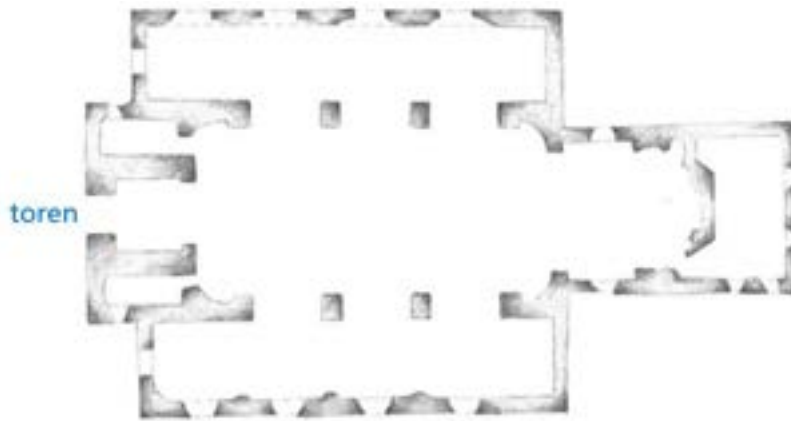
We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 692 m²
 - oppervlakte perceel: 5.760 m²
- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 35 m
 - hoogte schip: 17 m
- aantal zitplaatsen: 250 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Hallenkerk

De classicistische kerk is gelegen in het midden van een kerkhof, aan de straatzijde en wordt door een haag afgesloten. Een gevelsteen met wapenschild op de voorgevel vermeldt: AN 1761 NO/ SIC LACE DOMINO.

De plattegrond beschrijft een driebeukige kerk van vier traveeën, met zuidoostelijk gerichte voorgevel en een ingebouwde toren. Het koor heeft een rechte travee met vlakke sluiting. Achter het koor werd een sacristie aangebouwd.

De Salvator Mundikerk is een bakstenen gebouw met verwerking van kalksteen voor de plint, hoekbanden, steigergaten en omlijstingen. De zuidoostelijke gevel wordt getypeerd door een kalkstenen rondboogportaal, voorzien van imposten en een sluitsteen, een kalkstenen oculus en een getoogd, kalkstenen venster met vlakke sluitsteen. De vierkante toren is op elke zijde voorzien van een getoogd galmgat met sluitsteen. De ingesnoerde naaldspits is bedekt met natuurleien.

Het middenschip – onder zadeldak met natuurleien – is lichtjes hoger dan dat van de zijbeuken, maar gaat volledig schuil achter de architectonisch zelfstandig opgevatte zijbeuken – eveneens onder zadeldaken met natuurleien - en is aan de noordwestzijde voorzien van rechthoekige absiden. De getoogde vensters hebben een vlakke omlijsting met sluitsteen en twee negblokken in het midden der posten. De zijgevels van de midden- en zijbeuken zijn voorzien van aandaken en kalkstenen schouderstukken. Het rechthoekige koor is voorzien van twee gelijkaardige vensters. De sacristie heeft getoogde vensters in een vlakke omlijsting met sluitsteen, en in de noordwestelijke geveltop twee rechthoekige venstertjes. De noordwestelijke gevel is voorzien van een aandak en kalkstenen schouderstukken.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur is volledig bepleisterd met sobere Lodewijk XV-stucversiering. Rechthoekige pijlers, die rondboogarcaden dragen, scheiden de middenbeuk van de zijbeuken. De Korintische kapitelen zijn in stucwerk. De belangrijkste stucwerkversieringen zijn te vinden in het koor, bij de gewelven in de middenbeuk en bij de kapitelen van de steunpilaren tussen de hoofd- en de zijbeuken. Het gedrukt kruisribgewelf in de middenbeuk heeft brede ribben en rondboogvormige gordelbogen. Een gelijkaardige overwelling is zichtbaar in de zijbeuken en in de rechte koortravee. Het straalgewelf op brede ribben in de koorabsis, is aan de binnenzijde driezijdig. Langs weerszijden zijn er medaillons in stucwerk – met afbeeldingen van Maria en Jozef – en in een nis achter het altaar is er de afbeelding van de verzezen Christus.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- Aantal en soort bij ruimtes:

De sacristie is de enige bijruimte.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk, dat bovendien beschermd is als stads- of dorpsgezicht.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal met het waardevolle orgel zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Hier is geen verdere opdeelbaarheid wenselijk. De zijbeuken kunnen uitzonderlijk fungeren als aparte ruimtes met ondersteunende functies, op voorwaarde dat er voldoende rekening wordt gehouden met de erfgoedwaarden.

De sacristie is gelegen achter het koor en vormt een afgescheiden volume ten opzichte van de kerk. Bij de sacristie is er ook een aparte uitgang.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk werd verwarmd met stookolie. De installatie wordt regelmatig gekeurd.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	De kerk beschikt over een brandbeveiliging. Er is een blustoestel aanwezig.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 5.644,32 €

Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn ongeveer 250 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is opslagruimte, maar enkel in de kerk zelf.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Onderhoud van de goten en regenwaterafvoeren.
 - Herstel van de regenwaterafvoer van de toren.
 - Jaarlijkse controle van de waterdichting van de aansluitingen van de dakbedekking met de topgevels bij de zijbeuken.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Asbestverwijdering door een gespecialiseerde firma.
 - Herstel van de draagbalken van de klokkenstoel met epoxy.
 - Verwijderen van de vruchtlichamen van de bruine eikenzwam en curatieve en preventieve behandeling van de zwamaantasting.
 - Bestrijding van de aantasting door kleine klopper ter hoogte van het doksaal.
 - Plaatsen van verlichting op de zolders.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2019: Inspectie bouwkunde – inspectienummer: 30242/2019/B.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30242/2019/B:
 - Gehele object
 - Asbest laten verwijderen door een gespecialiseerde firma.
 - Dak
 - Werk de loden loketten voldoende diep in het muurwerk in en voeg deze op met een kalkgebonden mortel.
 - De dakbedekking, goten en afvoeren onderhouden.
 - De toegankelijkheid van de daken verbeteren.
 - Dakwaterafvoer
 - Herstel de regenafvoerpijp van de toren.
 - Controleer jaarlijks de waterdichting van de topgevels van de zijbeuken.
 - Kapconstructie en zolder
 - Herstel de draagbalken van de klokkenstoel met epoxy.
 - Verwijder de vruchtlichamen van de bruine eikenzwam.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De scheurvorming in muren regelmatig opvolgen.
 - Herstel de voegen van de dekstenen.
 - Plaats zinken kralen onder de natuurstenen raamdorpels.
 - Voegen herstellen met een aangepaste compatibele voegmortel.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Onderhoud de glas-in-lood ramen.
 - Afwerking en inrichting

- Bestrijdt de aantastingen door de kleine klopkever.
- Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
- Technische installatie
 - Overweeg de installatie van een diefstalalarm.
 - Laat de bliksembeveiliging nakijken en vernieuw deze indien nodig.
 - Overweeg de plaatsing van een branddetectie- en brandpreventiesysteem op de zolders.
- De kerk verkeerde algemeen gezien in goede staat. Regelmatig terugkerend onderhoud moet dit zo houden. Het plaatsen of vernieuwen van technische installaties ter preventie van brand en diefstal zou overwogen moeten worden.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Zie advies in verslag van Monumentenwacht Limburg, zoals hierboven opgelijst.

Financiële gegevens (optioneel)

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
5,407.55	10,885.01	505.71	3,631.03	0.00	4,304.72	5736.09

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	1,850.00	2,100.00	2,350.00	2,600.00	2,850.00

6.15.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Melveren vormt een woonkern ten noorden van de historische kernstad. Het is een klein gehucht, gelegen tussen de Diestersteenweg en de Hasseltsesteenweg. Melveren ligt op de samenvloeiing van de Cicindria en de Melsterbeek. De landelijke omgeving is vrijwel volledig verloren gegaan door toenemende bebouwing en de aanleg van een brede straat die beider hoger vermelde wegen verbindt. De dorpskern heeft nog een gave kern gevormd door de kerk, de pastorie en het kasteel. De bewoning is vooral gekenmerkt door lintbebouwing.

In het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Sint-Truiden, is de (her)aanleg van een aantrekkelijke openbare activiteitenruimte een aandachtspunt. Dit kan gerealiseerd worden ter hoogte van de kerkomgeving, als accent in het straatdorp, maar ook in de kerk. Melveren behoudt het karakter van rustige woonwijk met een goede band met het omliggende en geïntegreerde groen. De leefbaarheid wordt verhoogd met een netwerk van zachte verbindingen binnen de wijk en naar de omliggende wijken en werkplekken en het stadscentrum, inhakend op de groene schakels, en door het inbrengen op passende plaatsen van winkels en voorzieningen voor gericht op de wijk. Het boscomplex van Metsteren-Melveren-Terkelen-Speelhof wordt door de sterke samenhang en natuurgericht beheer versterkt. Het complex wordt ook uitgebreid langsheen de vallei van de Cicindria. Sinds 2009 is het wachtbekken voor de Melsterbeek en de Cicindria geïntegreerd in het landschap van het Speelhof.

De parochiekerk Salvator Mundi van Melveren, grenst aan het Speelhof. Het Speelhof is het voormalige buitenverblijf van de Sint-Trudo abdij en vormde de verbinding tussen de abdij en het oudere buitenverblijf Nieuwenhoven. De site van het Speelhof is nog steeds volledig omgracht en bevat enkele gebouwen met erfgoedwaarde: een neoclassicistisch herenhuis met enkele oudere hoeve- en dienstgebouwen. Het gebied errond bestaat uit bossen, weilanden en boomgaarden. Toen na de Franse revolutie de abdij opgeheven werd, kwam het domein in handen van de familie de Pitteurs. Sinds 1989 is het Speelhof eigendom van de stad Sint-Truiden. De stad ontwikkelde het Speelhof als een belangrijk recreatiegebied, in de vorm van een stedelijk park. Er lopen verschillende fietsroutes doorheen het domein. Sinds 2009 is een wachtbekken voor de Melsterbeek en de Cicindria geïntegreerd in het landschap van het Speelhof. In het gewestplan van 2002 wordt het Speelhof gemarkeerd als belangrijk natuurgebied. In het beheersplan van 2018 wordt eveneens het belang van de natuurwaarden benadrukt. De kerk van Melveren ligt op de grens, net binnen dit gebied. Deze groene zone vormt de verbinding tussen de binnenstad en het noordelijker gelegen Nieuwenhoven. De zone rondom het Speelhof wordt verder uitgebouwd als recreatieve zone en deel van de noordelijke groene schakel. De groene schakel is een strategie die de stad inzet om de buitenwijken te ontwikkelen. Het zijn ruime verbindingssassen die de open ruimte van het ommeland en de stadskern met elkaar verbinden. Er wordt getracht deze verbindingen zoveel mogelijk autoluw te maken. Waar mogelijk wordt er verder gewerkt op historische routes. De noordelijke groene schakel volgt de route: Groenmarkt – Veemarkt – Speelhofdreef – melveren – Nieuwenhoven – Kozen – Sint-Lambrechtsherk – Hasselt, met aftakkingen in Melveren – Senselberg, Nieuwenhoven – Kortenbos, Nieuwenhoven en Nieuwerkerken. De belangrijkste attractiepunten op deze route zijn de Grote Markt, de Groenmarkt, Abdij, Veemarkt en de omliggende stedelijke functies zoals het stadspark, het Speelhof, het beginnhof en Melveren-Dorp. Interessante zichten en landschappen op de route zijn de watermolen van de abdij, het kasteel en de boomgaarden op het Speelhof, fruitplantages en hoeve Engelbamp en Galgenbos (Nieuwenhoven).

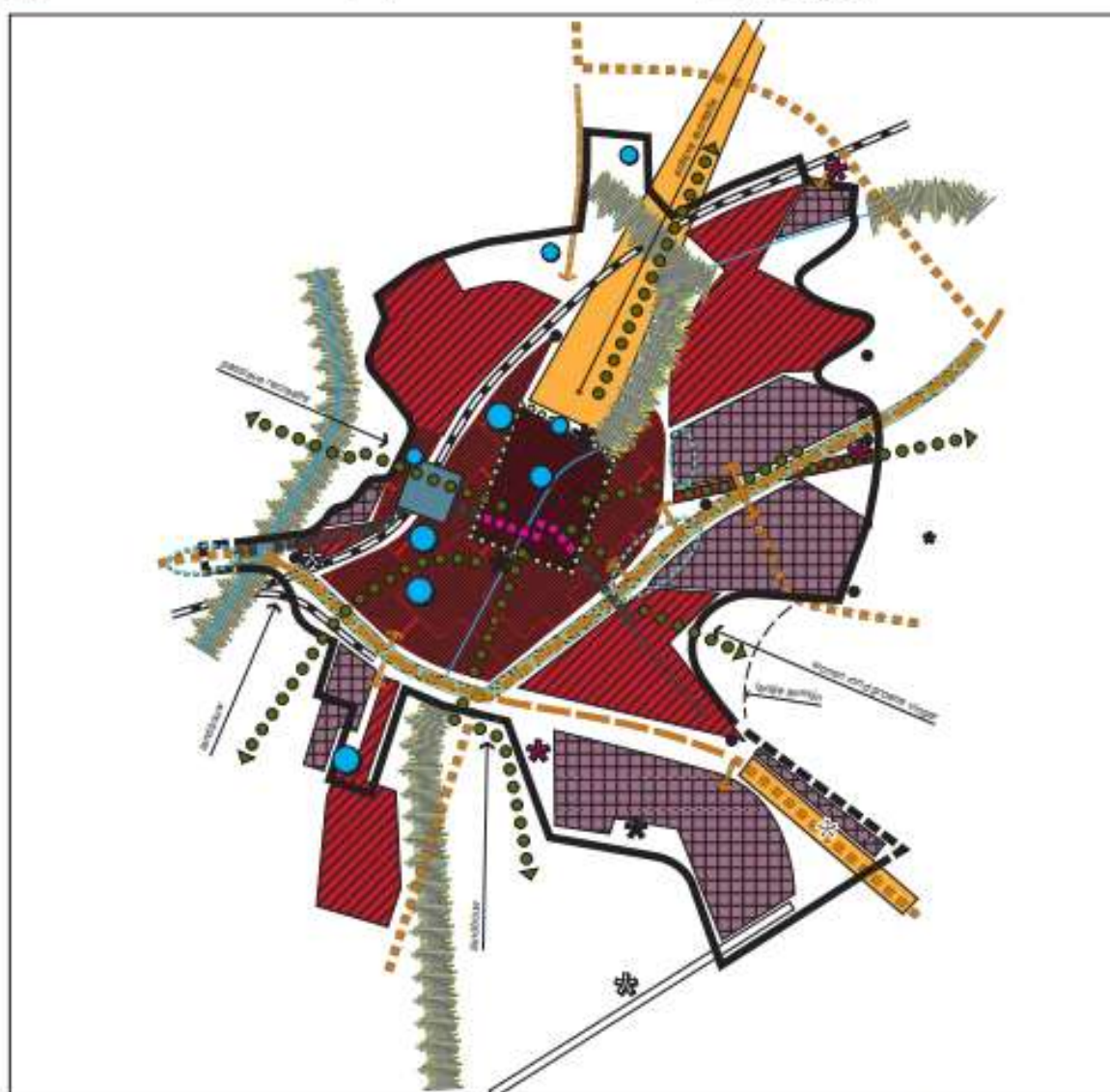
gewenste ruimtelijke structuur stedelijk gebied sint-truiden

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25b

OMGEVING
PASSER VOOR NIEMAND

te versterken binnenstad	reserveplekken voor hoogwaardige bedrijvigheid	regionale voorzieningen
kernstad als woon- en verzorgingscentrum	recreatieplekken op stedelijk niveau te ordenen recreatieve as	uit te bouwen bakens aan de stadsrand
kwaliteits op te waarderen buitenwijken	beekvalleien te ontwikkelen als natuurlijke dragers (grenzen aan de stad)	baan voor occasionele vliegactiviteiten en luchtvaartgerichte bedrijvigheid
regionaal openbaar vervoerscentrum als A-locatie	hoogstamboomgaardenlandschap groene stadsboulevard	recreatieplek op (boven)regionaal niveau
te versterken regio-gerichte handelsas kernwinkelgebied	primaire verbindingsweg met toegang	groene schakel
grootwinkelclusters	secundaire verbindingsweg met toegang	open ruimte tot tegen de kernstad
te verdichten bedrijvzones	binnenstadsboulevard parkeerroute	(mogelijke) grens van het stedelijk gebied

OMGEVING - maart 2017 - 08176_PL_008-k03

Kerkhof:

Het kerkhof werd voor het eerste vermeld in 1639, hoewel dit vermoedelijk al eerder bestond. Priesters en notabelen werden tot voor 1809 in de kerk zelf begraven. Wegens verbod werden de graven van in de kerk nadien verplaatst naar het kerkhof.

Het actieve kerkhof is gedeeltelijk ommuurd en gedeeltelijk met een haag omzoomd. Delen van het kerkhof zijn beschermd. De bescherming als monument betreft de kerkhofmuur en het neogotisch grafmonument van baron Travers de Jever. Het kerkhof is opgenomen in het beschermd dorpsgezicht. Volgende funeraire objecten krijgen een aparte vermelding:

Mergelstenen grafmonument van baron Travers de Jever, Franse generaal in het leger van Napoleon en schoonzoon van Wethnall de Travers van het kasteel Nieuwenhoven.

Vier nissen in de vierkante sokkel met levensgrote, deels verweerde stenen beelden van Salvator Mundi, Sint-Jozef, Barbara en Pieta staan. De bovenbekroning met ornamenten is ontleend aan de neogotische architectuur. Ontwerp en uitvoering door atelier Cornelis en Janssen in de tweede helft van de 19de eeuw.

Grafsteen van Baron Lamberts de Cortenbach, baron van Terkeelen en gedurende twaalf jaar gouverneur van de beide Limburgen (+ 1849).

Grafsteen van Annette Partouns, barones de Lamberts-Cortenbach, geboren de Bex en kinderen.

Graven van pastoor Snievaerts (18de eeuw), Willem de Schroots (17de eeuw) en Catharina de Quaebach (17de eeuw).

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er zijn een 40-tal parkeerplaatsen nabij de kerk en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie Salvator Mundiparochie, Sint-Godfriedstraat
 - Beschermd monument, MB 08-12-1978
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 08-12-1978
- Oude pastorie, Sint-Godfriedstraat
 - Omgebouwd tot herberg
- Parochiaal Centrum Melveren, Melveren-Centrum
- Kasteel van Melveren
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Watermolen Hornemolen met omgeving
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 18-11-1993
- Kasteel Menten de Horne
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Kasteeldomein 't Speelhof
 - Beschermd monument, MB 13-10-1986
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 13-10-1996
 - Unesco werelderfgoed kernzone, MB 02-12-1998
- Kasteeldomein Terbiest
 - Beschermd monument, MB 30-11-1981

- Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 30-11-1981
- Kasteelpark Ter Kelen
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Sint-Agnesbegijnhof
 - Beschermd monument, MB 30-12-1933
 - Beschermd monument, MB 12-05-2005
 - Beschermd cultuurhistorisch landschap, MB 12-04-1974
 - Beschermd stads- of dorpsgezicht, MB 12-05-2005
 - Unesco werelderfgoed kernzone, MB 02-12-1998
- Kasteel en kasteelpark Nonnen-Mielen
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
- Klooster Hiëronymusdal
 - Gesloopt bouwkundig element
 - In 1832 vestigden de Redemptoristen zich in dit klooster
- Zorggroep Myna, campus Melveren, Melveren-Centrum 111

6.15.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Gebedsdiensten voor de lagere school van Melveren, aan het begin en het einde van het schooljaar.

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er is geen regelmatige eucharistieviering meer in deze kerk. Dit gebeurt eerder uitzonderlijk.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is niet open voor bezoekers, maar kan op afspraak opengesteld worden.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is enkel open tijdens de sporadische vieringen of op afspraak.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Er vinden momenteel geen evenementen plaats. Er zijn gesprekken bezig met de Kiwanis en de stad om hier een literair project te realiseren.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Rondleidingen zijn mogelijk, maar enkel op afspraak.

Zie ook: <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen> voor de meest recente informatie.

6.15.5. Belangrijke cijfers voor Melveren (Sint-Truiden (Dg.))

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.16. Parochiekerk Sint-Augustinus Sint-Truiden

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://geo.onroenderfgoed.be>

6.16.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Augustinus

Geografische ligging

- Grevensmolenweg 34, 3800 Nieuw-Sint-Truiden, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN 1ste AFDELING, sectie G, perceel 299 w4
- Coördinaten: 50.782496, 5.265525

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Augustinus Sint-Truiden

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Augustinus Sint-Truiden

- Ondernemingsnummer: BE0211 400 612
- De kerk is eigendom van de kerkfabriek
- De aangrenzende pastorie, de parochiezen en de lokalen van het verenigingsleven, zijn tevens eigendom van de kerkfabriek, maar in erfpacht gegeven.

Bescherming(en)/vastgesteld

- /

Situering van kerk in omgeving – Bron Geoportaal

6.16.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

Erfgoed:

De parochiekerk Sint-Augustinus is niet beschermd als monument of als stads- en dorpsgezicht en is ook niet opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. De kerk heeft wel erfgoedwaarde.

Parochie:

De parochie Sint-Augustinus werd opgericht op 27 augustus 1947, voor het gebied van de voormalige Catharinaparochie, gesticht bij het Benedictinessenklooster ca. 1155, dat later naar Nonnemielen verhuisde. De parochiekerk ter hoogte van het latere spoorwegstation bleef bestaan tot aan de Franse tijd. Vanaf 1920 begon de aanleg van de 'Tuinwijk' aan de overzijde van de spoorlijn Landen-Hasselt. Tot in 1950 werden er een 320-tal woningen gebouwd. Tussen 1960 en 1970 kwamen er nog meer dan 500 woningen bij (zgn. bloemenstraten, richting Houtstraat).

Bouwgeschiedenis:

Onder leiding van de Augustijnen en pater-pastoor Biets werd er in de tuinwijk eerst een houten kerk gebouwd in 1928 (hulpparochie hoofdkerk). Deze kerk werd vervangen door de huidige grote zaalkerk in baksteenmetselwerk en ingewijd in 1955. Het kerkgebouw in moderne stijl met neogotische kenmerken is een ontwerp van architect-politicus Leopold Smeesters. De aannemer was Jef Nartus.

Opbouw van de kerk, met zicht naar het koor

De bakstenen kerk, gebouwd tussen 1950 en 1955, werd uitgevoerd in een moderne stijl met neogotische kenmerken. Architect was Leopold Smeesters.

Boven de inkomdeur van dit portaal bevindt zich een ornament, voorstellende Augustinus en de tekst: *Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus Sanctus est Deus* (De Vader is God, de Zoon is God, de Heilige Geest is God). Dit is een verwijzing naar Augustinus' werk: De Trinitate (over de Drie-eenheid, God in drie Personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest).

Algemeen zicht op de kerk en detail van het tympaan met drievuldigheidstekst

De kerk bezit een aantal kunstwerken:

- Zijaltaar Sint-Rita, ca. 1955, witte steen
- Ambo: evangeliekant afbeelding van Mattheus en Marcus, epistelkant afbeelding Lucas en Johannes, door Frans Jozef Smeesters, ca. 1955, witte steen
- Beelden: Jezus aan het Kruis, Heilig Hart, Heilige Jozef, door Frans Jozef Smeesters, ca. 1955, witte steen
- Beeld: Madonna, door Toon Vanmechelen, ca. 1955, witte steen
- Kruiswegstaties in reliëf, door Edmond Fritschké, Schaarbeek, ca 1955, witte steen
- Glas-in-loodramen, door Roger Daniëls, ca. 1953
- Smeedwerk, August Vervloet, Sint-Truiden
- Orgel: Verschueren Tongeren, gekocht in Genk, 2012

Ambo evangeliekant en epistelkant en voorbeeld van kruiswegstatie

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

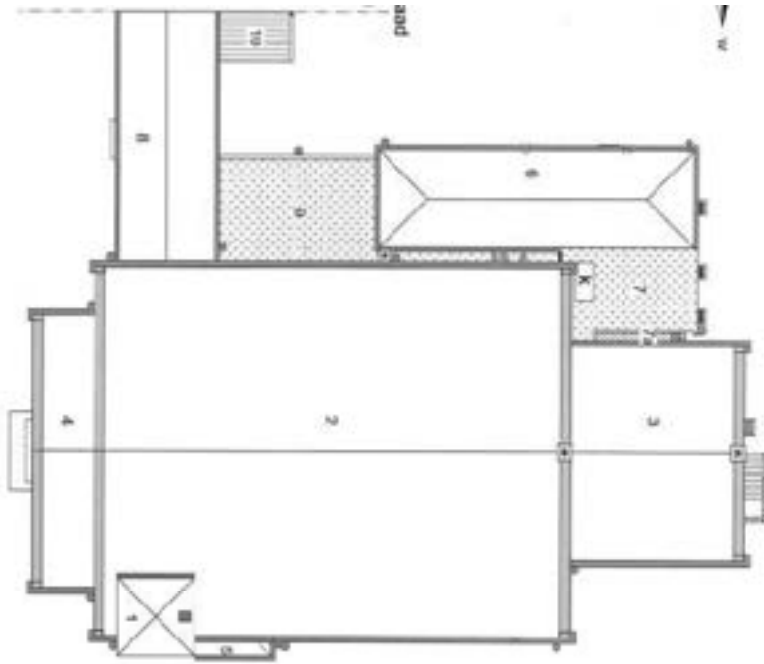
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Lit.: Jozef SMEESTERS, *Nieuw Sint-Truiden en de tuinwijk*, in *Monumenten voor de toekomst? Modern bouwen in Sint-Truiden 1900-1975*, OMD, Sint-Truiden, 2008, p. 75-82 en 107; Thierry GHYS en Nadine STEVENS, *Stemmen uit de tuinwijk en Sint-Lutgardis-kindertehuis*, idem, p. 83-99 en 107; *Wie was wie in Sint-Truiden?*, Sint-Truiden: Stedelijke Openbare Bibliotheek, p. 30, 190 en 193; Peter COLLART, *Nieuw Sint-Truiden*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 78-81 en 143. Romain LENAERTS, *August Vervloet (een Sint-Truidense kunstenaar): kunstschilder, paragnost, genezer-kruiddokter*, Sint-Truiden: Erfgoed Haspengouw, 2013.
Bron: Willem DRIESEN, *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 949 m²
 - oppervlakte perceel: 1.862 m²
- voeg grondplan toe: Kerkfabriek Sint-Augustinus beschikt over een grondplan

Situatieschets Monumentenwacht Limburg

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 30 m
 - hoogte schip: 26 m
- aantal zitplaatsen: Kerk: 250 zitplaatsen (maximale capaciteit 300 plaatsen); Sint-Ritakapel: 30 zitplaatsen.

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

De grote zaalkerk heeft een vierkante toren, ingebouwd aan de rechterzijde van het hoofdvolume en een lager voorportaal aan de voorzijde van hoofdvolume. De toren heeft een tentdak, de andere volumes hebben zadeldaken, alles bekleed met natuurleien. De bakstenen kerk heeft een plint in Fameniaanzandsteen en wordt getypeerd door spitsboogvormige vensters.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur is opgebouwd uit een hoofdbeuk en twee zijbeuken, met hoge spitsbooggewelven in baksteen. Ook het opgaand muurwerk in zichtmetselwerk. De winterkapel ter ere van Sint-Rita heeft vandaag een bepleisterd gewelf. Het oorspronkelijke interieur was hier zoals in de kerk: opgaande muren hoge spitsbooggewelven in zichtbaar baksteenmetselwerk.

- Aantal en soort bij ruimtes:

Er zijn 13 afzonderlijke ruimten op het gelijkvloers. 5 afzonderlijke ruimten in de kelder, bereikbaar via de binnenkoer.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Er is een mogelijkheid tot uitbreiding in den zuidelijke richting, waar zich momenteel een ruim verhard speelplein bevindt. De grote centrale binnenruimte kan opgedeeld worden in 3 aparte beuken: een centrale hoofdbeuk en 2 zijbeuken.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Kerk: luchtverwarming en hoogrendementsketels op gas. Sint-Ritakapel: radiatoren en hoogrendementsketel op gas. De gasketels worden tweejaarlijks gekeurd, zoals wettelijk voorgeschreven.
Sanitair	Naast de hoofdingang is er een toilet voor de kerkgangers dat ook toegankelijk is voor rolstoelgebruikers. Er is een afzonderlijk toilet nabij de sacristie voor de voorgangers van de erediensten. Er is een toilet in de aansluitende pastorie.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig. Met uitzondering van de toren (aandrijving klokken) werden alle elektrische installaties in 2007 vernieuwd en gekeurd.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig. Er zijn aparte kringen die het mogelijk maken om verschillende zones apart te verlichten. Er is tevens een doorloopverlichting met bewegingssensor.
Keukenvoorzieningen	In de aangrenzende pastorie is er een keuken. Deze is bereikbaar vanuit de kerk, via een tussengang. De keuken is uitgerust met een koelkast, een kookplaat, een dampkap, wasbak met warm en koud water, koffiezetapparaat, servies en bestek.

Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 3 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Het kerkgebouw en de Sint-Ritakapel zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging ter hoogte van de in- en uitgangen. Er is geen camerabewaking. Op de offerblokken is er plaatselijke beveiliging d.m.v. een alarmsysteem.
Brandbeveiliging	De kerk heeft een relatief lage brandlast en is voorzien van de nodige brandblussers (cfr. advies brandweer) die jaarlijks worden gecontroleerd. Er is geen brandcentrale en geen sprinklerinstallatie. Voor het branden van devotiekaarsen werden brandveiligheidsmaatregelen getroffen.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging voor de toren.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Patrimoniumpolis kerk: 3.610,37 € Patrimoniumpolis pastorie: 1.743,68 € Onderhoudscontract ANSUL (brandblussers): 180,48 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Kerk: 250 zitplaatsen (maximale capaciteit 300 plaatsen), 4 tafels. Sint-Ritakapel: 30 zitplaatsen. Pastorie: keuken met 1 tafel en 10 zitplaatsen; bureel; kleine vergaderzaal met 1 tafel en 8 zitplaatsen, grote vergaderzaal met beschikbare tafels en 20 zitplaatsen.
Opslagruimte	3 opslaglokalen in de kerk; 4 opslagruimten in de kelder (+ afzonderlijke stookplaats). Meerdere opslagruimtes op verdieping van pastorie (in minder goede staat van onderhoud en verouderde elektrische installatie). 2 garages op de binnenkoer die gebruikt worden voor opslag.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Herstellingen aan het dak en de regenwaterafvoer van de kerk en pastorie
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Compartimentering (i.f.v. brandveiligheid) van de stookruimte van de Sint-Ritakapel en vernieuwing van de verwarmingsketel.
 - Toegankelijk maken van de kerk en de Sint-Ritakapel voor rolstoelgebruikers
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2025: Inspectie bouwkunde – inspectienummer : 30233/2025/B.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30233/2025/B:
 - Dak
 - De dakbedekking regelmatig controleren.
 - Toren: de geperforeerde leien vervangen.
 - Toren: enkele hoekkeperafwerkingen herstellen.
 - Een dakaansluiting waterdicht afwerken.
 - Het torenluik optimaliseren.
 - Torengoet: de ladder vastmaken aan de bovenzijde.
 - De luifel vernieuwen.
 - Dakwaterafvoer
 - De goten regelmatig proper maken.
 - Volg de toestand van de herstellingen op en herstel opnieuw indien nodig.
 - Sacristie: het tapgat en de regenwaterafvoer van de zakgoot vernieuwen.

- Enkele weggevalen beugels aan de regenwaterafvoeren terugplaatsen.
 - De regenwaterafvoeren voorzien van de nodige koppelstukken ondergronds.
 - Kapconstructie en zolder
 - Tijdig de zolders en minder frequent gebruikte ruimten opruimen en ontstoffen.
 - Draagstructuur en overspanning
 - De bevuiling op het muurwerk verwijderen, indien gewenst.
 - De kroonlijsten regelmatig verven.
 - De inkomtrap herstellen.
 - Schrijnwerk en beglazing
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - De beschadigde beglazing herstellen waar nodig.
 - Afwerking en inrichting
 - De scheurvorming opvolgen, en indien nodig een stabiliteitsingenieur raadplegen.
 - De kast in de sacristie herstellen.
 - Alle ijzere onderdelen onderhouden.
 - Technische installatie
 - De armatuur van een buitenlamp vernieuwen.
 - De klokkenstoel regelmatig laten onderhouden.
 - Site en omgeving
 - De omliggende bomen regelmatig snoeien.
 - De kapel onderhouden.
 - Gehele object
 - Voorkom tijdig overlast door duiven.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Naar aanleiding van het verslag van Monumentenwacht Limburg van 2013, werden in 2019 dringende herstellingen uitgevoerd aan het dak en de gevels.
 - Er is nood aan algemene onderhoudswerken, waarbij de recente adviezen in het verslag van Monumentenwacht Limburg van 2025 worden opgevolgd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

Er is nood aan algemene onderhoudswerken.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
20,217.87	44,961.59	31,994.40	34,249.62	30,050.71	23,850.96	42915.17

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij de opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
41,201.70	42,541.15	42,481.75	42,422.35	42,362.95	42,303.55

6.16.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

De kerk, de pastorie en de parochiezaal liggen in een zone voor gemeenschapsvoorzieningen (RUP). De kerk werd gebouwd voor de stadsuitbreidingswijk Nieuw-Sint-Truiden. Nieuw-Sint-Truiden heeft geen echte dorpskern. Er is een heterogene, weinig stedelijke bebouwing. Het geheel vormt eerder een weinig aantrekkelijke stadsrand langsheen de ring.

De zuidelijke omgeving naar het spoorwegstation is verder ontwikkeld als woongebied met onderwijsvestiging voor de scholengroep Hasp'O, deels op de vroegere industrieterreinen van de Fonderie-Emaillerie.

Kerkhof:

Er is geen kerkhof rond of in de nabije omgeving van de kerk. De begraafing van de parochianen gebeurt op de stedelijke begraafplaats Schurhoven.

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Vóór de kerk zijn er een 20-tal parkeerplaatsen. Nabij de kerk is er een bushalte van De Lijn.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie (vml. klooster Augustijnen, van 1990 in erfpacht door KF)
 - Gebruikt voor catechese, zangkoor, jeugdlokale Chiomeisjes en Scoutsjongens
- Parochiezaal 'De Kajaan', vrije school 'Klavertje Vijf'
 - Verhuur voor schooloptredens, feesten, koffietafels begrafenissen, tentoonstellingen, grote vergaderingen
- Kapel van Guvelingen
 - Werd aanvankelijk vanuit parochie Schurhoven beheerd, later vanuit Nieuw-Sint-Truiden
 - Momenteel eigendom stad Sint-Truiden
 - Onttrokken aan eredienst en herbestemd
 - Rust, onthaast en geniet van 'Goddelijk fruit', een filmproductie over de fruitteelt van vroeger tot nu, op de eeuwenoude wanden van het kerkje.
- Weeshuis en school in art-decostijl
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Momenteel eigendom stad Sint-Truiden
- School voor lager onderwijs – Momentum lager ('Klavertje Vijf')

6.16.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Aanbiddingen
- Huwelijken
- Begrafenissen
- Erediensten van de Armeense gemeenschap

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Dagelijkse verering ter ere van de Heilige Rita (als bedevaartplaats)
- Triduüm van de Heilige Rita
- Wekelijkse eucharistie op donderdag om 9uur
- Veertiendaagse eucharistie op zondag
- Vieringen van de Armeense gemeenschap: 4 keer per jaar

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is dagelijks open voor bezoekers. Tijdens de zomermaanden staat de hoofdingang open. Tijdens de wintermaanden is er toegang tot de kerk via de zijingang.
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is dagelijks open tussen 8u00 en 17u30.
 - Dagelijks zijn er bezoekers / bedevaarders in de Sint-Ritakapel
 - Dagelijks is er in de voormiddag permanentie in de aansluitende pastorie
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Op regelmatige tijdstippen zijn er concerten van zanggroepen of harmonies, vooral rond de kerstperiode en in het voorjaar: Altobasso, Amici Cantemus, KH De Gilden, enz.
 - Er is regelmatig bezoek door de scholen uit de omgeving
 - In mindere mate worden er ook lezingen gehouden
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Neen

Zie ook: <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen> voor de meest recente informatie.

6.16.5. Belangrijke cijfers voor Nieuw-Sint-Truiden (Sint-Truiden (Dg.))

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	25.224	45,8	49,2%	50,8%	101	4150,71 ha
Sint-Truiden (Dg.)	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
	608 per km ²	1.878	176	367	46,4 km	250

6.17. Parochiekerk Sint-Andreas Runkelen

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19451>

6.17.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Andreas

Geografische ligging

- Runkelen-Dorp, 3800 Runkelen, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN 8ste AFDELING, sectie B, perceel 296 b
- Coördinaten: 50.846622, 5.153946

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Sint-Andreas Runkelen

Eigenaar: stad Sint-Truiden

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen

Situering kerk in dorpscentrum – bron Geoportaal

6.17.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

Vaststelling:

De Sint-Andreaskerk is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarde.

Parochie:

In 1366 werd de gemeente vermeld als “Runkeren”. Runkelen was eertijds deel van het graafschap Duras: een heerlijkheid in het graafschap Duras. In 1134 vermeld als Runcherium, toen de Luikse bisschop de gift door de graaf van Duras aan de kerk van de Parkabdij goedkeurde. De kapel van Runkelen viel onder de parochie Wilderen tot 1806. Runkelen is een zelfstandige parochie sinds 1843.

Bouwgeschiedenis:

De neoclassicistische zaalkerk dateert uit 1855-1957. De bouw van de kerk kadert in een reeks midden-19de eeuwse dorpskerken. De ontwerper en uitvoerder van het kerkgebouw zijn niet gekend.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De kaart van de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) toont vermoedelijk een oudere kerk of kapel op dezelfde locatie, maar met een andere oriëntatie. Er is geen historische info teruggevonden over dit bouwdeel.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845), waarop de kerk een andere oriëntatie heeft – Bron Geoportaal

Ferrariskaart (1771-1778), waarop ook al een religieus gebouw aangeduid is – Bron Geoportaal

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Sint-Andreasbeeld, hout, 17de eeuw
- Sint-Corneliusbeeld, paus, hout, 17de eeuw
- Jezus aan het Kruis, hout, einde 17de eeuw(?)
- Madonna
- Onze-Lieve-Vrouw, hout, 1950
- Heilig Hart van Jezus, hout, 1950

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkentoeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Meubilair:

- Koorlezenaar, hout (einde 18de eeuw)
- Neobarokke biechtstoel, eik, ca 1850
- Neogotische altaartafel, herbruikte koorlambrizing
- Hardstenen doopvont (14de-15de eeuw)
- Bekken in messing (tweede helft 19de eeuw)

Glasramen

- Glas-in-loodramen in koor, 1974, met eucharistische motieven van pelikaan en Lam Gods

Orgel:

- *Het orgel achter in het koor is defect.*

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, online op ErfgoedPlus.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Lit.: Info-cd's Frans REYMEN (red.), *Runkelen vroeger en nu, Runkelen ons dorp, Runkelen 't ien en 't ander* (in voorbereiding); Annemie CONINCKX, *Runkelen*, in *Vergeet je wortels niet. Erfgoedverkenningen in Sint-Truidense dorpen en stadswijken*, Sint-Truiden: Erfgoedcel, 2012, p. 87-91.

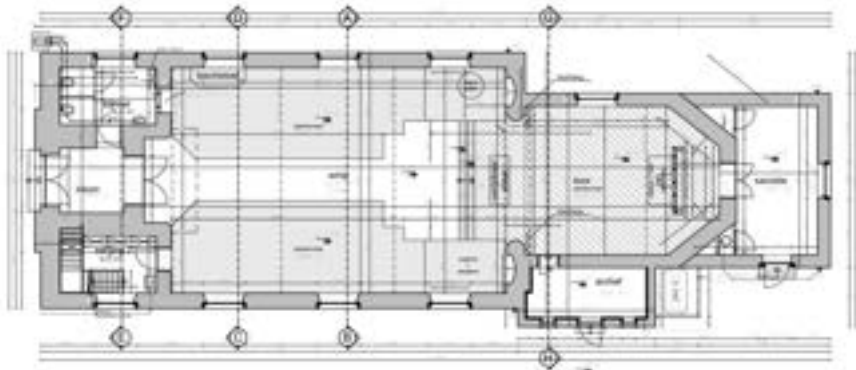
Bronnen:

- Schlusmans F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6n2 (He-Z), Brussel – Gent.
- GEUKENS D., Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen, Provincie Limburg, Kanton Sint-Truiden, Brussel, 1977, p26.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 288,50 m²
 - oppervlakte perceel: 1.408,50 m²
- voeg grondplan toe:

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 34 m
 - hoogte schip: 20 m
- aantal zitplaatsen: 135 stoelen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: zaalkerk

De neoclassicistische zaalkerk bestaat uit een éénbeukig schip van vier traveeën met een ingebouwde westtoren. Het koor bestaat uit één rechte travee en heeft een driezijdige sluiting. De baksteenbouw is afgewerkt met details in blauwe hardsteen.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De westgevel wordt gemarkeerd door een middenrisaliet waarin het rondboogportaal, geflankeerd door met natuurstenen hoekbanden afgelijnde muurpenanten en afgewerkt met doorlopende,

geprofileerde imposten van hardsteen en een dito booglijst. Het rondboogvenster erboven heeft een hardstenen omlijsting. De rondboogvormige galmgaten hebben een doorgetrokken druiplijst. Aan de basis van de toren zien we hardstenen voluten. De ingebouwde toren heeft een ingesnoerde naaldspits, bekleed met natuurleien. Het schip en het koor zijn voorzien van geprofileerde, hardstenen rondboogvensters. De zadeldaken van deze bouwdelen zijn bekleed met natuurleien.

Het opgaand muurwerk in het interieur is bepleisterd en geveerd. Het schip is afgedekt door middel van een vlakke zoldering. In het koor is er een bepleisterd houten kruisribgewelf aanwezig.

- Aantal en soort bijruimtes:

Er zijn 5 afzonderlijke ruimtes, met inbegrip van sacristie, crypte, sanitair, berging en archief. De sacristie bevindt zich aan de oostelijke zijde van het kerkgebouw.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk.

De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Het doksaal met het waardevolle orgel zou als belangrijk verbindingslement tussen de toren en het schip kunnen werken.

De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Hier is geen verdere opdeelbaarheid wenselijk. De sacristie is gelegen achter het koor en vormt samen met het archief, het sanitair en de berging, afgescheiden volumes ten opzichte van de kerk. Bij de sacristie en het archief zijn er ook aparte uitgangen.

De ruimtes zijdelings van de toren en noordelijk van het koor fungeren als aparte ruimtes en hebben al ondersteunende functies op vlak van mogelijke herbestemmingen. De sacristie biedt nog opportuniteiten voor ondersteunende functie(s).

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	Kerk: vloerverwarming en radiatoren op gas. De installatie werd vernieuwd in 2017.
Sanitair	In de noordelijke ruimte langs de toren is sanitair aangebracht. Er zijn 2 toiletten.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging.
Brandbeveiliging	Er is een blustoestel aanwezig.
Bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Verzekeringen: 1.688,32 €
Gsm-operatoren	Geen info. (GSM-mast Telenet was in aanvraag in 2017)

Tafels en zitplaatsen	Kerk: 135 zitplaatsen, 3 tafels.
Opslagruimte	De berging zuidelijk van de toren, het archief en de sacristie kunnen gebruikt worden als opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Totaal renovatie van de kerk van 2010 tot 2018.
- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Begin 2018 is de afwerking van het interieur beëindigd.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. De eerste verslagen dateren van 2001: Inspectie bouwkunde en interieurinspectie – inspectienummer L-3803/30231/2001. Het laatste verslag van Monumentenwacht bouwkunde dateert van 2019 – inspectierapport: 30321/2019/B.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30231/2019/B:
 - Onderhoud
 - De dakbedekking, goten en afvoeren onderhouden.
 - De aantastingen door houtborende insecten regelmatig controleren.
 - Het vuil in de toren opkuisen.
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
 - Dak
 - Monumentenwacht herstelde verschillende gebreken aan de natuurleien dakbedekking.
 - Dakwaterafvoer
 - Pas het afschot van de goten van de berging en de sacristie aan.
 - Verleng de afvoeren komende van de toren tot in de goten van het schip.
 - Kapconstructie en zolder
 - Verwijder de wespennesten op de zolder van het koor.
 - Maak het gat onder de kroonlijst dicht.
 - Draagstructuur en overspanning
 - Vul de scheuren in de raamdorpel op.
 - Afwerking en inrichting
 - Voorzie verluchttingsroosters in de verhoogde houten vloer in de kerk.
 - Technische installatie
 - Herbevestig de losse bliksemgeleider op de nok van het schip.
 - Verf het luiwerk van de klokken.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Geen

Om het gebouw in goede staat te houden is het van belang om regelmatig controles uit te voeren. Monumentenwacht Limburg kan op vraag van de materiële beheerder van de kerk controles uitvoeren. De controles worden best om de vier tot vijf jaar uitgevoerd.

Financiële gegevens (optioneel)

- Gewenste investeringen (*opsomming van investeringen die zouden moeten gebeuren – of wenselijk zijn; waar nog geen consensus over is of nog niet ingepland zijn*)

De kerkfabriek heeft geen gewenste ingrepen meegedeeld.

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
0.00	11,713.31	8,659.12	10,736.01	6,963.84	10,031.99	12961.07

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar zijn bij opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2025	2026	2027	2028	2029	2030
1,930.53	13,324.00	12,729.00	13,183.00	14,112.00	13,488.00

6.17.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Runkelen is een gemeente in Vochtig Haspengouw, gelegen aan de Melsterbeek en heeft een vlak reliëf. De kleine dorpskern is gegroeid nabij het kruispunt der wegen Rummen-Wilderden en Runkelen-Sint-Truiden. De kerk en de pastorie zijn gelegen ten Noorden van de weg Runkelen-Dorp. De recente dorpsuitbreiding wordt gekenmerkt door lintbebouwing.

De Sint-Andreaskerk is gelegen in woongebied met landelijk karakter (Gewestplan). Het Gemeentelijk Structuurplan Sint-Truiden beschrijft het toekomstbeeld Runkelen-Gorseme, als een middelgroot dorpengeheel, met een aantal gezamenlijke voorzieningen, verdeeld over de beide straatdorpen. Via twee lokale invalswegen wordt het dorpengeheel Gorseme-Runkelen verbonden met de historische binnenstad. Aan de noordrand van Runkelen voorziet men een lokaal recreatiegebied met visvijvers. De Molenbeekvallei wordt beschermd en verder ontwikkeld als groene corridor tussen beide dorpen. Het waterzuiveringsstation in Runkelen dient als milieuvoorziening op gemeentelijk niveau en is goed aangepast in het landschap. Het middelgroot dorpengeheel is gelegen in een groot rustig wandelgebied dat zich uitstrekt van Zoutleeuw en het Vinne tot aan Metsteren en ook tot in Geetbets en Nieuwerkerken. Om het karakter van beide dorpen te benadrukken wil men zes 'poorten' aanbrengen aan de rand van beide kernen om automobilisten te laten aanvoelen dat ze het woongebied binnenrijden.

gewenste ruimtelijke structuur runkelen - gorsem

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25f

OMGEVING
PLAATS VOOR AVONTUUR

structuurschets, welk toekomstbeeld?

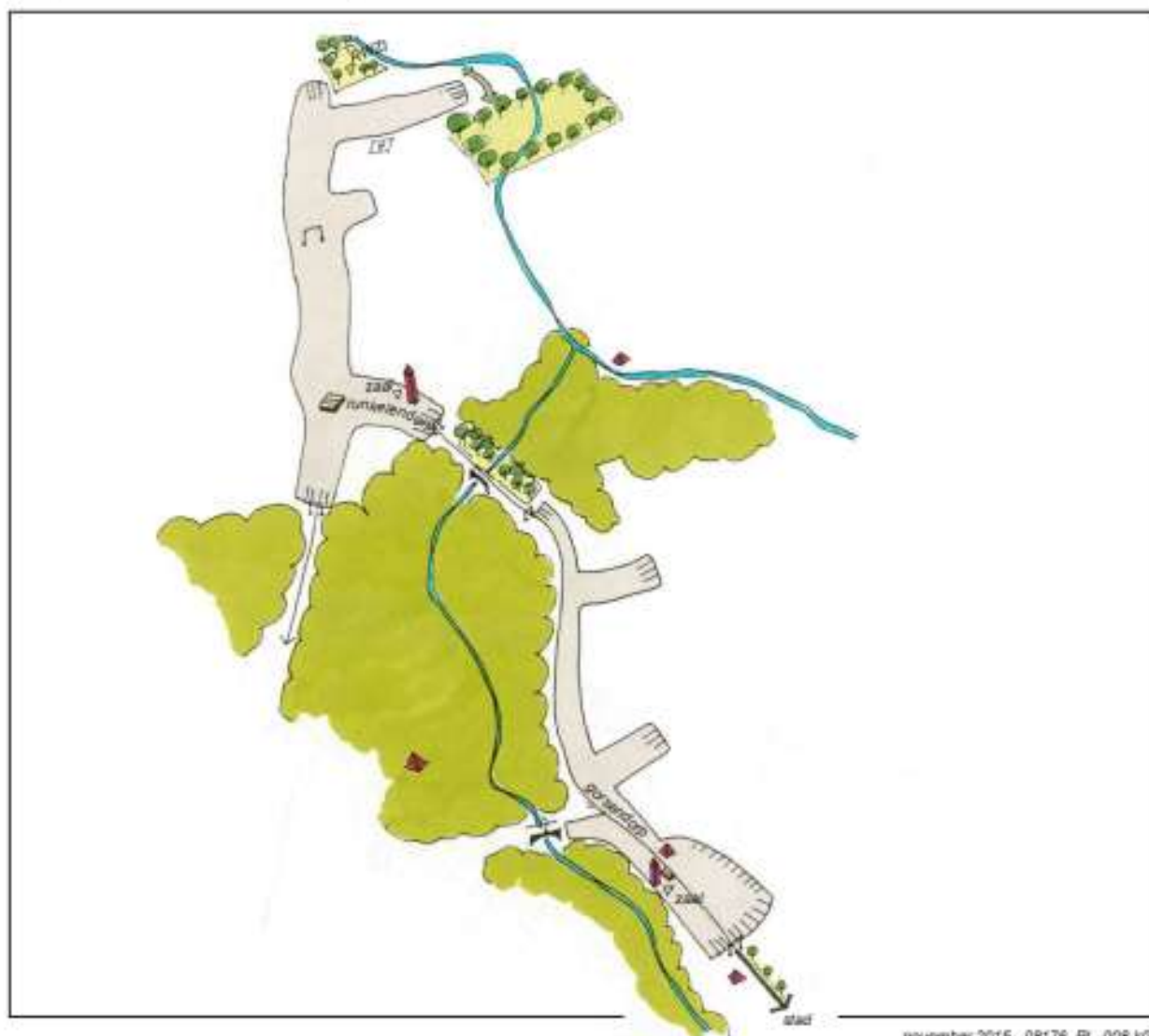
- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers

- fiets- en voetgangersas
- beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)
- boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern
- sport-, recreatie- en jeugdterrein
- reliëf

interventieschets, welke belangrijke ingrepen?

- af te werken rand
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straaldorp
- te ontwikkelen hoofdvoorziening
- te ontwikkelen woonproject

- te schrappen of in reserve te houden binnengebied
- aan te leggen poort
- (her) aan te leggen doortocht
- te beveiligen knooppunt met primaire of secundaire weg
- aan te leggen fiets- en wandelas
- op te waarderen baken, beeldbepalend element
- te versterken groenmassa
- te versterken laan of holle weg
- aan te leggen / te ordenen recreatieplein

november 2015 - 08176_PL_008-k04

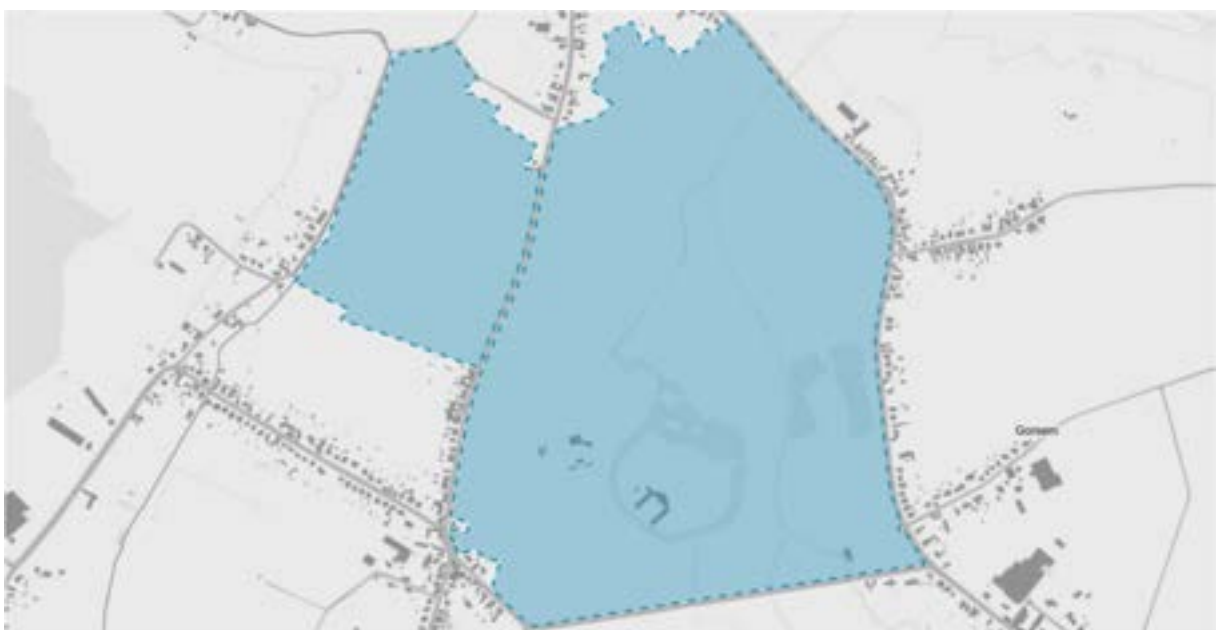
Ten zuiden van de kerk opent zich het landschap rondom het kasteel van Duras dat beschermd is omwille van zijn landschappelijke waarde.

De parochiekerk Sint-Andreas is gelegen naast de voormalige pastorie Sint-Augustinusparochie. De pastorie is net als de kerk vastgesteld bouwkundig erfgoed, omwille van de historische en architecturale waarden.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19689>

De parochiekerk Sint-Andreas te Runkelen is gelegen tegenover het kasteeldomein van het kasteel van Duras. Er is geen directe visuele link met het domein of het kasteel omwille van de lintbebouwing aan de overzijde van Runkelen-Dorp. Het kasteeldomein is echter een belangrijk gegeven in de ruimtelijke omgeving van de kerk. Ook op historisch vlak was er een belangrijke link tussen het graafschap Duras en de parochie Runkelen.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/18362>

Dit classicistisch kasteel in Palladiaanse stijl is gelegen op de plaats van de burcht van de Heren van Duras. De eerste vermelding gaat terug tot 1102. Het kasteeldomein is vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de historische en architecturale waarde. Het kasteel van Duras is beschermd als monument omwille van de archeologische waarde (in casu oudheidkundige waarde) en de artistieke en historische waarde (in casu geschiedkundige waarde).

Kerkhof:

Het ommuurde kerkhof rond de Sint-Andreaskerk is nog steeds actief. Het kerkhof grenst aan het perceel van de voormalige pastorie.

Situering van het ommuurde kerkhof - Bron: <https://geo.onroenderfgoed.be>

Parkeermogelijkheid en openbaar vervoer:

Er zijn een 10-tal parkeerplaatsen nabij de kerk en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie uit tweede helft van de 19de eeuw
 - geprivatiseerd in 2015
- Het nieuwe gemeenschapscentrum Den Andries is eigendom van de stad en eind 2019 geopend en bestaat uit een polyvalente zaal, een aanpalend buitenterras, modern sanitair en een uitgebreide opwarmkeuken. Buiten is er een parking en speeltuin met speelweide. Het wordt beheerd en verhuurd samen met de lokale gemeenschap (in kader van een project Zorgzame Buurt en Leader project Dorpspunten).
- Kasteel van Duras
 - Beschermd monument, MB 09-10-1948
- Bedevaartcomplex Onze-Lieve-Vrouw van de Osseweg: kapel en kluis
 - Beschermd monument, MB 03-04-1995
 - Gelegen op grondgebied van Zoutleeuw
- Kapellen
 - O.L.V. Troost in Bos
 - Privékapel Cabergs bouwmaterialen

Bedevaartcomplex O.L.V. van de Osseweg

6.17.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Eucharistievieringen
- Gebedsdiensten
- Huwelijken
- Begrafenissen

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Op de tweede en vierde zondag van de maand

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - Neen
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is enkel open tijdens de vieringen.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Neen
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Neen

Zie ook: <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen> voor de meest recente informatie.

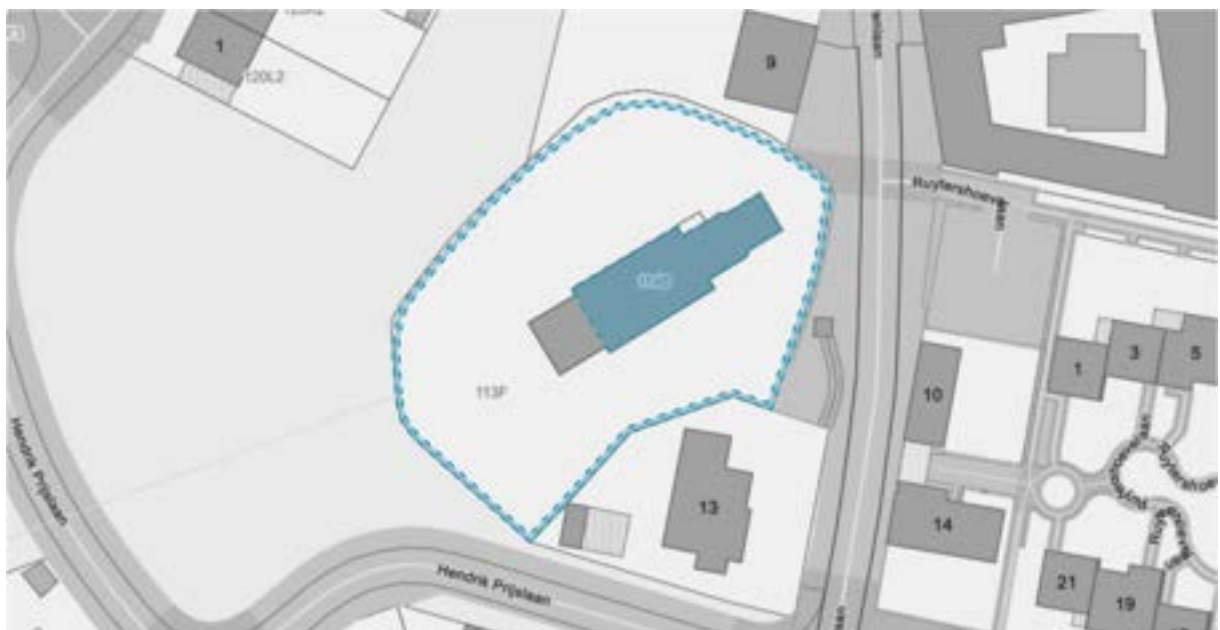
6.17.5. Belangrijke cijfers voor Runkelen

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	396	46,5	50%	50%	8	178,3 ha
Runkelen	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	222 per km ²	0	0	0	2,5 km	5

6.18. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking Wilderen

Foto genomen door stad Sint-Truiden op 18-07-2025

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2844>

6.18.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking

Geografische ligging

- Wilderenlaan, 3800 Wilderen, Sint-Truiden
- Provincie: Limburg
- Kadastrale situering: SINT-TRUIDEN, 5de AFDELING, sectie B, perceel 114 b
- Coördinaten: 50.818711, 5.142858

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: bisdom Hasselt
- Dekenaat of Regio: pastorale eenheid Sint-Trudo, dekenaat Sint-Truiden, bisdom Hasselt
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking Wilderen

Eigenaar: kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking Wilderen

Ondernemingsnummer kerkfabriek: BE0256 000 519

Bescherming(en)/vastgesteld

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen
- Kerk beschermd als monument, MB 10-05-1996
- Omgeving beschermd als stads- of dorpsgezicht, MB 10-05-1996

Situering kerk in dorpskern – Bron Geoportaal

6.18.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bescherming:

De bescherming als monument betreft het schip, het koor en de sacristie die de neoclassicistische zaalkerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking uit 1858 vormen. Bij de bescherming hoort eveneens de hoge bakstenen kerkhofmuur rond het kerkhof. De romaanse toren van de kerk is reeds in 1936 als monument beschermd.

De kerk en de kerkhofmuur zijn beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde. De neoclassicistische zaalkerk van 1858 sluit aan bij een romaanse toren en vormt met de kerkhofmuur een integrerend deel van de kerksite.

De bescherming als stads- of dorpsgezicht betreft de omgeving van de Onze-Lieve-Vrouw Bezoekingkerk met inbegrip van de eveneens als monument beschermde kerk zelf met het ommuurd kerkhof en de pastorie uit 1894.

De omgeving is beschermd als dorpsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de historische en artistieke waarde.

De historische waarde heeft betrekking op het gegeven dat het kerkhof en de pastorie een historische eenheid vormen met de kerk.

De artistieke waarde is ook gelinkt aan het kerkhof en de pastorie. De begraafplaats bevat verschillende waardevolle grafkruisen, waarvan vooral de twee, waarschijnlijk 16de-eeuwse kruisen, van zeer groot belang zijn. De pastorie is gebouwd in 1892 naar ontwerp van architect Serrure en heeft een neo-renaissancistisch karakter. Op het kerkhof staat een opvallende treurhoningboom.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2846>

Parochie:

Wilderen is een gemeente in Vochtig Haspengouw, vermeld in 1139 als Wilre (Latijns "villare", boerderij), in 1425 als Wytte. Wilderen vormde eertijds met Graesen (provincie Brabant) een heerlijkheid, horend bij het graafschap Duras, Loons bezit in 1192. Godefridus, graaf van Duras, heeft

in 1204 de helft van Wilderen geschonken aan de abt van Sint-Truiden. De parochie hoorde tot 1559 bij de dekenij Zoutleeuw en daarna bij de dekenij Hoegaarden. De kerk was de moederkerk van het graafschap Duras en het bevestigingsrecht hoorde toe aan de abdis van Herkenrode (archiefstukken in de Parkabdij). Tot voor de Franse revolutie was de kerk toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart.

Duras, bij de samenvloeiing van de Molenbeek en de Cicindria, had geen eigen kerk, maar was een deel van de parochie Wilderen. Het werd voor het eerst vermeld in 1103 als Duraz (Keltisch "Duracio", vesting). Het oorspronkelijk allodium (onroerend goed met landerijen en bijhorende horigen in vrij bezit tijdens het ancien régime) was reeds in 1024 als graafschap vermeld. De graven van Duras, verwant met de graven van Loon, speelden een belangrijke rol tijdens de 11de- en 12de eeuw op de grens van Loon van Brabant vooral in de herhaaldelijke conflicten met de graven en hertogen van Brabant over het voogdijschap van Sint-Truiden en haar abdij. Op het einde van het ancien régime besloeg het grondgebied van het graafschap de dorpen Duras, Gorseme, Wilderen en Runkelen.

Bouwgeschiedenis:

De romaanse toren dateert uit circa 1100 en is een overblijfsel uit de vroegste geschiedenis van het Haspengouws kastelenlandschap. De toren werd vermoedelijk gebouwd als onderdeel van een defensief bolwerk van de graven van Duras.

De 17de-eeuwse afbeeldingen die bewaard bleven tonen reeds een toren met een typisch ingesnoerd schilddak, een schip en een lager gelegen koor of sacristie. De tekening in het Typografieboek van de Parkabdij van Leuven stemt niet overeen met eerdere of latere afbeeldingen van de kerk en moet wellicht toegeschreven worden aan de verbeelding van de tekenaar. De Ferrariskaart toont een kerk met een kruisvormig grondplan, waarvan de zuidoostelijk arm langer lijkt doorgetrokken. Dit kan eventueel overeenkomen met de later geregistreerde toestand op de Atlas van de Buurtwegen. De Atlas van de Buurtwegen uit circa 1845 toont de kerk in het dorpscentrum met een zuidwest-

noordoostoriëntatie. De toren is even breed als het schip, terwijl haaks op het smallere koor een klein gebouwtje, vermoedelijk de sacristie, zichtbaar is.

Ferraris (1771-1778) - Kaart Atlas der Buurtwegen (1843-1845) – Bron Geoportaal

Enkele jaren later, in 1856 beschrijft stadsarchitect Denis van Sint-Truiden in zijn rapport voor de kerkfabriek de slechte toestand van het koor, met gescheurde en afwijkende muren, slechte en ondiepe met leem gemetselde funderingen. De vochtige muren zijn opgetrokken in “*blocs de marne* (dits “*d’Aelst*”). Het gaat hier dus om de plaatselijke mergel uit de omgeving van Gelinden. De toren, “*bati en grès*”, en het schip van de kerk waren volgens het rapport goed gebouwd en onderhouden. Gezien de expansie van de parochie, wat de verlening van de kerk met 2,5 meter noodzakelijk maakte, besloot de architect de reconstructie van koor en sacristie te adviseren. In maart 1856 raadde de Koninklijke Commissie voor Monumenten aan het hele schip, uitgezonderd de toren, te herbouwen, wat na toelating bij Koninklijk Besluit van 9 februari 1857 ook gebeurde. Aannemer L. Lacroix uit Oleye voerde het lastenboek en de plannen van architect Denis uit en in juli 1858 meldde de gemeenteraad in zijn verslag dat de werken beëindigd waren. De reconstructie van het schip had ook onvoorziene werken meegebracht aan de toren, zoals de plaatsing van een grote ingangspoort in de zuidwestzijde, het plaatsen van twee scheidingswanden en een doksaal en een nieuwe bepleistering.

Op 6 oktober 1896 beschrijft provinciaal architect L. Jaminé de toestand van de toren als volgt: “... *cette tour, fort ancienne – elle date du treizième siècle – est fortement lézardée. Déjà à une époque qu’il me serait impossible de préciser, on a fait un travail d’ancrage mais qui n’avait d’autre but que de retenir ses parements extérieurs à la masse du mur... La tour de Wilderen surmontée d’une flèche en batière est un ancien et assez rare spécimen d’architecture du pays. J’estime que cette construction pourrait avantageusement être classée parmi les monument de troisième classe*”.

In het begin van de jaren 1930 werd de toren hersteld volgens plannen van Ir. Govaerts van Sint-Truiden. De ankering, de leien, de kroonlijsten, de trap, de torenvloer, de loopbruggen en ander houtwerk werden grondig aangepakt. De kroon- en waterlijsten aan de buitenzijde van de toren herstellde men met Gobertangesteen. Bovendien werden de scheuren gedicht en de buitenmuren ingevoegd met portlandcementmortel. Bij Koninklijk Besluit van 21 september 1936 werd de rangschikking uitgevoerd. In de jaren 1950 volgden minder belangrijke herstelling onder meer van de schade na munitieontploffingen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Gezien de spitsboogmotieven in de galmgaten en de decoratieve uitwerking van de voorgevel door afwisselend materiaalgebruik kan de toren in de 13de-eeuw gedateerd worden – aansluitend bij de datering van architect Jaminé in 1896 - en dus als een laat romaans-vroeg gotische constructie beschouwd worden. Er zijn ook bronnen die de bouw van de toren dateren rond 1100. Een aantal details zoals de kalkstenen consoles naast de galmgaten en de onverweerde toestand van de venstervullingen in de toren blijven wel vragen stellen. Nadien deed de toren dienst als kapel en later werd deze verbouwd tot inkomportaal en klokkentoren van een kleine kerk. De datering van die kerk is niet gekend, maar op een primitief kadasterplan uit 1845 is reeds een kleine kerk te zien als aanbouw aan de toren.

Omstreeks 1850 ontstond het initiatief om de bestaande kerk te vergroten wegens de uitbreiding van de parochie Wilderen-Duras. Op aanraden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten werd het bestaande kerkship volledig vervangen door een nieuw schip, opgetrokken uit baksteen (zie ook info hierboven).

De huidige kerk is te dateren in 1858 en vertoont een neoclassicistische vormgeving met details die verwijzen naar de opkomende neogotiek, zoals de kruisgewelven, de kraagstenen en de profileringen van de vensteromlijstingen. Omstreeks die periode werd ook de toren voorzien van een neoclassicistisch rondboogportaal van arduin met imposten.

De kerktoeren onderging recent een grondige restauratie omwille van structurele scheuren en deformaties. Daarnaast was de kerkzolder moeilijk toegankelijk. De gelijkvloerse verdieping van de toren werd ook als opslagruimte gebruikt. De opdracht bestond daarom in het oplossen van de structurele problemen en het creëren van een betere ontsluiting van de toren. Naar aanleiding van de restauratie werd tevens een archeologisch onderzoek gedaan. Er werd een architecturale promenade gerealiseerd door het inbrengen van drie verdiepingsvloeren, verbonden door een nieuwe trapconstructie in de toren. De nieuwe ingreep is visueel losgekoppeld van de toren en er werden meerdere open ruimtes gelaten tussen de verschillende verdiepingen en op sommige plaatsen werden beloopbare glazen vloerplaten gebruikt om de toren als een open ruimte te laten ervaren. De bestaande houten wenteltrap is geïntegreerd in het ontwerp. Via deze verticale route wordt de geschiedenis van de toren verteld. Deze constructie vormt eveneens een structurele steun voor de holle torenromp (architect Verheyden Sint-Truiden 2014).

Eind juni 2025 zijn er restauratiewerken gestart aan de daken, de goten en de gevels van het schip.

Cultuurhistorische objecten:

Beelden:

- Houten triomfkruis, 17de of 19de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouwebeeld met Kind, gepolychromeerd hout, eerste kwart 17de eeuw
- Sint-Sebastiaan, 17de eeuw
- Sint-Rochus, gepolychromeerd hout, tweede helft 17de eeuw, voorgesteld als pelgrim met bedelstaf en jas met Sint-Jacobusschelpen
- Heilig Hart van Jezus, gepolychromeerd hout
- Heilig Hart van Maria, gepolychromeerd hout
- Sint-Antonius, gepolychromeerd pleister, 19de eeuw
- Onze-Lieve-Vrouw van Banneux, pleister

Schilderijen:

- Vier koorfresco's, 1920, Peter Heidbüchel
 - De Blijdschap van Maria
 - De boodschap van de engel Gabriël
 - Het bezoek van Maria aan haar nicht Elisabeth
 - De geboorte en de opdracht van Jezus in de Tempel
- Muurschilderingen in de koorsluiting van de vier evangelisten

De boodschap van de engel Gabriël

Meubilair:

- Een hoofdaltaar en twee zijaltaren, eerste helft 18de eeuw
- Twee biechtstoelen, midden 19de eeuw, met medaillons van een berouwvolle Petrus en Maria Magdalena
- Doopvont in ijzer en messing, 19de eeuw
- *Doopvont in natuursteen, circa 1150, toonbeeld van Maaslandse romaanse stijl, staat in het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis in Brussel*
- Hek aan noord- en zuidzijde van het koor, eerste helft 18de eeuw
- Driedeurskast, eerste kwart 18de eeuw
- Eiken koffer, 16de eeuw
- Koorlezenaar, voet en stam uit de 18de eeuw
- Bidstoel, midden 18de eeuw
- Credenstafel, gepolychromeerd hout, derde kwart 18de eeuw

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Glasramen:

- Glas-in-loodramen in koor, 1908, met als thema's:
 - Margaretha Maria Alacoque
 - Heilige Dominicus aan wie de Heilige Maagd de rozenkrans geeft
- Decoratieve ramen in schip, 1925, met als thema's:
 - Heilige Theresia
 - Heilige Anna
 - Heilige Franciscus van Assisi
 - Heilige Helena
 - Heilige Alfonsius
 - Heilige Norbertus

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Glasraam Heilige Norbertus

Orgel:

Het orgel dateert van 1873 en is van de hand van Arnold Clerinx, Sint-Truiden. De houten orgelkast en het doksaal zijn in neo rococostijl. Het waardevolle orgel is momenteel niet meer bespeelbaar. Het orgel kan gerestaureerd worden of passief bewaard blijven.

Het doksaal vertoont ernstige stabiliteitsproblemen. Voor de uitvoering van herstelwerken aan het orgel moet het instrument tijdelijk gedemonteerd en verplaatst worden. Het orgel is onroerend door bestemming en kan niet permanent weggehaald worden.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedinventaris in erfgoedregister, online op ErfgoedPlus. Oud archief in Rijksarchief Hasselt, dynamisch archief in pastorie en bij privé persoon.

Lit.: Willem DRIESEN, *Parochiekerk O.-L.-Vrouw Bezoeking, Wilderen*, Sint-Truiden, 1984; Piet VERHEYDEN, *Driemaal kerkrestauratie... een vergelijking. Van de 19de eeuw tot heden*, in *Sint-Truidens erfgoed. Vroeger, nu en in de toekomst*, Open Monumentendag Vlaanderen, Sint-Truiden: stadsbestuur, 2014, p. 83-85; Jos RUYMEN, *De kerktoeren van Wilderen*, in 't *Maendachboekje*, nr. 65, voorjaar 2015, p. 11-13.

Bronnen:

- Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL000426, Sint-Truiden: Wilderen Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking en omgeving (GYSELINCK J. 1996).
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden van Jozef Jean François de Ferraris, opgesteld tussen 1770-1778, schaal 1:2.500 en Atlas der Buurtwegen, opgesteld tussen 1840-1845, schaal 1:2.500.
- DE MAEGD C. (red.) 2003: *Historische tuinen en parken van Vlaanderen, Inventaris Limburg, Deel 1: Gingelom, Halen, Herk-De-Stad, Nieuwerkerken en Sint-Truiden*, M&L Cahier 8, Brussel, 213.
- SCHLUSMANS F. met medewerking van GYSELINCK J., LINTERS A., WISSELS R., BUYLE M. & DE GRAEVE M.-C. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6N2 (He-Z), Brussel-Gent.
- LEMMENS M. 1998: Arnold Clerinx (1816-1898), een ambachtelijk orgelmaker met grote persoonlijkheid, in: *Sint-Truiden ingekaderd 1830-1914, tentoonstellingen Sint-Trudofeesten 1998*, Sint-Truiden, 192-207.
- DRIESEN W., *Kerkenbeleidsplan 2017*, beleidsmedewerker stad Sint-Truiden, 2014-2019.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²:
 - oppervlakte gebouw: 333 m²
 - oppervlakte perceel: 2.330 m²
- voeg grondplan toe:

Naar aanleiding van de opmaak van het restauratiedossier, beschikt de kerkfabriek over recente grondplannen.

- noteer de vrije hoogte:
 - hoogte toren: 30 m
 - hoogte schip: 18 m
- aantal zitplaatsen: 120 zitplaatsen

Opbouw (optioneel)

- Type gebouw: Zaalkerk

Het schip, het koor en de sacristie vormen een neoclassicistische zaalkerk uit 1858 die aansluit bij een rechthoekige, romaanse toren uit circa 1100. De plattegrond is samengesteld uit een voorstaande rechthoekige westtoren, een éénbeukig schip van drie traveeën en een koor van één rechte travee afgesloten door een driezijdige sluiting. De sacristie, met rechthoekig grondplan, bevindt zich achter het koor.

De typologie van de toren leunt eerder aan bij burgerlijke dan religieuze architectuur. De rechthoekige westtoren bestaat uit een lage afgeschuinde plint en drie geledingen die door natuurstenen waterlijsten van elkaar zijn gescheiden. Onderaan komen aan de meeste noordelijke en de meest zuidelijke zijde lichtgleuven - afgewerkt met natuursteen - op de twee onderste geledingen voor. In de voorgevel (zuidwesten) van de toren werd op de hoogste verdieping een galmgat met gedrukte boog in baksteen ingebracht. De galmgaten aan de overige zijden op dezelfde hoogte zijn bekroond met een lichte spitsboog en aan de zuidzijde en oostzijde voorzien van een deelzuiltje met aan weerszijden een sterk spitsboogje met neuzen. In de westzijde van de toren werd ook een – duidelijk ingekast - rondboogportaal aangebracht met een omlijsting van hardsteen met imposten, sluitsteen en waaivormig bovenlicht. In de loop der tijden werden talrijke muurankers en trekijzers in het torenmetselwerk bevestigd. De spits, voorzien van twee smeedijzeren bekroningen, vertoont een zeldzame ingesnoerde schilddakvorm, bedekt met leien.

Het parement van de toren bestaat uit een harde steensoort die zeer waarschijnlijk kan geïdentificeerd worden als kwartsiet van Overlaar bij Tienen. Net zoals in talrijke romaanse gebouwen in Haspengouw en het aangrenzende Brabant werden ook hier de hoekkettingen, de afzaat van de plint, de water- en kroonlijsten en de omlijstingen van de vensters uitgevoerd in Gobertange, een Brusseliaanse kalksteen. Het middengedeelte van de westgevel is versierd met speklagen van baksteen en Gobertangesteent. De binnenbekleding van de toren is uitgevoerd in een geelachtige, zachtere steensoort, wellicht tufsteen van Lincent. Aan de zuidwestzijde van de toren werden bovendien baksteen en blokken maaskalksteen aangewend.

Het schip en het koor werden voorzien van respectievelijk zes en twee rondboogvormige vensters met geprofileerde, natuurstenen omlijsting. Beide zijn overwelfd met een houten bepleisterde zoldering in de vorm van rondboogvormige kruisribgewelven en gordelbogen. De kruisribben en de consoles zijn geprofileerd en gevormd met pleisterwerk. De consoles vertonen florale motieven. Zowel het schip en het koor, als de sacristie zijn afgedekt met zadeldaken. De koorsluiting werd bekroond door dakvlakken die tegen het zadeldak aansluiten. Als dakbedekking werden leien toegepast.

De bouwmaterialen van het schip, koor en sacristie zijn in detail bekend door het bestek van de herbouw in 1858. Het metselwerk werd uitgevoerd in nieuwe 'brikken', die door 'brikkenbakker' Wijnants van Sint-Truiden dienden geleverd te worden en kalkzandmortel met het plaatselijke zand, afkomstig van de groeven in het gehucht Berg-op-Zoom. Als blauwe hardsteen voor de plint, dorpels en een aantal muurblokken werd de bleekgrijze kalksteen uit Vinalmont bij Hoei voorgeschreven, terwijl tevens een aantal hardstenen uit de vroegere kerk herbruikt werden. Voor de omlijsting van de acht ramen en een – blijkbaar niet uitgevoerd – koeoog diende mergel uit de groeven van Zichen uit zuidoost-Limburg aangewend. Voor de bevloering tenslotte werden gepolijste tegels, half zwart, half grijs uit Namen of Dinant voorgeschreven.

Het interieur van de toren bestaat op het gelijkvloers uit een centrale gang met aan weerszijden een ruimte, afgesloten met een houten beschot. In de meest noordelijke ruimte zijn de resten van de oorspronkelijke houten spiltrap aanwezig. In de meest zuidelijke, die op zijn beurt in twee is gedeeld, is de trap naar de eerste torenverdieping en het doksaal aangebracht. De hoger gelegen klokkenstoel is gevat in een verdieping die rust op de open moerbalken. Onderaan in de toren zijn vier kraagstenen met verweerde decoratie aanwezig en sporen die wijzen op de oorspronkelijke overwelfing van het gelijkvloers. Tevens zijn aanwijzingen zichtbaar van de oorspronkelijke scheiboog tussen de toren en het schip.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het interieur van de kerk is volledig wit bepleisterd en daardoor eerder sober van aard. Het schip en het koor zijn overspannen met bepleisterde kruisribgewelven met gordelbogen.

Is decoratieve afwerking van het gebouw met een zekere historische waarde zijn de brandglasramen met rijke iconografie die tussen de jaren 1909 en circa 1929 door plaatselijke families werden geschonken, te vermelden. In 1920 werden in het koor een aantal muurschilderingen aangebracht door de kunstenaar Heidbuchel. Te midden van geschilderde draperieën waren een reeks taferelen in verband met de patrones Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking uitgevoerd. Bij de herinrichting van de interieurbeschildering volgens plan van binnenhuisarchitecte F. Nijs in de jaren 1960 werden alleen deze taferelen gespaard, terwijl het decoratief muurschilderwerk verdween.

- Aantal en soort bijruimtes:

De sacristie vormt de enige afzonderlijke ruimte. Deze bevindt zich achter het koor. De toren vormt in zekere zin ook een apart volume met aparte ruimtes. Deze is tijdens de laatste restauratie ingericht als bezoekerscentrum.

- Bespreek de opdeelbaarheid en uitbreidingsmogelijkheden van het gebouw:

Uitbreidingsmogelijkheden voor het exterieur zijn niet mogelijk door de aanwezigheid van het kerkhof rondom de kerk.

De kerk en de toren hebben elk hun eigen geschiedenis en functioneren nu als twee afzonderlijke elementen. De toren heeft een individueel karakter en is ook los van de kerk ontsloten via een verticale circulatie. Een permanente tentoonstelling over de geschiedenis van de toren is er ondergebracht. Het doksaal zou als belangrijk verbindingselement tussen de toren en het schip kunnen werken. De kerk is, zoals elke ruimte ontworpen voor de liturgie, gericht naar het altaar. Door de beperkte schaal van de kerk is het niet wenselijk om het gebouw verder op te delen. Er kan wel een functioneel onderscheid gemaakt worden tussen de toren, het schip en eventueel de sacristie. De sacristie is gelegen achter het koor en vormt een afgescheiden volume ten opzichte van de kerk. Er is ook een aparte uitgang.

Voorzieningen

- Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige voorzieningen, uitrusting en beveiliging in het kerkgebouw:

Verwarming	De kerk werd verwarmd met stookolie. De installatie is buiten gebruik.
Sanitair	Er is geen sanitair aanwezig.
Elektriciteit	Er is overal elektriciteit aanwezig.
Verlichting	Er is overal verlichting aanwezig.
Keukenvoorzieningen	Er zijn geen keukenvoorzieningen.
Audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
Beeldscherm(en)	Geen info.
In- en uitgangen	De kerk heeft 2 ingangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	Geen info.
Diefstalbeveiliging	Er is geen inbraakbeveiliging door middel van een alarmsysteem.
Brandbeveiliging	De kerk beschikt over een brandbeveiliging.
Bliksembeveiliging	Geen info.
Verzekering	De kerk is verzekerd.
Kostprijs beveiligingsmaatregelen en verzekeringen	Kostprijs: 2.700 €
Gsm-operatoren	Geen info.
Tafels en zitplaatsen	Er zijn 120 zitplaatsen.
Opslagruimte	Er is geen opslagruimte.

Bouwfysische toestand

- Welke herstellingswerken aan het exterieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Onderzoek voorlopige ondersteuning van de nokbalk op de zolder van het schip die op twee plaatsen sterk is ingerot , uitgevoerd door Monumentenwacht Limburg in 2019.
Info inspectierapport: De inrottingen bevinden zich echter telkenmale ongeveer in het midden tussen de spanten. De lengte van het ingerotte deel van de nokbalk varieert tussen pakweg 1m00 (inrotting tussen spant 1 en 2, te tellen vanaf de toren) en 2m00 (inrotting tussen spant 2 en 3). Het lukte daarom niet om de nokbalk af te steunen op een stevige balk.
Wat wel positief is, is het feit dat er een ruiterbalk aanwezig is waartegen de kepers

bevestigd zijn. Dit zorgt er momenteel voor dat het dak momenteel nog stabiel is. Om de nokbalk voorlopig te ondersteunen zou een mogelijke oplossing erin kunnen bestaan om de tegenover elkaar liggende kepers met planken te verbinden net onder de nokbalk. Mocht de nokbalk immers doormidden breken, dan dreigt deze door het gewelf te vallen.

- Welke herstellingswerken aan het interieur zijn gebeurd sinds 2017:
 - Geen.
- Is de kerk aangesloten bij Monumentenwacht Limburg? Wanneer werd het laatste verslag opgemaakt:
 - De kerk is aangesloten bij Monumentenwacht Limburg via het collectief lidmaatschap tussen stad Sint-Truiden en Monumentenwacht Limburg. Het laatste verslag van Monumentenwacht Bouwkunde dateert van 2018: Inspectie bouwkunde – inspectienummer: 30227/2018/B.
Het laatste verslag van Monumentenwacht Interieur is recenter en dateert van 2018: Interieurinspectie – inspectienummer 3/30227/2018/I.
- Ter info geven we hierna nog het verkort advies, zoals opgenomen in het verslag 30227/2018/B:
 - Veiligheid
 - Demonteer het losse stuk van de ontlastingsboog in de kerk.
 - Onderhoud & instandhoudingswerken
 - Verdelg de wespennesten.
 - De dakbedekking, goten en afvoeren onderhouden.
 - Pas de regenwaterafvoer aan ter hoogte van de schouw aan het koor.
 - Volg de scheuren in het muurwerk op.
 - Het houten schrijnwerk onderhouden.
 - Alle ijzeren onderdelen onderhouden.
 - Restauratie
 - Maak de dakvlakken en kapruimte toegankelijk door het plaatsen van luiken, voldoende genormeerde ladderhaken en een degelijke loopbrug.
 - Vernieuw de leien dakbedekking.
 - Vernieuw alle aansluitingen met het opgaand muurwerk.
 - Vernieuw het nok- en hoekkeperlood.
 - Vernieuw de gordingen, de kepers en de beplanking.
 - Vernieuw alle goten en afvoeren.
 - Voorzie gietijzeren standpijpen.
 - Het vuil op de gewelven opkuisen.
 - Vernieuw de nokbalk indien nodig.
 - Herstel de afgebroken raamdorpels en dicht de scheuren. Voorzie eventueel zinken kralen onder de dorpels.
 - Herstel het voegwerk.
 - Vernieuw de elektrische installatie.
- Welke herstellingswerken zijn dringend nodig:
 - Er zijn dringend herstellingswerken nodig aan de daken en de goten.
 - De kerkfabriek had in het verleden een groot restauratiedossier ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Het ging om een dossier in 2 fasen: fase 1 – de toren en fase 2 – het schip. De werken konden pas starten na de toekenning van de erfgoedpremies. Door het uitblijven van deze toekenning, is er recent gekozen voor een andere aanpak.

- Eind juni 2025 is de uitvoering van dringende herstelwerken aan de daken en goten gestart. Het grote restauratiedossier wordt nu vervangen door kleine deeldossiers met de aanvraag van de erfgoedpremies volgens de standaardprocedure.
- Bij een volgend dossier hoopt de kerkfabriek alle nutsvoorzieningen en technische installaties te kunnen vernieuwen of bij te plaatsen waar nodig.

Financiële gegevens (optioneel)

- Er zijn geplande investeringen, gelinkt aan de uitvoering van het restauratiedossier, fase 2.
- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
22,609.49	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

- Onderstaande zijn informatieve ramingen m.b.t. FMJP, maar bij de opmaak van het kerkenbeleidsplan nog niet goedgekeurd.

2026	2027	2028	2029	2030	2031
0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

6.18.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Algemeen:

Wilderen is gesitueerd ten Westen van Sint-Truiden, tegen de grens met de provincie Vlaams-Brabant. Het is een gemeente in Vochtig Haspengouw met een gave landelijke dorpskern. Het historisch centrum is niet gelinkt aan een waterloop, maar de dorpskern is ontstaan bij de kruising van twee oude landwegen: de Leeuwerweg en de Truierweg. De Truierweg behoorde tot de middeleeuwse weg tussen Sint-Truiden en Tienen en maakte deel uit van de belangrijke handelsroute tussen de Noordzee en de Rijn. De N3 of Tiensesteenweg werd ca. 1740 aangelegd als nieuwe verbinding tussen Sint-Truiden en Tienen (Brussel en Luik). De Zoutleeuwsesteenweg verbindt Sint-Truiden met Zoutleeuw in Vlaams-Brabant. De Wilderenlaan, waar de Onze-Lieve-Vrouw Bezoekingskerk gelegen is, verbindt deze twee hoofdwegen transversaal met elkaar en werkt als een noord-zuid hoofdas voor het dorp. De naoorlogse demografische groei is aanwezig in de vorm van lintbebouwing langs bestaande wegen zoals de Orgelstraat en in nieuwe woonstraten en wijken zoals de Zegerstraat, Vrijheidslaan en Strijderslaan. De woonuitbreidingszones Hendrik Prijs-laan en Het Dorp, ten westen van de kerk, en de Victoria-site met Zegelaan en Remersdaallaan zijn in volle ontwikkeling. Tegenwoordig is Wilderen geïdentificeerd in de hiërarchie van de dorpen in Sint-Truiden als een middelgroot dorp met een goed pakket van voorzieningen en wordt Wilderen min of meer als

onafhankelijk beschouwd. Het dorp hoort tot het dorpsgeheel Wilderen-Duras. Wilderen is gesitueerd in Vochtig Haspengouw. De eigenschappen van dit gebied zijn; landbouw, vooral fruitteelt en graslanden samen met natuur in de beekvalleien en natuur met toenemende recreatieve activiteiten. Centraal op een kleine heuvel ligt de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de pastorie. Ten westen bevinden zich twee imposante bakstenen vierkantshoeven uit de 19de eeuw, en ten oosten ligt een hoeve met stokerij.

De parochiekerk van Wilderen is gelegen op een hoogte van 50 meter boven de zeespiegel in het centrum van het dorp en heeft een zuidwest-noordoostoriëntering. De Onze-Lieve-Vrouw Bezoekingskerk is beschermd als monument en de omgeving, met inbegrip van de kerk, het ommuurde kerkhof en de pastorie uit 1894, is beschermd als stads- of dorpsgezicht.

Wilderen is gelegen, daar waar Haspengouw en het Hageland elkaar raken. Het is het grensgebied tussen het Land van Loon en het Hertogdom Brabant. In de omgeving liggen er indrukwekkende boerderijen, kastelen, abdijen, begijnhoven en musea, allen getuige van een rijke historische cultuur.

Het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan voorziet in de toekomst een verdichting van de dorpskern van Wilderen en een ruimtelijke reorganisatie van het kruispunt van de Wilderenlaan – Zoutleeuwsesteenweg – Galgestraat, waar de kerk vlakbij gelegen is. De bruikbare publieke ruimte op dit kruispunt zal geaccentueerd worden en er wordt tevens een nieuw dorpsplein voorzien tegenover de kerk. De kern van Wilderen met zijn tennis, stokerij, kerk en achterliggende fruittuin zal ontwikkeld worden als recreatief-toeristische attractie op de regionale fietsroute langs de oude spoorwegberm naar Zoutleeuw. Op korte termijn worden ook nieuwe fiets- en wandelpaden voorzien om een betere verbinding te creëren tussen de nieuwe woonwijken en de bestaande dorpskern (Stad Sint-Truiden, 2000). Het Ruimtelijk Uitvoeringsplan voorziet ook een verbouwing van de school gelegen op het kruispunt Wilderenlaan – Zoutleeuwsesteenweg – Galgestraat en een heraanleg van de open ruimte rond de school. Deze locatie wordt eveneens gebruikt door lokale verenigingen, zoals de Chiro. De infrastructuur van de school wordt geoptimaliseerd en ter beschikking gesteld van de gemeenschap. Zo krijgen verenigingen de mogelijkheid om de school te gebruiken als vergaderruimte. De Chirolokalen werden uitgebreid. Het Chirolokaal 'De Wilduraantjes' is beschikbaar als feestzaal met een maximum capaciteit 127 personen. Er wordt een groene openbare parking ingericht die ter beschikking zal staan van gebruikers van de school en verenigingen.

stad sint-truiden - herziening ruimtelijk structuurplan sint-truiden - kaart 25e

OMGEVING

- woonkern met duidelijke randen
- dorpsplein
- hoofdvoorziening
- open te houden corridor
- lokaal bedrijventerrein
- primaire of secundaire weg
- lokale toegangsweg tot de kern
- verzamelstraat voor buurtverkeer
- beek met oevers

	fiets- en voetgangersas	
	beeldbepalend element (kerktoren, kasteel, hoeve, ...)	
	boscomplex, kasteelpark, groenmassa in of aan de kern	
	sport-, recreatie- en jeugdtuin	
	relief	

- af te werken rand
- (her) aan te leggen dorpsplein of accent in straatdorp
- te ontwikkelen hoofdvoorziening
- te ontwikkelen woonproject

	te schrappen of in reserve te houden
binnengebied
	aan te leggen poort
	(her) aan te leggen doortocht
	te beveiligen knooppunt met primaire of
secundaire weg
	aan te leggen fiets- en wandelas
	op te waardenen baken, beeldbepalend
element
	te versterken groenmassa
	te versterken laan of holle weg
	aan te leggen / te ordenen recreatieplein

november 2015 - 08176 PL 008-k03

Kerkhof:

Het kerkhof is hoog gelegen bij de kerk en de pastorie en bezit een fraaie treurhoningboom (*Sophora japonica* 'Pendula'). Het hof wordt beschermd door een hoge bakstenen muur, deels gemeenschappelijk met de pastorie en afgewerkt met een rollaag en ezelsrug. Een spijlenhek ten westen en ten oosten vormt een afsluiting rond het kerkhof.

Op het oude kerkhof en tegen de gevels van de kerk staan enkele oude grafkruisen. De oudste dateren uit de 16de eeuw. De inscripties verwijzen naar belangrijke pastoors en dorpelingen uit de geschiedenis van Wilderen. Verder bevindt er zich ook een graftombe van de grafelijke familie d'Oultremont, die woonden op het kasteel van Duras.

Het kerkhof is sinds de jaren 1970 niet meer actief in gebruik. Men moet geen rekening houden met een eventuele uitbreiding of verdichting van het kerkhof. Wel is er nood aan een toekomstvisie voor het behoud en herstel van de historisch waardevolle graven op dit kerkhof.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige tekstenbestand
met toestemming van de gemeente?
Stuur het dan na hijs de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige tekstenbestand
met toestemming van de gemeente?
Stuur het dan na hijs de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige tekstenbestand
met toestemming van de gemeente?
Stuur het dan na hijs de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige tekstenbestand
met toestemming van de gemeente?
Stuur het dan na hijs de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige tekstenbestand
met toestemming van de gemeente?
Stuur het dan na hijs de gemeente.

Parkeergelegenheid en openbaar vervoer:

Er is parkeergelegenheid voor 20 wagens nabij de kerk en er is een bushalte van De Lijn nabij de kerk.

Andere gerelateerde gebouwen:

- Pastorie
 - Beschermd stads- en dorpsgezicht, MB 10-05-1996
- Hoeve Nicolaï en jeneverstokerij
 - Beschermd monument, MB 14-11-1984
- Resten van gesloten hoeve, naast hoeve Nicolaï
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Wilderenlaan 14
- Twee hoeven
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Zoutleeuwsesteenweg 176 en 178
- Kasteeldomein van Duras en omgeving
 - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
 - Landschappelijk geheel
- Kapel van Duras
 - Hoek Duraslaan en Galgestraat
- Statie in Wilderen
 - Anno 1893 een halte op de “ijzerenweg” van Tienen naar Tongeren

De brouwerij Wilderen tegenover de kerk is de voormalige hoeve en alcoholstokerij Nicolaï. De basis van de vierkantshoeve dateert uit 17de eeuw. In de 19de eeuw werd de hoeve eigendom van de familie Nicolaï en tussen 1905 en 1907 werd het complex uitgebreid met een stokerij. De stokerij bleef actief tot 1930. Na de tweede Wereldoorlog werd het bedrijf voor een korte periode heropgestart maar kort daarna werden de activiteiten definitief stopgezet. De gebouwen takelden sterk af, met gedeeltelijke instorting tot gevolg. De hele site werd in 2010 aangekocht door Mike Janssen – Roniek Van Bree die de site volledig renoveerden en herbestemden tot een hedendaagse brouwerij. De oude stokerij is geconserveerd zoals aangetroffen. Daarnaast is een nieuwbouw opgetrokken met daarin de hedendaagse brouwerij. In de voormalige vakwerkschuur is een brasserie ondergebracht. De brouwerij Wilderen is op enkele jaren tijd uitgegroeid tot een succesvolle onderneming die Wilderen toeristisch op de kaart heeft gezet. De site is tijdens de openingsuren van de brasserie vrij toegankelijk. Er worden regelmatig rondleidingen georganiseerd voor groepen. De site is beschermd als monument.

De pastorie in neorenaissancestijl gebouwd naar een ontwerp van architect Serrure, stadsarchitect van Sint-Truiden, in 1892. Het gebouw is niet beschermd als monument maar maakt wel deel uit van een beschermd dorpsgezicht, samen met de kerk, het kerkhof en de kerkhofmuur.

De kapel van Duras vormt een ander belangrijk religieus gebouw in de omgeving. Het naburige dorp Duras heeft een rijk kasteelverleden maar heeft in zijn geschiedenis nooit een eigen parochie gehad. De parochiekerk van Wilderen was tevens de parochiekerk voor de inwoners van Duras. Er is wel een kleine kapel aanwezig in Duras. Deze werd in 1930 door de toenmalige kasteelheer opgericht op de hoek van de Duraslaan en de Herestraat. De kapel in neoromaanse stijl is opgetrokken uit natuursteen en werd toegewijd aan het Heilige Hart van Jezus.

Het voormalig stationsgebouwtje wordt uitgebaat als B&B/Hotel met brasserie. Gasthof “De Statie” is te vinden tussen de boomgaarden van Limburg en Vlaams-Brabant. Gelegen aan het Limburgs fietsnetwerk is het de perfecte omgeving voor fietstochten, wandelingen en weekenduitstappen.

6.18.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Welke vormen van eredienst vinden er in de kerk plaats:

- Gebedsdiensten

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er is geen eucharistieviering meer in deze kerk. Er is enkel nog een wekelijks gebedsmoment.

Wat is de stand van zaken op vlak van valorisatie:

- Is de kerk te bezoeken buiten de vieringen:
 - De kerk is open voor bezoekers tijdens de weekends, in de periode van 1 april tot 30 september, telkens van 14u00 tot 18u00.
 - De kerk is lid van Open Kerken, zie <https://openchurches.eu/nl-be/gebouwen/onze-lieve-vrouw-bezoeking-sint-truiden>
- Wat zijn de openingsuren van de kerk:
 - De kerk is open voor bezoekers tijdens de weekends, in de periode van 1 april tot 30 september, telkens van 14u00 tot 18u00.
 - Bezoek aan de kerk op andere tijdstippen, kan op afspraak.
- Vinden er soms evenementen plaats:
 - Soms vinden er evenementen plaats, de buurtcomités en streekproducenten organiseren geregeld activiteiten op de site.
- Is het mogelijk om er rondleidingen te volgen:
 - Ja, op afspraak

Indien er een eucharistieviering is, wat is hiervan de frequentie:

- Er zijn geen zondagse eucharistievieringen. Wel is er wekelijks een gebedsmoment verzorgd door de plaatselijke mensen.

Zie ook: <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-sint-trudo-sint-truiden/informatie/kalender-van-de-eucharistievieringen> voor de meest recente informatie.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Tijdens de restauratie van de toren van de Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking te Wilderen is er ingezet op een cultuurhistorische ontsluiting van de toren. De toren is deels herbestemd als bezoekingcentrum en museum. Er moet nu gezocht worden naar een herbestemming voor de kerk.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wilt je het volledige kerkenbeeldsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

6.18.5. Belangrijke cijfers voor Wilderen

2024	aantal inwoners volgens Rijksregister	gemiddelde leeftijd	mannen (t.o.v. inwoners)	vrouwen (t.o.v. inwoners)	aantal nationaliteiten	oppervlakte (in ha)
Rijksregister						
Provincies.incijfers.be						
Onderwijs Vlaanderen						
Eigen Databank erkende verenigingen	1464	40,6	51%	49%	24	247,07 ha
Wilderen	bevolkingsdichtheid per km ²	leerlingen lager onderwijs-VP	leerlingen kleuter onderwijs-VP laag opgeleide moeder	leerlingen lager onderwijs-VP laag opgeleide moeder	lengte recreatief fietsnetwerk [kilometer]	aantal erkende verenigingen (eigen databank)
Sint-Truiden	593 per km ²	164	19	31	4,3 km	6

7.1. De weg naar een nieuw kerkenbeleidsplan

7.1.1. Kerkenbeleidsplan 2025

In het voorjaar van 2021 werd een nieuw Centraal Kerkbestuur samengesteld. Naast de wettelijk voorziene opdracht van het Centraal Kerkbestuur en de ondersteuning van de diverse kerkraden bij hun taken was de belangrijkste opdracht te komen tot een actualisering van het Kerkenbeleidsplan. Omwille van de nasleep van Covid-19 en het doel te komen tot een gemotiveerd en onderbouwd Kerkenbeleidsplan in voortdurend overleg met de Pastorale Eenheden, de Federatie en de kerkraden heeft de redactie van dit Kerkenbeleidsplan langer geduurd dan voorzien. Dit kerkenbeleidsplan vertrekt vanuit het pastoraal plan. In 2021 werd dan ook aan de Pastorale Eenheden Sint-Trudo en Kana en de Federatie Velm gevraagd hun pastoraal plan te actualiseren waarvoor zij dan ook zorgden. Daarop werd er een bevraging gedaan naar de toekomstmogelijkheden van de pastorale activiteit gedragen door de plaatselijke parochiegemeenschappen. Leden van de kerkraden en van de parochiegemeenschappen werden op 23 februari 2022 uitgenodigd voor een informatievergadering waarop de redenen werden toegelicht waarom het kerkenbeleidsplan aan actualisering toe was en waarop hun gevraagd werd samen rond de tafel te gaan zitten om een daartoe opgestelde vragenlijst te beantwoorden.

In deze vragenlijst werd in een eerste deel gevraagd naar de huidige situatie in hun parochiegemeenschap : samenstelling van de kerkraad en de parochieraad, hun onderling overleg, de parochiale werken, de activiteiten met betrekking tot liturgie, verkondiging en diaconie welke nog plaats vinden in hun parochie en meer specifiek in hun kerkgebouw en hun samenwerking hierbij met andere organisaties. In een tweede deel werd gevraagd naar de toekomst : Is er perspectief dat op termijn de bestaande activiteiten van liturgie (met uitzondering van eucharistie), verkondiging en diaconie nog verder doorgang kunnen vinden? Zo ja, welke en door wie zullen deze dan gedragen worden naar de toekomst? Heeft de plaatselijke parochiegemeenschap zichzelf bevraagd naar de organisatie van nieuwe vormen van liturgie, verkondiging en diaconie al dan niet in samenwerking met andere organisaties in de buurt? Ziet men het kerkgebouw nog betrokken bij de voorgestelde activiteiten? Alle kerkraden samen met de parochiegemeenschappen bezorgden het Centraal Kerkbestuur hun antwoorden, de ene al meer onderbouwd dan de andere. Deze bevraging zorgde in enkele parochies ook voor een stimulans om verder na te denken over de toekomst van hun kerk. Het Centraal Kerkbestuur heeft op basis van de pastorale plannen en de bevraging dan verder gewerkt aan het opstellen van een nieuw kerkenbeleidsplan. Met de pastorale eenheid Sint-Trudo werd nog een aantal malen overleg gepleegd enerzijds door een wijziging op pastoraal vlak (Alken diende ook bediend te worden door priesters van Sint-Truiden) en anderzijds om nog meer verduidelijking over het voorgestelde pastoraal plan. Vooraleer dit nieuw kerkenbeleidsplan voor te leggen aan de bisschop en aan de stedelijke overheid werden afgevaardigden van de kerkraad en de parochiegemeenschap uitgenodigd om hiervan reeds kennis te nemen en meer toelichting te krijgen.

7.1.2. Wijzigingen in het pastoraal landschap

Sinds 2017 is er heel wat gewijzigd in het pastoraal landschap.

Het aantal actieve priesters is de laatste jaren fel verminderd. Voor een 75-tal parochies, gegroepeerd in 10 Pastorale Eenheden, zijn in het dekenaat Sint-Truiden nog slechts 12 priesters actief waarvan 7 voltijds. Hierdoor is de mogelijkheid en beschikbaarheid om op geregelde tijdstippen een eucharistieviering te verzorgen in de verschillende kerken zeer beperkt. In verschillende kerken in onze stad is er dan ook geen eucharistieviering meer omwille van deze reden. Bovendien hebben alle aanwezige priesters, buiten één uitzondering, de leeftijd van 60 jaar en ouder wat een duidelijke indicatie geeft over het toekomstperspectief.

Ook binnen de kerk kent men een schaalvergroting. Zo strekt ons dekenaat zich nu al uit over de gemeenten Sint-Truiden, Gingelom, Nieuwerkerken, Alken, Wellen, Hasselt (deelgemeente Kortesse), Heers en Tongeren-Borgloon (deelgemeente Borgloon). In verscheidene van deze federaties is er geen inwonend priester meer zijn ter ondersteuning van de plaatselijke christelijke gemeenschap.

Sinds geruime tijd worden de priesters ondersteund door mensen welke zich ten volle inzetten voor de kerk: diakens, parochieassistenten, pastoraal coördinatoren, dekenale secretarissen, parochiemedewerkers, leden van de teams van de pastorale eenheden, leden van de kerkraden, Ook hierbij zien we dat de leeftijd van de meeste medewerkers zich situeert in dezelfde categorie als deze van de priesters: zestig en ouder. Het aantal dragers voor de verschillende taken binnen het kerkgebeuren daalt en dit zal zich nog verder door zetten.

Het aantal kerkgangers volgt reeds verscheidene jaren een dalende lijn. De impact van Covid-19 heeft deze evolutie natuurlijk significant versneld. Maar ook hier weer is de leeftijd van de kerkgangers grotendeels evenredig aan deze van de voorgangers. Het gevolg hiervan is dat de dalende lijn van de aanwezige kerkgangers zich spijtig genoeg zal voortzetten.

Door de Pastorale Eenheden en de federatie werd in 2021 een update gemaakt van hun pastorale plannen rekening houdende met deze gewijzigde toestand in het pastoraal landschap. De toestand wijzigt zo vlug dat deze plannen voortdurend dienen aangepast te worden.

7.1.3. Maatschappelijke evolutie over de positie van de kerk in onze maatschappij

De positie van de kerk in de maatschappij is de laatste tien jaar grondig gewijzigd.

Volgens het eredienstendecreet hebben de kerkraden recht op materiële ondersteuning vanwege de overheid, in casu de gemeentebesturen. De gemeente is wettelijk verplicht om de tekorten op de begroting van de kerkraden bij te passen voor de exploitatie en bij te dragen in de investeringen in de gebouwen van de eredienst, het kerkgebouw.

Deze verplichting welke een grote financiële repercussie heeft voor de gemeentes komt meer en meer onder druk te staan door de ontkerkelijking van onze maatschappij. Het wordt maatschappelijk niet meer aanvaard dat de gemeente zonder meer financieel dient bij te passen.

Wanneer men weet dat in 2017 onze stad 22 kerken en 20 kerkraden kende, kan men zich indenken dat het financieel plaatje dat hieraan vast hing niet meer in verhouding was met het gebruik van de kerken voor een in se beperkt aantal gelovigen die er nog gebruik van maakt. Een reden om toen al te kijken naar een toekomstgerichte oriëntering van de kerken in onze stad.

Het draagvlak van het huidige financieringssysteem brokkelt meer en meer af en de wijze waarop de politiek naar de kerk in het algemeen kijkt is grondig gewijzigd.

De voorbije jaren werden in onze stad dan ook de rekeningen van de kerkraden door het gemeentebestuur zeer kritisch bestudeerd en werd er in overleg met de kerkraden getracht het te door de stad te financieren bedrag binnen de aanvaardbare perken te houden.

Vanuit het gemeentebestuur is er dan ook de laatste twee jaar een luide roep naar een actualisatie van het kerkenbeleidsplan. Op basis hiervan kan dan in gezamenlijk overleg een traject uitgewerkt worden om tot een maatschappelijk aanvaard gebruik van onze kerkgebouwen te komen.

7.1.4. Visienota van de Vlaamse Regering

De Vlaamse regering is zich ook bewust van deze maatschappelijke evolutie en heeft daarom een visienota uitgeschreven om de Vlaamse lokale besturen meer mogelijkheden te geven om in te zetten op een toekomstgericht beleid inzake mogelijke her- en nevenbestemmingen van gebouwen bestemd voor de eredienst en welke zich in het bijzonder toespitst op de parochiekerken van de rooms-katholieke eredienst (gekend onder de naam 'Visienota "Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen", Bart Somers en Matthias Diependaele').

In deze visienota worden vijf beleidsmaatregelen voorgesteld :

- Een geïntegreerde aanpak met één aanspreekpunt in het 'Programma Toekomst Parochiekerken';
- Het verplicht opstellen van een kerkenbeleidsplan uiterlijk in 2025 door de lokale besturen en de eredienstbesturen samen met de bisschoppelijke overheid;
- Financiële steunverlening bij het neven- en herbestemmen van kerkgebouwen;
- Private herbestemmingsprojecten mogelijk maken in overleg met de katholieke overheid;
- Een herbestemmingsprofiel opmaken voor alle kerken waarbij de erfgoedwaarde in combinatie wordt gebracht met het beschermd statuut.

Deze visienota is volop in uitvoering en de verplichting om in 2025 klaar te zijn met een kerkenbeleidsplan is inmiddels een feit. Volgens deze visienota dienen minimaal opgenomen te worden in het kerkenbeleidsplan :

- Een beschrijving van de betrokken gebouwen voor de eredienst, o.a. de cultuurhistorische waarde, de architecturale mogelijkheden en de bouwfysische toestand;
- Gedocumenteerde informatie over de eigendomstoestand;
- De situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving;
- Een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst;
- Inschatting omtrent het toekomstig gebruik van de gebouwen voor de eredienst;
- Een analyse van de huidige en te verwachten onderhouds- en investeringskosten voor behoud, beheer en restauratie op korte en middellange termijn;
- Een onderbouwde visie met engagementen omtrent het toekomstig gebruik en functie van de betrokken gebouwen, inclusief een plan van aanpak van hoe dit zal worden gerealiseerd.

Het kerkenbeleidsplan van 2017 geeft de nodige informatie voor de eerste drie punten, al heeft de praktijk ondertussen al uitgewezen dat de eigendomstoestand van de kerken zeker nog verder dient geverifieerd te worden. In het plan dat hier voorligt worden de voornoemde punten 4 en 5 verder behandeld. De gesprekken omtrent de onderhouds- en investeringskosten lopen nog verder met het stadsbestuur.

7.1.5. Subsidies en premies

Subsidies Agentschap Binnenlands Bestuur

- Investerings in (gewezen) gebouwen van de eredienst
 - Aanvrager: publiek-rechterlijke personen
 - Bestuur van de eredienst dat het gebouw beheert (ook als ze geen eigenaar zijn)
 - Gemeente- of provinciebestuur dat eigenaar is
 - Gemeente- of provinciebestuur dat de tekorten bijpast van het bestuur van de eredienst dat het gebouw beheert
- Enkel kerken, niet-beschermd als monument
- Voorwaarde kerkenbeleidsplan
- Subsidieerbare investeringen
 - Nieuwbouw
 - Aankoop en verbouwing
 - Renovatie
 - Studies en aanpassingsinvesteringen voor her- en nevenbestemming
 - Opmetingsplannen
 - Trajectbegeleiding voor omwonenden

Premies Agentschap Onroerend Erfgoed

- Enkel kerken beschermd als monument
- Erfgoedpremie volgens de standaardprocedure
 - Periodieke onderhoudswerken, beperkte beheerswerken en kleine projecten
 - Maximaal 250.000 euro van de kostenraming komt in aanmerking per aanvraag voor premie
 - Maximaal 500.000 € euro van kostenraming komt in aanmerking in periode van 5 jaar
 - Jaarlijks premie-aanvragen mogelijk
 - Basispremiepercentage 40% + 20% voor als monument beschermde erediensgebouwen (voorwaarde kerkenbeleidsplan)
 - Aanvullende premie 10% indien minimaal 6j goed onderhouden
- Erfgoedpremie via oproep
 - Totaalprojecten
 - Restauraties en herbestemmingen
 - Jaarlijkse thematische oproepen
 - Premiebedrag afhankelijk van de oproepen
- Onderzoekspremies: 80% van de aanvaarde kostenraming (excl. btw) – max. 20.000 €
 - historisch (-archivalisch), bouwtechnisch en materiaal-technisch onderzoek, stabiliteits-technisch voorafgaand onderzoek of archeologisch vooronderzoek met of zonder ingreep in de bodem
 - voorafgaand onderzoek naar de kwaliteit van houtige beplanting met erfgoedwaarde en de groeiplaats ervan, met inbegrip van de analyse van de impact van geplande werken
 - bestemmings- en herbestemmingsonderzoek
 - een energieaudit voor een beschermd monument

7.2. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Sint- Truiden	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming	Eredienst/ Medegebruik / Valorisatie
Sint- Truiden, Kortenbos	Basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming	Eredienst / Medegebruik / Valorisatie
Sint-Truiden, Bevingen	Parochiekerk Sint-Lambertus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden, Brustem	Parochiekerk Sint-Lambertus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden, Groot-Gelmen	Parochiekerk Sint-Martinus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden	Annexekerk Sint-Gangulfus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden	Parochiekerk Sint-Martinus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden	Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden, Schurhoven	Parochiekerk Sint-Jacobus	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden, Zepperen	Parochiekerk Sint-Genoveva	Nevenbestemming / Valorisatie
Sint-Truiden, Engelmanshoven	Parochiekerk Sint-Jan-de-Doper	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Gorsem	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Halmaal	Annexekerk Sint-Petrus en Paulus	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Kerkom-bij-Sint-Truiden	Parochiekerk Sint-Martinus	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Melveren	Parochiekerk Salvator Mundi	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Nieuw-Sint-Truiden	Parochiekerk Sint-Augustinus	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Runkelen	Parochiekerk Sint-Andreas	Te herbestemmen
Sint-Truiden, Wilderen	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking	Te herbestemmen

De visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de kerken in Sint-Truiden, is gebaseerd op de pastorale plannen, de visie van het Centraal Kerkbestuur en het bisdom Hasselt en dit in nauw overleg met de stad Sint-Truiden.

7.2.1. Kerken voorbehouden voor eredienst, met aandacht voor medegebruik en/of valorisatie

In de stad Sint-Truiden blijven twee kerken strikt voorbehouden voor de eredienst. De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming in het stadscentrum en de basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming te Kortenbos.

- De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming is de hoofdkerk van Sint-Truiden en de dekenale kerk. Deze kerk is de belangrijkste kerk in het dekenaat en heeft ook een grote regionale uitstraling.
- De basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming van Kortenbos is een bovenregionaal Mariaal bedevaartsoord. Maria wordt er vereerd en Onze-Lieve-Vrouw van Kortenbos is 'Patrones van Limburg' sinds 1873. De Norbertijnen van de abdij van Averbode zijn de bedienaars van de parochie Kortenbos. De basiliek van Kortenbos is een bedevaartskerk met een grote regionale uitstraling welke zich nog steeds bestendigt.

Beide kerken zijn beschermd als monument. Wanneer de kerkfabriek hier in de toekomst beroep wil doen op verhoogde erfgoedpremies (tot 60%) via het Agentschap Onroerend Erfgoed, dan moet er een ruimer gebruik dan enkel eredienst worden uitgewerkt. De minimale toekomstvisie is, naast behoud van de kerkgebouwen voor de eredienst, minstens ook een valorisatie van het gebouw en bij voorkeur ook inzetten op nevenbestemming.

- Bij de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming zijn er momenteel al initiatieven op vlak van nevenbestemming en wordt er constant uitgekeken naar nieuwe vormen van ontsluiting of beleving van het kerkgebouw.
- Bij de basiliek Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming te Kortenbos begint de zoektocht naar valorisatie of nevenbestemming. Er zijn alvast opportuniteiten op vlak van pelgrimage en de historische band met de abdij van Averbode, alsook de eretitel van de kerk.

De basiliek is gelegen op een belangrijk knooppunt van wandelwegen en fietsroutes. In en om Sint-Truiden is er nood aan logies voor toeristen en pelgrims die meerdaagse trektochten plannen. De pastorie nabij de basiliek zou de functie van erfgoedlogies kunnen invullen. In de basiliek kunnen dan specifieke activiteiten worden georganiseerd rond onthaal en beleving van toeristen en pelgrims.

De abdij van Averbode is een bloeiende Norbertijnenabdij. In Vlaanderen vormen meerdere Norbertijnenabdij vandaag een netwerk (Grimbergen, Leuven, Tongerlo, Averbode), waarbij wordt ingezet op valorisatie van de sites, economische impuls voor de sites, delen van kennis en activiteiten, enz. Door de banden met de abdij van Averbode opnieuw aan te halen, kan de basiliek van Kortenbos ook mee de vruchten plukken van dit netwerk. Tentoonstellingen of evenementen die op deze sites worden georganiseerd, kunnen misschien ook op de locatie van Kortenbos plaats vinden.

De kerk in Kortenbos is een basiliek. Er zijn in België 27 basilieken die deze eretitel van de paus hebben gekregen. Door onderzoek te verrichten naar de cultuurhistorische en toeristische ontsluitingen van de andere basilieken, komen er mogelijk creatieve ideeën naar boven voor een valorisatie of zelfs nevenbestemming van de basiliek in Kortenbos.

7.2.2. Kerken behouden voor eredienst, met nevenbestemming en/of valorisatie

Acht kerken blijven behouden voor de eredienst, maar worden daarnaast ook gevaloriseerd en krijgen tevens een nevenbestemming in tijd of ruimte. Het actief deelnemen van katholieken aan reguliere vieringen of gebedsdiensten blijft gestaag dalen, waardoor steeds meer kerkfabrieken voor de uitdaging staan om te zoeken naar een nevenbestemming en/of valorisatie voor de kerkgebouwen.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van deze kerken zijn de kerkbesturen als materiële beheerders. Het Platform Toekomst Parochiekerken is een samenwerkingsverband tussen VVSG en PARCUM en stimuleert nieuwe invullingen voor parochiekerken waar het liturgisch gebruik afneemt en ondersteunt kerkbesturen bij het concreet zoeken naar nevenbestemming en/of valorisaties van parochiekerken.

1. Parochiekerk Sint-Lambertus, Bevingen-Centrum, 3088 Bevingen, Sint-Truiden

Van alle parochiekerken in de Federatie Velm is de parochiekerk van Bevingen de belangrijkste kerk en het meest geschikt om er blijvend liturgisch samen te komen.

Voor de andere parochiekerken (Velm, Kerkom en Halmaal) dient er naar een herbestemming gezocht te worden.

Het is aangewezen om ook voor de Sint-Lambertuskerk uit te kijken naar een ruimer gebruik van het gebouw in kader van een valorisatie, medegebruik in tijd of ruimte of zelfs nevenbestemming. De ligging t.o.v. het kasteel van Rochendaal en de vallei van de Cicindria met het kasteeldorp Kerkom biedt hier mogelijks aanknopingspunten.

2. Parochiekerk Sint-Laurentius, Burggracht, 3800 Brustem, Sint-Truiden

In de Pastorale Eenheid Kana werd sinds 2020 een toekomstvisie ontwikkeld en uitgevoerd voor de zes parochiekerken. De parochies van Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt Ontvangen Aalst en Sint-Harlandis en Relindis Ordingen werden opgeheven en gevoegd bij dat Sint-Laurentius Brustem. Beide kerken zijn inmiddels onttrokken aan de eredienst en verkocht aan privé personen.

De Sint-Laurentiuskerk te Brustem blijft verder behouden voor de eredienst.

Het is aangewezen om ook voor de Sint-Laurentiuskerk uit te kijken naar een ruimer gebruik van het gebouw in kader van een valorisatie, medegebruik in tijd of ruimte of zelfs nevenbestemming. De link met de burchtruïne van Brustem, in eigendom van stad Sint-Truiden, biedt hier een unieke kans. De kerk van Brustem ligt verder op wandelafstand van de Sint-Eucheriuskapel, de kapel van de Spikboom, het kasteel van Ordingen, het kasteel van Brustem, de tumulus van Brustem waardoor er ook tal van mogelijkheden zijn voor een bredere cultuurhistorische en toeristische ontsluiting.

3. Parochiekerk Sint-Martinus, Helshovenstraat 1, 3800 Groot-Gelmen, Sint-Truiden

In de Pastorale Eenheid Kana werd sinds 2020 een toekomstvisie ontwikkeld en uitgevoerd voor de zes parochiekerken. De parochies van Sint-Jan Baptist Engelmanshoven en Sint-Quintinus Gelinden werden opgeheven en samengevoegd bij dat van Sint-Martinus Groot-Gelmen. De kerk van Gelinden werd in 2022 onttrokken aan de eredienst en volledig ter beschikking gesteld van de eigenaar, de stad

Sint-Truiden, die er vrij kan over beschikken. De bijkerk van Engelmanshoven werd nog niet onttrokken aan de eredienst. De Sint-Martinuskerk te Groot-Gelmen blijft verder behouden voor de eredienst. Het is aangewezen om ook voor de Sint-Martinuskerk uit te kijken naar een ruimer gebruik van het gebouw in kader van een valorisatie, medegebruik in tijd of ruimte of zelfs nevenbestemming. Deze kerk herbergt het enige orgel in Sint-Truiden dat beschermd is als monument. Verder biedt de populaire bedevaartsplaats rond de kapel in Helshoven mogelijks ook opportuniteiten. Dit eeuwenoude gebedsoord werd tijdens de 13de eeuw gebouwd door de Johannieters als kapel met gasthuis.

4. Annexekerk Sint-Gangulfus, Diesterstraat, 3800 Sint-Truiden

De Sint-Gangulfuskerk is de oudste van de stad en wordt beheerd door de kerkraad van de Collegiale Onze-Lieve-Tenhemelopneming. Deze kerk heeft als spirituele kerk veel potentieel voor het liturgisch-pastoraal gebeuren omwille van de schaal van de kerk, de sobere architectuur die vandaag als zeer esthetisch en spiritueel wordt beschouwd, de ligging in het centrum van de stad, het ontmoetingsplein rond de kerk, voldoende parking zeer dicht bij de kerk en de aanwezigheid van het Clarissenklooster tegenover de kerk.

Zij is uitermate geschikt om er even tot stilte en gebed te komen in een historisch kader. Zij onderscheidt zich vooral door haar sobere en ingetogen architectuur, waardoor zij meer geschikt is voor bepaalde pastorale activiteiten dan wel de Collegiale Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopnemingkerk. Verdiepende liturgisch-pastorale activiteiten zullen hier verder plaats vinden en er zullen nog meer stilte-, gebed- en spiritualiteit gerelateerde activiteiten georganiseerd worden. Er kan gekeken worden naar een nevenbestemming al zal het gezien de architectuur en de historische waarde vooral beperkt zijn tot een nevenbestemming in de tijd en dient men meer te kijken naar een herwaardering of valorisatie van deze kerk.

5. Parochiekerk Sint-Martinus, Stapelstraat, 3800 Sint-Truiden

Deze kerk heeft binnen het geheel van de pastoraal in de Pastorale Eenheid Sint-Truiden en het dekenaat Sint-Truiden een bijzondere plek omdat er wekelijks met jonge gezinnen en kinderen gevierd wordt in een eigen opstelling (Oase-eucharistievieringen). Dit zal bestendig worden in de toekomst zodat men tot een herwaardering van deze kerk komt. Er zal vanuit deze groep in de toekomst nog meer aandacht besteed worden aan het bijeenbrengen en begeleiden van tieners met een gelovige interesse.

Daarnaast is deze kerk mede door de ligging en zeker na de sluiting van de Minderbroederskerk een devotionele plek waar doorheen heel de dag mensen binnenlopen voor gebed en stilte en een kaars branden.

Naast het versterken van liturgische activiteiten en beleving wil men ook de nevenactiviteiten verder uitbouwen en beter ondersteunen. Het is de wens van zowel de kerkraad als de Oase-werkgroep om bij toekomstige werken aan de kerk uit te gaan van een multifunctioneel gebruik en rekening te houden met zowel het liturgisch gebruik als de nevenbestemming, wat wel een financiële injectie vereist hiervoor.

6. Parochiekerk Sint-Niklaas, Sint-Pieter, Naamsesteenweg 150, 3800 Sint-Truiden

Deze kerk is nauw verbonden met het project 'Een luisterend oor(d)' dat in 2021 van start ging via het platform 'Space for Grace'. Dit project wil een participatietraject rondom de Sint-Pieterskerk opzetten.

Doel van dit traject is om in de kerk een 'luisterend oor(d)' te creëren, specifiek gericht op (kwetsbare) kinderen en jongeren. Samen met verschillende partners rond de kerk zoals de school Hasp-O Zuid, kinderopvang De Egeltjes, museum De Mindere, jongerenwerking Habbekrats en in samenwerking met de Pastorale Eenheid wil men van de kerk een plek maken waar tijd en ruimte is voor verhaal en ontmoeting. Hiertoe werden met deze instanties en verenigingen gebruiksovereenkomsten gesloten voor het gebruik van het kerkgebouw. Ook de methode om met kinderen en jongeren rond Bijbelverhalen te werken, 'Godly Play', krijgt daarbij een stek. De kerk kan met het omgevende pleintje op deze manier opnieuw een hart van de buurt worden. Het is een start voor een mooie opwaardering van de kerk en een maatschappelijke ondersteuning van de gehele gemeenschap rond de kerk. Sporadisch kunnen er ook nog vieringen doorgaan in de kerk.

Om al deze activiteiten te ondersteunen is de kerk reeds uitgerust met een kleine kitchenette, sanitair en audiovisuele ondersteuning.

Gezien het huidige gebruik en de hoge erfgoedwaarde van de kerk dient er verder onderzocht te worden welke vormen van nevenbestemmingen in tijd of ruimte er nog mogelijk zijn.

7. Parochiekerk Sint-Jacobus, Schurhoven 47, 3800 Schurhoven, Sint-Truiden

Deze kerk heeft als eigenheid dat ze gelegen is aan de centrale begraafplaats van de stad. Daardoor heeft de kerk een bijzondere betekenis in onze pastorale eenheid. Het is belangrijk dat de mensen die de begraafplaats bezoeken, ook in een open kerk welkom zijn. Een stilteplek in de nabijheid van het kerkhof is zeker nodig. Door haar ligging is dit ook een belangrijke kerk voor begrafenissen, wat nog verder zal uitgebouwd worden naast het eventueel behoud van andere sacramenten.

Met betrekking tot een intensiever gebruik van de kerk is er dan ook door de kerkraad een toekomstvisie ontwikkeld waarbij men vooral de kerk wil gaan gebruiken als een troostplek. De kerk ligt ook op een knooppunt op de weg van Compostella waardoor het een ontmoetingsplaats of rustplaats is voor de bedevaarders op weg erheen.

De kerk zou om dienstig te zijn als begrafenissen en als multireligieuze troostplaats dienen te worden ingericht als een sacrale, moderne ruimte met meer audiovisuele mogelijkheden waarvoor de nodige financiële middelen dienen gezocht te worden.

Vermits het grote gedeelte van de kerkruimte niet altijd volledig hiertoe zal benut worden, is er nog ruimte voor een gedeelte op een flexibele wijze te gebruiken als een polyvalente ruimte of kan er een ruimte voorzien worden voor nevenbestemmingen.

De Sint-Jacobuskerk ligt op wandelafstand van de begijnhofkerk van Sint-Truiden. Beide kerken herbergen de oudste orgels van Vlaanderen, orgels gebouwd door dezelfde orgelbouwer Christian Ancion. Een nevenbestemming van deze kerk kan ook afgestemd worden op het gebruik van de begijnhofkerk. Hiervoor is er mogelijkheid tot samenwerking met de provincie Limburg als eigenaar van de begijnhofkerk en de vrienden van het begijnhof.

8. Parochiekerk Sint-Genoveva, Sint-Genovevavalein, 3800 Zepperen, Sint-Truiden

In deze kerk is er nog wekelijks een eucharistieviering. Deze kerk wordt gebruikt voor catechesevoorbereiding als voorbereiding op het vormsel aan alle vormelingen (ongeveer een 100-tal) en communievoorbereiding.

Daarbij is er momenteel een groep aanwezig die de lokale christelijke gemeenschap en het kerkbezoek nieuw leven wil inblazen. Het kernteam komt wekelijks samen. Men probeert vooral jonge gezinnen hierbij te betrekken. De kans wordt gegeven om dit project verder uit te bouwen. In Zepperen zijn er

ook nog relatief veel kerkelijke begrafenissen. 20 % van de kerkelijke begrafenissen in de Pastorale Eenheid Sint-Trudo gaat door in de kerk van Zepperen.

Voor deze kerk dient er wel al gezocht te worden naar nevenbestemmingen en de verdere evolutie van de werking van het nieuwe kernteam opgevolgd te worden.

7.2.3. Kerken bestemd voor herbestemming

De lijst voor kerken die in aanmerking komen voor herbestemming, telt acht (negen) kerken. Zes van deze kerken zijn eigendom van de stad Sint-Truiden. Alle kerken worden momenteel nog beheerd door de kerkfabrieken.

Samenvoeging van de parochies en het doorlopen van de trajecten van inventariseren, waarderen en borgen (of afstoten) van het religieus erfgoed in deze gebouwen, vormen alvast belangrijke noodzakelijke stappen. Een opmaak van een herbestemmingsprofiel per kerkgebouw, volgens het sjabloon van het Platform Toekomst Parochiekerken, kan helpen om sterktes en opportuniteiten, alsook zwaktes en dreigementen in kaart te brengen.

Een zoektocht naar gepaste herbestemmingen of onderbouwde visies op het toekomstig gebruik of duurzame functies verloopt dikwijls moeizaam. Stad Sint-Truiden heeft in het verleden tweemaal beroep gedaan op de ondersteuning van het “Projectbureau Herbestemming Kerken”, voor de opmaak van haalbaarheidsstudies voor de herbestemming van de Sint-Quintinuskerk te Gelinden en het wijkkerkje Onze-Lieve-Vrouw van Fatima te Halmaal. Ook in de toekomst wil stad Sint-Truiden beroep doen op de expertise van gespecialiseerde studiebureaus voor de zoektocht naar gepaste herbestemmingen voor de kerken in eigen beheer. Simultaan wordt er ook gekeken naar eventuele verkoop van kerken omdat het onderhoud en beheer van deze gebouwen grote financiële investeringen vraagt en de middelen van stad Sint-Truiden niet onbeperkt zijn.

Vlaanderen biedt vandaag ondersteuning naar de zoektocht voor herbestemmingen via het Platform Toekomst Parochiekerken. Het Platform Toekomst Parochiekerken is een samenwerkingsverband tussen VVSG en PARCUM en stimuleert nieuwe invullingen voor parochiekerken waar het liturgisch gebruik stopt en ondersteunt kerkbesturen bij het concreet herbestemmen van parochiekerken.

1. Bijkerk Sint-Jan Baptist, Luikersteenweg 475, 3800 Engelmanshoven, Sint-Truiden

Voor de kerk van Engelmanshoven is er al een intensief traject doorlopen met de kerkfabriek, het bisdom Hasselt en de stad Sint-Truiden, met de intentie om dit kerkgebouw te onttrekken aan de eredienst. De zoektocht naar gepaste herbestemmingen of onderbouwde visies op het toekomstig gebruik of duurzame functies verloopt moeizaam, waardoor de kerk nog niet ontwijd is. De kerk wordt momenteel niet langer gebruikt voor erediensten en is niet langer toegankelijk voor publiek omwille van de grote bouwfysische schade.

De Sint-Jan Baptistkerk maakt deel uit van de samengevoegde parochie Groot-Gelmen, waarbij de drie parochies Groot-Gelmen, Engelmanshoven en Gelinden werden samengevoegd tot één parochie en enkel de kerk van Groot-Gelmen behouden bleef voor erediensten. De kerk van Gelinden werd inmiddels onttrokken aan de eredienst, voor de kerk van Engelmanshoven is dit voorlopig uitgesteld door het bisdom Hasselt.

Voor deze kerk werd al wel een traject doorlopen van inventariseren, waarderen en borgen (of afstoten) van het religieus erfgoed. Behoudens een triomfkruis, enkele altaren en het orgel zijn alle religieuze objecten verplaatst naar andere bouwdelen in beheer van de kerkfabriek Groot-Gelmen.

De kerk is niet beschermd, maar is wel in zijn oorspronkelijke staat bewaard, met charmant, neogotisch interieur. De ligging van de kerk ten opzichte van de N3 is onaantrekkelijk. Langs de zuidwestelijke zijde is er echter een zeer mooie aansluiting van de kerk en het kerkhof op het achterliggende landschap. Er is een alternatieve toegangsweg voorzien naar het kerkhof langs de oostelijke zijde van de kerk. Er lopen verschillende fietsroutes langs de kerk.

De kerk neemt in het ruimtelijk weefsel van Engelmanshoven geen prominente plaats in. Het gebouw is niet geënt op een kerkplein, maar gelegen langs een drukke verkeersader. De ruimtelijke structuur van het dorp wordt bepaald door een stratenpatroon met lintbebouwing. Op perceelsgrootte vormen de kerk en de pastorie een belangrijk gebouwenensemble. De twee gebouwen zijn ontworpen door dezelfde architecten en in eenzelfde stijl. Door de grote niveauverschillen in het reliëf is de relatie met de directe omgeving van het kerkhof moeilijk.

De kerk en de bijhorende gebouwen kunnen niet gelden als hefboom om het dorp anders en beter te organiseren. De ligging van de gebouwen leent zich minder tot publieke voorzieningen voor het dorpengeheel. Mogelijks biedt een herwaardering van de plek als knooppunt in het gemeenschapsleven hier wel een aanknopingspunt.

De kerk en de pastorie hebben ontegensprekelijk een belangrijke beeldbepalende waarde en vormen een baken vanuit het perspectief van de Luikersteenweg, maar ook vanuit het perspectief van het ruime landschap, de boomgaarden en het kerkhof. Toekomstige ingrepen kunnen de huidige beeldbepaling grondig verbeteren, en dit zowel aan de voorzijde als aan de achterzijde van het gebouw. Een integratie van de waardevolle en beeldbepalende elementen langs de verkeersas kunnen de kerk maken tot uitgelezen vertrekpunt voor de benadering en de (re)organisatie van de publieke infrastructuur binnen deze projectzone. De huidige parochiezaal vormt een storend element op vlak van erfgoed ten opzichte van de andere waardevolle erfgoedgebouwen. Dit neemt niet weg dat hier een nieuw te bouwen element de gehele site kan opwaarderen, waarbij men noodzakelijke technische ondersteuning voor de kerk en de pastorie kan onderbrengen.

De kerk en pastorie vormen door hun huidige ligging geen aansluiting op het omliggende weefsel. De gebouwen zijn bovendien lager gelegen ten opzichte van het aanpalende kerkhof en de pastorietaan. Het is moeilijk, praktisch onmogelijk om hier een nieuwe laag toe te voegen aan de geschiedenis van het ontstaan en verplaatsing van de kerk binnen het dorp.

Een zekere continuïteit op architecturaal vlak is wel mogelijk.

Een ontwerp voor de kerk en pastorie dat voortbouwt op het bestaande hoeft niet te betekenen dat nieuwe architecturale ingrepen op voorhand uitgesloten worden, wel integendeel.

De ingreep moet wel passen op het schaalniveau van de gebouwen en de (directe) omgeving.

Een gebouw dat aansluiting vindt bij (nieuwe) gebruikers en dat uitnodigt tot gebruik.

Een gebouw dat aansluit op de ruimtelijke context en dat toch een zekere bijzonderheid in zich blijft dragen.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Jan Baptist in Engelmanshoven, na onttrekken aan de eredienst van de kerk, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder.

2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming, Gorsem-Dorp 58, 3803 Gorsem, Sint-Truiden

Er is geen eucharistie meer, maar er is wel een wekelijks gebedsmoment dat wordt geleid door plaatselijke mensen en ondersteund door de pastorale eenheid. De verwachting naar de toekomst toe is dat het pastoraal-liturgisch gebruik van de kerk niet meer toeneemt maar beperkt blijft of zelfs zal eindigen.

De kerk heeft – net als de kerk van Runkelen - een interessante ligging ten opzichte van het achterliggende landschap van het kasteel van Duras. Omwille van de beperkte schaal en historische en architecturale kwaliteiten is het niet aangewezen om grote ingrepen te doen in deze kerk. Een vorm van culturele invulling of toeristische invulling in samenwerking met het Kasteel van Duras, zijn wel mogelijk.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming in Gorsem, na onttrekken aan de eredienst van de kerk, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder.

3. Annexekerk Sint-Petrus en Paulus, Halmaal-Dorp 27, 3800 Halmaal, Sint-Truiden

Voor de Sint-Petrus en Pauluskerk is de oefening voor samenvoeging van parochies aan de gang, maar is dit tot op heden nog niet concreet uitgevoerd.

Voor deze kerk werd er ook nog geen traject doorlopen van inventariseren, waarderen en borgen of afstoten van het religieus erfgoed.

Het plan is om deze trajecten op te starten in functie van een eventuele herbestemming of verkoop van deze parochiekerk.

De kerk is een belangrijk ankerpunt in zijn omgeving. Ze bepaalt het centrum van Halmaal. Halmaal is echter een klein dorp waarbij de bewoners voor de meeste faciliteiten aangewezen zijn op Velm of de binnenstad van Sint-Truiden. Een scenario waarbij de kerk haar functie als ontmoetingsplek voor de lokale gemeenschap kan behouden, blijft dan ook een aandachtspunt.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Petrus en Paulus in Halmaal, na onttrekken aan de eredienst van de kerk, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder.

4. Parochiekerk Sint-Martinus, Kerkstraat, 3800 Kerkom-bij-Sint-Truiden, Sint-Truiden

Voor de Sint-Martinuskerk is de oefening voor samenvoeging van parochies aan de gang, maar is dit tot op heden nog niet concreet uitgevoerd.

Voor deze kerk werd er ook nog geen traject doorlopen van inventariseren, waarderen en borgen of afstoten van het religieus erfgoed.

Het plan is om deze trajecten op te starten in functie van een eventuele herbestemming of verkoop van deze parochiekerk.

Het idyllische karakter van Kerkom en het uitgebreide en diverse erfgoedaanbod maakt het dorp aantrekkelijk voor toerisme. De twee belangrijkste sites – de twee kastelen - in Kerkom zijn echter niet

toeristisch ontsloten. Beide producenten van belangrijke streekproducten – Pipo sappen en Bink bier – hebben elk een eigen toeristisch programma, dat weinig met elkaar gelinkt is. Een herbestemming van de kerk tot ‘toeristisch centrum’ van Kerkom kan een verbindende factor worden in het momenteel wat versnipperd toeristisch aanbod. Enerzijds kan er een info-punt komen waar bijvoorbeeld een tentoonstelling uitleg geeft over de geschiedenis van Kerkom en zijn kastelen. Anderzijds kan er een horeca-gelegenheid ondergebracht worden in de kerk die zowel toeristen als de lokale bevolking aanspreekt. Een nauwe samenwerking met één of meerdere stakeholders uit Kerkom, zoals de brouwerij of het Pipo-bedrijf of de eigenaars van het Kasteel van Kerkom, is aangewezen. Afhankelijk van de nieuwe functie kan er een opsplitsing gemaakt worden tussen het koor en het schip waarbij het koor ondersteuning kan bieden voor de nieuwe functie in het schip.

Een toeristische invulling in samenwerking met het Kasteel van Kerkom is een voorbeeld van een geschikt scenario. In dit scenario wordt het beschermd stads- of dorpsgezicht inhoudelijk gestimuleerd en gerespecteerd. De site van het Kasteel van Kerkom heeft potenties als belangrijke toeristische trekpleister van Kerkom-bij-Sint-Truiden.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Martinus in Kerkom-bij-Sint-Truiden, na onttrekken aan de eredienst van de kerk, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder. De devotie in de kapel van de Bruine Onze Lieve Vrouw is erg actief en kan een plek voor stilte en gebed blijven voor het dorp Kerkom-bij-Sint-Truiden.

5. Parochiekerk Salvator Mundi, Sint-Godfriedstraat 11, 3800 Melveren, Sint-Truiden

Er is geen pastoraal-liturgisch gebruik meer van deze kerk en de dragende kracht voor verdere activiteiten is verminderd.

De Salvator Mundikerk is een grote kerk. Het is een hallenkerk, wat wil zeggen dat de zijbeuken bijna even hoog zijn als de middenbeuk. Dit geeft de mogelijkheid om een volume te plaatsen volgens het principe van een reversibele box-in-box in één of in beide zijbeuken, zonder de ruimtelijke beleving van de middenbeuk al te zeer aan te tasten.

De ruimtelijke en historische link met het kasteeldomein 't Speelhof en de Sint-Trudo abdij vormen mogelijke aanknopingspunten voor een toekomstige herbestemming van de kerk. De kerk is bovendien gelegen op het fietsroutenetwerk.

Omdat deze kerk een zeer groot en waardevol roerend patrimonium bezit, is een bestemming als erfgoeddepot of museale kerk volledig in lijn met de betekenis en de waarde van dit kerkgebouw. De ligging van de kerk op de noordelijke groene schakel is een grote troef voor de ontsluiting van een depot of museale kerk.

Anno 2025 is er een projectvoorstel van de serviceclub Kiwanis voor een nevenbestemming of herbestemming voor de kerk Salvator Mundi. Kiwanis wenst een gebruiksovereenkomst van minstens vijf jaar af te sluiten met de eigenaar van de kerk. Ze willen meerdere keren per jaar thematische boekenbeurzen organiseren, evenals kleinschalige evenementen rond boeken en literatuur, waarbij auteurs worden uitgenodigd of lezingen worden gehouden. Daarnaast zouden er workshops georganiseerd worden in samenwerking met Wiric en Myna, zoals boekbinden, het herstellen van oude boeken, het ontwerpen van bladleggers, papier scheppen, enzovoort.

De opbrengsten van deze activiteiten gaan naar sociale doelen binnen de stad, met bijzondere aandacht voor de noden van kinderen in het lager onderwijs. Met de gebruiksvergoeding kan de eigenaar van de kerk een deel van de exploitatiekosten dekken.

In het concept wordt rekening gehouden met het behoud van het religieus erfgoed in de kerk, zodat dit een extra bezienswaardigheid kan vormen op deze toeristisch aantrekkelijke locatie (gelegen aan wandel- en fietsroutes).

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint Salvator Mundi in Melveren is het kerkbestuur als materiële beheerder.

6. Parochiekerk Sint-Augustinus, Grevensmolenweg 34, Nieuw-Sint-Truiden, Sint-Truiden

Twee maal per maand is hier nog een eucharistieviering. Wekelijks is er ook op donderdag wel een eucharistie ter ere van de heilige Rita. Het aantal kerkgangers neemt af en veroudert. De evolutie zet zich verder en er dient gezocht te worden naar een zinvol nieuw en breder gebruik van de kerk waarbij de nodige aandacht dient besteed te worden aan het gebruik ervan door het Ritagenootschap.

Paus Urbanus VIII verklaarde Rita van Cascia zalig in 1628 en Paus Leo XIII verklaarde haar heilig in 1900. Ze wordt elk jaar gevierd op 22 mei. Vanouds worden er op haar feestdag, op 22 mei, rozen gezegend. Er zijn in Vlaanderen tal van plaatsen voor de verering van de Heilige Rita. Het oprichten van een netwerk of concrete samenwerking met de verschillende materiële beheerders kan leiden tot nieuwe initiatieven rond de verering van de heilige Rita. Mogelijks biedt de symboliek van de roos en de bijen bij deze heilige ook opportuniteiten om na te denken over een hedendaagse benadering van de verering.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Augustinus in Nieuw-Sint-Truiden is het kerkbestuur als materiële beheerder.

7. Parochiekerk Sint-Andreas, Runkelen-Dorp, 3800 Runkelen, Sint-Truiden

Twee maal per maand is hier nog een eucharistieviering. De betrokkenheid van de inwoners bij het parochiaal-liturgisch leven is in Runkelen procentueel groter dan bij de andere kerken. Toch zien we ook hier geen groei, maar een krimpend en verouderd kerkvolk. De verwachting is dat de evolutie voor het liturgisch gebruik zich doorzet en dat ook hier het aantal kerkgangers verder ouder en kleiner wordt.

De Sint-Andreaskerk te Runkelen en de Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopnemingkerk te Gorsem liggen beiden in de nabijheid van het kasteeldomein Duras en er is een historische link met de sites. Een vorm van culturele invulling of toeristische invulling in samenwerking met het Kasteel van Duras, zijn mogelijk.

Op de grens tussen Runkelen en Zoutleeuw ligt het bedevaartcomplex Onze-Lieve-Vrouw van de Osseweg. Deze bedevaartkapel werd in 1536 opgericht ter ere van een miraculeus Onze-Lieve-Vrouwbeeld en in 1610 vergroot. Ook hier kan er gekeken worden naar opportuniteiten van samenwerking op vlak van cultuurhistorische en toeristische ontsluiting.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Andreas in Runkelen, na onttrekken aan de eredienst van de kerk, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder.

8. Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Martinusstraat 10, 3806 Velm, Sint-Truiden

Voor de kerk van Velm is er al een intensief traject doorlopen met de kerkfabriek, het bisdom Hasselt en de stad Sint-Truiden. Het kerkgebouw werd tijdens de opmaak van het huidige kerkenbeleidsplan onttrokken aan de eredienst. De zoektocht naar gepaste herbestemmingen of onderbouwde visies op het toekomstig gebruik of duurzame functies verloopt moeizaam. De kerk wordt momenteel niet langer gebruikt en is niet langer toegankelijk voor publiek omwille van de grote bouwfysische schade.

Voor deze kerk werd er ook nog geen traject doorlopen van inventariseren, waarderen en borgen of afstoten van het religieus erfgoed.

Het historisch waardevolle orgel in deze kerk vormt een belangrijk aandachtspunt bij dit traject, alsook bij de toekomstige herbestemming of eventuele verkoop van de kerk. Het agentschap Onroerend Erfgoed is formeel: het historisch waardevolle orgel moet te allen tijde bewaard blijven in de Sint-Martinuskerk te Velm en het gebouw moet gerestaureerd en/of herbestemd worden om het behoud en beheer van het instrument te vrijwaren. Toekomstige eigenaars of beheerders van deze kerk moeten dit advies opvolgen.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Sint-Martinus in Velm, is de stad Sint-Truiden als materiële beheerder.

9. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking, Wilderenlaan, 3800 Wilderen, Sint-Truiden

In deze kerk zijn geen zondagse eucharistievieringen meer. Wel worden er gebedsmomenten verzorgd door de plaatselijke mensen. Het pastoraal-liturgisch gebruik is te beperkt.

De belangrijke erfgoedwaarde van de toren, het belang van de toren binnen de geschiedenis van Wilderen-Duras en het belang van de toren binnen het dorpsgezicht van Wilderen leiden noodzakelijk ertoe dat de huidige ontsluiting van de toren kan blijven functioneren of dat de toeristische ontsluiting ervan geoptimaliseerd wordt door de bestemming van de kerk.

Een toeristische invulling in samenwerking met de brouwerij is een voorbeeld van een geschikt scenario. In dit scenario wordt de toeristische ontsluiting van de toren niet enkel gerespecteerd maar zelfs nog versterkt. De kerktoeren en de brouwerij zijn de belangrijkste toeristische trekpleisters van Wilderen. Het inhoudelijk verbinden van beide gebouwen zou het toeristisch aanbod in Wilderen en Sint-Truiden versterken. De eigenaars van de brouwerij hebben ervaring met renovatie en herbestemming van beschermd onroerend erfgoed en zijn zich bewust van de specifieke aanpak die zulke gebouwen vragen, alsook de financiële input die noodzakelijk is. Verder zijn zij zich voldoende bewust van de gevoeligheden omtrent de sacrale sfeer en de betekenis van de kerk. Een zwakte van dit scenario is de beperkte inhoudelijke link tussen deze nieuwe herbestemming en het oorspronkelijk religieus gebruik van het gebouw. Een tweede scenario – een culturele herbestemming – vraagt investeringen die door de kerkfabriek of een andere externe partner gedragen moeten worden.

Initiatiefnemer voor het onderzoek naar de toekomstige oriëntering van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking in Wilderen is het kerkbestuur als materiële beheerder.

7.3. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

7.3.1. Algemeen

Bovenstaande informatie met betrekking tot de onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie werd opgemaakt door het Centraal Kerkbestuur in 2023 en aangevuld met recente informatie door stad Sint-Truiden. Bedoeling is om verder overleg te plegen tussen het Centraal Kerkbestuur, het bisdom Hasselt, het Agentschap Onroerend Erfgoed en stad Sint-Truiden, om samen verder te zoeken hoe men tot de valorisatie, herbestemming of nevenbestemming van de vermelde kerken kan komen.

Bij het zoeken naar een herbestemming en nevenbestemming dient de kans gegeven te worden aan de parochiale vertegenwoordigers van de betrokken kerken en de plaatselijke gemeenschap om hierin ook een inbreng te hebben. Een begeleidingstraject hierbij zal hierbij zeer nuttig zijn waarbij ook het advies van specialisten ter zake niet mag ontbreken. De nodige communicatie hierover naar de gelovige gemeenschap van onze stad en de bevolking in het algemeen mag ook zeker niet over het hoofd gezien worden aangezien dit toch een gevoelige materie is en blijft.

Bij het zoeken naar een toekomstige ontwikkeling voor het gebruik van te herbestemmen kerken is het belangrijk dit te kaderen binnen het grote aanbod van kerken in Sint-Truiden en zelfs in Haspengouw die vragen naar een herbestemming of nevenbestemming. In het verleden werd er bij de zoektocht naar een valorisatie, herbestemming of nevenbestemming van de parochiekerken te veel gekeken naar het gebouw op zich en te weinig gekeken naar opportuniteiten van cultuurhistorische of toeristische ontsluiting van meerdere (parochie)kerken, religieuze gebouwen of andere gerelateerde gebouwen, samen. Hierbij is het ook belangrijk om over de gemeentegrenzen heen te kijken naar kansen voor nieuwe samenwerkingen.

De opportuniteiten op vlak van ruimtelijke ontwikkeling moeten verder uitgediept worden en voldoende gecommuniceerd worden met alle betrokken partijen. Het verhaal van herbestemmen van kerken in Vlaanderen is te veel een verhaal van gemiste kansen of lange termijnplanning. Bij de zoektocht naar een goede herbestemming moet men rekening houden met tal van voorwaarden en niet enkel vertrekken vanuit het belang van de kerken binnen de geloofsgemeenschap. Kansen die zich aanbieden worden bij voorkeur prioritair ondersteund door de stad en de kerkfabrieken of parochiale vertegenwoordigers en ook daadwerkelijk uitgevoerd als stimulans en voorbeeld voor herbestemming van andere kerken. Ook de opportuniteiten op vlak van cultuur-toeristische ontwikkeling moeten verder uitgediept worden.

Ter informatie geven we hierna enkele concrete voorbeelden:

- Versterking van de gehuchten en de middelgrote dorpen en dorpengehelen, door ze te verbinden met de grote dorpen en grote dorpengehelen
- Cultuur-toeristische ontwikkeling in stedelijke context
Kerken zijn vandaag geen toeristische troeven in onze binnenstad
 - Stad Sint-Truiden is een belangrijke orgelstad
 - Stad Sint-Truiden herbergt unieke getuigen van romaanse bouwstijl
- Cultuur-toeristische ontwikkeling in landelijke context
Kerken vormen vandaag geen schakel in het plaatselijke gemeenschapsleven

- Uniek aanbod aan uitkijktorens
- Uniek aanbod voor alternatief logeren
- Ondersteuning van bestaande toeristische activiteiten
- Unieke setting voor gemeentelijke feestzaal of buurthuis

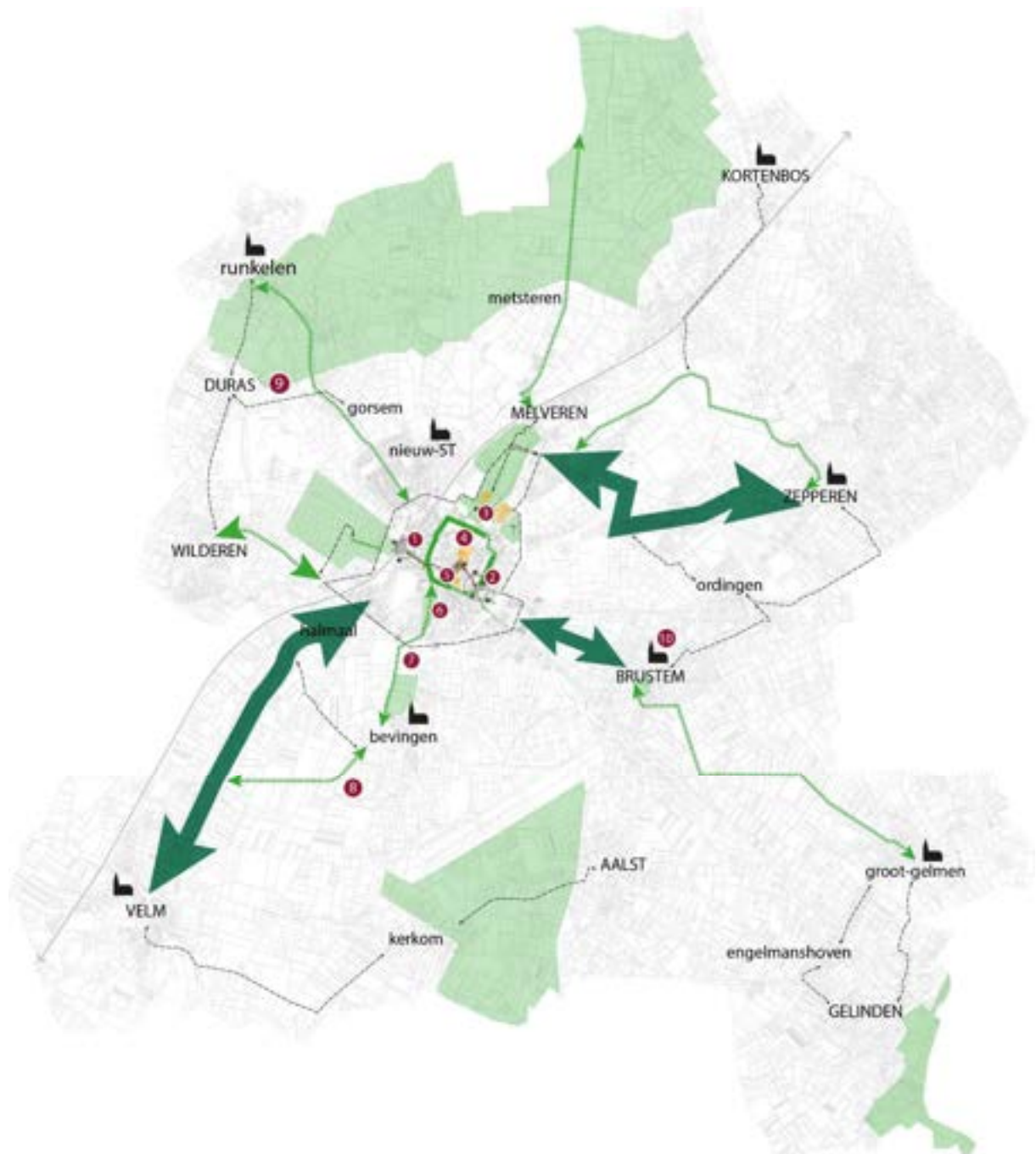
Voorbeelden van herbestemmingen of nevenbestemmingen in ruimte of tijd van andere kerken, kunnen nooit één op één overgenomen worden. Soms passen specifieke voorstellen van herbestemming, nevenbestemming of zelfs medegebruik voor een bepaalde kerk beter in een andere kerk, omwille van de ligging, beschermingsstatuten of andere voorwaarden. Alle kerkfabrieken in Sint-Truiden die geconfronteerd worden met de vraag van herbestemming of nevenbestemming van de kerk, zouden bij voorkeur hieromtrent nauw samenwerken. Naast de zoektocht naar een toekomstig gebruik is er bij het onttrekken aan de eredienst van de kerken ook nood aan een waarderingstraject m.b.t. roerende en religieuze voorwerpen. Er zijn diverse mogelijkheden voor financiële ondersteuning, zowel voor beschermde kerken als niet beschermde kerken. Het bundelen van alle kennis en ervaringen ter zake komt iedereen ten goede.

Hierna gaan we even dieper in op ruimere kansen voor de toekomst van kerken in Sint-Truiden.

Het creëren van dorpsnetwerken

Dorpen clusteren: mensen letterlijk, maar ook figuurlijk verbinden, kan door onder meer door het herbestemmen van kerken. Ontmoetingscentra in kerken, ontmoetingsplaatsen op kerkhoven biedt kansen voor bewoners om opnieuw samen te komen in het hart van hun dorp, om opnieuw samen evenementen te organiseren, enz.

De grote dorpen Velm, Brustem en Zepperen kunnen fungeren als hefboom om de kleine dorpengehelen en gehuchten meer te verbinden met de historische binnenstad. De grote dorpen op zich kunnen ook versterkt worden door meer in te zetten op nevenbestemmingen in tijd of ruimte, of zelfs herbestemming, van de kerken. Bij de Sint-Genovevakerk in Zepperen en de Sint-Laurentiuskerk in Brustem is er een ruim aanbod aan mogelijkheden. Bij de kerk van Velm is deze denkoefening moeilijker, maar tegelijk noodzakelijk. Deze kerk is recent onttrokken aan de eredienst, is eigendom van de stad Sint-Truiden en komt in aanmerking voor herbestemming.

Orgels, unieke 'antieke' instrumenten

Orgels zijn een van de weinig 'antieke' instrumenten die nog steeds en veel worden bespeeld. Voor veel mensen is het een vrij onbekend instrument omdat het eigenlijk alleen maar in een kerk of uitzonderlijk in concertzalen met concertorgels bespeeld wordt.

Het pijporgel heeft (zoals vele instrumenten) eigenlijk alleen maar in Europa een grote bloeiperiode gekend en dan vooral door redenen die met verschillende geloven te maken hadden.

Orgels zijn kwetsbare instrumenten die beïnvloed kunnen worden door schommelingen in temperatuur en vocht. Bij het uitzetten of krimpen gaan de tonen veranderen. Belangrijk is dat orgels op regelmatige basis worden bespeeld, zodat kleine gebreken snel opgemerkt worden en

hersteld kunnen worden. Voor een optimale klanktoon, moet een goede orgel ook regelmatig gestemd worden.

De twee oudste orgels in Vlaanderen bevinden zich in de kerk van het Sint-Agnesbegijnhof en in de Sint-Jacobuskerk te Schurhoven. De stad Sint-Truiden beschikt ook over een beschermd orgel.

Orgels zijn aangepast aan de ruimte en de functie ervan. De vele kerken in Sint-Truiden waar de orgels vandaag bewaard worden, fungeren letterlijk als klankkasten voor de instrumenten. Om de mogelijkheden van orgels te koesteren en te verruimen ontstaan er nu nieuwe uitdagingen voor het medegebruik, nevenbestemming of zelfs een herbestemming van de kerken wat door de secularisatie steeds meer aan de orde is. Zoeken naar een aanvaardbare rol voor deze waardevolle orgels, maar ook voor de andere belangrijke orgels in onze orgelstad, is een heuse uitdaging. De huidige orgelconcerten, sprookjesvertellingen met orgel, muzikale optredens door Academie Haspengouw Podium kunnen gelden als een aanknopingspunt om op zoek te gaan naar visie voor de toekomst van de waardevolle orgels in de kerken van Sint-Truiden, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Unieke getuigen van romaanse bouwstijl

In de periode van 1000-1200 werden er veel kastelen, kerken en kloosters gebouwd in de romaanse bouwstijl. Romaanse gebouwen zijn robuuste, gesloten gebouwen en zijn herkenbaar aan:

- Zware massieve muren
- Relatief kleine deur- en vensteropeningen in ondiepe nissen
- Ronde bogen bij vensters en deuren
- Ronde gewelven gedragen door zware zuilen met blokvormige kapitelen
- Bijna geen versieringen

Sint-Truiden telt op de culturele as liefst 4 kerken met romaanse stijlkenmerken

- Kapel van Guvelingen
- Sint-Agneskerk op het begijnhof
- Sint-Gangulfuskerk op het Gangulfusplein
- Sint-Niklaas en Sint-Pieterkerk aan de Naamsesteenweg
- (en bij uitbreiding Sint-Eucheriuskapel te Brustem)

Kerken zijn vandaag geen toeristische troeven in onze binnenstad. Deze vier romaanse kerken vormen een grote toeristische troef. Het zijn uitzonderlijke architecturale parels met een heel eigen, intieme sfeer, waarbij de oorsprong terug gaat tot een ver verleden. Ze zijn in die zijn zelfs uitzonderlijk in Vlaanderen. In het kader van nevenbestemming of herbestemming van deze gebouwen, kan men een extra toeristische laag toevoegen, die al deze kerken met elkaar verbindt. Er kan bijvoorbeeld een thematisch programma uitgewerkt worden in het teken van de zeven sacramenten, waarbij men de cultuurhistorische ontsluiting en het openstellen van de gebouwen op elkaar afstemt, en dit in samenwerking met alle beheerders van deze kerken.

We besluiten met een overzicht van doelstellingen voor een onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functies voor de parochiekerken, waar de vorige jaren onvoldoende aandacht voor is geweest en die in de nabije toekomst best verder worden uitgediept:

- Brede visie op herbestemming van kerken in Haspengouw;
- Brede visie op herbestemming van kerken binnen de stedelijke ontwikkeling van Sint-Truiden of de kerkdorpen, waardoor voor de hand liggende herbestemmingen over het hoofd worden gezien;
- In kaart brengen van specifieke noden van de stad m.b.t. gemeenschapsvoorzieningen of andere;
- Toekomstvisie voor kerkhoven in de schaduw van te herbestemmen kerken in Sint-Truiden;
- Gezamenlijk standpunt van kerkelijke en burgerlijke overheid voor bepaalde kerken met groot potentieel;
- Meer voorstellen en realisatie van valorisatie van kerken in gebruik voor erediensten;
- Voorstellen voor commercieel gebruik.

7.3.2. Toekomst voor kerkhoven, gelegen in de schaduw van te herbestemmen kerken

De begraafplaatsen in Sint-Truiden zijn stille plekken waar burgers elkaar ontmoeten voor het ophalen van herinneringen. Dagelijks komen nabestaanden de laatste rustplaats van hun dierbaren bezoeken in een moment van rust of bezinning.

De oude gesloten kerkhoven rondom de dorpskerken bevinden zich net als de kerken in het hart van de kerkdorpen, maar buiten de periode rond Allerheiligen en Allerzielen is hier nauwelijks of geen beweging meer. Het verder verloederen van deze niet actieve kerkhoven is een risico en moet vermeden worden.

Deze kerkhoven vormen belangrijke open ruimten rond de kerken en kunnen toekomstige herbestemmingen ondersteunen of juist belemmeren. Er wordt best nagedacht over het omvormen van deze herdenkingsplekken tot groene omgevingen waar mensen nog meer tot rust kunnen komen. Door het omvormen van de oude kerkhoven tot afscheidstuinen of stilteparken, kunnen hier plaatsen gecreëerd worden waar de bewoners elkaar opnieuw kunnen ontmoeten in het hart van hun dorp, en dit al dan niet in relatie met de te herbestemmen kerk.

Dit alles kan in respect met de overblijfselen van en de herinneringen aan de overledenen. Stilteparken kunnen groene omgevingen worden waar mensen hun dierbaren kunnen blijven herdenken. Historisch waardevolle grafstenen kunnen een permanente plaats krijgen in de parken. Grafstenen zonder erfgoedwaarde kunnen - *na het verlopen van de concessies* - weggenomen worden. Er zijn voorbeelden van stilteparken waar de stoffelijke resten van alle overledenen ter plaatse zijn bewaard en op die manier een eeuwige rustplaats werd verzekerd. Via QR-codes kunnen de nabestaanden hun dierbaren ten alle tijden blijven terugvinden in de parken.

Naast het omvormen van de oude begraafplaatsen tot afscheidstuinen of stilteparken is het belangrijk om de gemeenschap meer te betrekken bij het onderhoud en beheer ervan. Door in te zetten op peter- of meterschap die zorg dragen voor de graven kan het funerair erfgoed goed bewaard blijven.

Sinds 2021 werkt stad Sint-Truiden ook aan een globaal plan voor inventarisatie, beheer en onderhoud van waardevolle graven op de diverse begraafplaatsen. Het waarderen van funerair erfgoed is meer dan enkel een beschrijving van de graven met eventuele foto's. Zowel de vormelijke aspecten van de graven als de levensverhalen van de begraven personen zijn immers van belang. Een degelijke inventarislijst van de waardevolle graven is een belangrijk instrument bij de uitwerking van algemene visies over de heraanleg en vergroening van historische begraafplaatsen, alsook het beheren en onderhouden van historisch waardevolle grafstenen en grafmonumenten.

Intro Cultuur en Media werkt bij de opmaak van dit kerkenbeleidsplan aan het eindverslag over de inventarisatie van het historisch funerair erfgoed in Sint-Truiden, alsook een lijst met alle lokaal historische graven in Sint-Truiden.

Rekening houdend met de gesloten kerkhoven, de te herbestemmen kerken in het huidige kerkenbeleidsplan, en kerken die al onttrokken zijn aan de eredienst, komen de volgende historische niet-actieve begraafplaatsen vandaag al in aanmerking tot omvorming van stilteparken of afscheidstuinen:

- Oude begraafplaats in Groot-Gelmen, Kloosterstraat;
- Oude begraafplaats in Kerkom-bij-Sint-Truiden, Kerkstraat;
- Oude begraafplaats in Kortenbos, Basiliekstraat;
- Oude begraafplaats in Wilderen, Wilderenlaan;
- Oude begraafplaats in Zepperen, Sint-Genovevapelein;
- Oude begraafplaats in Ordingen, Relindisstraat;
 - de gronden van het kerkhof in Ordingen zijn eigendom van de kerkfabriek.

Aandachtspunten zijn hierbij:

- Analyse van het ontwerp van de huidige begraafplaatsen;
- Analyse van de directe omgeving;
- Implementatie van het historisch onderzoek van de graven (inventarisatie en lijst met waardevolle graven);
- Opmaak van visienota voor nieuwe afscheidstuinen, stilteparken;
- Opmaak van nieuwe inrichtingsplannen of omvormingsplannen voor de nieuwe tuinen;
- Maximaal ontharden van de begraafplaatsen (verwijderen van grind en andere verhardingen);
- Maximaal vergroenen van de begraafplaatsen (behoud van bestaande bomen, aanplant van nieuwe bomen, aanplant van struiken, planten en bloemen);
- Historisch waardevolle graven kunnen behouden blijven of verplaatst worden en geïntegreerd worden in de nieuwe stiltetuinen.

Verder moet er ook rekening gehouden worden met de uitdaging van het herbestemmen van kerken, waarvan het omliggende kerkhof nog actief in gebruik is. Rekening houdend met de meerdere te herbestemmen kerken lijkt er stilaan ook nood aan een visie om deze kerkhoven niet langer actief te gebruiken of minstens na te denken over het omvormen van deze plekken tot afscheidstuinen.

- Begraafplaats in Aalst
- Begraafplaats in Velm
- Begraafplaats in Engelmanshoven
- Begraafplaats in Gorsem
- Begraafplaats in Halmaal
- Begraafplaats in Melveren
- Begraafplaats in Runkelen

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien wijzigingen nodig zijn, worden ze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop en door de gemeenteraad. Dit principe is toe te passen bij de start van elke nieuwe legislatuur. Volgens het Eredienstendecreet dat in werking treedt vanaf 1 januari 2025 moet elk kerkenbeleidsplan de eerste zes maand van elke nieuwe legislatuur vernieuwd of herbevestigd worden.